Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
8
23 M B
27

3 4 23

3 D 34

Ex Bibliot[illegible]a
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

8.23.B.27

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
Secundùm Matthæum.

CAPUT PRIMUM.

A quibus Majoribus Chriſtus ſecundùm carnem deſcenderit: Angelus inſtruit Joſeph de Mariæ ſponſæ ſuæ conceptione, partúque futuro.

1 LIBER generationis Jeſu-Chriſti
filij * David, filij Abraham. A
2 * Abraham genuit Iſaac. *Luc.
* Iſaac autem genuit Jacob. 3.
* Jacob autem genuit Judam, & fra- g. 31.
tres ejus. Gen.
3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram 21.
de Thamar. a. 3.
* Phares autem genuit Eſron. * Geneſ.
Eſron autem genuit Aram. 25.
4 Aram autem genuit Aminadab. d. 25.
* Aminadab autem genuit Naaſſon. * Gen.
Naaſſon autem genuit Salmon. 29.

Marginal references: * Luc. 3. g. 31. * Gen. 21. a. 3. * Geneſ. 25. d. 25. * Gen. 29. e. 35. * Gen. 38. g. 29. 1. Par. 2. a. 4. * Rut. 4. d. 18. 1. Par. 2. a. 5. * Nũ. 7. b. 12.

B 5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
* * Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Ruth. Obed autem genuit Jeſſe.
4. * Jeſſe autem genuit David regem.
d.22. 6 * David autem Rex genuit Salomonem
1.Regum ex ea quæ fuit Uriæ.
16. 7 * Salomon autem genuit Roboam.
a.1. * Roboam autem genuit Abiam.
* 2. Reg. * Abias autem genuit Aſa.
12. 8 Aſa autem genuit Joſaphat.
4. Joſaphat autem genuit Joram.
Joram autem genuit Oziam.
11. 9 * Ozias autem genuit Joatham.
g.43. * Joatham autem genuit Achaz.
* 2. Reg. * Achaz autem genuit Ezechiam.
14. 10 * Ezechias autem genuit Manaſſen.
g. 31. * Manaſſes autem genuit Amon.
* 3. Reg. * Amon autem genuit Joſiam.
C 11 * Joſias autem genuit Jechoniam,
15. & fratres ejus in tranſmigratione Baby-
b.8. lonis.
* 2. Par. 12 Et poſt tranſmigrationem Babylonis:
26.d. Jechonias genuit Salathiel.
23. Salathiel autem genuit Zorobabel.
* 2. Par. 13 Zorobabel autem genuit Abiud.
27.d. Abiud autem genuit Eliacim.
9. Eliacim autem genuit Azor.
* 2. Par. 14 Azor autem genuit Sadoc.
28.d. Sadoc autem genuit Achim.
27. Achim autem genuit Eliud.
* 2. Par. 15 Eliud autem genuit Eleazar.
32.g. Eleazar autem genuit Mathan.
33. Mathan autem genuit Jacob.
* 2. Par. 16 Jacob autem genuit Joſeph virum Ma-

33. d. 20. * 2. Par. 33. d. 25. * 2. Par. 36. a. 1. 2.

tiæ, de qua natus eſt JESUS, qui vocatur
Chriſtus.

17 Omnes itaque generationes ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim: & à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.

18 Chriſti autem generatio ſic erat: * Cùm *Luc.
eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, an- 1. c.
tequam convenirent, inventa eſt in utero ha- 27.
bens de Spiritu ſancto.

19 Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

20 Hæc autem eo cogitante, ecce Ange- D
lus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

21 Pariet autem filium: * & vocabis no- *Luc.
men ejus JESUM: ipſe enim ſalvum faciet po- 1. c.
pulum ſuum à peccatis eorum. 31.
Act.

22 Hoc autem totum factum eſt, ut adim- 4. c.
pleretur quod dictum eſt à Domino per Pro- 12.
phetam dicentem: *Iſa.
7. c.

23 * Ecce virgo in utero habebit, & pa- 14.
riet filium: & vocabunt nomen ejus Emmanuel: quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus.

24 Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit conjugem ſuam.

25 Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocavit nomen ejus JESUM.

CAPUT II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chriſtum natum pervenerint: de Herodis in infantes ſævitia, & Chriſti in Ægyptum exilio, ipſiúſque reditu in terram Iſraël.

A 1 CUm ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem
Luc. Juda in diebus Herodis regis, ecce Magi
2. a. 7. ab oriente venerunt Jeroſolymam,

2 Dicentes: Ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum? vidimus enim ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.

3 Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo.

4 Et congregans omnes principes ſacerdotum, & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.

5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ: Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam:

**Mic. 5. a. 2. Ioan. 7. f. 42.* 6 * Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſraël.

7 Tunc Herodes clam vocatis magis diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis:

B 8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

9 Qui cùm audiſſent regem, abierunt, & ecce ſtella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, uſquedum veniens ſtaret ſuprà, ubi erat puer.

10 Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gaudio magno valdè.

11 Et intrantes domum, invenerunt pue-

rum cum Maria matre ejus, & procidentes
adoraverunt eum: * & apertis theſauris ſuis * Pſ.
obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myr- 71.
rham. b. 10.
12 Et reſponſo accepto in ſomnis ne redi-
rent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt
in regionem ſuam.
13 Qui cùm receſſiſſent, ecce angelus Do- C
mini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge,
& accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in
Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi.
Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum
ad perdendum eum.
14 Qui conſurgens, accepit puerum &
matrem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum:
15 Et erat ibi uſque ad obitum Herodis:
ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino
per Prophetam dicentem: * Ex Ægypto vo- * Oſee
cavi filium meum. 11.
16 Tunc Herodes videns quoniam illuſus a. 1.
eſſet à Magis, iratus eſt valdè, & mittens oc-
cidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem,
& in omnibus finibus ejus, à bimatu & in-
frà, ſecundùm tempus quod exquiſierat à
Magis.
17 Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt
per Jeremiam prophetam dicentem:
18 * Vox in Rama audita eſt, ploratus & * Ier.
ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & 31.
noluit conſolari, quia non ſunt. c. 15.
19 Defuncto autem Herode, ecce angelus D
Domini apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto,
20 Dicens: Surge, & accipe puerum, &
matrem ejus, & vade in terram Iſraël: defuncti
ſunt enim, qui quærebant animam pueri.

22 Audiens autem quòd Archelaus regna-
ret in Judæa pro Herode patre ſuo, timuit illò
ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes
Galilææ.

23 Et veniens habitavit in civitate, quæ
vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod
dictum eſt per Prophetas: Quoniam Naza-
ræus vocabitur.

CAPUT III.

Joannes Baptiſta (cujus vitæ auſteritas deſcribitur) pœnitentiam juxta Iſaiæ vaticinium in deſerto prædicat: & populo ad ipſum confluente, reprehendit Phariſæos unà cum Sadducæis docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum ſuus à Christi baptiſmo differat: ſuper Chriſtum autem à Joanne baptizatum deſcendit Spiritus ſanctus, & vox Patris cælitus audita eſt.

A 1 IN diebus autem illis venit Joannes Bap-
* tiſta prædicans in deſerto Judææ.
Mar. 2 Et dicens: * Pœnitentiam agite: appro-
1. a. 4. pinquavit enim regnum cælorum.
Luc. 3 Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam
3. a. 3. prophetam dicentem: * Vox clamantis in
* Iſ. deſerto: Parate viam Domini: rectas facite
40. ſemitas ejus.
a. 3. Mar. 4 Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum
1. a. de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa
6. lumbos ſuos: eſca autem ejus erat locuſtæ, &
Luc. mel ſilveſtre.
3. a. 4. 5 * Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, &
* omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem;
Mar. 6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confi-
1. a. 5. tentes peccata ſua.
B 7 Videns autem multos Phariſæorum, &
* Luc. Sadducæorum, * venientes ad baptiſmum
3. b. ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis
7. demonſtravit vobis fugere à ventura ira?

8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9 Et ne velitis dicere intra vos : * Patrem *
habemus Abraham. dico enim vobis , quo- Ioan. 8. e.
niam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſci- 39.
tare filios Abrahæ.
10 Jam enim ſecuris ad radicem arborum
poſita eſt. Omnis ergo arbor , quæ non fa-
cit fructum bonum , excidetur , & in ignem
mittetur.
11 * Ego quidem baptizo vos in aqua in * Mar.
pœnitentiam : qui autem poſt me venturus 1. a.
eſt , fortior me eſt , cujus non ſum dignus 8.
calceamenta portare : ipſe vos baptizabit in Luc. 3. d.
ſpiritu ſancto , & igni. 16.
12 Cujus ventilabrum in manu ſua:& per- Ioan.
mundabit aream ſuam : & congregabit triti- 1. d. 26.
cum ſuum in horreum, paleas autem combu- Act.
ret igni inextinguibili. 1. a.
13 * Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jorda- 5. *
nem ad Joannem , ut baptizaretur ab eo. Mar.
14 Joannes autem prohibebat eum , dicens: 1. a.
Ego à te debeo baptizari , & tu venis ad me ? 9.
15 Reſpondens autem Jeſus , dixit ei:Sine D
modò : ſic enim decet nos implere omnem *
juſtitiam.Tunc dimiſit eum. Luc. 3. e.
16 Baptizatus autem Jeſus , confeſtim aſ- 22.
cendit de aqua. & ecce aperti ſunt ei cæli : & *
vidit * Spiritum Dei deſcendentem ſicut co- Luc. 9. e.
lumbam,& venientem ſuper ſe. 35.
17 Et ecce vox de cælis dicens: Hic eſt fi- 2.
lius meus dilectus , in quo mihi complacui. Pet. 1. d.
17.

CAPUT IV.

Chriſtus in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Ioanne ſecedens, in Capharnaum pœnitentiam prædicat: piſcatores Petrum & Andream, Iacobum & Ioannem Zebedæi ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

A 1 TUnc Jeſus ductus eſt in deſertum à Spi-
Mar. ritu, ut tentaretur à diabolo.
1. *b.* 12. 2 Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, &
Luc. quadraginta noctibus, poſteà eſuriit.
4. 3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius
a. 1. Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.
4 Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt:
* * Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni
Deut. verbo, quod procedit de ore Dei.
8. *a.* 3. 5 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam
Luc. civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum
4. templi,
a. 4. 6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deor-
* *Pſ.* ſum. Scriptum eſt enim: * Quia angelis ſuis
90. mandavit de te, & in manibus tollent te, ne
c. 11. fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
**Deu-* 7 Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: *
ter. 6. Non tentabis Dominum Deum tuum.
c. 16. 8 Iterùm aſſumpſit eum diabolus in mon-
B tem excelſum valdè: & oſtendit ei omnia re-
gna mundi, & gloriam eorum,
9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi ca-
dens adoraveris me.
10 Tunc dicit ei Jeſus: Vade ſatana: Scri-
**Deu-* ptum eſt enim: * Dominum Deum tuum ado-
ter. 6. rabis, & illi ſoli ſervies.
b. 13. 11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce
angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

12 Cùm autem audiſſet Jeſus, quòd Joannes
traditus eſſet, * ſeceſſit in Galilæam: *
13 Et relicta civitate Nazareth, venit, & *Mar.*
habitavit in Capharnaum maritima, in finibus *1.*
Zabulon & Nephthalim: *b. 14. Luc.*
14 Ut adimpleretur quod dictum eſt per *4. b.*
Iſaiam prophetam: *14. Joan.*
15 * Terra Zabulon, & terra Nephthalim, *4.*
via maris trans Jordanem, Galilæa gentium, *f. 43.*
16 Populus qui ſedebat in tenebris, vidit C
lucem magnam: & ſedentibus in regione um- * *Iſa.*
bræ mortis, lux orta eſt eis. *9. a. 1.*
17 * Exinde cœpit Jeſus prædicare, & di- *
cere: Pœnitentiam agite: appropinquavit *Mar.*
enim regnum cælorum. *1. b. 15.*
18 Ambulans autem Jeſus juxta mare Ga-
lilææ, * vidit duos fratres, Simonem, qui vo- *
catur Petrus, & Andream fratrem ejus, mit- *Mar.*
tentes rete in mare, (erant enim piſcatores) *1. b. 16.*
19 Et ait illis: Venite poſt me, & faciam *Luc.*
vos fieri piſcatores hominum. *5.*
20 At illi continuò relictis retibus ſecuti *a. 2.*
ſunt eum.
21 Et procedens inde, vidit alios duos fra-
tres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem
ejus, in navi cum Zebedæo patre eorum, re-
ficientes retia ſua: & vocavit eos.
22 Illi autem ſtatim relictis retibus & pa-
tre, ſecuti ſunt eum.
23 Et circuibat Jeſus totam Galilæam, do- D
cens in ſynagogis eorum, & prædicans Evan-
gelium regni: & ſanans omnem languorem,
& omnem infirmitatem in populo.
24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, &
obtulerunt ei omnes malè habentes, variis lan-

guoribus, & tormentis comprehenſos, & qui
dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyti-
cos, & curavit eos.
* 25 * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de
Mar. Galilæa & Decapoli, & de Jeroſolymis, &
3.a. 7. de Judæa, & de trans Jordanem.

Luc.
CAPUT V.

6.c. *Octo tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ &*
17. *lucem mundi dicit: nec venit ut ſolvat legem aut pro-
phetas, ſed adimpleat, docens de non iraſcendo fratri,
ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere,
de membro ſcandalizante abijciendo, de uxore extra
caſum adulterij non dimittenda: non jurandum, nec
malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de malè
meritis benè merendum.*

A 1 VIdens autem Jeſus turbas, aſcendit in
montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt
ad eum diſcipuli ejus,
2 Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:
*Luc. 3 * Beati pauperes ſpiritu: quoniam ip-
6.c. ſorum eſt regnum cælorum.
20. * Pſ. 4 * Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt
36.b. terram.
11. * Iſa. 5 * Beati qui lugent: quoniam ipſi conſo-
61.a. labuntur.
24 6 Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam:
quoniam ipſi ſaturabuntur.
7 Beati miſericordes: quoniam ipſi miſeri-
cordiam conſequentur.
* Pſ. 8 * Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum
23.a. videbunt.
4. * 1. 9 Beati pacifici: quoniam filij Dei voca-
Petr. buntur.
2.d. 10 * Beati, qui perſecutionem patiuntur
20.3. c.14. propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt re-
4.d. gnum cælorum.
14. 11 Beati eſtis cùm maledixerint vobis, &

perſecuti vos fuerint,& dixerint omne malum
adverſum vos mentientes, propter me:
12 Gaudete, & exultate, quoniam merces B
veſtra copioſa eſt in cælis. ſic enim perſecuti
ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.
13 Vos eſtis ſal terræ. * Quòd ſi ſal evanue- *
rit,in quo ſalietur?ad nihilum valet ultrà,niſi *Mar.*
ut mittatur foras,& cõculcetur ab hominibus. *9.g.* 49.
14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas *Luc.*
abſcondi ſupra montem poſita. 14.*g.*
15 * Neque accendunt lucernam, & po- 34. *
nunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, *Mar.*
ut luceat omnibus qui in domo ſunt. 4.*c.*
16 Sic luceat lux veſtra coram hominibus, 21. *Luc.*
* ut videant opera veſtra bona, & glorificent 8. *b.*
patrem veſtrum,qui in cælis eſt. 16.
17 Nolite putare quoniam veni ſolvere 11. *e.*33.
legem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed * 1.
adimplere. *Pet.*
18 * Amen quippe dico vobis, donec tran- 2. *c.* 12.
ſeat cælum & terra,iota unum, aut unus apex *
non præteribit à lege, donec omnia fiant. *Luc.*
19 * Qui ergo ſolverit unum de mandatis 16. *e.* 17.
iſtis minimis, & docuerit ſic homines, mini- C
mus vocabitur in regno cælorum: qui autem * *Iac.*
fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in 2. *b.*
regno cælorum. 10.
20 Dico enim vobis, quia niſi abundave-
rit juſtitia veſtra * plus quàm Scribarum, & **Luc.*
Phariſæorum: non intrabitis in regnum cæ- 11. *e.*
lorum. 39.
21 Audiſtis quia dictum eſt antiquis: * *
Non occides: qui autem occiderit, reus erit *Exod.*
judicio. 20. *c.*
22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui 13.

Deut. iraſcitur fratri ſuo,reus erit judicio.Qui autem
5. c. dixerit fratri ſuo,raca : reus erit concilio. Qui
17. autem dixerit,fatue: reus erit gehennæ ignis.
D 23 Si ergo offers munus tuum ad altare, &
ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid
adverſum te :
24 Relinque ibi munus tuum ante altare,&
vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens
offeres munus tuum.
*Luc. 25 * Eſto conſentiens adverſario tuo citò
12. g. 58. dum es in via cum eo : ne fortè tradat te adverſarius
judici, & judex tradat te miniſtro:
& in carcerem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec
reddas noviſſimum quadrantem.
* Exod. 27 Audiſtis quia dictum eſt antiquis:* Non
mœchaberis.
20. c. 14. 28 Ego autem dico vobis: quia omnis qui
viderit mulierem ad concupiſcendum eam,
jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.
E
* Mar. 29 * Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat
te, erue eum, & projice abs te : expedit
9. g. enim tibi ut pereat unum membrorum tuo-
46. rum, quàm totum corpus tuum mittatur in
Inf. 18. b. gehennam.
9. 30 Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te,
abſcide eam, & projice abs te : expedit enim
tibi ut pereat unum membrorum tuorum,
quàm totum corpus tuum eat in gehennam.
*Deu. 31 Dictum eſt autem: * Quicumque di-
ter. miſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudij.
24. a. 1. 32 Ego autem dico vobis: * Quia omnis,
Infr. qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornica-
19. a. tionis cauſa, facit eam mœchari: & qui di-
9. miſſam duxerit, adulterat.

33 Iterùm audiſtis quia dictum eſt antiquis: *
* Non perjurabis: reddes autem Domino ju- *Mar.* 10.*b.*
ramenta tua. 11.
34 Ego autem dico vobis, non jurare omni- *Luc.*
no, neque per cælum, quia thronus Dei eſt. 16. *c.* 18.
35 Neque per terram, quia ſcabellum eſt 1. *Co-*
pedum ejus: neque per Jeroſolymam, quia ci- *rinth.*
vitas eſt magni regis: 7. *b.* 10.
36 Neque per caput tuũ juraveris, quia non F
potes unum capillũ album facere, aut nigrum. * *E-*
37 * Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: *xod.*
quod autem his abundantius eſt, à malo eſt. 20. *b.* 7.
38 Audiſtis quia dictum eſt: * Oculum pro *Lev.*
oculo, & dentem pro dente. 19. *c.* 12.
39 Ego autem dico vobis, non reſiſtere ma- *Deut.*
lo; * ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram ma- 5. *b.*
xillam tuam, præbe illi & alteram: 11.
40 * Et ei, qui vult tecum judicio conten- *Iac.* 5. *c.* 12.
dere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & * *Iac.*
pallium. 5. *c.*
41 Et quicumque te angariaverit mille 12. * *E-*
paſſus, vade cum illo & alia duo. *xod.*
42 * Qui petit à te, da ei: & volenti mu- 21. *e.*
tuari à te, ne avertaris. 24.
43 Audiſtis quia dictum eſt: * diliges pro- *Lev.* 24.
ximum tuum, & odio habebis inimicum *d.* 20.
tuum. G
44 Ego autem dico vobis: * Diligite ini- *Deut.*
micos veſtros, * benefacite his qui oderunt 19. *d.* 21.
vos: & orate pro perſequentibus, & calum- * *Luc.*
niantibus vos: 6. *d.*
45 Ut ſitis filij patris veſtri qui in cælis 29. * 1.
eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos *Cor.*
6. b. 7. * *Deut.* 15. *b.* 8. * *Lev.* 19. *d.* 18. * *Luc.* 6. *d.* 17.
* *Rom.* 12. *d.* 20. * *Luc.* 23. *e.* 34. *Act.* 7. *g.* 59.

& malos : & pluit ſuper juſtos & injuſtos.

46 Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nónne & publicani hoc faciunt?

G 47 Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm, quid ampliùs facitis? nónne & Ethnici hoc faciunt?

48 Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.

Caput VI.

Docet Chriſtus quomodo facienda ſint eleemoſyna & oratio, traditque diſcipulis formam orandi, & offenſas aliis condonandi : item quomodo ſit jejunandum : quòd non in terra ſed in cælo theſaurizandum, oculus mundandus, non ſerviendum duobus dominis : vetat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu, & de craſtino.

A 1 Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cælis eſt.

2 Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

3 Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua:

4 Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

5 Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus : amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam:

6 Tu autem cùm oraveris, intra in cubicu-

lum tuum,& clauſo oſtio, ora patrem tuum in
abſcondito : & pater tuus qui videt in abſcon-
dito , reddet tibi.
7 Orantes autem, nolite multum loqui, ſi- B
cut Ethnici : putant enim quòd in multilo-
quio ſuo exaudiantur.
8 Nolite ergo aſſimilari eis:ſcit enim pater
veſter,quidopus ſit vobis,antequā petatis eum.
9 Sic ergo vos orabitis: * Pater noſter, qui *Luc.
es in cælis : ſanctificetur nomen tuum. 11.a.
10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas 2.
tua, ſicut in cælo,& in terra.
11 Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da
nobis hodie.
12 Et dimitte nobis debita noſtra , ſicut &
nos dimittimus debitoribus noſtris.
13 Et ne nos inducas in tentationem , Sed
libera nos à malo. Amen.
14 * Si enim dimiſeritis hominibus pecca- * Ec-
ta eorum : dimittet & vobis pater veſter cæ- cli.
leſtis delicta veſtra. 28.a.
15 Si autem non dimiſeritis hominibus:nec 3. 4. 5.
pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Inf.
16 Cùm autem jejunatis,nolite fieri ſicut hy- 18.d.
pocritæ triſtes:exterminant enim facies ſuas,ut 35. Marc.
appareant hominibus jejunantes. Amen dico 11.c.
vobis,quia receperunt mercedem ſuam. 25.
17 Tu autem , cùm jejunas , unge caput
tuum, & faciem tuam lava,
18 Ne videaris hominibus jejunans , ſed
patri tuo,qui eſt in abſcondito : & pater tuus,
qui videt in abſcondito reddet tibi.
19 Nolite theſaurizare vobis theſauros in C
terra : ubi ærugo , & tinea demolitur : & ubi
fures effodiunt, & furantur.

*Luc. 20 * Theſaurizate autem vobis theſauros
12. e. 33. in cælo:ubi neque ærugo, neque tinea demoli-
1. Ti- tur: & ubi fures non effodiunt,nec furantur.
moth. 21 Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt &
6. d. 19. cor tuum.
*Luc. 22 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.
11. e. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus
34. tuum lucidum erit.

23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt?

*Luc. 24 * Nemo poteſt duobus dominis ſervire:
16. e. aut enim unum odio habebit, & alterum di-
13. liget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.

*Pſa. 25 * Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis ani-
54. d. mæ veſtræ quid manducetis, neque corpori
23. veſtro quid induamini. Nónne anima plus
Luc. 12. c. eſt quàm eſca: & corpus plus quàm veſti-
22. mentum?
Phil. 26 Reſpicite volatilia cæli, quoniam non
4. b. 6. ſerunt, neque metunt, neque congregant in
1. Ti- horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa.
moth. Nónne vos magis pluris eſtis illis?
5. b. 7. 27 Quis autem veſtrûm cogitans poteſt ad-
1. Pet. jicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
5. b. 28 Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis?
7. Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt:non laborant, neque nent.

29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis?

30 Si autem fœnum agri, quod hodie eſt,

& cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit:
quantò magis vos modicæ fidei?
31 Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid
manducabimus, aut quid bibemus, aut quo
operiemur?
32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit
enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.
33 Quærite ergo primùm regnum Dei, &
juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.
34 Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum.
Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi, ſuf-
ficit diei malitia ſua.

CAPUT VII.

Docet non judicandum de feſtuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: ſanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulſantem à Deo exaudiri: faciendum aliis quod nobis fieri volumus: per anguſtam portam ad vitam intrandum: quomodo dignoſcantur falſi prophetæ, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Chriſti verba, & operante aut non operante juxta illa.

1 NOlite judicare, ut non judicemini. A
2 In quo enim judicio judicaveritis, *Luc.
judicabimini: * & in qua menſura menſi fue- 6. e. 37.
ritis, remetietur vobis. Rom.
3 Quid autem vides feſtucam in oculo fra- 2. a. 1.
tris tui: & trabem in oculo tuo non vides? *
4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eji- Mar.
ciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt 4. c.
in oculo tuo? 24.
5 Hypocrita, ejice primùm trabem de ocu-
lo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de
oculo fratris tui.
6 Nolite dare ſanctum canibus, neque
mittatis margaritas veſtras ante porcos: ne for-
tè conculcent eas pedibus ſuis, & converſi di-
rumpant vos.

* Inf. 7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, &
21. b. 22. invenietis: pulſate, & aperietur vobis.
Mar. 8 Omnis enim qui petit, accipit: & qui
11. quærit, invenit: & pulſanti aperietur.
c. 24. Luc. 9 * Aut quis eſt ex vobis homo quem ſi
11. b. petierit filius ſuus panem, numquid lapidem
9. porriget ei?
B 20 Aut ſi piſcem petierit, numquid ſer-
Ioan. 14. b. pentem porriget ei?
13. 11 Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona
Iac. 1. data dare filiis veſtris: quantò magis pater ve-
b. 6. ſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?
*Luc. 11. b. 12 * Omnia ergo quæcumque vultis ut fa-
11. ciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt
*Tob. enim lex, & Prophetæ.
4. c. 16. 13 * Intrate per anguſtam portam: quia
Luc. lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad per-
6. ditionem, & multi ſunt qui intrant per eam.
d. 31. * 14 Quàm anguſta porta, & arcta via eſt,
Luc. quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inve-
13. e. niunt eam:
24. 15 Attendite à falſis prophetis, qui veniunt
C ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs au-
tem ſunt lupi rapaces:
16 A fructibus eorum cognoſcetis eos. Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.
18 Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.
*Sup. 19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum
3. b. bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
10. 20 Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis
eos.

21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domi- *Inf.
:, Domine, intrabit in regnum cælorum: 25. a.
d qui facit voluntatem Patris mei, qui in 11.
elis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Luc.
22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, 6. g.
omine, nónne in nomine tuo prophetavi- 46.
us, & * in nomine tuo dæmonia ejecimus, & *Act.
nomine tuo virtutes multas fecimus, 19. c.
23 Et tunc confitebor illis: Quia nunquam 13.
ovi vos: * diſcedite à me qui operamini D * Pſ.
iquitatem. 6. b.
24 * Omnis ergo, qui audit verba mea 9. * Inf.
ec, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, 25.
ui ædificavit domum ſuam ſupra petram, d. 41.
25 Et deſcendit pluvia, & venerunt flu- Luc.
ina, & flaverunt venti, & irruerunt in do- 13. f. 27.
um illam, & non cecidit: fundata enim erat *Luc.
per petram. 6. g.
26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, & 48. Rom.
n facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædi- 2. c.
avit domum ſuam ſuper arenam: 13.
27 Et deſcendit pluvia, & venerunt flu- Iac. 1. d. 22.
na, & flaverunt venti, & irruerunt in do-
ī illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.
28 Et factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus
:ba hæc, admirabantur turbæ ſuper do-
ina ejus.
29 * Erat enim docens eos ſicut poteſta- *
n habens, & non ſicut Scribæ eorum, & Mar.
ariſæi. 1. c.

CAPUT VIII. 22.

uratum leproſum Ieſus mittit ad ſacerdotes: ſanat Luc.
rum Centurionis, cujus fidem commendat, item ſo- 4. e.
n Petri febricitantem, alióſque plurimos malè ha- 32.
:es, verbo ſpiritus ejicit: Scribam ſequi volentem re-
, aliū verò patre inſepulto mox ſequi jubet: navicula

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Fluctibus periclitante excitatus à diſcipulis mare ſedat: duos quoque dæmoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens; quo viſo Geraſeni precantur ut à ſuis finibus diſcedat.

A 1 CUm autem deſcendiſſet de monte, ſe-
quutæ ſunt eum turbæ multæ.
* 2 * Et ecce leproſus veniens, adorabat eum,
Mar. dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.
1. d.
40. 3 Et extendens Jeſus manum, tetigit eum,
Luc. dicens. Volo. Mundare. Et confeſtim mun-
5. c. data eſt lepra ejus.
12. 4 Et ait illi Jeſus: Vide nemini dixeris: ſed
* *Le-* vade, * oſtende te ſacerdoti, & offer munus,
vit. quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.
14. a. 5 * Cùm autem introiſſet Capharnaum,
2.
**Luc.* acceſſit ad eum Centurio, rogans eum,
7. a. 6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in
1. domo paralyticus, & malè torquetur.
7 Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo
eum.
**Luc.* 8 Et reſpondens Centurio, ait: * Domine
7. a. non ſum dignus ut intres ſub tectum meum:
6. ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.
9 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate con-
ſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic:
Vade, & vadit; & alij, Veni, & venit; & ſer-
vo meo, Fac hoc, & facit.
B 10 Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſe-
quentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non in-
veni tantam fidem in Iſraël.
**Ma-* 11 Dico autem vobis, quòd multi * ab
lac. 1. Oriente, & Occidente venient, & recum-
c. 11. bent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in re-
gno cœlorum:
12 Filij autem regni ejicientur in tenebras
exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

13 Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſi-
ut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in
la hora.
14 Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri,
dit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem:
15 Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam
bris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.
16 * Veſpere autem facto, obtulerunt ei * Mar.
ultos dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiri- 1. c.
s verbo: & omnes malè habentes curavit: 32.
17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per * Iſa.
ſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmi- 53. b. 4.
es noſtras accepit, & ægrotationes noſtras 1. Pet.
tavit. 2. d.
18 Videns autem Jeſus turbas multas circi- 24.
m ſe, juſſit ire trans fretum. C
19 Et accedens unus ſcriba, ait illi: Magi-
r, ſequar te quocumque ieris.
20 Et dicit ei Jeſus: * Vulpes foveas ha- * Luc.
it, & volucres cæli nidos: filius autem ho- 9. g.
nis non habet ubi caput reclinet. 58.
21 Alius autem de diſcipulis ejus ait illi:
mine, permitte me primùm ire, & ſepeli-
atrem meum.
22 Jeſus autem ait illi: Sequere me, & di-
te mortuos ſepelire mortuos ſuos.
23 * Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti *
t eum diſcipuli ejus: Mar.
24 Et ecce motus magnus factus eſt in ma- 4. d.
ta ut navicula operiretur fluctibus, ipſe ve- 36.
ormiebat. Luc.
25 Et acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, & 8. c.
itaverunt eum dicentes: Domine, ſalva 22.
perimus.
26 Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis mo-

dicæ fidei? Tunc ſurgens , imperavit ventis
& mari , & facta eſt tranquillitas magna.

27 Porrò homines mirati ſunt, dicentes: qua-
lis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?

D 28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regio-
* nem Geraſenorum , occurrerunt ei duo ha-
Mar. bentes dæmonia , de monumentis exeuntes ,
5. *a.* 1. ſævi nimis , ita ut nemo poſſet tranſire per
Luc. viam illam.

8. *d.* 29 Et ecce clamaverunt , dicentes : Quid
26. nobis , & tibi , Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante
tempus torquere nos?

* 30 * Erat autem non longè ab illis grex
Mar. multorum porcorum paſcens.

5. *a.* 11. 31 Dæmones autem rogabant eum, dicen-
Luc. tes : Si ejicis nos hinc , mitte nos in gregem
8. *e.* porcorum.

32. 32 Et ait illis : Ite. At illi exeuntes abierunt
in porcos , & ecce impetu abiit totus grex per
præceps in mare : & mortui ſunt in aquis.

33 Paſtores autem fugerunt : & venientes
in civitatem , nuntiaverunt omnia , & de eis ,
qui dæmonia habuerant.

34 Et ecce tota civitas exiit obviàm Jeſu: &
* *viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum.

Mar.

Caput IX.

5. *b.* 17. *Paralyticum curat , Scribis murmurantibus quòd di-*
Luc. *xiſſet remiſſa illi peccata : vocat Matthæum publica-*
8. *e.* *num , & reſpondet Phariſæis murmurantibus quòd*
37. *cum publicanis ederet , quòdque ipſius diſcipuli non*
jejunarent: mulierem à ſanguinis profluvio liberat : fi-
liam principis mortuam ſuſcitat: viſu duobus cæcis re-
ſtituto, dæmoniacum mutum ſanat : & ubique prædi-
cans omnes ſanat infirmitates , dicens multam eſſe
meſſem , paucos verò operarios.

A 1 ET aſcendens in naviculam, transfretavit,
& venit in civitatem ſuam.

2 * Et ecce offerebant ei paralyticum jacen- *
tem in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, *Mar.*
dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi 2. *a.* 3.
peccata tua. *Luc.* 5. *d.* 18.

3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt in-
tra ſe: Hic blaſphemat.

4 Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorũ, di-
xit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

5 Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi
peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?

6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis ha-
bet poteſtatem in terra dimittendi peccata,
tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum,
& vade in domum tuam.

7 Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.

8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glo-
rificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem ta-
lem hominibus.

9 * Et cùm tranſiret inde Jeſus, vidit ho- B
minem ſedentem in telonio, Matthæum no- *
mine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſe- *Mar.* 2. *b.*
cutus eſt eum. 14.

10 Et factum eſt diſcumbente eo in do- *Luc.*
mo, ecce multi publicani & peccatores ve- 5. *e.*
nientes, diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipu- 27.
lis ejus.

11 Et videntes Pharifæi, dicebant diſci-
pulis ejus: Quare cum publicanis & peccato- * *O-*
ribus manducat Magiſter veſter? *ſee* 6.

12 At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus va- *c.* 6.
lentibus medicus, ſed malè habentibus. *Inf.*

13 Euntes autem diſcite quid eſt: * Miſe- 12. *a.* 7.
ricordiam volo, & non ſacrificium. Non enim * 1. *Ti-*
veni vocare juſtos, * ſed peccatores. *moth.*

14 Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joan- 1. *c.* 15.

* nis, dicentes: * Quare nos, & Phariſæi, jeju-
Mar. namus frequenter: diſcipuli autem tui non
2. c. 18. jejunant?
Luc. 15 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt fi-
5. f. lij ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſpon-
33. ſus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis
ſponſus: & tunc jejunabunt.

16 Nemo autem immittit commiſſuram
panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim
plenitudinem ejus à veſtimento, & pejor ſciſ-
ſura fit.

C 17 Neque mittunt vinum novum in utres
veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum
effunditur, & utres pereunt. Sed vinum no-
vum in utres novos mittunt, & ambo con-
ſervantur.

* 18 * Hæc illo loquente ad eos, ecce prin-
Mar. ceps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens:
5. c. 22. Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni,
Luc. impone manum tuam ſuper eam, & vivet.
8. f. 41. 19 Et ſurgens Jeſus, ſequebatur eum, &
diſcipuli ejus.

* 20 * Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum
Mar. patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, &
5. c. 25. tetigit fimbriam veſtimenti ejus.
Luc. 21 Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tan-
8. f. tùm veſtimentum ejus, ſalva ero.
43. 22 At Jeſus converſus, & videns eam, di-
xit: Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et
ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

23 Et cùm veniſſet Jeſus in domum prin-
cipis, & vidiſſet tibicines & turbam tumul-
tuantem, dicebat:

24 Recedite: non eſt enim mortua puella,
ſed dormit. Et deridebant eum.

25 Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: &
tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.
26 Et exiit fama hæc in univerſam terram
illam.
27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum
duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere
noſtri, fili David.
28 Cùm autem veniſſet domum, acceſſe- D
runt ad eum cæci. Et dicit ei Jeſus: Creditis
quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique;
Domine.
29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm
fidem veſtram fiat vobis.
30 Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus
eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat.
31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum
in tota terra illa.
32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt * I
ei hominem mutum, dæmonium habentem. 12.
33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, 22. Luc
& miratæ ſunt turbæ, dicentes: Nunquam ap- 11.
paruit ſic in Iſraël. 14.
34 Phariſæi autem dicebant: In principe
dæmoniorum ejicit dæmones.
35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates & *
caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædi- Ma
cans evangelium regni, & curans omnem lan- 6.
guorem, & omnem infirmitatem. 6.
36 Videns autem turbas, miſertus eſt eis:
quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non
habentes paſtorem.
37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: Meſſis * qui- *L
dem multa, operarij autem pauci. 10.
38 Rogate ergo Dominum Meſſis, ut mit- 2.
tat operarios in meſſem ſuam.

CAPUT X.

Legatio ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hic nomina recenſentur) ad evangelizandum Iudæis, & dæmoniacos infirmóſque curandos: qui adverſus mala hic imminentia præmonentur & roborantur: Chriſtus non venit ut mittat pacem, ſed gladium, ipſéque coram hominibus confitendus eſt, neque quidquam ejus amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

A 1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis,
Mar. dedit illis poteſtatem ſpirituum immun-
3. b.
13. dorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem
Luc. languorem, & omnem infirmitatem.
6. b. 2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina
13. 9. a. 1. ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus,
& Andræas frater ejus.
3 Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus,
Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus,
4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.
5 Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis, dicens: in viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis:
**Act.* 6 Sed potiùs ite * ad oves, quæ perierunt
13. g. domus Iſraël.
46. 7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum.
8 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite, gratis accepiſtis, gratis date.
** Marc.* 9 * Nolite poſſidere aurum, neque argen-
6. a. 8. tum, neque pecuniam in zonis veſtris:
Luc.
9. a. 3. 10 Non peram in via, neque duas tunicas,
10. a. neque calceamenta, neque virgam: dignus
4. enim eſt operarius cibo ſuo.

11 In quamcumque autem civitatem aut B
caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea
dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.
12 Intrantes autem in domum, ſalutate
eam, dicentes: Pax huic domui.
13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna,
veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non
fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.
14 Et quicũque non receperit vos, neque au-
dierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo
vel civitate, excutite pulverẽ de pedibus veſtris.
15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit ter-
ræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die ju-
dicij, quàm illi civitati.
16 * Ecce ego mitto vos ſicut oves in me- *Luc.
dio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſer- 10. 4.
pentes, & ſimplices ſicut columbæ. 3.
17 Cavete autem ab hominibus. Tra-
dent enim vos in conciliis & in ſynagogis ſuis
flagellabunt vos:
18 Et ad præſides & ad reges ducemini C
propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.
19 * Cùm autem tradent vos, nolite cogi- *Luc.
tare quomodo aut quid loquamini: dabitur 12. b.
enim vobis in illa hora, quid loquamini. 11.
20 Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed
Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.
21 Tradet autem frater fratrem in mortem,
& pater filium: & inſurgent filij in parentes,
& morte eos afficient:
22 Et eritis odio omnibus propter nomen
meum: qui autem perſeveraverit uſque in fi-
nem, hic ſalvus erit.
23 Cùm autem perſequentur vos in civitate
iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non

conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat
Filius hominis.
*Luc. 24 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum,
6. f. nec ſervus ſuper Dominum ſuum.
40. 25 Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter
Ioan. 13. b. ejus; & ſervo, ſicut dominus ejus. Si patrem-
16. familias Beelzebub vocaverunt, quanto ma-
15. c. gis domeſticos ejus?
20. * 26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim eſt
Mar. opertum, quod non revelabitur; & occultum,
4. c. quod non ſcietur.
22. Luc. 27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in
8. b. lumine: & quod in aure auditis, prædicate
17. ſuper tecta.
12. a. 2. 28 Et nolite timere eos, qui occidunt cor-
* 2. pus, animam autem non poſſunt occidere: ſed
Reg. potiùs timete eum, qui poteſt & animam &
14. corpus perdere in gehennam.
c. 11. 29 * Nonne duo paſſeres aſſe væneunt: &
Act. unus ex illis non cadet ſuper terram ſine pa-
27. f. 35. tre veſtro?
* 30 Veſtri autem capilli capitis omnes nu-
Mar. 8. d. merati ſunt.
38. 31 Nolite ergo timere: multis paſſeribus
Luc. meliores eſtis vos.
9. c. 32 * Omnis ergo qui confitebitur me co-
26. 12. b. ram hominibus, confitebor & ego eum co-
8. ram Patre meo, qui in cælis eſt:
2. Ti- 33 Qui autem negaverit me coram homi-
moth. 2. b. nibus, negabo & ego eum coram Patre meo,
12. qui in cælis eſt.
D 34 * Nolite arbitrari quia pacem venerim
*Luc. mittere in terram: non veni pacem mittere,
12. g. 51. ſed gladium.
35 Veni enim ſeparare hominem adverſus

patrem ſuum, & filiam adverſus matrem
ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam.
36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus. *
37 * Qui amat patrem aut matrem plus *Mich.*
quàm me, non eſt me dignus: & qui amat fi- 7. b. 6.
lium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus. **Luc.*
38 Et qui non accipit crucem ſuam, & ſe- 14. f. 26.
quitur me, non eſt me dignus. * *Inf.*
39 Qui invenit animam ſuam, perdet il- 16. d.
lam: & qui * perdiderit animam ſuam pro- 24. *Mar.*
pter me, inveniet eam. 8. d.
40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me 34.
recipit, recipit eum, qui me miſit. *Luc.*
41 Qui recipit prophetam in nomine pro- 14. f. 27.
phetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui **Luc.*
recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti 9. c. 14.
accipiet. 17. g.
42 * Et quicumque potum dederit uni ex 33.
minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in *Joan.*
nomine diſcipuli: amen dico vobis, non per- 12. f. 25.
det mercedem ſuam. **Luc.*

Caput XI. 10. c. 16.

Ioannes de carcere nuntios mittit ad Ieſum: quibus Ioan.
poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis 13. c.
laudat Ioannem: Iudæos verò pueris in foro invicem 20.
acclamantibus aſſimilat, exprobrans civitatibus obſti- *
natis in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Mar.
Ieſu ad Patrem: oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens 9. f.
jugum ſuum eſſe ſuave. 40.

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, A
præcipiens duodecim diſcipulis ſuis,
tranſiit inde ut doceret & prædicaret in civitatibus
eorum.
2 * Joannes autem cùm audiſſet in vin- **Luc.*
culis opera Chriſti, mittens duos de diſcipu- 7. c.
lis ſuis. 18.

3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium
expectamus?
4 Et reſpondens Ieſus ait illis: Euntes re-
nuntiate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis.
*Iſa. 5 * Cæci vident, claudi ambulant, leproſi
35. b. mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſur-
*Iſa. gunt, * pauperes evangelizantur:
61. a. 6 Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandaliza-
1. tus in me.
*Luc. 7 *Illis autem abeuntibus, cœpit Ieſus dice-
7. d. 24. re ad turbas de Ioanne: Quid exiſtis in deſer-
tum videre? arundinem vento agitatam.
8 Sed quid exiſtis videre? hominem mol-
libus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur,
in domibus regum ſunt.
B 9 Sed quid exiſtis videre? prophetam?
Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam.
* 10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt. * Ec-
Mal. 3. a. 1. ce ego mitto angelum meum ante faciem
Mar. tuam, qui præparabit viam tuam ante te.
1. a. 2. 11 Amen dico vobis, non ſurrexit inter na-
Luc. 7. d. tos mulierum major Ioanne Baptiſta: qui au-
27. tem minor eſt in regno cælorum, major eſt illo.
12 A diebus autem Ioannis Baptiſtæ uſque
nunc, regnum cælorum vim patitur, & vio-
lenti rapiunt illud.
13 Omnes enim prophetæ & lex, uſque
ad Ioannem prophetaverunt.
* 14 Et ſi vultis recipere, * ipſe eſt Elias,
Mal. 4. b. 5. qui venturus eſt.
15 Qui habet aures audiendi, audiat.
C 16 Cui autem ſimilem æſtimabo genera-
tionem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in
foro, qui clamantes coæqualibus
17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſal-

tis: lamentavimus: & non planxiſtis.
18 Venit enim Joannes neque manducans
que bibens,& dicunt: Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis manducans & bi-
ns,& dicunt: Ecce homo vorax, & potator
ni,publicanorum & peccatorum amicus. Et
ſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.
20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus in
ibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus,quia
n egiſſent pœnitentiam.
21 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: *Luc. 10. c. 13.
ia, ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtu-
, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio
cinere pœnitentiam egiſſent.
22 Verumtamen dico vobis:Tyro & Sido-
remiſſius erit in die judicij, quàm vobis.
23 Et tu Capharnaum,numquid uſque in D
lum exaltaberis? uſque in infernum deſcen-
s: quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtu-
, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſ-
e in hanc diem.
24 Verumtamen dico vobis,quia terræ So-
morum remiſſius erit in die judicij, quàm
i.
25 In illo tempore reſpondens Jeſus dixit:
nfiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ,
ia abſcondiſti hæc à ſapientibus,& pruden-
us, & revelaſti ea parvulis.
26 Ita pater:quoniam ſic fuit placitũ ante te.
27 Omnia mihi tradita ſunt à patre meo.
Et nemo novit filium,niſi Pater: neque Pa- *Ioã. 6. c.
m quis novit, niſi Filius, & cui voluerit 46. 7.
ius revelare. d. 28.
28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & 8. b.
rati eſtis, & ego reficiam vos. 19.10. c.15.

29 Tollite jugum meum ſuper vos,& diſci-
te à me, quia mitis ſum, & humilis corde: &
** Ier.* * invenietis requiem animabus veſtris.
6. d. 30 * Jugum enim meum ſuave eſt,& onus
16. meum leve.
** 1.*
Ioan. CAPUT XII.
5. a. *Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum*
3. *quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus cedens, varióſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Ionæ ſignum: & quæ ſint mater & fratres ipſius.*

A 1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabba-
Mar. 2. d. to: diſcipuli autem ejus eſurientes cœpe-
23. runt vellere ſpicas, & manducare.
Luc. 2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ec-
6. a. ce diſcipuli tui faciunt quod non licet facere
1.
** 1.* ſabbatis.
Reg. 3 At ille dixit eis: Non legiſtis * quid fece-
21. b. rit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant:
6.
**Lev.* 4 Quomodo intravit in domum Dei, &
24. b. panes propoſitionis comedit, quos non lice-
9.
** Nu.* bat ei edere, neque his qui cum eo erant, * ni-
28. b. ſi ſolis ſacerdotibus?
9. 5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis
** 1.*
Reg. ſacerdotes in templo ſabbatum violant, & ſi-
15. e. ne crimine ſunt?
22. 6 Dico autem vobis, quia templo major
Eccl. eſt hic.
4. d.
17. 7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericor-
Oſee diam volo, & non ſacrificium: numquam con-
6. c. 6. demnaſſetis innocentes.
Sup. 9.
b. 13. 8 Dñs enim eſt filius hominis etiam ſabbati.

9 Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynago-
m eorum.
10 * Et ecce homo manum habens aridam, *
interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabba- Mar.
curare? ut accuſarent eum. 3. a. 1.
11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex Luc.
bis homo, qui habeat ovem unam, & ſi ce- 6. a. 6.
lerit hæc ſabbatis in foveam, nónne tenebit * Deut.
levabit eam? 22. a.
12 Quantò magis melior eſt homo ove? 4.
que licet ſabbatis benefacere.
13 Tunc ait homini: Extende manum tuam.
extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.
14 Exeuntes autē Phariſæi, conſilium facie- B
nt adverſus eum, quomodo perderent eum.
15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti
nt eum multi, & curavit eos omnes:
16 Et præcepit eis ne manifeſtum eum fa-
rent.
17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per
iam Prophetam dicentem:
18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus * Iſa.
us, in quo benè complacuit animæ meæ. 42. a.
nam ſpiritum meum ſuper eum, & judi- 1.
m gentibus nuntiabit.
19 Non contendet, neque clamabit, neque
diet aliquis in plateis vocem ejus:
20 Arundinem quaſſatam non confringet,
linum fumigans non extinguet, donec eji-
t ad victoriam judicium:
21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.
22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens,
cus, & mutus, & curavit eum ita ut loque-
tur, & videret.
23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dice-

bant : Numquid hic eſt filius David ?
*Sup. 24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt:
9. d. Hic non ejicit dæmones niſi in Beelzebub
34. Mar. principe dæmoniorum.
3. c. 22. 25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum,
Luc. dixit eis: * Omne regnum diviſum contra ſe,
11. b. deſolabitur, & omnis civitas, vel domus di-
15. *Luc. viſa contra ſe non ſtabit.
11... 26 Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe
17. diviſus eſt: Quomodo ergo ſtabit regnum ejus ?
27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones,
filij veſtri in quo ejiciunt ? Ideò ipſi judices
veſtri erunt.
28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæ-
mones, igitur pervenit in vos regnum Dei.
29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare
in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi
priùs alligaverit fortem ? & tunc domum il-
lius diripiet.
C 30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: &
qui non congregat mecum, ſpargit.
* 31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum &
Mar. blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus au-
3. d. 28. 29. tem blaſphemia non remittetur.
Luc. 32 Et quicumque dixerit verbum contra fi-
12. b. lium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit
10. contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei,
neque in hoc ſæculo, neque in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, & fructum
ejus bonum: aut facite arborem malam, &
fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu ar-
bor agnoſcitur.
34 Progenies viperarum, quomodo po-
*Luc. teſtis bona loqui, cùm ſitis mali ? * ex abun-
6. g. 45. dantia enim cordis os loquitur.

35 Bonus homo de bono theſauro profert
na: & malus homo de malo theſauro pro-
t mala.
36 Dico autem vobis, quoniam omne ver-
m otioſum, quod locuti fuerint homines,
ldent rationem de eo in die judicij.
37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex
bis tuis condemnaberis.
38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scri-
& Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus
ſignum videre.
39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio * Inf.
la & adultera ſignum quærit: & ſignum 16. a.
n dabitur ei, niſi ſignum * Jonæ Prophetæ. 4. Luc.
40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus 11. d.
bus, & trib' noctibus: ſic erit Filius hominis 29.
corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. 1. Cor. 1. c.
41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum 22.
erationc iſta, & condemnabunt eam: quia D
nitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. * Ion.
ecce plus quàm Jonas hic. 2. a. 1.
42 Regina auſtri ſurget in judicio cum ge- * Ion.
atione iſta, & condemnabit eam: * quia 3. b. 5.
it à finibus terræ audire ſapientiam Salo- * 3. Reg.
nis, & ecce plus quàm Salomon hic. 10. a. 1.
43 * Cùm autem immundus ſpiritus exie- 2. Par.
ab homine, ambulat per loca arida, quæ- 9. a. 1.
s requiem, & non invenit. * Luc. 11. c.
44 Tunc dicit: Revertar in domum meam, 24.
le exivi. Et veniens invenit eam vacantem,
pis mundatam, & ornatam.
45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpi-
is ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant
: * & fiunt noviſſima hominis illius pejora * 2. Pet. 2.
oribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ. d. 20.

* 46 * Adhuc eo loquente ad turbas, ecce
Mar. mater ejus & fratres ſtabant foris, quærentes
3. d. loqui ei.
31.
Luc. 47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua,
8. c. & fratres tui foris ſtant quærentes te.
19. 48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait:
Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?
49 Et extendens manum in diſcipulos ſuos,
dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.
50 Quicumque enim fecerit voluntatem
Patris mei, qui in cælis eſt; ipſe meus frater,
& ſoror, & mater eſt.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro & margarita inventis; de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

A 1 IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat
ſecus mare.
* 2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ mul-
Mar. tæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet, &
4. a. omnis turba ſtabat in littore:
1.
Luc. 3 Et locutus eſt eis multa in parabolis, di-
8. a. cens: Ecce exiit qui ſeminat ſeminare.
4. 4 Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſe-
cus viam, & venerunt volucres cæli, & co-
mederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non
habebant terram multam: & continuò exorta
ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.
6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia
non habebant radicem, aruerunt.
7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & cre-

rerunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.
8 Alia autem ceciderunt in terram bonam:
& dabant fructum, aliud centeſimum, aliud
ſexageſimum, aliud trigeſimum.
9 Qui habet aures audiendi audiat.
10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei:
Quare in parabolis loqueris eis?
11 Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis B
datum eſt noſſe myſteria regni cælorum: illis
autem non eſt datum.
12 * Qui enim habet, dabitur ei, & abun- *Inf.
dabit: qui autem non habet, & quod habet 25. c.
auferetur ab eo. 29.
13 Ideò in parabolis loquor eis: quia vi-
dentes non vident, & audientes non audiunt,
neque intelligunt.
14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ di- *Iſai.
centis:* Auditu audietis, & non intelligetis: 6. c.
& videntes videbitis, & non videbitis. 9.
Mar.
15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, 4. b.
& auribus graviter audierunt, & oculos ſuos 12.
clauſerunt: nequando videant oculis, & auri- Luc.
8. b.
bus audiant, & corde intelligant, & conver- 10.
tantur, & ſanem eos. Ioan.
16 Veſtri autem beati oculi quia vident, & 12. f.
aures veſtræ quia audiunt. 40.
Act.
17 * Amen quippe dico vobis, quia multi C
prophetæ & juſti cupierunt videre quæ vide- 28. f.
26.
tis, & non viderunt; & audire quæ auditis, Rom.
& non audierunt. 11. b.
18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis. 8.
19 Omnis qui audit verbum regni, & non *Luc.
intelligit, venit malus, & rapit quod ſemina- 10. c.
tum eſt in corde ejus: hic eſt qui ſecus viam 24.
ſeminatus eſt.

20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt,
hic eſt, qui verbum audit, & continuò cum
gaudio accipit illud:
21 Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt
temporalis: facta autẽ tribulatione & perſecu-
tione propter verbum, continuò ſcandalizatur.
22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic
eſt, qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi
iſtius, & fallacia divitiarum, ſuffocat verbum,
& ſine fructu efficitur.
23 Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt,
hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fru-
ctum affert, & facit aliud quidem centeſimum,
aliud autem ſexageſimum, aliud verò trige-
ſimum.
* 24 * Aliam parabolã propoſuit illis, dicens:
Mar. Simile factum eſt regnum cælorum homini,
4.cap. 26. qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.
25 Cùm autem dormirent homines, venit
inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in me-
dio tritici, & abiit.
D 26 Cùm autem creviſſet herba, & fructum
feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.
27 Accedentes autem ſervi patrisfamilias,
dixerunt ei: Dñe, nónne bonum ſemen ſemina-
ſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi
autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
29 Et ait: Non:ne fortè colligentes zizania,
eradicetis ſimul cum eis & triticum.
30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſ-
ſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus:
Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſ-
ciculos ad comburendum, triticum autem
congregate in horreum meum.

31 * Aliam parabolam propoſuit eis di- * Mar.
cens:Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, 4. d.
quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo. 31.
32 Quod minimum quidem eſt omnibus E
ſeminibus:cùm autem creverit, majus eſt om- Luc.
nibus oleribus,& fit arbor, ita ut volucres cæli 13. d.
veniant, & habitent in ramis ejus. 19.
33 Aliam parabolam locutus eſt eis. * Si- *Luc.
mile eſt regnum cælorum fermento, quod ac- 13. d.
ceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, 21.
donec fermentatum eſt totum.
34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis
ad turbas:& ſine parabolis non loquebatur eis:
35 Ut impleretur quod dictum erat per * Pſ.
Prophetam dicentem : * Aperiam in parabo- 77. a.
lis os meum , eructabo abſcondita à conſtitu- 2.
tione mundi. *
36 * Tunc,dimiſſis turbis,venit in domum: Mar.
& acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus , dicentes: 4. d.
Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri. 34.
37 Qui reſpondens ait illis : Qui ſeminat
bonum ſemen , eſt Filius hominis.
38 Ager autem eſt mundus. Bonum verò
ſemen , hi ſunt filij regni. Zizania autem , filij
ſunt nequam.
39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea , eſt * A-
diabolus. * Meſſis verò , conſummatio ſæculi pocal.
eſt. Meſſores autem, angeli ſunt. 14. c.
40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni 15.
comburuntur:ſic erit in conſūmatione ſæculi.
41 Mittet filius hominis angelos ſuos , & F
colligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos
qui faciunt iniquitatem.
42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi
erit fletus , & ſtridor dentium.

* Sap. 3. a. 7. Dan. 12. a. 3.
43 * Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno
Patris eorũ: Qui habet aures audiendi, audiat.
44 Simile eſt regnum cælorum theſauro ab-
ſcondito in agro: quem qui invênit homo, ab-
ſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit
univerſa quæ habet, & emit agrum illum.
45 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ho-
mini negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46 Inventa autem una pretioſa margarita,
abiit, & vendidit omnia quæ habuit, &
emit eam.
47 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ſa-
genæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſ-
cium congreganti.
48 Quam, cùm impleta eſſet, educentes,
& ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in
vaſa, malos autem foras miſerunt.
49 Sic erit in conſummatione ſæculi: exi-
bunt angeli, & ſeparabunt malos de medio
juſtorum,
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi
erit fletus, & ſtridor dentium.
G 51 Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.
52 Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in
regno cælorum, ſimilis eſt homini patriſami-
lias, qui profert de Theſauro ſuo nova &
vetera.
53 Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus
* parabolas iſtas, tranſiit inde.
Mar. 6. a. 1. 54 Et * veniens in patriam ſuam, docebat
Luc. eos in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, &
4. e. 16. dicerent: Unde huic ſapientia hæc, & virtutes?
* Joã. 55 * Nónne hic eſt fabri filius? Nónne
6. e. mater ejus dicitur Maria; & fratres ejus Ja-
42. cobus, & Joſeph, & Simon, & Judas?

56 Et ſorores ejus, nónne omnes apud nos
ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57 Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus autem
dixit eis: Non eſt propheta ſine honore, niſi
in patria ſua, & in domo ſua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter
incredulitatem illorum.

Caput XIV.

Caput Ioannis datur puellæ ſaltatrici: Ieſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrúmque à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar varij curantur languores tactu veſtimenti ipſius.

1 IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha A
famam Jeſu: *Mar.*
2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Bapti- *6. b. 14.*
ſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes *Luc.*
operantur in eo. *9. a. 7.*
3 * Herodes enim tenuit Joannem, & alli- * *Mar.*
gavit eum: & poſuit in carcerem propter He- *6. c.*
rodiadem uxorem fratris ſui. *17.*
4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi *Luc.*
habere eam. *3. d. 19.*
5 Et volens illum occidere, timuit popu-
lum: * quia ſicut prophetam eum habebant. * *Inf.*
6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia *2. c. 26.*
Herodiadis in medio, & placuit Herodi.
7 Unde cum juramento pollicitus eſt ei da-
re quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8 At illa præmonita à matre ſua, Da mihi,
inquit, hîc in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
9 Et contriſtatus eſt rex: propter juramen-
tum autem, & eos qui pariter recumbebant,
juſſit dari.

10 Miſitque & decollavit Joannem in
carcere.
11 Et allatum eſt caput ejus in diſco, &
datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.
B 12 Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt
corpus ejus, & ſepelierunt illud: & venientes
nuntiaverunt Jeſu.
* 13 * Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde
Mar. in navicula, in locum deſertum ſeorſum: &
6. d. cùm audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pede-
31. Luc. ſtres de civitatibus.
9. a. 14 Et exiens vidit turbam multam, & mi-
10. Ioan. ſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.
6. a. 15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum
3. diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, &
hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in
caſtella emant ſibi eſcas.
16 Jeſus autem dixit eis: Non habent ne-
ceſſe ire: date illis vos manducare.
*Ioã. 17 Reſponderunt ei: * Non habemus hîc
6.a.9. niſi quinque panes, & duos piſces.
18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſu-
per fœnum, acceptis quinque panibus, & duo-
bus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, &
fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli au-
tem turbis.
C 20 Et manducaverunt omnes, & ſaturati
ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophi-
nos fragmentorum plenos.
21 Manducantium autem fuit numerus,
quinque millia virorum, exceptis mulieribus,
* & parvulis.
Mar. 6. f. 22 * Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos
45. aſcendere in naviculam, & præcedere eum

trans fretum, donec dimitteret turbas.
23 Et dimiſſa turba, * aſcendit in montem * *Ioā.*
ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi. *6. b.*
24 Navicula autem in medio mari jactaba- *15.*
tur fluctibus: erat enim contrarius ventus.
25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad
eos ambulans ſuper mare.
26 Et videntes eum ſuper mare ambulan-
tem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma
eſt. Et præ timore clamaverunt.
27 Statímque Jeſus locutus eſt eis, dicens:
Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.
28 Reſpondens autem Petrus dixit: Domi- D
ne, ſi tu es, jube me ad te venire ſuper aquas.
29 At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Petrus
de navicula, ambulabat ſuper aquam ut veni-
ret ad Jeſum.
30 Videns verò ventum validum, timuit:
& cùm cœpiſſet mergi, clamavit dicens: Do-
mine, ſalvum me fac.
31 Et continuò Jeſus extendens manum,
apprehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei,
quare dubitaſti?
32 Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſ-
ſavit ventus.
33 Qui autem in navicula erant, venerūt, &
adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.
34 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in * *Mar.*
terram Geneſar. *6. g.*
35 Et cùm cognoviſſent eum viri loci il- *53.*
lius, miſerunt in univerſam regionem illam, &
obtulerunt ei omnes malè habentes.
36 Et rogabant eum ut vel fimbriam veſti-
menti ejus tangerent. Et quicumque tetige-
runt ſalvi facti ſunt.

CAPUT XV.

Phariſæorum de lavandis manibus aliiſque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant: & quæ ſint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perſeveranti fide ac ſupplicatione impetrat filiæ curationem: Ieſus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia ſeptem panibus pauciſque piſciculis ſatiat, ſublatis ſeptem ſportarum reliquiis.

A 1 TUnc acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis
Mar. Scribæ, & Phariſæi, dicentes:
7.a.2. * 2 * Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur
Mar. traditionem ſeniorum? non enim lavant ma-
7.a.5. nus ſuas cùm panem manducant.
3 Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare
& vos tranſgredimini mandatum Dei propter
traditionem veſtram? Nam Deus dixit:
** E-* 4 * Honora patrem, & matrem; &: * Qui
xod. maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
20. c. 12. 5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit
Deut. patri, vel matri, Munus quodcumque eſt ex
5. b. 16. me, tibi proderit:
Eph. 6 Et non honorificabit patrem ſuum, aut
6.a.2. matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum
** E-* Dei propter traditionem veſtram:
xod. 21. c. 7 Hypocritæ, benè prophetavit de vobis
17. Iſaias, dicens:
B 8 * Populus hic labiis me honorat, cor au-
Lev. tem eorum longè eſt à me.
20. b. 9. 9 Sine cauſa autem colunt me, docentes
Prov. doctrinas, & mandata hominum.
20. c. 20. 10 Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Au-
** Iſa.* dite, & intelligite.
29. d. 11 Non quod intrat in os, coinquinat ho-
13. minem: ſed quod procedit ex ore, hoc coin-
Mar. quinat hominem.
7.a.6. 12 Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixe-

runt ei : Scis quia Phariſæi audito verbo hoc,
ſcandalizati ſunt ?
13 At ille reſpondens ait : * Omnis plan- *Ioã
tatio, quam non plantavit Pater meus cæleſtis, 15. a
eradicabitur. 2.
14 Sinite illos : * cæci ſunt, & duces cæco- *Luc
rum : cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, 6. e.
ambo in foveam cadunt. 39.
15 * Reſpondens autem Petrus dixit ei: *
Ediſſere nobis parabolam iſtam. Mar.
16 At ille dixit : Adhuc & vos ſine intel- 7. c.
lectu eſtis? 17.
17 Non intelligitis, quia omne quod in os
intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emit-
titur ?
18 Quæ autem procedunt de ore, de corde
exeunt, & ea coinquinant hominem :
19 De corde enim exeunt cogitationes ma- C
læ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta,
falſa teſtimonia, blaſphemiæ.
20 Hæc ſunt quæ coinquinant hominem.
Non lotis autem manibus manducare, non
coinquinat hominem.
21 * Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in par- *
tes Tyri & Sidonis. Mar.
22 Et ecce mulier Chananæa à finibus illis 7. e.
egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Dñe 24.
fili David : filia mea malè à dæmonio vexatur.
23 Qui non reſpondit ei verbum. Et acce-
dentes diſcipuli ejus rogabant eum, dicentes:
Dimitte eam : quia clamat poſt nos. *Sup.
24 Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſ- 10. b.
ſus niſi * ad oves, quæ perierunt domus Iſraël. 6.
25 At illa venit, & adoravit eum, dicens: Ioan.
Domine, adjuva me. 10. a.
3.

26 Qui reſpondens ait : Non eſt bonum
ſumere panem filiorum,& mittere canibus.
27 At illa dixit, Etiam Domine : nam & ca-
telli edunt de micis, quæ cadunt de menſa do-
minorum ſuorum.
28 Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier,
magna eſt fides tua : fiat tibi ſicut vis. Et ſana-
ta eſt filia ejus ex illa hora.
29 Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus
Mare Galilææ : & aſcendens in montem, ſe-
debat ibi.
D 30 * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ,
* *Iſa.* habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debi-
35. *b.* les, & alios multos : & projecerunt eos ad pe-
5. des ejus, & curavit eos :
31 Ita ut turbæ mirarentur, videntes mu-
tos loquentes, claudos ambulantes, cæcos vi-
dentes : & magnificabant Deum Iſraël.
* 32 * Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis,
Mar. dixit : Miſereor turbæ, quia triduo jam perſe-
8. *a.* 1. verant mecum, & non habent quod mandu-
cent : & dimittere eos jejunos nolo, ne defi-
ciant in via.
33 Et dicunt ei diſcipuli : Unde ergo nò-
bis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus tur-
bam tantam ?
34 Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes ? At
illi dixerunt : Septem, & paucos piſciculos.
35 Et præcepit turbæ, ut diſcumberent
ſuper terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces, &
gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis, &
diſcipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt.
Et

Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt
ſeptem ſportas plenas.

38 Erant autem qui manducaverũt, quatuor
millia hominum, extra parvulos & mulieres.

39 Et, dimiſſa turba aſcendit in naviculam:
& venit in fines Magedan.

Caput XVI.

Ieſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quòd ſigna temporum non dijudicarent: jubet diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum: ipſóſque interrogat quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cælorum: ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur: propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta ſua opera redditurum.

1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sad- A
ducæi tentantes: & rogaverunt eum ut Mar.
ſignum de cœlo oſtenderet eis. 8. b.

2 At ille reſpondens, ait illis: * Facto veſ- 11.
pere dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt *Luc.
enim cælum; 12. g. 54.

3 Et manè: Hodie tempeſtas, rutilat enim
triſte cælum.

4 Faciem ergo cæli dijudicare noſtis: ſigna
autem temporum non poteſtis ſcire? * Gene- *ſup.
ratio mala & adultera ſignum quærit: & ſi- 12. e.
gnum non dabitur ei, * niſi ſignum Jonæ Pro- 39.
phetæ. Et relictis illis, abiit. *Ion. 2. a. 1.

5 Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fre-
tum, obliti ſunt panes accipere.

6 Qui dixit illis: * Intuemini, & cavete à *
fermento Phariſæorum, & Sadducæorum. Mar.

7 At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia 8. b. 15.
panes non accepimus. Luc.

8 Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis in- 12. a.
tra vos modicæ fidei, quia panes non habetis? 1.

B 9 Nondum intelligitis, neque recordami-
*Sup. ni * quinque panum in quinque millia homi-
14. b. num, & quot cophinos ſumpſiſtis?
17. Ioan. 10 Neque * ſeptem panum in quatuor
6. a. 9. millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis?
*Sup. 11 Quare non intelligitis, quia non de pa-
15. d. ne dixi vobis: Cavete à fermento Phariſæo-
34. rum, & Sadducæorum?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit
cavendum à fermento panum, ſed à doctrina
Phariſæorum, & Sadducæorum.
* 13 * Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ
Mar. Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos, di-
8. c. cens: Quem dicunt homines eſſe Filium ho-
27. minis?
C 14 At illi dixerunt: * Alij Joannem Bapti-
* ſtam, alij autem Eliam, alij verò Jeremiam,
Mar. 8. c. aut unum ex prophetis.
28. 15 Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me
Luc. eſſe dicitis?
19. b. 16 Reſpondens Simon Petrus dixit: * Tu
19. *Ioã. es Chriſtus, Filius Dei vivi.
6. g. 17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Bea-
70. tus es Simon Bar-Jona: quia caro & ſanguis
non revelavit tibi, ſed pater meus, qui in cæ-
lis eſt.
*Ioã. 18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, &
1. f. ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiã meam,
42. & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.
*Iſai. 19 * Et tibi dabo claves regni cælorum. Et
22. f. * quodcumque ligaveris ſuper terram, erit li-
22. gatum & in cælis: & quodcumque ſolveris ſu-
*Ioã. per terram, erit ſolutum & in cælis.
10. f. 20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemi-
23. ni dicerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.

21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipu- D
lis ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam,
& multa pati à ſenioribus, & Scribis, & princi-
pibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die re-
ſurgere.
22 Et aſſumens eum Petrus, cœpit incre-
pare illum dicens: Abſit à te, Domine: non
erit tibi hoc.
23 Qui converſus, dixit Petro: * Vade *
poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non Mar.
ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum. 8. d. 33.
24 Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis: * Si *Sup.
quis vult poſt me venire, abneget ſemetip- 10. d. 38.
ſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Luc.
25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſal- 9. c.
vam facere, perdet eam: qui autem perdiderit 23. 14. f. 27.
animam ſuam propter me, inveniet eam. *Luc.
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum 17. g.
univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detri- 33.
mentum patiatur? Aut quam dabit homo Ioan. 12. d.
commutationem pro anima ſua? 25.
27 Filius enim hominis venturus eſt in glo- *Act.
ria Patris ſui cum angelis ſuis: * & tunc red- 17. g. 31.
det unicuique ſecundùm opera ejus. Rom.
28 Amen dico vobis, * ſunt quidam de 2. a. 6.
hîc ſtantibus, qui non guſtabunt mortem do- * Mar.
nec videant Filium hominis venientem in re- 8. d.
gno ſuo. 39. Luc.

CAPUT XVII.

9. c. 27.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum, imò jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempe Ioannem Baptiſtam: puerum lunaticum curat quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant; oſtendens quanta ſint virtutis, fides ſimilis grano ſinapis, jejunium, & oratio: paſſionem ſuam

prædicit : pro ſe quoque & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

A 1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, &
Mar. Jacobum, & Joannem fratrem ejus, &
9.a. Luc. ducit illos in montem excelſum ſeorſum:
9. d. 2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplen-
28. duit facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem
ejus facta ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias
cum eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus, dixit ad Je-
ſum: Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis,
faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum, Moyſi
unum, & Eliæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida
*Sup. obumbravit eos. * Et ecce vox de nube, di-
3. d. cens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo
17. 2.Pet. mihi benè complacui: ipſum audite.
1. d. 6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in fa-
17. ciem ſuam, & timuerunt valdè.
7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixít-
que eis: Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem vi-
derunt, niſi ſolùm Jeſum.
B 9 Et deſcendentibus illis de monte, præce-
* pit eis Jeſus dicens: Nemini dixeritis viſio-
Mar. nem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.
9. b. 10 Et interrogaverunt eum diſcipuli di-
10. * centes: * Quid ergo Scribæ dicunt quòd
Mal. Eliam oporteat primum venire?
4.b.5. * Sup. 11 * At ille reſpondens, ait eis: Elias qui-
11. b. dem venturus eſt, & reſtituet omnia.
14. 12 Dico autem vobis, * quia Elias jam
*Sup. venit, & non cognoverunt eum, * ſed fece-
14. a. 10. runt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Fi-

lius hominis paſſurus eſt ab eis.
13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de C
Joanne Baptiſta dixiſſet eis.
14 * Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad *
eum homo genibus provolutus ante eum, di- *Mar.*
cens: Domine, miſerere filio meo, quia luna- *9. e.*
ticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in *16. Luc.*
ignem, & crebrò in aquam. *9. e.*
15 Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non po- *38.*
tuerunt curare eum.
16 Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio incredula, & perverſa, quouſque ero vobiſcū? uſquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me.
17 Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo D
dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.
18 Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum?
19 Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem
veſtram. * Amen quippe dico vobis, ſi ha- *Luc.*
bueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis *17. b.*
monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & *6.*
nihil impoſſibile erit vobis.
20 Hoc autem genus non ejicitur niſi per orationem, & jejunium.
21 Converſantibus autem eis in Galilæa,
dixit illis Jeſus: * Filius hominis tradendus eſt *Infr.*
in manus hominum: *20. b.*
22 Et occident eum, & tertia die reſurget. *18.*
Et contriſtati ſunt vehementer. *Mar.*
23 Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſ- *9. e.*
ſerunt qui didrachma accipiebant, ad Pe- *30. Luc.*
trum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſol- *9. f.*
vit didrachma? *44.*

24 Ait: Etiam. Et cùm intraſſet in domum,
prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur
Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tri-
butum vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?
25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus:
Ergo liberi ſunt filij.
26 Ut autem non ſcandalizemus eos, vade
ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem,
qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore
ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis
pro me, & te.

Caput XVIII.

Propoſito parvulo docet quiſnam major ſit in regno cælorum, & quàm ſit à puſillorum ſcandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & Eccleſiam non audiens pro ethnico haberi, poteſtate ligandi atque ſolvendi diſcipulis tradita: docet etiam, quàm ſit apud Deum efficax duorum petitio ſibi conſentientium, & quoties fratri in nos peccanti ſit ignoſcendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum ſervis ſuis ineunte.

A 1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Je-
Mar. 9. e. ſum, dicentes: Quis, putas, major eſt in
33. regno cælorum?
Luc. 2 * Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit
9. f. eum in medio eorum,
46. * Inf. 3 Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi
19. fueritis, & * efficiamini ſicut parvuli, non in-
b. 14. * trabitis in regnum cælorum.
1. Cor. 4 Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut
14. d. parvulus iſte, hic eſt major in regno cælorum.
20. * 5 Et qui ſuſceperit unum parvulum talem
Mar. in nomine meo, me ſuſcipit.
9. g. 6 * Qui autem ſcandalizaverit unum de
41. Luc. puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut
17. a. ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & de-
2. mergatur in profundum maris.

7 Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim
ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini
illi, per quem ſcandalum venit. B
8 * Si autem manus tua, vel pes tuus ſcan- *Sup.
dalizat te; abſcide eum, & projice abs te: bo- 5. e.
num tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel 30.
claudum, quàm duas manus vel duos pedes Mar.
habentem mitti in ignem æternum. 9. g. 42.
9 Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, * Pſ.
& projice abs te: bonum tibi eſt cum uno 33. b. 8.
oculo in vitam intrare, quàm duos oculos *Luc.
habentem mitti in gehennam ignis. 19. b.
10 Videte ne contemnatis unum ex his pu- 10. *Luc.
ſillis: dico enim vobis, * quia Angeli eorum 15. a.
in cælis ſemper vident faciem patris mei, qui 4.
in cælis eſt. *Lev.
11 * Venit enim filius hominis ſalvare 19. c. 17.
quod perierat. Eccli.
12 * Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui 19. b. 13.
centum oves, & erraverit una ex eis: nónne Luc.
relinquit nonaginta novem in montibus, & 17. a.
vadit quærere eam quæ erravit? 3.
13 Et ſi contigerit ut inveniat eam: Amen Iac. 5. d. 19.
dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis C
quàm ſuper nonaginta novem, quæ non erra- *
verunt. Deut.
14 Sic non eſt volũtas ante Patrem veſtrum, 19. d. 15.
qui in cælis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis. Ioã. 8.
15 * Si autem peccaverit in te frater tuus, b. 17. 2. Cor.
vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: 13. a. 1.
ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Heb.
16 Si autem te non audierit: adhibe tecum 10. e.
adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum vel 28. * 1.
trium teſtium ſtet omne verbum. Cor.
17 * Quòd ſi non audierit eos: dic eccleſiæ; 5. c. 9.

2. Theſ. ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut
3. d. ethnicus & publicanus.
14. 18 * Amen dico vobis, quæcumque alli-
* Ioã. gaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo:
20. f. & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt
23. ſoluta & in cælo.
19 Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vobis
conſenſerint ſuper terram, de omni re quam-
cumque petierint, fiet illis à patre meo, qui
in cælis eſt.
20 Ubi enim ſunt duo vel tres congregati
in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.
21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit:
*Luc. * Domine quoties peccabit in me frater meus,
17. a. & dimittam ei? uſque ſepties?
4. 22 Dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque
ſepties; ſed uſque ſeptuagies ſepties.
23 Ideò aſſimilatum eſt regnum cælorum
homini regi, qui voluit rationem ponere cum
ſervis ſuis.
24 Et cùm cœpiſſet rationem ponere, obla-
tus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia
talenta.
25 Cùm autem non haberet unde redderet,
juſſit eum dominus ejus venumdari, & uxorem
ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.
D 26 Procidens autem ſervus ille, orabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia red-
dam tibi.
27 Miſertus autem Dominus ſervi illius,
dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.
28 Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum
de conſervis ſuis, qui debebat ei centum de-
narios: & tenens ſuffocabat eum, dicens: Red-
de quod debes.

29 Et procidens conſervus ejus, rogabat
eum, dicens: Patientiam habe in me, & om-
nia reddam tibi.

30 Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit
eum in carcerem, donec redderet debitum.

31 Videntes autem conſervi ejus quæ fie-
bant, contriſtati ſunt valdè: & venerunt, & nar-
raverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant.

32 Tunc vocavit illum dominus ſuus: &
ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi
tibi quoniam rogaſti me:

33 Nónne ergo oportuit & te miſereri
conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

34 Et iratus dominus ejus tradidit eum tor-
toribus, quoadusque redderet univerſum de-
bitum.

35 Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis,
ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de
cordibus veſtris.

CAPUT XIX.

*Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſo-
lubile, nec uxorem extra cauſam fornicationis poſſe di-
mitti: inter varios eunuchos laudat illos qui ſe caſtra-
runt propter regnum cælorum: parvulis manus imponit:
adoleſcens qui omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, au-
dito Chriſti conſilio de omnibus vendendis abit triſtis:
difficile ergo aſſerit divitem intrare regnum cælorum: &
quid illis præmij ſit qui omnibus relictis ipsũ ſequuntur.*

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus A
ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & * *
venit in fines Judææ trans Jordanem, Marc. 10. a. 1.

2 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & cu-
ravit eos ibi.

3 * Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentan- *
tes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere Marc.
uxorem ſuam, quacumque ex cauſa? 10. a. 2.

4 Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia

* Ge- * qui fecit hominem ab initio, maſculum &
neſ. 1. d. 27. feminam fecit eos ? & dixit:
* Ge- 5 * Propter hoc dimittet homo patrem &
neſ. 2. d. 24. matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo
1.Cor. in carne una.
6. d. 6 Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.
16. Eph. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.
5. g. 7 Dicunt illi: * Quid ergo Moyſes manda-
31. vit dare libellum repudij, & dimittere ?
B 8 Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam
* cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores
Deut. 24. a. veſtras: ab initio autem non fuit ſic.
1. 9 * Dico autem vobis, quia quicumque di-
*Sup. miſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem,
5.c.32. Mar. & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam
ci 10. duxerit, mœchatur.
b. 1. 10 Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cau-
Luc. 16. e. ſa hominis cum uxore, non expedit nubere.
18. 11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt ver-
1.Cor. bum iſtud, ſed quibus datum eſt.
7. b. 10. 12 Sunt enim Eunuchi, qui de matris ute-
* ro ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt
Marc. ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos
10. b. 13. caſtraverunt propter regnum cælorum. Qui
Luc. poteſt capere, capiat.
18. c. 13 * Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut ma-
15. *Sup. nus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem
18. a. increpabant eos.
3. 14 Jeſus verò ait eis: * Sinite parvulos, &
* nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt
Mar. 10. b. enim regnum cælorum.
17. 15 Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.
Luc. 16 * Et ecce unus accedens, ait illi: Magi-
18. d. 18. ſter bone, quid boni faciam ut habeam vi-
marc. x. B 17 tam æternam ?

17 Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.

18 Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: * C
Non homicidium facies: Non adulteraberis: *E-
Non facies furtum: Non falſum teſtimo- xod. 20. 6.
nium dices: 13.

19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: &, diliges proximum tuum ſicut teipſum.

20 Dicit illi adoleſcens: omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?

21 Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

22 Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum.

24 Et iterùm dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cælorum.

25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur D
valdè, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe?

26 Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.

27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

28 Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes

duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.

29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

* Inf. 20. b. 16. Mar. 10. e. 31. Luc. 13. f. 30.

30 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.

CAPUT XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Ieſus diſcipulis paſſionem ac reſurrectionem ſuam prædicit: & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quòd non poteſtate & oſtenſione dominij, ſed officio miniſterij debeant eſſe majores: egrediens verò Iericho duos cæcos illuminat.

A 1 SImile eſt regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam.

2 Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.

3 Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos,

4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit dabo vobis.

5 Illi autem abierunt. Iterùm autem exiit circa ſextam & nonam horã: & fecit ſimiliter.

6 Circa undecimam verò exiit, & invenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hîc ſtatis tota die otioſi?

7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

8 Cum ſerò autem factum eſſet, dicit Dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos.

9 Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam B
horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.
10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt,
quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem
& ipſi ſingulos denarios.
11 Et accipientes murmurabant adverſus
patremfamilias,
12 Dicentes: Hi noviſſimi una hora fecerunt,
& pares illos nobis feciſti, qui portavimus
pondus diei, & æſtus.
13 At ille reſpondens uni eorum, dixit:
Amice non facio tibi injuriam: nónne ex denario
conveniſti mecum?
14 Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem
& huic noviſſimo dare ſicut & tibi.
15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an
oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?
16 * Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi: *Supr. 19. d. 30.
multi enim ſunt vocati, pauci verò
electi. *Mar.* 10. *e.*
17 * Et aſcendēs Jeſus Jeroſolymam, aſſumpſit 31.
duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis: *Luc.*
18 Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius 13. *f.*
hominis tradetur principibus ſacerdotum, & 30.
Scribis, & condemnabunt eum morte, *
C
19 Et tradent eum Gentibus ad illudendum, *Mar.*
& flagellandum: & crucifigendum, & 10. *e.*
tertia die reſurget. 32.
Luc.
20 * Tunc acceſſit ad eum mater filiorum 18. *f.*
Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens ali- 31.
quid ab eo. *Mar.*
10. *e.*
21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut 35.
ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram
tuam: & unus ad ſiniſtram, in regno tuo.
22 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis

quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem
ego biviturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23 Ait illis: Calicem quidem meum bibe-
tis: ſedere autem ad dexteram meam vel ſini-
ſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus
paratum eſt à Patre meo.
24 Et audientes decem, indignati ſunt de
duobus fratribus.
* 25 * Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait:
Mar. Scitis quia principes gentium dominantur
10. f. eorum: & qui majores ſunt, poteſtatem exer-
41. Luc. cent in eos.
22. c. 26 Non ita erit inter vos: ſed quicũque vo-
25. luerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter:
D 27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe,
erit veſter ſervus.
*Phi- 28 * Sicut filius hominis non venit mini-
lip. 2 ſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam,
a. 7. redemptionem pro multis.
* 29 * Et egredientibus illis ab Jericho, ſe-
Mar. cuta eſt eum turba multa:
10. g. 46. 30 Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam,
Luc. audierunt quia Jeſus tranſiret: & clamave-
18. f. runt, dicentes: Domine miſerere noſtri,
35. fili David.
31 Turba autem increpabat eos ut tace-
rent. At illi magis clamabant, dicentes: Do-
mine, miſerere noſtri, fili David.
32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait:
Quid vultis ut faciam vobis?
33 Dicunt illi: Domine, ut aperiantur ocu-
li noſtri.
34 Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit
oculos eorum. Et confeſtim viderunt, & ſe-
cuti ſunt eum.

Ieſus ſuper aſinam Ieruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo ejicit, & Phariſaïs de triumpho indignantibus reſpondet: diſcipulis autem de ficulnea Chriſti verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de ſua poteſtate retundit quæſtione de Ioannis baptiſmo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores poſt alios ſervos, etiam filium vineæ heredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Iudæis ad Gentes transferendum.

1 ET cùm appropinquaſſent Jeroſolymis, & A
veniſſent Bethphage ad Montem olive- *Mar.* 11.
ti, tunc Jeſus miſit duos diſcipulos, *a.* 1.
2 Dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra *Luc.*
vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, 19. *c.*
& pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi: 29.
3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite
quia Dominus his opus habet: & confeſtim
dimittet eos.
4 Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem:
5 * Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit * *Iſa.*
tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pul- 62. *d.*
lum filium ſubjugalis. 11.
6 Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut *Zach.* 9. *b.* 9.
præcepit illis Jeſus. *Ioan.*
7 Et adduxerunt aſinam, & pullum: & im- 12. *c.*
poſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum 15.
deſuper ſedere fecerunt.
8 Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via:
9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ
ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna
filio David: * benedictus, qui venit in nomi- * *Pſ.* 117. *d.*
ne Domini: hoſanna in altiſſimis. 26.

Marc. 10 Et cùm intraſſet Jeroſolymam, commo-
11. *b.* ta eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic?
10. B 11 Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus
Luc. propheta à Nazareth Galilææ.
19. *f.* 12 * Et intravit Jeſus in templum Dei, &
38. ejiciebat omnes vendentes & ementes in tem-
* *Marc.* plo; & menſas numulariorum, & cathedras
11. *b.* vendentium columbas evertit:
15. 13 Et dicit eis: Scriptum eſt: * Domus
Luc. mea domus orationis vocabitur: vos autem fe-
19. *g.* 45. ciſtis illam ſpeluncam latronum.
Ioan. 14 Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in
2. *c.* templo: & ſanavit eos.
14. * *Iſa.* 15 Videntes autem principes ſacerdotum,
56. *c.* & Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros cla-
7. mantes in templo, & dicentes: Hoſanna filio
Ier. 7. *b.* 11. David: indignati ſunt,
Luc. 16 Et dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt?
19 *g.* Jeſus autem dixit eis: Utique numquam le-
46. **Pſ.* 8. giſtis: * Quia ex ore infantium & lactentium
a. 3. perfeciſti laudem?
17 Et relictis illis, abiit foras extra Civita-
tem in Bethaniam: ibique manſit.
18 Manè autem revertens in civitatem
eſuriit.
* 19 * Et videns fici arborem unam ſecus
Mar. viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea niſi
11. *b.* folia tantùm, & ait illi: Numquam ex te fru-
13. ctus naſcatur in ſempiternum. Et arefacta eſt
continuò ficulnea.
* 20 * Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, di-
Mar. 11. *c.* centes: Quomodo continuò aruit?
20. 21 Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen
dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſita-
veritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed &

ſi monti huic dixeritis, Tolle, & jacta te in
mare, fiet.
22 * Et omnia quæcumque petieritis in *Sup.
oratione credentes, accipietis. 7.b.7.
23 Et cùm veniſſet in templum, acceſſerunt Marc. 11. c.
ad eum docentem, principes ſacerdotum, & 24.
ſeniores populi, dicentes: * In qua poteſtate *Ioã.
hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem? 3. d. 22.
24 Reſpondens Jeſus dixit eis: Interroga- *
bo vos & ego unum ſermonem: quem ſi di- Mar.
xeritis mihi, & ego vobis dicam in qua po- 11. d. 28.
teſtate hæc facio. Luc.
25 Baptiſmus Joannis unde erat? è cælo, 20. a.
an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe, 2. C
dicentes:
26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis:
Quare ergo non credidiſtis illi: Si autem di-
xerimus, ex hominibus, timemus turbam:
* omnes enim habebant Joannem ſicut pro- *Sup.
phetam. 14. a.
27 Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Neſci- 5.
mus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in
qua poteſtate hæc facio.
28 Quid autem vobis videtur? Homo qui-
dam habebat duos filios, & accedens ad primū,
dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.
29 Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſteà
autem pœnitentia motus abiit.
30 Accedens autem ad alterum, dixit ſimi-
liter. At ille reſpondens, ait: Eo, domine, &
non ivit.
31 Quis ex duobus fecit voluntatem pa-
tris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus:
Amen dico vobis, quia publicani, & meretri-
ces præcedent vos in regnum Dei.

32 Venit enim ad vos Joannes in via juſti-
tiæ, & non credidiſtis ei: publicani autem, &
meretrices crediderunt ei: vos autem viden-
tes nec pœnitentiam habuiſtis poſteà, ut cre-
deretis ei.
D 33 Aliam parabolam audite: * Homo erat
*Iſa. paterfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem
5.a.1. Jer. 2. circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædi-
c.2. ficavit turrim, & locavit eam agricolis, & pe-
Mar. regrè profectus eſt.
12. a.1. 34 Cùm autem tempus fructuum appro-
Luc. pinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut
20. acciperent fructus ejus.
b.9. 35 Et agricolæ, apprehenſis ſervis ejus,
alium ceciderunt, alium occiderunt, alium ve-
rò lapidaverunt.
36 Iterùm miſit alios ſervos plures priori-
bus, & fecerunt illis ſimiliter.
37 Noviſſimè autem miſit ad eos filium
ſuum, dicens: Verebuntur filium meum.
38 Agricolæ autem videntes filium, dixe-
*Inf. runt intra ſe: * Hic eſt hæres; venite, occida-
26. a. 3.27. mus eum, & habebimus hæreditatem ejus.
a.1. 39 Et apprehenſum eum ejecerunt extra
Joan. vineam, & occiderunt.
11. g. 53. 40 Cùm ergo venerit Dominus vineæ, quid
faciet agricolis illis?
41 Aiunt illi: Malos malè perdet: & vi-
neam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant
ei fructum temporibus ſuis.
*Pſ. 42 Dicit illis Jeſus: Numquam legiſtis in
117. Scripturis: * Lapidem quem reprobaverunt
c.22. Act. ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A
4.b. Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in
11. oculis noſtris?

43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vo- *Rom.*
bis regnum Dei, & dabitur genti facienti fru- *9. g.*
ctus ejus. *33.*
44 Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, *1. Pet.* *2. b. 7.*
confringetur: ſuper quem verò ceciderit, con-
teret eum.
45 Et cùm audiſſent principes ſacerdotum
& Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt quòd
de ipſis diceret.
46 Et quærentes eum tenere, timuerunt tur-
bas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

Parabola de rege qui fecit nuptias filio ſuo, in quibus diſcumbens abſque veſte nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Ieſus à Phariſæis ſuper cenſu dando Cæſari, & à Sadducæis ſuper reſurrectione, quorum redarguit inſcitiam, mortuorum evincens reſurrectionem: rurſúmque à legis doctore tentatur ſuper magno legis mandato: viciſſim quoque interrogat Phariſæos, cujus filius ſit Chriſtus.

1 ET reſpondens Jeſus, dixit iterùm in pa- A
rabolis eis, dicens:
2 * Simile factum eſt regnum cælorum ho- **Luc.*
mini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. *14. d.*
3 Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad *16.*
nuptias, & nolebant venire. *Apoc.* *19. b.*
4 Iterùm miſit alios ſervos, dicens: Dicite *9.*
invitatis: Ecce prandium meum paravi, tau-
ri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata:
venite ad nuptias.
5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius
in villam ſuam, alius verò ad negotiationem
ſuam:
6 Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, &
contumeliis affectos occiderunt.
7 Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: &
miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas il-

los , & civitatem illorum ſuccendit.
8 Tunc ait ſervis ſuis:Nuptiæ quidem paratæ
ſunt,ſed qui invitati erant,nō fuerunt digni.
9 Ite ergo ad exitus viarum,& quoſcumque
inveneritis , vocate ad nuptias.
B 10 Et egreſſi ſervi ejus in vias,congregaverunt
omnes quos invenerunt, malos & bonos:
& impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.
11 Intravit autem rex ut videret diſcumbentes,
& vidit ibi hominem non veſtitum veſte
nuptiali.
12 Et ait illi:Amice,quomodo huc intraſti
*Sup. non habens veſtē nuptialem?At ille obmutuit.
8. b. 13 Tunc dixit rex miniſtris:* Ligatis mani-
12.13. bus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras
f.42. Infr. exteriores:ibi erit fletus,& ſtridor dentium.
25.c. 14 Multi enim ſunt vocati,pauci verò electi.
30. *Mar. 15 * Tunc abeuntes Phariſæi , conſilium in-
12.c. ierunt ut caperent eum in ſermone.
13. 16 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Hero-
Luc. dianis dicentes : Magiſter , ſcimus quia verax
20.d. 20. es , & viam Dei in veritate doces , & non eſt
tibi cura de aliquo : non enim reſpicis perſonam
hominum :
17 Dic ergo nobis quid tibi videtur , licet
cenſum dare Cæſari,an non ?
18 Cognita autem Jeſus nequitia eorum ,
ait : Quid me tentatis hypocritæ ?
19 Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi
obtulerunt ei denarium.
20 Et ait illis Jeſus : Cujus eſt imago hæc ,
& ſuperſcriptio ?
* Rom. 21 Dicunt ei:Cæſaris.Tunc ait illis:* Red-
13.b. dite ergo quæ ſunt Cæſaris , Cæſari , & quæ
7. ſunt Dei,Deo.

22 Et audientes mirati ſunt, & relicto eo
abierunt.
23 In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, C
qui dicunt * non eſſe reſurrectionem: & in- * Act. 23.b.
terrogaverunt eum, 6.
24 Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: * Si *
quis mortuus fuerit non habens filium, ut du- Deut. 25.b.
cat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen 6.
fratri ſuo. Mar. 12.b.
25 Erant autem apud nos ſeptem fratres, & 19.
primus, uxore ducta, defunctus eſt: & non ha- Luc.
bens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo. 20.c.
26 Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad 28.
ſeptimum.
27 Noviſſimè autem omnium & mulier de-
functa eſt.
28 In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem
uxor? omnes enim habuerunt eam.
29 Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erra-
tis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.
30 In reſurrectione enim neque nubent, ne-
que nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei in
cælo.
31 De reſurrectione autem mortuorum non D
legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis:
32 *Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, *
& Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed Exod.
viventium. 3.b.6.
33 Et audientes turbæ mirabantur in do-
ctrina ejus.
34 Phariſæi autem audientes quòd ſilentium
impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in
unum: *
35 * Et interrogavit eum unus ex eis legis Marc.
doctor, tentans eum: 12.c. 28.

Luc. 36 Magiſter, quod eſt mandatum magnum
10. *e.* in Lege?
25. * 37 Ait illi Jeſus: * Diliges Dominum Deum
Deut. tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
6. *a.* 5. & in tota mente tua.
38 Hoc eſt maximum, & primum mandatum.
* *Levit.* 39 Secundum autem ſimile eſt huic: * Di-
19. *d.* liges proximum tuum, ſicut teipſum.
18. 40 In his duobus mandatis univerſa lex
Mar. pendet, & prophetæ.
12. *c.* 41 Congregatis autem Phariſæis, interro-
31. gavit eos Jeſus,
42 Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Dicunt ei: David.
* *Luc.* 43 Ait illis: * Quomodo ergo David in
20. *f.* ſpiritu vocat eum Dominum, dicens:
41. * *Pſ.* 44 * Dixit Dominus Domino meo: ſede
109. à dextris meis, donec ponam inimicos tuos
a. 1. ſcabellum pedum tuorum?
45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?
46 Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

CAPUT XXIII.

Scribis & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcepit Ieſus obedire, ipſorum autem opera non imitari, retegens ipſorum hypocriſim & ambitionem, diſcipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocriſim ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorum menſuram injuſtorum perſecutionibus impleturos, ac Ieruſalem deſerendam.

A 1 TUnc Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos:

2 Dicens : ſuper cathedram Moyſi ſede- * 2.
runt * Scribæ, & Phariſæi. *Eſdr.*
3 Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, 8.a.4.
ſervate, & facite : ſecundùm opera verò eo- * *Luc.*
rum nolite facere:dicunt enim,& non faciunt. 11.f.
4 * Alligant enim onera gravia, & impor- 46.
tabilia, & imponunt in humeros hominum; *Act.* 15.b.
digito autem ſuo nolunt ea movere. 10.
5 Omnia verò opera ſua faciunt ut videan- *
tur ab hominibus:* dilatant enim phylacteria *Deut.* 6.b.8.
ſua, & magnificant fimbrias. 22.b.
6 * Amant autem primos recubitus in cœ- 12.
nis, & primas cathedras in ſynagogis, *Num.* 15.d.
7 Et ſalutationes in foro, & vocari ab ho- 38.
minibus Rabbi. *
8 * Vos autem nolite vocari Rabbi. unus *Mar.* 12.d.
eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos 39.
fratres eſtis. *Luc.*
9 * Et patrem nolite vocare vobis ſuper 11.f. 43.
terram : unus eſt enim Pater veſter, qui in cæ- 20.
lis eſt. g.46.
10 Nec vocemini magiſtri : quia Magiſter *Iac.* 3.a.1.
veſter unus eſt, Chriſtus. *
11 Qui maior eſt veſtrûm, erit miniſter *Mal.*
veſter. 1.b.6.
12 * Qui autem ſe exaltaverit, humiliabi- B *Luc.*
tur : & qui ſe humiliaverit, exaltabitur. 14.b.
13 Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hy- 11.18.
pocritæ : quia clauditis regnum cælorum ante c.4. *
homines. vos enim non intratis, nec introëun- *Mar.*
tes ſinitis intrare. 12.d.
14 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: 40.
* quia comeditis domos viduarum, orationes *Luc.* 20.g.
longas orantes : propter hoc amplius accipie- 47.
tis judicium.

15 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil eſt: qui autem juraverit in auro templi, debet.

17 Stulti, & cæci: Quid enim majus eſt, aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?

18 Et quicumque juraverit in altari, nihil eſt: quicumque autem juraverit in dono, quod eſt ſuper illud, debet.

19 Cæci: Quid enim majus eſt, donum, an altare, quod ſanctificat donum?

C 20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus quæ ſuper illud ſunt.

21 Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo:

22 Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum.

*Luc. 11. f. 42. 23 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, & judicium, & miſericordiam, & fidem: hæc oportuit facere; & illa non omittere.

24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

25 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina, & immunditia.

26 Phariſæe cæce, munda priùs, quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum.

27 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ:

quia

quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ afo-
ris parent hominibus ſpecioſa, intus verò ple-
na ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.
28 Sic & vos aforis quidem paretis homi-
nibus juſti: intus autem pleni eſtis hypocri-
ſi, & iniquitate.
29 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocri-
tæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, &
ornatis monumenta juſtorum,
30 Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus pa-
trum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in
ſanguine prophetarum.
31 Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, D
quia filij eſtis eorũ, qui prophetas occiderunt.
32 Et vos implete menſuram patrum ve-
ſtrorum.
33 * Serpentes genimina viperarum, quo- *Sup.
modo fugietis à judicio gehennæ? 3.b.7.
34 Ideò ecce ego mitto ad vos prophetas,
& ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, &
crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynago-
gis veſtris, & perſequemini de civitate in
civitatem:
35 Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis ju-
ſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, * à ſan-
guine Abel juſti uſque ad ſanguinem * Za- *Gen. 4.b.8.
chariæ, filij Barachiæ, quem occidiſtis inter Hebr.
templum & altare. 11.a. 4.
36 Amen dico vobis, venient hæc omnia *2.
ſuper generationem iſtam. Par.
37 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis pro- 24.f. 22.
phetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, *Luc.
quoties volui congregare filios tuos, quemad- 13.g.
modum gallina congregat pullos ſuos ſub 34.
alas, & noluiſti?

38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra
deſerta.

39 Dico enim vobis, non me videbitis
amodò, donec dicatis: Benedictus qui venit
in nomine Domini.

Caput XXIV.

Prædicit templi everſionem, monétque ut caveant à venturis ſeductoribus: futura prænuntians bella ac perſecutiones: ſurgent pſeudochriſti & pſeudopropheta: de adventu filij hominis, præcedentibus ſignis in ſole, luna & ſtellis: omnibus ignotum dicit Chriſtus diem judicij; & de fideli ac malo ſervo; propter quæ docet ſemper eſſe vigilandum.

A 1 ET egreſſus Jeſus de templo, ibat. Et ac-
Mar. ceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtenderent
13. a. ei ædificationes templi.
1. Luc. 2 Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis
21. a. hæc omnia? Amen dico vobis, * non relin-
5. *Luc. quetur hîc lapis ſuper lapidem, qui non de-
19. g. ſtruatur:
44. 3 Sedente autem eo ſuper Montem oliveti,
acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes:
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum
adventus tui, & conſummationis ſæculi?
*Eph. 4 Et reſpondens Jeſus, dixit eis: * Videte
5. b. 6. ne quis vos ſeducat.
Co- 5 Multi enim venient in nomine meo, di-
loſſ. 2. c. 8. centes: Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.
6 Audituri enim eſtis prælia, & opiniones
præliorum. Videte ne turbemini: oportet
enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.
7 Conſurget enim gens in gentem, & re-
*Sup. 10. c. gnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fa-
17. mes, & terræmotus per loca.
Luc. 8 Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.
21. c. 12. 9 * Tunc tradent vos in tribulationem, &

occîdent vos: & eritis odio omnibus gentibus *Ioan.*
propter nomen meum. 15. c. 20. 16.
10 Et tunc ſcandalizabuntur multi, & in- a. 2.
vicem tradent, & odio habebunt invicem. B
11 Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, & ſe-
ducent multos.
12 Et quoniam abundavit iniquitas, re-
frigeſcet charitas multorum.
13 Qui autem perſeveraverit uſque in fi-
nem, hic ſalvus erit.
14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni
in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus
gentibus: & tunc veniet conſummatio.
15 *Cùm ergo videritis abominationem de- *
ſolationis, quæ dicta eſt à * Daniele propheta, *Mar.*
ſtantem in loco ſancto: qui legit, intelligat: 13. b. 14.
16 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad *Luc.*
montes: 21. d. 20.
17 Et qui in tecto, non deſcendat tollere *Daniel* 9.
aliquid de domo ſua:
18 Et qui in agro, non revertatur tollere g. 27.
tunicam ſuam.
19 Væ autem prægnantibus & nutrienti-
bus in illis diebus.
20 Orate autem ut non fiat fuga veſtra in
hieme, * vel ſabbato. **Act.*
21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis 1. b. 12.
non fuit ab initio mundi uſque modò, ne-
que fiet.
22 Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fie-
ret ſalva omnis caro: ſed propter electos bre- **Mar.*
viabuntur dies illi. 13. c.
23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic 21. *Luc.*
eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere. 17. e.
24 Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudo- 23.

prophetæ : & dabunt ſigna magna, & prodi-
gia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri po-
teſt) etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto
eſt, nolite exire : ecce in penetralibus, nolite
credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, &
paret uſque in Occidentem : ita erit & ad-
*Luc. ventus Filij hominis.
17. g. 28 * Ubicumque fuerit corpus, illic con-
37. C gregabuntur & aquilæ.
*Iſa. 29 * Statim autem poſt tribulationem die-
13. b. rum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non
10. Ezec. dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, &
32. b. virtutes cælorum commovebuntur:
7. 30 Et tunc parebit ſignum filij hominis in
Ioel. 2. b. 10. cælo: & tunc plangẽt omnes tribus terræ: & *
3. c. videbunt Filium hominis venientem in nubi-
15. bus cæli cum virtute multa, & majeſtate.
Mar. 31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, &
13. c. 24. voce magna : & congregabunt electos ejus à
Luc. quatuor ventis, à ſummis cælorum uſque ad
21. e. 25. terminos eorum.
*Ap. 32 Ab arbore autem fici diſcite parabolam:
1. b. 7. cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata,
* 1. Cor. ſcitis quia propè eſt æſtas:
15. g. 33 Ita & vos cùm videritis hæc omnia, ſci-
52. tote quia propè eſt in janius.
1. Theſ. 34 Amen dico vobis, quia non præteribit
4. d. generatio hæc, donec omnia hæc fiant.
15. 35 * Cælum & terra tranſibunt, verba au-
* Mar. tem mea non præteribunt.
13. d. 36 De die autem illa & hora nemo ſcit, ne-
31. que angeli cælorum, niſi ſolus pater.

37 * Sicut autem in diebus Noë, ita erit * *Gen.*
& adventus Filij hominis. 7.b.7.
38 Sicut enim erant in diebus ante dilu- *Luc.* 17.f.
vium comedentes & bibentes, nubentes & 26.
nuptui tradentes, uſque ad eum diem, quo
intravit Noë in arcam.
39 Et non cognoverunt donec venit dilu- D
vium, & tulit omnes: ita erit & adventus Fi-
lij hominis.
40 Tunc duo erunt in agro: unus aſſume-
tur, & unus relinquetur.
41 Duæ molentes in mola: una aſſumetur,
& una relinquetur.
42 Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora
Dominus veſter venturus ſit.
43 Illud autem ſcitote, * quoniam ſi ſci- *
ret paterfamilias qua hora fur venturus eſſet, *Mar.* 13. d.
vigilaret utique, & non ſineret perfodi do- 33.
mum ſuam. *Luc.*
44 Ideò & vos eſtote parati: quia qua neſ- 12. e.
citis hora Filius hominis venturus eſt. 39.
45 Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & pru-
dens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper fa-
miliam ſuam, ut det illis cibum in tempore?
46 * Beatus ille ſervus, quem cùm venerit * *Ap.*
dominus ejus, invenerit ſic facientem. 16. c.
47 Amen dico vobis, quoniam ſuper om- 15.
nia bona ſua conſtituet eum.
48 Si autem dixerit malus ſervus ille in
corde ſuo: Moram facit dominus meus venire:
49 Et cœperit percutere conſervos ſuos,
manducet autem & bibat cum ebrioſis:
50 Veniet dominus ſervi illius, in die qua
non ſperat, & hora qua ignorat.
51 Et dividet eum, partémque ejus ponet

*Sup. cum hypocritis, * illic erit fletus, & ſtridor
13. f. dentium.
42.
Infr.
25. e.
30.

Caput XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis diſtributis ſervis; quorum Dominus peregrè rediens ſingulos præmiat aut punit juxta ipſorum merita: extremum judicium ponit ob oculos, & cauſas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

A 1 TUnc ſimile erit regnum cælorum decem
virginibus: quæ accipientes lampades
ſuas, exierunt obviam ſponſo, & ſponſæ.

2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes:

3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum:

4 Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.

5 Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes & dormierunt.

6 Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obviàm ei.

7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades ſuas.

8 Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ extinguuntur.

9 Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.

10 Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt janua.

11 Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.

12 At ille reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos.

13 * Vigilate itaque, quia neſcitis diem, *
neque horam. Mar.
14 * Sicut enim homo peregrè proficiſcens, 13. d.
vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua. 33. *Luc.
15 Et uni dedit quinque talenta, alij autem 19. b.
duo, alij verò unum, unicuique ſecundùm pro- 2.
priam virtutem, & profectus eſt ſtatim. B
16 Abiit autem qui quinque talenta acce-
perat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt
alia quinque.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucra-
tus eſt alia duo.
18 Qui autem unum acceperat, abiens fo-
dit in terram, & abſcondit pecuniam domi-
ni ſui.
19 Poſt multum verò temporis venit domi-
nus ſervorum illorum, & poſuit rationem
cum eis.
20 Et accedens qui quinque talenta acce-
perat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Do-
mine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce
alia quinque ſuperlucratus ſum.
21 Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam, intra in gaudium do-
mini tui.
22 Acceſſit autem & qui duo talenta acce-
perat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti
mihi, ecce alia duo lucratus ſum.
23 Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam, intra in gaudium do-
mini tui.
24 Accedens autem & qui unum talentum
acceperat, ait: Domine, ſcio quia homo durus

es : metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi
non ſparſiſti :
C 25 Et timens, abij, & abſcondi talentum
tuum in terra : ecce habes quod tuum eſt.
26 Reſpondens autem dominus ejus, dixit
ei : Serve male, & piger, ſciebas quia meto,
ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi ;
27 Oportuit ergo te committere pecuniam
meam numulariis, & veniens ego recepiſſem
utique quod meum eſt cum uſura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date
ei qui habet decem talenta.
*Sup. 29 * Omni enim habenti dabitur, & abun-
13. b. dabit : ei autem qui non habet, & quod vi-
12. Mar. detur habere, auferetur ab eo.
4. c. 30 Et inutilem ſervum ejicite in tenebras
25. Luc. exteriores : illic erit fletus, & ſtridor dentium.
8. c. 31 Cùm autem venerit Filius hominis in
18. majeſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſe-
19. d. 26. debit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ :
32 Et congregabuntur ante eum omnes
gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut pa-
ſtor ſegregat oves ab hœdis:
33 Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis,
hœdos autem à ſiniſtris.
34 Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus
erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete
* Iſa. paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.
58. c. 35 * Eſurivi enim, & dediſtis mihi mandu-
7. Ezec. care : ſitivi, & dediſtis mihi bibere : hoſpes
18. b. eram, & collegiſtis me :
7. d. 36 Nudus, & cooperuiſtis me : * infir-
16. * Eccli. mus, & viſitaſtis me : in carcere eram, & ve-
7. niſtis ad me.
d. 39. 37 Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes:

Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?

D

38 Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

39 Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?

40 Et reſpondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

41 Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt: * Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus. *Pſ. 6.b.9. Sup.7. c. 23.

42 Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum: Luc. 13. f. 27.

43 Hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus & non operuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.

44 Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtravimus tibi?

45 Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico vobis: quamdiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

46 * Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam. *Daniel. 12. a. 2. Ioan. 5. f. 29.

CAPUT XXVI.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu; qui unguento pretioſo à muliere perfunditur, murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda, de cujus proditione diſcipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradidit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, trinámque Petri negationem: & poſt trinam orationem capitur à Iudæis; quorum uni Petrus abſcidit

auriculam : diſcipulis fugientibus , coram Caïpha & falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A 1 ET factum eſt : cùm conſummaſſet Jeſus
ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis:
* Mar. 2 * Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, &
14. a. Filius hominis tradetur ut crucifigatur.
1. 3 Tunc congregati ſunt principes ſacerdo-
Luc. tum, & ſeniores populi, in atrium principis ſa-
22. a. cerdotum, qui dicebatur Caïphas:
1. 4 Et conſilium fecerunt ut Jeſum dolo te-
nerent, & occiderent.
5 Dicebant autem: Non in die feſto, ne for-
tè tumultus fieret in populo.
6 Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in do-
mo Simonis leproſi,
7 Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum
* Mar. unguenti pretioſi, & * effudit ſuper caput ip-
14. a. ſius recumbentis.
3. 8 Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt
Ioan. dicentes : Ut quid perditio hæc ?
11. a.
2. 12. 9 Potuit enim iſtud vænumdari multo, &
a. 3. dari pauperibus.
10 Sciens autem Jeſus, ait illis : Quid mole-
ſti eſtis huic mulieri ? opus enim bonum ope-
rata eſt in me.
11 Nam ſemper pauperes habetis vobiſ-
cum : me autem non ſemper habetis.
12 Mittens enim hæc unguentum hoc in
corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.
* Mar. 13 Amen dico vobis, ubicumque prædica-
14. b. tum fuerit hoc Evangelium in toto mundo,
10. Luc. dicetur & quòd hæc fecit in memoriam
22. ejus.
a. 4. 14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui

dicebatur Judas Iſcariotes, ad principes ſa-
cerdotum:
15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & B
ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt
ei triginta argenteos.
16 Et exinde quærebat opportunitatem ut
eum traderet.
17 * Prima autem die azymorum acceſſe- *
runt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis pa- *Marc.*
remus tibi comedere Paſcha? 14. b.
18 At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quem- 12. *Luc.*
dam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus 22. a.
meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum 7.
diſcipulis meis.
19 Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit
illis Jeſus, & paraverunt Paſcha.
20 * Veſpere autem facto, diſcumbebat *
cum duodecim diſcipulis ſuis. *Marc.*
21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vo- 14. b.
bis, * quia unus veſtrûm me traditurus eſt. 17. *Luc.*
22 Et contriſtati valdè, cœperunt ſinguli 22. b.
dicere: Numquid ego ſum Domine? 14. * *Ioã.*
23 At ipſe reſpondens ait: Qui intingit me- 13. c.
cum manum in paropſide, hic me tradet. 21.
24 Filius quidem hominis vadit, * ſicut C
ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per * *Pſ.*
quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, 40. b.
ſi natus non fuiſſet homo ille. 10.
25 Reſpondens autem Judas, qui tradi-
dit eum dixit: Numquid ego ſum Rabbi? Ait
illi: Tu dixiſti.
26 * Cœnantibus autem eis, accepit Je- * 1.
ſus panem, & benedixit, ac fregit, dedítque *Cor.*
diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: 11. e.
hoc eſt corpus meum. 24.

27 Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.

28 Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

29 Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.

30 Et hymno dicto, exierunt in montem oliveti.

* 31 Tunc dicit illis Jeſus *: Omnes vos ſcan-
Mar. dalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum
14. c. eſt enim: * Percutiam paſtorem, & diſper-
27. Ioan. gentur oves gregis.
16. d. 32 Poſtquam autem reſurrexero, præce-
32. *Zac. dam vos in Galilæam.
13. c. 33 Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et
7. ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego num-
* Mar. quam ſcandalizabor.
14. c. 34 Ait illi Jeſus: * Amen dico tibi, quia
28. 16. in hac nocte antequam gallus cantet, ter me
b. 7. negabis.
* Mar. 35 Ait illi Petrus: * Etiam ſi oportuerit
4. c. me mori tecum, non te negabo. Similiter &
30. omnes diſcipuli dixerunt.
D
Ioan. 36 Tunc venit Jeſus cum illis in villam,
13. d. quæ dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis
38. ſuis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem.
* 37 Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Ze-
Mar. 14. d. bedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.
31. 38 Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea
Luc. uſque ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate
22. d. mecum:
33. 39 Et progreſſus puſillum, procidit in fa-

ciem ſuam, orans & dicens: Pater mi, ſi poſ-
ſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: verumta-
men non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.
40 Et venit ad diſcipulos ſuos, & invenit
eos dormientes, & dicit Petro: Sic non po-
tuiſtis una hora vigilare mecum?
41 Vigilate, & orate ut non intretis in ten-
tationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro
autem infirma.
42 Iterùm ſecundò abiit, & oravit, dicens:
Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bi-
bam illum, fiat voluntas tua.
43 Et venit iterùm, & invenit eos dormien-
tes: erant enim oculi eorum gravati.
44 Et relictis illis, iterùm abiit, & oravit
tertiò, eundem ſermonem dicens.
45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit E
illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce ap-
propinquavit hora, & Filius hominis tradetur
in manus peccatorum.
46 Surgite eamus: ecce appropinquavit
qui me tradet.
47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus *
de duodecim venit, & cum eo turba multa, *Mar.* 14. *e.*
cum gladiis & fuſtibus, miſſi à principibus 43.
ſacerdotum, & ſenioribus populi. *Luc.*
48 Qui autem tradidit eum, dedit illis ſi- 22. *e.* 47.
gnum, dicens: Quemcumque oſculatus fue- *Ioan.*
ro, ipſe eſt, tenete eum. 18. *a.*
49 Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: 3.
Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum.
50 Dixítque illi Jeſus: Amice, ad quid ve-
niſti? Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt
in Jeſum, & tenuerunt eum.
51 Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu,

extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum principis ſacerdotum amputavit auriculam ejus.

52 Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium tuum in locum ſuum.* Omnes enim qui acce-
*Gen. perint gladium, gladio peribunt.
9.b.6. 53 An putas, quia non poſſum rogare pa-
Apoc. 13.c. trem meum, & exhibebit mihi modò pluſ-
10. quam duodecim legiones angelorum?
Iſa. 54 Quomodo ergo implebuntur Scriptu-
53. ræ, quia ſic oportet fieri?
c.10. 55 In illa hora dixit Jeſus turbis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.

F 56 Hoc autem totum factum eſt, * ut ad-
* implerentur Scripturæ prophetarum. Tunc
Thrē. diſcipuli omnes,* relicto eo, fugerunt.
4.d.
20. 57 At illi tenentes Jeſum, * duxerunt ad
* Caïpham principem ſacerdotum, ubi Scribæ
Mar. & ſeniores convenerant.
14.a.
e.50. 58 Petrus autem ſequebatur eum à longè
*Luc. uſque in atrium principis ſacerdotum. Et in-
22.f. greſſus intrò, ſedebat cum miniſtris, ut vide-
54. Ioan. ret finem.
18.d. 59 Principes autem ſacerdotum, & omne
24. concilium, quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent:

60 Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes,

Ioā. 61 Et dixerunt: Hic dixit: Poſſum deſtrue-
2.c. re templum Dei, & poſt triduum reædifica-
19. re illud.

62 Et ſurgens princeps ſacerdotum,ait illi:
Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti adverſum te
teſtificantur?
63 Jeſus autem tacebat. Et princeps ſacer-
dotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum,ut
dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.
64 Dicit illi Jeſus. Tu dixiſti:verumtamen
dico vobis, * amodò videbitis filium homi- *Sup.
nis ſedentem à dextris virtutis Dei,& venien- 16. d.
tem in nubibus cæli. 27. Rom.
65 Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſti- G
menta ſua, dicens: Blaſphemavit:quid adhuc 14. b.
egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphe- 10.
miam: 1. Theſſ.
66 Quid vobis videtur? At illi reſponden- 4. d.
tes dixerunt: Reus eſt mortis. 15.
67 * Tunc expuerunt in faciem ejus, & *Iſa.
colaphis eum ceciderunt, alij autem palmas 50. c.
in faciem ejus dederunt, 6. Mar.
68 Dicentes: Prophetiza nobis Chriſte, 14. g.
quis eſt qui te percuſſit? 65.
69 * Petrus verò ſedebat foris in atrio: & *Luc.
acceſſit ad eum una ancilla,dicens: Et tu cum 22. f.
Jeſu Galilæo eras. 55. Ioan.
70 At ille negavit coram omnibus, dicens: 18. c.
Neſcio quid dicis. 17.
71 Exeunte autem illo januam, vidit eum
alia ancilla,& ait his qui erant ibi: Et hic erat
cum Jeſu Nazareno.
72 Et iterùm negavit cum juramento:
Quia non novi hominem.
73 Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſta-
bant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es:
nam & loquela tua manifeſtum te facit.
74 Tunc cœpit deteſtari & jurare quià

non noviſſet hominem. Et continuò gallus
cantavit.
75 Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod
dixerat: Priùs quàm gallus cantet, ter me ne-
gabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

Caput XXVII.

Iudas, relatis argenteis, laqueo ſe ſuſpendit: Ieſus coram Pilato accuſatus, non reſpondet; uxor autem Pilati dicit ipſum juſtum: Praëligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Ieſum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illuſus ducitur ad crucifigendum; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, diviſis ipſius veſtimentis: & à variis multa jactantur in ipſum blaſphemiæ: ſuboriuntur tenebræ: & clamans Ieſus Eli, acetóque potatus, cum clamore expirat, ac ſigna varia fiunt: corpus Ieſu à Ioſeph ſepultum, cuſtoditur à militibus.

A 1 MAnè autem facto, conſilium inierunt
omnes principes ſacerdotum, & ſe-
niores populi adverſus Jeſum, ut eum morti
traderent.
2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tra-
* *Mar.* diderunt eum Pontio Pilato præſidi.
15. a. 1. 3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit,
Luc. quòd damnatus eſſet; pœnitentia ductus, re-
23. a. 1. tulit triginta argenteos principibus ſacerdo-
Ioan. tum, & ſenioribus,
18. e. 28. 4 Dicens: Peccavi, tradens ſanguinem ju-
ſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu vi-
deris.
5 Et projectis argenteis in templo, receſ-
**Act.* ſit: * & abiens laqueo ſe ſuſpendit:
1. c. 18. 6 Principes autem ſacerdotum, acceptis ar-
genteis, dixerunt: Non licet eos mittere in
corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.
7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis
agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum,

8 * Propter hoc vocatus eſt ager ille , Ha- *Act.
celdama , hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in ho- 1.c.
diernum diem. 19. B

9 * Tunc impletum eſt quod dictum eſt *
per Jeremiam prophetam, dicentem : * Et ac- Zach.
ceperunt triginta argenteos pretium appre- 11.c.
tiati , quem appretiaverunt à filiis Iſraël : 12.

10 Et dederunt eos in agrum figuli , ſicut
conſtituit mihi Dominus.

11 Jeſus autem ſtetit ante præſidem,* & in- *
terrogavit eum præſes, dicens : Tu es Rex Ju- Mar.
dæorum ? Dicit illi Jeſus : Tu dicis. 15.a. 2.

12 Et cùm accuſaretur à principibus ſacer- Luc.
dotum , & ſenioribus , nihil reſpondit. 23. a.3.

13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quan- Ioan.
ta adverſum te dicunt teſtimonia ? 18.e.

14 Et non reſpondit ei ad ullum verbum, 33.
ita ut miraretur præſes vehementer.

15 Per diem autem ſolemnem conſueve-
rat præſes populo dimittere unum vinctum ,
quem voluiſſent.

16 Habebat autem tunc vinctum inſignem,
qui dicebatur Barabbas.

17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem
vultis dimittam vobis : Barabbam, an Jeſum , C
qui dicitur Chriſtus ? *

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradi- Mar.
diſſent eum. 15.b. 11.

19 Sedente autem illo pro tribunali, miſit Luc.
ad eum uxor ejus, dicens : Nihil tibi , & juſto 23.c.
illi. multa enim paſſa ſum hodie per viſum 18. Ioan.
propter eum. 18.g.

20 * Principes autem ſacerdotum , & ſe- 40.
niores perſuaſerunt populis ut peterent Barab- Act.
bam, Jeſum verò perderent. 3.b. 14.

21 Reſpondens autem præſes, ait illis:
Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi
dixerunt: Barabbam.
22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam
de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?
23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis
præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis
clamabant dicentes: Crucifigatur.
24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret,
ſed magis tumultus fieret: accepta aqua,
lavit manus coram populo, dicens: Innocens
ego ſum à ſanguine juſti hujus: vos videritis.
25 Et reſpondens univerſus populus, dixit:
Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.
26 Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum autem
flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.
27 Tunc milites præſidis ſuſcipientes Je-
* ſum in prætorium, * congregaverunt ad eum
Mar. univerſam cohortem:
15. b. 16. 28 Et exeuntes eum, chlamydem cocci-
Pſ. 21. neam circumdederunt ei:
c. 17. 29 * Et plectentes coronam de ſpinis, po-
D * ſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dex-
Ioã. 19. a. tera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant
2. ei, dicentes: Ave rex Judæorum.
30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem,
& percutiebant caput ejus.
* Mar. 31 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt
15. b. eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis
21. ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent.
Luc. 23. d. 32 * Exeuntes autem invenerunt hominem
26. Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt
* ut tolleret crucem ejus.
Mar. 15. b. 33 * Et venerunt in locum, qui dicitur Gol-
22. gotha, quod eſt Calvariæ locus.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle *Luc.*
miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere. *23. e.*
35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, *33.*
* diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes: *Ioan. 19. c.*
ut impleretur quod dictum eſt per Prophe- *17.*
tam dicentem: * Diviſerunt ſibi veſtimenta ** Mar.*
mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. *15. e.*
36 Et ſedentes ſervabant eum. *24.*
37 Et impoſuerunt ſuper caput ejus cau- E
ſam ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX *Luc.*
JUDÆORUM. *23. e. 34.*
38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latro- *Ioan.*
nes; unus à dextris, & unus à ſiniſtris. *19. d. 23.*
39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum ** Pſ.*
moventes capita ſua, *21. c.*
40 Et dicentes: * Vah qui deſtruis tem- *19.*
plum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva te- ** Ioã.*
metipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce. *2. c. 19.*
41 Similiter & principes ſacerdotum illu-
dentes cum Scribis & ſenioribus dicebant:
42 Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt
ſalvum facere: * ſi rex Iſraël eſt, deſcendat ** Sap.*
nunc de cruce, & credimus ei: *2. d. 18.*
43 * Confidit in Deo: liberet nunc, ſi ** Pſ.*
vult eum: dixit enim: Quia filius Dei ſum. *21.*
44 Idipſum autem & latrones, qui cruci- *a. 9.*
fixi erant cum eo, improperabant ei.
45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt
ſuper univerſam terram uſque ad horam
nonam.
46 Et circa horam nonam clamavit Jeſus
voce magna, dicens: * Eli, Eli, lamma ſaba- ** Pſ.*
cthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus, ut *21.*
quid dereliquiſti me? *a. 2.*
47 Quidam autem illic ſtantes, & au-

dientes, dicebant: Eliam vocat iſte.
F 48 Et continuò currens unus ex eis acce-
ptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit
arundini, & dabat ei bibere.
49 Ceteri verò dicebant: Sine videamus an
veniat Elias liberans eum.
50 Jeſus autem iterùm clamans voce magna,
emiſit ſpiritum.
* 2. Par. 3. d. 14. 51 * Et ecce velum templi ſciſſum eſt in
duas partes à ſummo uſque deorſum, & terra
mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,
52 Et monumenta aperta ſunt: & multa
corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexe-
runt.
53 Et exeuntes de monumentis poſt reſur-
rectionem ejus, venerunt in ſanctam civita-
tem, & apparuerunt multis.
54 Centurio autem, & qui cum eo erant,
cuſtodientes Jeſum, viſo terræ motu & his
quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè
Filius Dei erat iſte.
55 Erant autem ibi mulieres multæ à longè,
quæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa, miniſtran-
tes ei:
56 Inter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Jacobi & Joſeph mater, & mater filio-
rum Zebedæi.
* Mar. 15. d. 42. 57 * Cùm autem ſerò factum eſſet, venit
quidam homo dives ab Arimathæa, nomine
Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu.
Luc. 23. g. 50. 58 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus
Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
Joan. 19. g. 38. 59 Et accepto corpore, Joſeph involvit il-
lud in ſindone munda.
60 Et poſuit illud in monumento ſuo novo,

quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum
magnum ad oſtium monumenti,& abiit.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene,& alte- G
ra Maria,ſedentes contra ſepulchrum.
62 Altera autem die,quæ eſt poſt paraſce-
ven, convenerunt principes ſacerdotum &
Phariſæi ad Pilatum,
63 Dicentes: Domine, recordati ſumus,
quia ſeductor ille dixit adhuc vivens:Poſt tres
dies reſurgam.
64 Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque
in diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli
ejus, & furentur eum, & dicant plebi: Sur-
rexit à mortuis: & erit noviſſimus error pejor
priore.
65 Ait illis Pilatus:Habetis cuſtodiam, ite,
cuſtodite ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes, munierunt ſepul-
chrum, ſignantes lapidem, cum cuſto-
dibus.

CAPUT XXVIII.

Facto terra motu, exterritiſque cuſtodibus, Angelus mulieribus narrat Chriſti reſurrectionem; qui ipſis apparens jubet (ſicut & Angelus juſſerat) ut diſcipulis nuntient, quòd Dominum in Galilæa viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes,pecunia corrupti, dicunt corpus Chriſti furto ſublatum: diſcipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

1 VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in A
prima ſabbati,venit Maria Magdalene, *Mar. 16. a.*
& altera Maria,videre ſepulchrum. *1.*
2 Et ecce terræmotus factus eſt magnus. An- *Ioan.*
gelus enim Domini deſcendit de cælo:& acce- *20. a.*
dens revolvit lapidem,& ſedebat ſuper eum: *1.*
3 Erat autem aſpectus ſicut fulgur: &
veſtimentum ejus ſicut nix.

4 Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: ſcio enim, quòd Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis.
B 6 Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit: venite, & videte locum, ubi poſitus erat Dñs.
7 Et citò euntes dicite diſcipulis ejus, quia ſurrexit:& ecce præcedit vos in Galilæam:ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.
8 Et exierunt citò de monumento cum timore & gaudio magno currentes nuntiare diſcipulis ejus.
9 Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens, Avete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus,& adoraverunt eum.
C 10 Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.
11 Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus,
13 Dicentes: Dicite quia diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos, uſque in hodiernum diem.
D 16 Undecim autem diſcipuli abierunt in

Galilæam, in montē, ubi conſtituerat illis Jeſus.
17 Et videntes eum adoraverunt: quidam
autem dubitaverunt.
18 Et accedens Jeſus locutus eſt eis, di-
cens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo,
& in terra.
19 * Euntes ergo docete omnes gentes, * Marc.
baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & 16. c.
Spiritus ſancti: 15.
20 Docentes eos ſervare omnia quæcum-
que mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcum
ſum omnibus diebus, uſque ad conſumma-
tionem ſæculi.

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
Secundùm Marcum.

CAPUT PRIMUM.

Ioannes in auſteritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua, Chriſtus verò Spiritu ſancto: qui à Ioanne baptizatus, cum beſtiis agens in deſerto, poſt jejunium quadraginta dierum à ſatana tentatur, & Ioanne tradito prædicare incipit in Galilæa: vocatiſque Simone & Andrea, Iacobo & Ioanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca; ibique prædicans curat ſocrum Simonis, & leproſum quem mittit ad ſacerdotes: plurimóſque dæmoniacos ac malè habentes, cum magna omnium admiratione.

1 INITIUM Evangelij Jeſu Chriſti, A
Filij Dei.
2 Sicut ſcriptum eſt in Iſaia *Ma-
propheta: * Ecce ego mitto angelum meum lac. 3. a. 1.

* *Iſa.* ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
40. *a.* ante te.
3. *Matt.* 3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam
3. *a.* 3. Domini, rectas facite ſemitas ejus.
Luc. 4 Fuit Joannes in deſerto baptizans, & præ-
3. *b* 4. *Ioan.* dicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem
1. *c.* 27. peccatorum.
* *Mat.* 5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ
3. *a.* 5. regio, & Jeroſolymitæ univerſi, & baptiza-
* *Mat.* 3. *a.* 4. bantur ab illo in Jordanis flumine, confiten-
* *Le-* tes peccata ſua.
vitic. 6 * Et erat Joannes veſtitus pilis cameli, &
11. *c.* 22. zona pellicea circa lumbos ejus, & * locu-
* ſtas & mel ſilveſtre edebat. Et prædicabat di-
Matt. cens:
3. *b.* 11. 7 * Venit fortior me poſt me: cujus non
Luc. 3. ſum dignus procumbens ſolvere corrigiam
d. 16. calceamentorum ejus.
Ioan. 1. *d.* 8 * Ego baptizavi vos aqua, ille verò bap-
27. tizabit vos Spiritu ſancto.
* *Act.* 9 Et factum eſt: in diebus illis venit Jeſus
1. *a.* 5. B à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Joan-
2. *a.* 4. ne in Jordane:
11. *b.* 10 Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cæ-
16. 19. los apertos, * & Spiritum tamquam colum-
a. 4. * *Luc.* bam deſcendentem, & manentem in ipſo.
3. *c.* 22. 11 Et vox facta eſt de cælis: Tu es filius
Ioan. meus dilectus, in te complacui.
1. *d.* 32. 12 * Et ſtatim Spiritus expulit eum in de-
* *Mat.* ſertum.
4. *a.* 1. 13 Et erat in deſerto quadraginta diebus, &
Luc. 4. *a.* 1. quadraginta noctibus: & tentabatur à ſata-
* *Mat.* na: erátque cum beſtiis, & angeli miniſtra-
4. *b.* bant illi.
12. 14 * Poſtquam autem traditus eſt Joan-

nes,

nes, venit Jeſus in Galilæam, prædicans Evan- *Luc.*
gelium regni Dei, 4. *b.*
15 Et dicens: Quoniam impletum eſt tem- 14.
pus, & appropinquavit regnum Dei: pœni- *Ioan.* 4. *f.*
temini, & credite Evangelio. 43.
16 * Et præteriens ſecus Mare Galilææ, vi- *
dit Simonem, & Andream fratrem ejus, mit- *Matt.*
tentes retia in mare, (erant enim piſcatores.) 4. *c.*
17 Et dixit eis Jeſus: Venite poſt me, & 18. *Luc.*
faciam vos fieri piſcatores hominum. 5. *a.* 2.
18 Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt
eum.
19 Et progreſſus inde puſillum, vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipſos componentes retia in navi.
20 Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eum.
21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & ſta- *
tim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam, doce- *Matt.*
bat eos. 4. *b.*
22 * Et ſtupebant ſuper doctrina ejus: 13. *Luc.*
erat enim docens eos, quaſi poteſtatem ha- 4. *e.*
bens, & non ſicut Scribæ. 31.
23 * Et erat in ſynagoga eorum homo in C.
ſpiritu immundo: & exclamavit, * *Matt.*
24 Dicens: Quid nobis, & tibi Jeſu Na- 7. *d.*
zarene: veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, San- 28. *Luc.*
ctus Dei. 4. *e.*
25 Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Ob- 32.
muteſce, & exi de homine. * *Luc.*
26 Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, 4. *e.* 33.
& exclamans voce magna exiit ab eo.
27 Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quæ-

nam doctrina hæc nova ? quia in poteſtate
etiam ſpiritibus immundis imperat, & obe-
diunt ei.
28 Et proceſſit rumor ejus ſtatim in om-
nem regionem Galilææ.
* 29 * Et protinus egredientes de ſynagoga,
Matt. venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum
8. b. Jacobo & Joanne.
14. Luc. 30 Decumbebat autem ſocrus Simonis fe-
4. g. bricitans: & ſtatim dicunt ei de illa.
38. 31 Et accedens elevavit eam, apprehenſa
manu ejus: & continuò dimiſit eam febris, &
miniſtrabat eis.
32 Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol,
afferebant ad eum omnes malè habentes, &
dæmonia habentes:
33 Et erat omnis civitas congregata ad
januam.
34 Et curavit multos, qui vexabantur va-
*Luc. riis languoribus, * & dæmonia multa ejicie-
4. f. bat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſcie-
42. bant eum.
35 Et diluculo valdè ſurgens, egreſſus
abiit in deſertum locum, ibíque orabat.
D 36 Et proſecutus eſt eum Simon, & qui
cum illo erant.
37 Et cùm inveniſſent eum, dixerunt ei:
Quia omnes quærunt te.
38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, &
civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.
* 39 Et erat prædicans in ſynagogis eorum,
Matt. & in omni Galilæa, & dæmonia ejiciens.
8. a. 2. 40 * Et venit ad eum leproſus deprecans
Luc. eum: & genu flexo dixit ei: Si vis, potes me
5. c. 12. mundare.

41 Jeſus autem miſertus ejus, extendit ma-
num ſuam: & tangens eum, ait illi; Volo:
Mundare.
42 Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo
lepra, & mundatus eſt.
43 Et comminatus eſt ei, ſtatímque ejc-
cit illum:
44 Dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed
vade: oſtende te principi ſacerdotum, & of-
fer pro emundatione tua, * quæ præcepit *Levitic.
Moyſes in teſtimonium illis.
45 At ille egreſſus cœpit prædicare, & 14.a.
diffamare ſermonem, ita ut jam non poſſet 2.
manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in de-
ſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum un-
dique.

CAPUT II.

Murmurantibus Scribis quod paralytico per tectum in grabato demiſſo, diceret remitti peccata, jubens ipſum ferre grabatum, ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent; quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

1 ET iterùm intravit Capharnaum poſt dies, A
2 Et auditum eſt quòd in domo eſſet, Matt.
& convenerunt multi, ita ut non caperet, ne- 9.a.1.
que ad januam, & loquebatur eis verbum.
3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyti- *Luc.
cum, qui à quatuor portabatur. 8.d.
4 Et cùm non poſſent offerre eum illi præ 18.
turba, nudaverunt tectum ubi erat: & pate-
facientes ſubmiſerunt grabatum, in quo para-
lyticus jacebat.
5 Cùm autem vidiſſet Jeſus fidem illorum,
ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6 Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis:
*Iob. 7 Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. *
14. a. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?
4. Iſa. 8 Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo,
43. d. quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta
25. cogitatis in cordibus veſtris?
9 Quid eſt facilius, dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
B 10 Ut autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)
11 Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.
12 Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: quia numquam ſic vidimus.
13 Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omníſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.
* 14 * Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi
Matt. ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me.
9. b. 9.
Luc. Et ſurgens ſecutus eſt eum.
5. e. 15 Et factum eſt, cùm accumberet in domo
27. illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum.
C 16 Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit Magiſter veſter?
17 Hoc audito Jeſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico, ſed qui malè habent:

* non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores. * 2.
18 Et erant diſcipuli Joannis & Phariſæi *Tim.*
jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare 1. c.
diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui 15.
autem diſcipuli non jejunant?
19 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt fi-
lij nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt,
jejunare? Quanto tempore habent ſecum
ſponſum, non poſſunt jejunare.
20 * Venient autem dies cùm auferetur ab *
eis ſponſus: & tunc jejunabunt in illis diebus. *Matt.* 9. b.
21 Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit 15.
veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplemen- *Luc.*
tum novum à veteri, & major ſciſſura fit. 5. g. 35.
22 Et nemo mittit vinum novum in utres D
veteres: alioquin dirumpet vinum utres, &
vinum effundetur, & utres peribunt: ſed
vinum novum in utres novos mitti debet.
23 * Et factum eſt iterùm cùm Dominus *
ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus *Matt.* 12. a.
cœperunt progredi, & vellere ſpicas. 1.
24 Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid *Luc.*
faciunt ſabbatis quod non licet? 6. a. 1.
25 Et ait illis: * Numquam legiſtis quid * 1.
fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & *Reg.*
eſuriit ipſe, & qui cum eo erant? 21. b. 6.
26 Quomodo introïvit in domum Dei ſub
Abiathar principe ſacerdotum, & panes pro-
poſitionis manducavit, quos non licebat man-
ducare, * niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui *Lev.*
cum eo erant? 24. b. 9.
27 Et dicebat eis: Sabbatum propter ho-
minem factum eſt, & non homo propter ſab-
batum.
28 Itaque Dñs eſt filius hominis, etiã ſabbati.

CAPUT III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſecedit, turbis undique ad ipſum confluentibus, quarum infirmos curat: duodecim à ſe electos (qui hic recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates ac dæmonia: Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia convincit falſitatis, dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & quæ ſint mater & fratres ejus.

A 1 ET introïvit iterùm in ſynagogam: & erat
Matt. 12. a. 9. Luc. 6. a. 6. ibi homo habens manum aridam.
2 Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret,
ut accuſarent illum.
3 Et ait homini habenti manum aridam:
Surge in medium.
4 Et dicit eis: Licet ſabbatis benefacere, an
malè? animam ſalvam facere, an perdere? At
illi tacebant.
5 Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus
ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini:
Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta
eſt manus illi.
* Mat. 12. b. 14. 6 * Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum
Herodianis conſilium faciebant adverſus eum,
quomodo eum perderent.
7 Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit
ad mare: & multa turba à Galilæa & Judæa
ſecuta eſt eum,
8 Et ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, &
trans Jordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem,
multitudo magna, audientes quæ faciebat,
venerunt ad eum.
9 Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret
propter turbã, ne comprimerent eum.
B 10 Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eũ
ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

11 Et ſpiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes:
12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.
13 * Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum. * Matt.
14 Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: & 10. a. 1.
ut mitteret eos prædicare. Luc.
15 Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia. 6. b. 13.
16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus:
17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filij tonitrui.
18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum, C
19 Et Judam Iſcariotē, qui & tradidit illum.
20 Et veniunt ad domum: & convenit iterùm turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.
21 Et cùm audiſſent ſui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.
22 Et Scribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant: * Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia. * Matt. 9. d. 34.
23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere?
24 Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.
25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur, non poteſt domus illa ſtare.

26 Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, & non poterit ſtare, ſed finem habet.

27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi priùs fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.

D 28 * Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint:

29 Qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.

30 Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

31 * Et veniunt mater ejus & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum,

32 Et ſedebat circa eum turba; & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

33 Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater mea, & fratres mei?

34 Et circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.

35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

* Matt. 12. c. 3. Luc. 12. b. 10. 1. Ioã. 5. d. 16.

* Matt. 12. d. 46. Luc. 8. c. 19.

CAPUT IV.

Parabolam proponit ſeminatoris, quam diſcipulis declarat: lucernam dicit ſuper candelabrum ponendam, addens parabolas de ſemine in terram jacto, quod excreſcit dormiente eo qui ſeminavit, & de grano ſinapis, diſcipulis autem ſeorſim omnia interpretatur: in navi à ſomno excitatus, tempeſtatem maris ſedat.

A

Matt. 13. a. 1. Luc. 8. a. 4.

1 ET iterùm cœpit docere ad mare, & congregata eſt ad eum turba multa, ita ut navim aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa mare ſuper terram erat:

2 Et docebat eos in parabolis multa, & di-
cebat illis in doctrina ſua:
3 Audite: ecce exiit ſeminans ad ſeminan-
dum.
4 Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam,
& venerunt volucres cæli, & comederunt illud.
5 Aliud vero cecidit ſuper petroſa, ubi non
habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt,
quoniam non habebat altitudinem terræ:
6 Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit: &
eò quòd non habebat radicem, exaruit.
7 Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt
ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non
dedit.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & da-
bat fructum aſcendentem, & creſcentem: &
afferebat unum triginta, unum ſexaginta, &
unum centum.
9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi,
audiat.
10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogave-
runt eum hi qui cum eo erant duodecim, para-
bolam.
11 Et dicebat eis: vobis datum eſt noſſe my- B
ſterium regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, *Iſa.
in parabolis omnia fiunt: 6.c.9.
12 * Ut videntes videant, & non videant: Matt.
& audientes audiant, & non intelligant: 13.b.
nequando convertantur, & dimittantur eis 14. Ioan.
peccata. 12.f.
13 Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? & 40. Act.
quomodo omnes parabolas cognoſcetis? 28.f.
14 Qui ſeminat, verbum ſeminat. 26.
15 Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſemi- Rom.
natur verbum, & cùm audierint, confeſtim 11.b. 8.

venit ſatanas, & aufert verbum, quod ſemi-
natum eſt in cordibus eorum.
16 Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa
ſeminantur: qui cùm audierint verbum, ſta-
tim cum gaudio accipiunt illud.
17 Et non habent radicem in ſe, ſed tempo-
rales ſunt: deinde orta tribulatione & perſe-
cutione propter verbum, confeſtim ſcandali-
zantur.
* 1. Tim. 18 Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi
6.d. ſunt qui verbum audiunt,
17. 19 Et ærumnæ ſæculi, & *deceptio divitia-
C rum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeun-
* Matt. tes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.
5.b. 20 Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſe-
15. minati ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſci-
Luc. 8.b. piunt & fructificant, unum triginta, unum ſe-
16. 11. xaginta, & unum centum.
c.33. 21 * Et dicebat illis: Numquid venit lu-
* Matt. cerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto?
10. c. nónne ut ſuper candelabrum ponatur?
26. 22 * Non eſt enim aliquid abſconditum,
Luc. 8.b. quod non manifeſtetur: nec factum eſt occul-
17. tum, ſed ut in palam veniat.
* 23 Si quis habet aures audiendi, audiat.
Matt. 24 Et dicebat illis: Videte quid audiatis. * In
7.a.2. Luc. qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis,
6.c. & adjicietur vobis.
38. 25 *Qui enim habet, dabitur illi: & qui non
* Matt. habet, etiam quod habet auferetur ab eo.
13.b. 26 Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemad-
12.25. modum ſi homo jaciat ſementem in terram,
c.29. Luc. 27 Et dormiat, & exurgat nocte & die, &
8.c. ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.
18. 9. 28 Ultrò enim terra fructificat, primùm
d.26.

herbam, deinde ſpicam, deinde plenum fru-
mentum in ſpica.
29 Et cùm produxerit fructus, ſtatim mit-
tit falcem, quoniam adeſt meſſis.
30 Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum
Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud? D
31 * Sicut granum ſinapis, quod cùm ſemi- *
natum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſemi- *Matt.*
nibus, quæ ſunt in terra: 13.*d.*
32 Et cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit 31. *Luc.*
majus omnibus oleribus, & facit ramos ma- 13.*d.*
gnos, ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cæli 19.
habitare.
33 Et talibus multis parabolis loquebatur
eis verbum, prout poterant audire:
34 Sine parabola autem non loquebatur eis:
ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.
35 Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet fa-
ctum: Tranſeamus contra.
36 * Et dimittentes turbam, aſſumunt eum, *
ita ut erat in navi, & aliæ naves erant cum illo. *Matt.*
37 Et facta eſt procella magna venti, & flu- 8.*c.*
ctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis. 23. *Luc.*
38 Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dor- 8. *c.*
miens: & excitant eum, & dicunt illi, Magiſter, 22.
non ad te pertinet, quia perimus?
39 Et exurgens comminatus eſt vento, &
dixit mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ven-
tus: & facta eſt tranquillitas magna.
40 Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum
habetis fidem? Et timuerunt timore magno, &
dicebant ad alterutrum: Quis putas, eſt iſte,
quia & ventus & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Geraſenorum dæmoniacum curat ferociſſimum à legione dæmonum; quibus permittit ut in porcos ingrediantur, nec ſinit ut ipſum ſequatur is qui liberatus erat: curata muliere à profluvio ſanguinis: venit ad domum Iairi, ejúſque filiam reſuſcitat.

A 1 ET venerunt trans fretum maris in regio-
Matt. nem Geraſenorum.
8. d. 2 Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de
28. Luc. monumentis homo in ſpiritu immundo,
8. d. 3 Qui domicilium habebat in monumen-
26. tis, & neque catenis jam quiſquam poterat eum ligare:

4 Quoniam ſæpè compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.

5 Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus.

6 Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum:

7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.

8 Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine.

9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus.

10 Et deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret extra regionem.

11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens.

12 Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introëamus.

13 Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeun-

ſpiritus immundi introierunt in porcos:&
ıgno impetu grex præcipitatus eſt in mare
duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.
14 Qui autem paſcebant eos, fugerunt, &
ıntiaverunt in civitatem, & in agros. Et
greſſi ſunt videre quid eſſet factum:
15 Et veniunt ad Jeſum: & vident illum,
ui à dæmonio vexabatur, ſedentem veſtitum,
c ſanæ mentis, & timuerunt.
16 Et narraverunt illis, qui viderant, quali-
er factum eſſet ei qui dæmonium habuerat, &
le porcis.
17 Et rogare cœperunt eum ut diſcederet
de finibus eorum.
18 Cúmque aſcenderet navim, cœpit il-
lum deprecari, qui à dæmonio vexatus fue-
rat, ut eſſet cum illo:
19 Et non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in
domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta
tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.
20 Et abiit, & cœpit prædicare in Deca-
poli, quanta ſibi feciſſet Jeſus: & omnes mi-
rabantur.
21 Et cùm tranſcendiſſet Jeſus in navi rur-
ſum trans fretum, convenit turba multa ad
eum, & erat circa mare.
22 * Et venit quidam de archiſynagogis, * Matt.
nomine Jairus: & videns eum, procidit ad 9. c.
pedes ejus. 18.
23 Et deprecabatur eum multum, dicens: C
Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, Luc.
impone manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & 8. f.
vivat. 41.
24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum
turba multa, & comprimebant eum.

25 Et mulier, quæ erat in profluvio ſan-
guinis annis duodecim,

26 Et fuerat multa perpeſſa à compluribus
medicis: & erogaverat omnia ſua, nec quid-
quam profecerat, ſed magis deteriùs habebat:

27 Cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba re-
trò, & tetigit veſtimentum ejus:

28 Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum
ejus tetigero, ſalva ero.

29 Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis
ejus: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

D 30 Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens
virtutem, quæ exierat de illo, converſus ad tur-
bam, aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea?

31 Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides tur-
bam comprimentẽ te, & dicis: Quis me tetigit?

32 Et circumſpiciebat videre eam, quæ
hoc fecerat.

33 Mulier verò timens & tremens, ſciens
quod factum eſſet in ſe, venit & procidit ante
eum, & dixit ei omnem veritatem.

*Luc. 34 Ille autem dixit ei: *Filia, fides tua te ſal-
7. g. vam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.
50. 8.
g. 48. 35 Adhuc eo loquente, veniunt † ad archiſy-
†Nũ nagogum, dicentes: Quia filia tua mortua eſt;
tij quid ultrà vexas Magiſtrum?
Gryph
& Be- 36 Jeſus autem audito verbo, quod dice-
ned. batur, ait archiſynagogo: Noli timere, tan-
tummodo crede.

37 Et non admiſit quemquam ſe ſequi,
niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem fra-
trem Jacobi.

38 Et veniunt in domum archiſynagogi,
& videt tumultum, & flentes, & ejulantes
multùm.

39 Et ingreſſus ait illis: Quid turbamini,
& ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

40 Et irridebant eum. Ipſe verò, ejectis
omnibus, aſſumit patrem & matrem puellæ,
& qui ſecum erant, & ingreditur ubi puella
erat jacens.

41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha
cumi, quod eſt interpretatum: Puella (tibi
dico) ſurge.

42 Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat:
erat autem annorum duodecim: & obſtupuerunt ſtupore magno.

43 Et præcepit illis vehementer ut nemo id
ſciret: & dixit dari illi manducare.

CAPUT VI.

Chriſti doctrinam in ipſius patria admirantur; ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apoſtolos mittens ad prædicandum, inſtruit quid obſervare debeant: Herodes audita Chriſti fama, dicit Ioannem Baptiſtam reſurrexiſſe; cujus caput poſtulanti Herodiadis filiæ ſaltatrici propter jusjurandum tradiderat: in deſerto quinque panibus, & duobus piſcibus quinque millia virorum ſatiat: ſuper mare ambulans, tempeſtatem ſedat: in terra Genezareth plurimos tactu fimbriæ veſtimenti ſanat.

1 ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: A
& ſequebantur eum diſcipuli ſui: *Matt.*
2 Et facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere: 13. g.
& multi audientes admirabantur in doctrina 54. *Luc.*
ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ 4. c.
eſt ſapientia, quæ data eſt illi; & virtutes ta- 16.
les, quæ per manus ejus efficiuntur?
3 * Nónne hic eſt faber, filius Mariæ, fra- * *Ioã.*
ter Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis? 6. e.
nónne & ſorores ejus hîc nobiſcum ſunt? Et 42.
ſcandalizabantur in illo.

* 4 Et dicebat illis Jeſus:* Quia non eſt pro-
Matt. pheta ſine honore niſi in patria ſua, & in do-
13.g. 57. mo ſua, & in cognatione ſua.
Luc. 5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere,
4.d. 24. niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit:
Ioan. 6 Et mirabatur propter incredulitatem eo-
4.f. rum, & circuibat caſtella in circuitu docens.
44. 7 * Et vocavit duodecim:& cœpit eos mit-
**Matt.* tere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum
10.a. immundorum.
1. 8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via,
Sup. 3. *b.* 14. niſi virgam tantùm: non peram, non panem,
Luc. neque in zona æs,
9.a. 9 * Sed calceatos ſandaliis, & ne indueren-
**Act.* 12.b. tur duabus tunicis.
8. 10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis
in domum, illic manete donec exeatis inde:
* *Matt.* 11 Et quicumque non receperint vos, nec
10.b. audierint vos,*exeuntes inde, excutite pulve-
14. rem de pedibus veſtris in teſtimonium illis.
Luc. 9.a.5. 12 Et exeuntes prædicabant ut pœniten-
Act. tiam agerent:
13.g. 13 Et dæmonia multa ejiciebant, & unge-
51.18. b.6. bant oleo multos ægros, & ſanabant.
**Iac.* 14 * Et audivit rex Herodes (manifeſtum
5.d. enim factum eſt nomen ejus) & dicebat:Quia
14. Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & pro-
**Matt.* pterea virtutes operantur in illo.
14.a. 15 Alij autem dicebant: Quia Elias eſt. Alij
1.2. *Luc.* verò dicebant: Quia propheta eſt,quaſi unus
9.a. ex prophetis.
7. 16 Quo audito Herodes ait:Quem ego de-
C collavi Joannem,hic à mortuis reſurrexit.
**Luc.* 17 * Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit
3.d. 19. Joannem, & vinxit eum in carcere, propter

erodiadem uxorem Philippi fratris ſui,quia
ixerat eam.
18 Dicebat enim Joannes Herodi : * Non *Lev.
et tibi habere uxorem fratris tui. 18.b.
19 Herodias autem inſidiabatur illi:& vole- 16.
at occidere eum, nec poterat.
20 Herodes enim metuebat Joannem,ſciens
m virum juſtum & ſanctum:& cuſtodiebat
um, & audito eo multa faciebat, & libenter
um audiebat.
21 Et cùm dies opportunus accidiſſet, He-
odes natalis ſui cœnam fecit principibus, &
ribunis, & primis Galilææ.
22 Cúmque introiſſet filia ipſius Herodia-
dis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimúl-
que recumbentibus; rex ait puellæ:pete à me
quod vis,& dabo tibi:
23 Et juravit illi : Quia quidquid petieris
dabo tibi, licet dimidium regni mei.
24 Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ:Quid D
petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.
25 Cúmque introiſſet ſtatim cum feſtina-
tione ad regem, petivit dicens: Volo ut proti-
nus des mihi, in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
26 Et contriſtatus eſt rex: propter jusju-
randum, & propter ſimul diſcumbentes, no-
luit eam contriſtare:
27 Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri ca-
put ejus in diſco.Et decollavit eum in carcere,
28 Et attulit caput ejus in diſco:& dedit il-
lud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.
29 Quo audito diſcipuli ejus venerunt, &
tulerunt corpus ejus : & poſuerunt illud in
monumento. *Luc.
30* Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum,re- 9.a. 10.

nuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant.

* 31 Et ait illis: * Venite ſeorſum in deſer-
Mat. 14.b. tum locum, & requieſcite puſillum. Erant
13. enim qui veniebant & redibant multi: & nec
Luc. ſpatium manducandi habebant.
9.a. 10. 32 Et aſcendentes in navim, abierunt in
Joan. deſertum locum ſeorſum.
6.a.1. 33 Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc: & prævenerunt eos.

* 34 * Et exiens vidit turbam multam Jeſus:
Matt. 9.d. & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves
36.14. non habentes paſtorem, & cœpit illos docere
b. 14. multa.

35 Et cùm jam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus hic, & jam hora præteriit:

*Luc. 36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas villas
9.b. & vicos, emant ſibi cibos, quos manducent.
12. 37 Et reſpondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cùm cognoviſſent, dicunt: Quinque & duo piſces.

* Joã. 39 * Et præcepit illis, ut accumbere face-
6. b. rent omnes ſecundùm contubernia ſuper viri-
10. de fœnum.

40 Et diſcubuerunt in partes, per centenos & quinquagenos.

F 41 Et acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante eos: & duos piſces diviſit omnibus.

42 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.

43 Et ſuſtulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.

44 Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum.

45 Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos aſcendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethſaïdam, dum ipſe dimitteret populum.

46 Et cùm dimiſiſſet eos, abiit in montem orare.

47 Et cùm ſerò eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.

48 * Et videns eos laborantes in remigando * Matt. 14. e. 25.
(erat enim ventus contrarius eis) & circa
quartam vigiliam noctis venit ad eos ambu-
lans ſupra mare: & volebat præterire eos.

49 At illi ut viderunt eum ambulantem ſupra mare, putaverunt phantaſma eſſe, & exclamaverunt.

50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis: Confidite, ego ſum, nolite timere. G

51 Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant:

52 Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

53 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in * Matt. 14. d. 34.
terram Geneſareth, & applicuerunt.

54 Cúmque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt eum:

55 Et percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe.

56 Et quocumque introibat, in vicos vel in

villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

Caput VII.

Phariſæos redarguit, Chriſti arguentes diſcipulos quòd non lotis ederent manibus, cùm ipſi Dei mandata ob ſuas traditiones tranſgrederentur; declarans quænam poſſint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœniſſæ filiam, ad perſeverantem illius ſupplicationem, à dæmonio liberat; & ſurdum ac mutum ſanat.

A 1 ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, venientes ab Jeroſolymis.

2 * Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis
*Matt. ejus, communibus manibus, id eſt non lotis,
15. a. manducare panes, vituperaverunt.
2. 3 Phariſæi enim & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum:

4 Et à foro niſi baptizentur, non comedunt: & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum:

5 Et interrogabant eum Phariſæi, & Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant juxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?

6 At ille reſpondens, dixit eis: Benè prophetavit Iſaïas de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum
* Iſa. eſt: * Populus hic labiis me honorat, cor au-
29. d. tem eorum longè eſt à me.
13. 7 In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum.

8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis
B traditionem hominum, baptiſmata urceorum,

& calicum: & alia ſimilia his facitis multa.
9 Et dicebat illis: Benè irritum facitis præ-
ceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.
10 Moyſes enim dixit: * Honora patrem *E-
tuum,& matrem tuam.Et: * Qui maledixerit xod.
patri, vel matri, morte moriatur. 20. c. 12.
11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo pa- Deut.
tri, aut matri, Corban (quod eſt donum) 5. b. 16.
quodcumque ex me, tibi profuerit: Eph.
12 Et ultrà non dimittitis eum quidquam 6. a. 2.
facere patri ſuo, aut matri, *E-
13 Reſcindentes verbum Dei per traditio- xod. 21. c.
nem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hu- 17.
juſmodi multa facitis. Lev.
14 * Et advocans iterùm turbam, dicebat il- 20. b. 9.
lis: Audite me omnes, & intelligite. Prov.
15 Nihil eſt extra hominē introiens in eum, 20. a
quod poſſit eū coinquinare, ſed quæ de homine 20.
procedunt, illa ſunt quæ cōmunicant hominē. *Matt.
16 Si quis habet aures audiendi, audiat. 15. b.
17 Et cùm introiſſet in domum à turba, 10. C
interrogabant eum diſcipuli ejus parabolam.
18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis:
Non intelligitis, quia omne extrinſecus introiēs
in hominem, non poteſt eum communicare:
19 Quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrē
vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?
20 Dicebat autem, quoniam quæ de ho-
mine exeunt, illa communicant hominem.
21 * Abintus enim de corde hominum ma- *Gen.
læ cogitationes procedunt, adulteria, fornica- 6. a. 5.
tiones, & homicidia.
22 Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, im-
pudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuper-
bia, ſtultitia,

23 Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

* Matt. 15. c. 21. 24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latêre.

25 Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus.

26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. Et rogabat eum ut dæmonium ejiceret de filia ejus.

27 Qui dixit illi: Sine priùs ſaturari filios: non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

D 28 At illa reſpondit, & dixit illi: Utique Domine, nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum.

29 Et ait illi: Propter hunc ſermonem vade, exiit dæmonium à filia tua.

30 Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam jacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.

31 Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

* Matt. 9. d. 32. 32 * Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

33 Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus: & expuens, tetigit linguam ejus.

34 Et ſuſpiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod eſt adaperire.

35 Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè.

36 Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant:

37 Et eò ampliùs admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPUT VIII.

Septem panibus pauciſque piſciculis ſatiat quatuor hominum millia: diſcipulos à fermento Phariſæorum cavere jubet: cæcum ſenſim curat: interrogatis Apoſtolis quem Ieſum eſſe dicerent, Petrus confitetur ipſum eſſe Chriſtum: & paulò pòſt ſatanas ab eo dicitur, quòd increparet illum dum ſuam prædiceret paſſionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil debet eſſe charius.

1 IN diebus illis iterùm cùm turba multa eſſet, nec haberent, quod manducarent, convocatis diſcipulis, ait illis. A Matt. 15. d. 32.

2 Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent:

3 Et ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

4 Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde illos quis poterit hìc ſaturare panibus in ſolitudine?

5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis ut apponerent, & appoſuerunt turbæ.

7 Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & juſſit apponi.

8 Et manducaverunt, & ſaturati ſunt, &

ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis,
ſeptem ſportas.
9 Erant autem qui manducaverant, quaſi
quatuor millia: & dimiſit eos.
10 Et ſtatim aſcendens navim cum diſci-
pulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
B 11 * Et exierunt Phariſæi, & cœperunt
* conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum
Matt. de cælo, tentantes eum.
16. *a.* 1. 12 Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid gene-
Luc. ratio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi
11. *g.* dabitur generationi iſti ſignum.
54. 13 Et dimittens eos, aſcendit iterùm na-
vim, & abiit trans fretum.
* 14 * Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi
Matt. unum panem non habebant ſecum in navi.
16. *a.* 15 Et præcipiebat eis, dicens: Videte, &
5. cavete à fermento Phariſæorum, & fermen-
to Herodis.
16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes:
Quia panes non habemus.
17 Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid co-
gitatis, quia panes non habetis? nondum co-
gnoſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatum ha-
betis cor veſtrum?
18 Oculos habentes non videtis? & aures
* *Sup.* habentes non auditis? * Nec recordamini,
6. *f.* 19 Quando quinque panes fregi in quin-
41. *Ioan.* que millia: quot cophinos fragmentorum ple-
6. *b.* nos ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.
11. 20 Quando & ſeptem panes in quatuor
millia: quot ſportas fragmentorum tuliſtis?
Et dicunt ei: Septem.
21 Et dicebat eis: Quomodò nondum in-
telligitis?

22 Et

22 Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei
cæcum, & arrogabant eum ut illum tangeret.
23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum
extra vicum: & expuens in oculos ejus im-
poſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid
videret.
24 Et aſpiciens, ait: video homines velut
arbores ambulantes.
25 Deinde iterùm impoſuit manus ſuper
oculos ejus: & cœpit videre, & reſtitutus eſt
ita ut clarè videret omnia.
26 Et miſit illum in domum ſuam, dicens:
Vade in domum tuam: & ſi in vicum introie-
ris, nemini dixeris.
27 * Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus, * Matth.
in caſtella Cæſareæ Philippi: & in via interro- 16. b.
gabat diſcipulos ſuos, dicens eis: * Quem me 13.
dicunt eſſe homines? *Luc.
28 Qui reſponderunt illi, dicentes: Joan- 9. b.
nem Baptiſtam, alij Eliam, alij verò quaſi 18.
unum de prophetis.
29 Tunc dicit illis: Vos verò quem me
eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es
Chriſtus.
30 Et comminatus eſt eis, ne cui dice-
rent de illo.
31 Et cœpit docere eos, quoniam oportet D
filium hominis pati multa, & reprobari à ſe-
nioribus: & à ſummis ſacerdotibus, & ſcribis,
& occidi, & poſt tres dies reſurgere.
32 Et palàm verbum loquebatur. Et ap-
prehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 Qui converſus, & videns diſcipulos
ſuos, comminatus eſt Petro, dicens: Vade re-
trò me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei

ſunt, ſed quæ ſunt hominum.
34 Et convocata turba cum diſcipulis ſuis,
* dixit eis: * Si quis vult me ſequi, deneget ſe-
Matt. 10. *d.* metipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequa-
38. tur me.
16. *d.* 35 * Qui enim voluerit animam ſuam ſal-
24. *Luc.* vam facere, perdet eam: qui autem perdide-
9. *c.* rit animam ſuam propter me & Evangelium,
23. ſalvam faciet eam.
14. *f.* 36 Quid enim proderit homini, ſi lucretur
7. **Luc.* mundum totum, & detrimentum animæ ſuæ
17. faciat?
g. 33. *Ioan.* 37 Aut quid dabit homo commutationis
12. *d.* pro anima ſua?
25. 38 * Qui enim me confeſſus fuerit, &
* *Matt.* verba mea, in generatione iſta adultera & pec-
10. *c.* catrice: & filius hominis confitebitur eum,
33. cùm venerit in gloria patris ſui cum ange-
Luc. lis ſanctis.
9. *c.* 26. 39 Et dicebat illis: * Amen dico vobis,
12. *b.* quia ſunt quidam de hîc ſtantibus, qui non
9. guſtabunt mortem, donec videant regnum
* *Matt.* Dei veniens in virtute.

16. *d.*

CAPUT IX.

28. *Luc.* 9. *c.* 27.

Transfigurato Ieſu junguntur Moyſes & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum, imò jam veniſſe, nec fuiſſe ſuſceptum: ſurdum ac mutum ſpiritum ejicit, qui ſola oratione & jejunio ejicitur: ſuam paſſionem prædicit: diſputantes diſcipulos docet quis eorum ſit major: de ejiciente dæmonium qui non ſequebatur Ieſum: de amputando manus, pedis, vel oculi ſcandalo.

A

Matt. 17. *a.* 1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, &
1. Jacobum: & Joannem: & ducit illos in
Luc. montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfigu-
9. *d.* ratus eſt coram ipſis.
28. 2 Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplenden-

tia, & candida nimis velut nix, qualia fullo
non poteſt ſuper terram candida facere.
3 Et apparuit illis Elias cum Moyſe: &
erant loquentes cum Jeſu.
4 Et reſpondens Petrus, ait Jeſu: Rabbi, bo-
num eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria taberna-
cula, Tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ
unum.
5 Non enim ſciebat quid diceret: erant
enim timore exterriti.
6 Et facta eſt nubes obumbrans eos: & ve-
nit vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus
chariſſimus: audite illum.
7 Et ſtatim circumſpicientes, neminem B
ampliùs viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum.
8* Et deſcendentibus illis de monte, præce- *Matt.
pit illis ne cuiquã quæ vidiſſent, narrarent: niſi 17. b.
cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit. 9.
9 Et verbum continuerunt apud ſe, con-
quirentes quid eſſet: Cùm à mortuis reſur-
rexerit.
10 Et interrogabant eum, dicentes: * quid *Mal.
ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam b. 4. 5.
oportet venire primùm?
11 Qui reſpondens, ait illis: Elias, cùm
venerit primò, reſtituet omnia: & quomodo
* ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa *Iſa.
patiatur & contemnatur. 53. a.
12 Sed dico vobis quia & * Elias venit (& 3. b. 4.
fecerunt illi quæcumque voluerunt) ſicut ſcri- C
ptum eſt de eo. *Matt.
13 Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit tur- 17. b.
bam magnam circa eos, & Scribas conquiren- 12.
tes cum illis.
14 Et confeſtim omnis populus videns Je-

ſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt, & accurrentes ſalutabant eum.

15 Et interrogavit eos: quid inter vos conquiritis?

*Luc. 16 * Et reſpondens unus de turba, dixit:
9. e. Magiſter, attuli filium meum ad te habentem
38. ſpiritum mutum:

17 Qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit: & dixi diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.

18 Qui reſpondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.

19 Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in terram, volutabatur ſpumans.

20 Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia.

D 21 Et frequenter eum in ignem, & in aquas miſit, ut eum perderet; ſed ſi quid potes, adjuva nos miſertus noſtri.

22 Jeſus autem ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

23 Et continuò exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam.

24 Et cùm videret Jeſus concurrentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.

25 Et exclamans, & multùm diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt.

26 Jeſus autem tenens manum ejus, eleva-
vit eum, & ſurrexit.
27 Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli
ejus ſecretò interrogabant eum : Quare nos
non potuimus ejicere eum?
28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo po-
teſt exire, niſi in oratione, & jejunio.
29 Et inde profecti prætergrediebantur
Galilæam: nec volebat quemquam ſcire. E
30 * Docebat autem diſcipulos ſuos, & *
dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur *Matt.*
in manus hominum, & occident eum, & oc- *17. c. 21.*
ciſus tertia die reſurget. *Luc.*
31 At illi ignorabant verbum: & timebant *9. b. 22.*
interrogare eum.
32 Et venerunt Capharnaũ. Qui cùm domi *f. 44.*
eſſent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?
33 At illi tacebant, ſiquidem in via in-
ter ſe diſputaverant, * quis eorum major *
eſſet. *Matt.*
34 Et reſidens vocavit duodecim, & ait il- *18. a. 1.*
lis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium no- *Luc.*
viſſimus, & omnium miniſter. *9. f.*
35 Et accipiens puerum, ſtatuit eum in *46.*
medio eorum : quem cùm complexus eſſet,
ait illis:
36 Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris F
receperit in nomine meo, me recipit: & qui-
cumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed
eum, qui miſit me.
37 * Reſpondit illi Joannes, dicens: Magi- **Luc.*
ſter, vidimus quemdam in nomine tuo eji- *9. f.*
cientem dæmonia, qui non ſequitur nos, & *49.*
prohibuimus eum.
38 Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum:

* 1. * nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomi-
Cor. 12. a. ne meo, & poſſit citò malè loqui de me.
3. 39 Qui enim non eſt adverſum vos, pro
vobis eſt.
* Matt. 40 * Quiſquis enim potum dederit vobis
10. d. calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti
42. eſtis: Amen dico vobis, non perdet merce-
dem ſuam.
* Matt. 41 * Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex
18. a. his puſillis credentibus in me: bonum eſt ei
6. magis ſi circumdaretur mola aſinaria collò
Luc. ejus, & in mare mitteretur.
17. a. 42 * Et ſi ſcandalizaverit te manus tua,
2. G abſcide illam: bonum eſt tibi debilem introïre
* in vitam, quàm duas manus habentem ire in
Matt. gehennam, in ignem inextinguibilem:
5. e. 30. 43 Ubi vermis eorum non moritur, &
10. a. ignis non extinguitur.
8. 44 Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa
illum: bonum eſt tibi claudum introïre in vi-
tam æternam, quàm duos pedes habentem
* Iſa. mitti in gehennam ignis inextinguibilis:
66. g. 45 * Ubi vermis eorum non moritur, &
24. ignis non extinguitur.
46 Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te, eji-
ce eum: bonum eſt tibi luſcum introïre in re-
gnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti
* Le- in gehennam ignis:
vit. 2. 47 Ubi vermis eorum non moritur, &
d. 13. ignis non extinguitur.
* Mat. 48 * Omnis enim igne ſalietur, & omnis
5. b. victima ſale ſalietur.
13. Luc. 49 * Bonum eſt ſal: quòd ſi ſal inſulſum
14. g. fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis
34. ſal, & pacem habete inter vos.

Digitized by Google

Nullo modo dimittendam uxorem aſtruit aliam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis: dives qui præcepta à juventute obſervarat, non amplectitur Chriſti conſilium de omnibus divendendis: quid referent præmij qui omnia relinquunt: rurſum ſuam prædicit paſſionem: occaſione ambitionis filiorum Zebedei docet diſcipulos quòd non oſtenſione dominij, ſed officio miniſterij debeant eſſe majores: Bartimæum cæcum ſanat.

1 ET inde exurgens venit in fines Judææ A
ultra Jordanem: & conveniunt iterùm Matt.
turbæ ad eum: & ſicut conſueverat, iterùm 19. a. 1.
docebat illos.

2 Et accedentes Phariſæi interrogabant
eum: Si licet viro uxorem dimittere: tentantes
eum.

3 At ille reſpondens, dixit eis: Quid
vobis præcepit Moyſes?

4 Qui dixerunt: * Moyſes permiſit libellum *
repudij, ſcribere, & dimittere. Deut. 24. a. 1.

5 Quibus reſpondens Jeſus, ait: Ad duritiam
cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum *
iſtud. Gen. 1. d. 27.

6 Ab initio autem creaturæ, * maſculum
& feminam fecit eos Deus. *

7 Propter hoc * relinquet homo patrem Gen. 2. d.
ſuum & matrem, & adhærebit ad uxorem 24.
ſuam: Matt.

8 Et * erunt duo in carne una. Itaque jam 19. a. 5.
non ſunt duo, ſed una caro. 1. Cor.

9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſe- 7. b.
paret. 10. Ephe.

10 Et in domo iterùm diſcipuli ejus de eo- 5. g.
dem interrogaverunt eum. 31.

11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem * 1.
ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit Cor. 6. d. 16.
ſuper eam. B

12 Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſerit, mœchatur.

13 Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.

14 Quos cùm videret Jeſus, indignè tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnum Dei.

15 Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

16 Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

17 Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum:
* Matt. *Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam
19.b. percipiam?
16. 18 Jeſus autem dixit ei: Quid me dicis bo-
Luc. num? Nemo bonus, niſi unus Deus.
18. d.
18. 19 * Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne oc-
C cidas, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium di-
* xeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem
Exod. tuum & matrem.
20.c.
13. 20 At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc omnia obſervavi à juventute mea.

21 Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deeſt: vade quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo; & veni, ſequere me.

22 Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis ſuis: Quam difficilè qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in ver-
bis ejus. At Jeſus rurſus reſpondens ait illis: Fi-
lioli, quàm difficile eſt, confidentes in pe-
cuniis, in regnum Dei introire?
25 Facilius eſt Camelum per foramen acus D
tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.
26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſe-
metipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?
27 Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homi-
nes impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: om-
nia enim poſſibilia ſunt apud Deum.
28 * Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos *Matt.
dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. 19. d.
29 Reſpondens Jeſus, ait: Amen dico vobis: 27.
Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut Luc.
ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut 8. e.
agros, propter me, & propter evangelium, 28.
30 Qui non accipiat centies tantum, nunc
in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores,
& matres, & filios, & agros, cum perſecutioni-
bus, & in ſæculo futuro vitam æternam.
31 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & *Matt.
noviſſimi primi. 19. d.
32 Erant autem in via aſcendentes Jeroſo- 30.
lymam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupe- E
bant: & ſequentes timebant. * Et aſſumens *Luc.
iterùm duodecim, cœpit illis dicere quæ eſ- 18. f.
ſent ei eventura. 31.
33 Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam,
& Filius hominis tradetur principibus ſacer-
dotum, & Scribis, & ſenioribus, & damnabunt
eum morte, & tradent eum gentibus:
34 Et illudent ei, & conſpuent eum, & fla-
gellabunt eum, & interficient eum: & tertia
die reſurget.

35* Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes
Matt. 20.c. 20. filij Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut
quodcumque petierimus, facias nobis.

F 36 At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam
vobis?

37 Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus in gloria tua.

38 Jeſus autem ait eis: Neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibo; aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?

39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autē ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis, & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini:

40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt.

41 Et audientes decem, cœperunt indignari de Jacobo & Joanne.

Luc. 22.c. 25. 42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter:

44 Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

G 45 Nam & Filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

** Matt. 20. d. 29. Luc. 18. f. 35.* 46 * Et veniunt Jericho, & proficiſcente eo de Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat juxta viam mendicans.

47 Qui cùm audiſſet quia Jeſus Nazare-

nus eſt, cœpit clamare, & dicere : Jeſu fili
David, miſerere mei.
48 Et comminabantur ei multi ut taceret.
At ille multò magis clamabat: Fili David mi-
ſerere mei.
49 Et ſtans Jeſus præcipit illum vocari. Et
vocant cæcum dicentes ei: Animæquior eſto:
ſurge, vocat te.
50 Qui projecto veſtimento ſuo exiliens,
venit ad eum.
51 Et reſpondens Jeſus dixit illi: Quid tibi
vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Raboni, ut
videam.
52 Jeſus autem ait illi : Vade, fides tua te
ſalvum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur
eum in via.

CAPUT XI.

Super pullum aſinæ cum honore Ieruſalem ingreditur: ficum maledicendo arefacit: ementes ac vendentes de templo ejicit: efficaciam fiduciæ in Deum oſtendit, dicens fratri remittenda quæ in nos commiſit: Scribis non dicit qua poteſtate hæc faciat, eò quòd nec illi reſponderent ad propoſitam de Ioannis baptiſmo quæſtionem.

1 ET cùm appropinquaret Jeroſolymæ & A
Bethaniæ ad montem olivarum, mittit*
duos ex diſcipulis ſuis. Matt.
2 Et ait illis : Ite in caſtellum, quod 21. a. 1.
contra vos eſt, & ſtatim introëuntes illuc, in- Luc.
venietis pullum ligatum, ſuper quem nemo 19. f.
adhuc hominum ſedit : ſolvite illum, & ad- 29.
ducite.
3 Et ſi quis vobis dixerit: Quid facitis? di-
cite, quia Domino neceſſarius eſt: & continuò
illum dimittet huc.
4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum

ante januam foris in bivio: & ſolvunt eum.
5 Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis:
Quid facitis ſolventes pullum?
6 Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Je-
ſus, & dimiſerunt ei.
*Ioã. 7 * Et duxerunt pullum ad Jeſum: & im-
12.b. ponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.
14. 8 Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in
via: alij autem frondes cædebant de arboribus,
& ſternebant in via.
9 Et qui præibant, & qui ſequebantur,
* Pſ. clamabant, dicentes: * Hoſanna:
117. 10 Benedictus qui venit in nomine Domi-
d. 26. Matt. ni: Benedictum quod venit regnum patris no-
21.a. ſtri David: Hoſanna in excelſis.
9. 11 * Et introivit Jeroſolymam in templum:
Luc. & circumſpectis omnibus, cum jam veſpera eſ-
19. f. 38. ſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.
B 12 Et alia die cùm exirent à Bethania, eſuriit.
* 13 * Cúmque vidiſſet à longè ficum haben-
Matt. tem folia, venit ſi quid fortè inveniret in ea,
21.b. 10. & cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter
folia: non enim erat tempus ficorum.
* Matt. 14 Et reſpondens dixit ei: Jam non am-
21. b. 19. pliùs in æternum ex te fructum quiſquam
manducet. Et audiebant diſcipuli ejus.
15 Et veniunt Jeroſolymam. Et cùm introiſ-
ſet in templum, cœpit ejicere vendentes &
ementes in templo: & menſas numulariorum,
& cathedras vendentium columbas evertit.
C 16 Et non ſinebat ut quiſquam transferret
* Iſa. vas per templum:
56.c. 17 Et docebat, dicens eis: Nónne ſcriptum
7. eſt: * Quia domus mea, domus orationis vo-
Ier. 7. b. 11. cabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis

eam ſpeluncam latronum.
18 Quo audito, principes ſacerdotum &
Scribæ quærebant quomodo eum perderent: ti-
mebant enim eum, quoniam univerſa turba
admirabatur ſuper doctrina ejus.
19 Et cùm veſpera facta eſſet, egredieba-
tur de civitate.
20 Et cùm manè tranſirent, viderunt ficum
aridam factam à radicibus.
21 Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi,
ecce ficus, cui maledixiſti, aruit.
22 Et reſpondens Jeſus ait illis: * Habete *
fidem Dei. *Matt.*
23 Amen dico vobis, quia quicumque 21.*b.*
dixerit huic monti: Tollere, & mittere in ma- 21.
re; & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed credi-
derit quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.
24 * Propterea dico vobis, omnia quæcum- *
que orantes petitis, credite quia accipietis, & *Matt.*
evenient vobis. 7.*a.*7.
21.*b.*
25 * Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite 22.
ſi quid habetis adverſus aliquem: ut & Pater D
veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata *
veſtra. *Matt.*
6.*b.*
26 Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec Pater 14.18.
veſter, qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata *d.*35.
veſtra. *Luc.*
17.*b.*
27 Et veniunt rurſus Jeroſolymam. Et cùm 9.
ambularet in templo, accedunt ad eum ſum-
mi ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores:
28 Et dicunt ei: * In qua poteſtate hæc fa- **Luc.*
cis: & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta 20.*a.*
facias? 2.
29 Jeſus autem reſpondens, ait illis: Interro-
gabo vos & ego unum verbum, & reſpondete

mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc fa-
ciam.
30 Baptiſmus Joannis, de cælo erat, an ex
hominibus? Reſpondete mihi.
31 At illi cogitabant ſecum, dicentes: Si
dixerimus, de cælo, dicet: Quare ergo non
credidiſtis ei?
32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus
populum. omnes enim habebant Joannem
quia verè propheta eſſet.
33 Et reſpondentes dicunt Jeſu: Neſcimus.
Et reſpondens Jeſus ait illis: Neque ego dico
vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Caput XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui ſervos ac filium patrisfamilias occiderunt: tentatur à Phariſæis de cenſu Cæſari ſolvendo, & à Sadducæis de reſurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipſe verò rogat quo modo Scribæ dicant Chriſtum filium eſſe David, docens ab ipſis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium miſſa.

A 1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam
Iſai. paſtinavit homo, & circumdedit ſepem,
5.a.1. & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit
Ier.2.d.21. eam agricolis, & peregrè profectus eſt.
Matt. 2 Et miſit ad agricolas in tempore ſervum,
21.d.33. ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
Luc. 3 Qui apprehenſum eum ceciderunt, &
20.b.9. dimiſerunt vacuum.
4 Et iterùm miſit ad illos alium ſervum: &
illum in capite vulneraverunt, & contumeliis
affecerunt.
5 Et rurſum alium miſit, & illum occide-
runt: & plures alios: quoſdam cædentes, alios
verò occidentes.
6 Adhuc ergo unum habens filium chariſſi-

mum : & illum miſit ad eos noviſſimum, di-
cens : Quia reverebuntur filium meum.
7 Coloni autem dixerunt ad invicem : Hic
eſt heres : venite, occidamus eum : & noſtra
erit hereditas.
8 Et apprehendentes eum, occiderunt : &
ejecerunt extra vineam.
9 Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, * *Pſ.* 117.
& perdet colonos : & dabit vineam aliis. *c.* 22.
10 Nec ſcripturam hanc legiſtis: *Lapidem *Iſa.*
quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt 28. *d* 26.
in caput anguli : *Matt.*
11 A Domino factum eſt iſtud, & eſt mira- 21. *d.*
bile in oculis noſtris ? 42.
12 Et quærebant eum tenere : & timuerunt *Act.* 4. *b.*
turbam. cognoverunt enim quoniam ad 11.
eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo ab- *Rom.*
ierunt. 9. *g.* 33.
13 * Et mittunt ad eum quoſdam ex Phari- 1. *Pet.*
ſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo. 2. *b.* 7.
14 Qui venientes dicunt ei : Magiſter, ſci- * *Matt.*
mus quia verax es, & non curas quemquam : 22. *b.*
nec enim vides in faciem hominum, ſed in ve- 15.
ritate viam Dei doces. licet dari tributum Cæ- *Luc.* 20. *d.*
ſari, an non dabimus ? 20.
15 Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis : B
Quid me tentatis ? afferte mihi denarium
ut videam. * *Rom.*
16 At illi attulerunt ei. Et ait illis : Cujus 13. *b.*
eſt imago hæc, & inſcriptio ? Dicunt ei : Cæ- 7.
ſaris. * *Matt.*
17 Reſpondens autem Jeſus dixit illis : * 22. *c.*
Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari : & 23.
quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo. *Luc.* 20. *e.*
18 * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui di- 27.

cunt reſurrectionem non eſſe:& interrogabant
eum dicentes:
* Deut. 19 Magiſter,Moyſes nobis ſcripſit,*ut ſi cu-
25.a. jus frater mortuus fuerit,& dimiſerit uxorem,
5. & filios non reliquerit,accipiat frater ejus uxo-
rem ipſius,& reſuſcitet ſemen fratri ſuo.
20 Septem ergo fratres erant : & primus
accepit uxorem,& mortuus eſt non relicto ſe-
mine.
21 Et ſecundus accepit eam,& mortuus eſt:
& nec iſte reliquit ſemen : Et tertius ſimiliter.
22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem : &
non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium
defuncta eſt & mulier.
23 In reſurrectione ergo cùm reſurrexe-
rint , cujus de his erit uxor ? ſeptem enim ha-
buerunt eam uxorem.
24 Et reſpondens Jeſus , ait illis : Nónne
ideò erratis,non ſcientes Scripturas, neque vir-
tutem Dei ?
25 Cùm enim à mortuis reſurrexerint , ne-
que nubent , neque nubentur, ſed ſunt ſicut
angeli in Cælis.
C 26 De mortuis autem quòd reſurgant, non
legiſtis in libro Moyſi , ſuper rubum quomo-
* Exod. do dixerit illi Deus,inquiens: * Ego ſum Deus
3.b.6. Abraham,& Deus Iſaac,& Deus Jacob ?
Matt. 27 Non eſt Deus mortuorum , ſed vivorum.
22.d. 32. Vos ergo multum erratis.
* 28 * Et acceſſit unus de Scribis, qui audie-
Matt. rat illos conquirentes , & videns quoniam be-
22.d. 35. nè illis reſponderit , interrogavit eum quod
* eſſet primum omnium mandatum.
Deut. 29 Jeſus autem reſpondit ei : Quia primum
6.a. 4. omnium mandatum eſt : * Audi Iſraël , Do-

minus Deus tuus, Deus unus eſt:
30 Et diliges Dominum Deum tuum ex to-
to corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt
primum mandatum.
31 * Secundum autem ſimile eſt illi: *Lev.
Diliges proximum tuum tanquam teipſum. 19.d. 18.
Majus horum aliud mandatum non eſt. Matt.
32 Et ait illi Scriba: Benè Magiſter, in ve- 22.d.
ritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt 39. Rom.
alius præter eum. 13. c.
33 Et ut diligatur ex toto corde, & ex to- 9.
tò intellectu, & ex tota anima, & ex tota for- Ga-lat.5.
titudine: & diligere proximum tamquam ſei- c. 14.
pſum, majus eſt omnibus holocautomatibus, & Iac.2.
ſacrificiis. b.8.
34 Jeſus autem videns quòd ſapienter reſ-
pondiſſet, dixit illi: Non es longè à regno
Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.
35 Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in
templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum
filium eſſe David? D
36 Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto: * Pſ.
* Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris 109.
meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum a.1. Matt.
pedum tuorum. 22.d.
37 Ipſe ergo David dicit eum Dominum, 44.
& unde eſt filius ejus? Et multa turba eum li- Luc. 20.g.
benter audivit. 42.
38 Et dicebat eis in doctrina ſua: * Cave- *
te à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & Matt. 23.a.
ſalutari in foro, 5.
39 Et in primis cathedris ſedere in ſynago- Luc.
gis, & primos diſcubitus in cœnis: 11.f.
40 Qui devorant domos viduarum ſub 43 20. g.46.

obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium.

*Luc. 21. a. 1. 41 * Et ſedens Jeſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba jactaret æs in gazophylacium, & multi divites jactabant multa.

42 Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.

43 Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophilacium.

44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia quæ habuit, miſit totum victum ſuum.

Caput XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella & varias afflictiones ac perſecutiones, abominationémque deſolationis: de pſeudochriſtis & pſeudoprophetis: poſt ſigna in corporibus cæleſtibus veniet cum gloria filius hominis, & hujus ſignum dat à ficu: quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

A *Matt. 24. a. 1.* 1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis: Magiſter aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.

2 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Vides
Luc. 19. g. 44. 21. b. 6. has omnes magnas ædificationes? * Non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

3 Et cùm ſederet in Monte olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas:

4 Dic nobis, quando iſta fient, & quod

ſignum erit, quando hæc omnia incipient
conſummari?
5 Et reſpondens Ieſus cœpit dicere illis: * *Eph.
Videte ne quis vos ſeducat: 5.b.6.
6 Multi enim venient in nomine meo dicen- 2.The.
tes, quia ego ſum: & multos ſeducent. 2.a.13.
7 Cùm audieritis autem bella, & opiniones
bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc
fieri: ſed nondum finis.
8 Exurget enim gens contra gentem, B
& regnum ſuper regnum, & erunt terræ
motus per loca, & fames. Initium dolorum
hæc.
9 Videte autem voſmetipſos. Tradent enim
vos in conſiliis, & in ſynagogis vapulabitis, &
ante præſides & reges ſtabitis propter me, in
teſtimonium illis.
10 Et in omnes gentes primum oportet præ-
dicari Evangelium.
11 * Et cùm duxerint vos tradentes, no- *
lite præcogitare quid loquamini: ſed quod Matt.
datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. 10.b.9.
non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus Luc.
ſanctus. 12.b.11.21.
12 Tradet autem frater fratrem in mortem, c.14.
& pater filium: & conſurgent filij in parentes,
& morte afficient eos.
13 Et eritis odio omnibus propter nomen
meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic * Dan.
ſalvus erit. 9.g.27.
14 * Cum autem videritis abominationem Matt.
deſolationis, ſtantem ubi non debet: qui legit, 24.b.15.
intelligat: tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in Luc.
montes. 21.d.
15 Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in 20.

domum, nec introëat ut tollat quid de domo
ſua:
16 Et qui in agro erit, non revertatur re-
trò tollere veſtimentum ſuum.
17 Væ autem prægnantibus & nutrientibus
in illis diebus.
18 Orate verò ut hieme non fiant.
C 19 Erunt enim dies illi tribulationes tales,
quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam
condidit Deus, uſque nunc, neque fient.
20 Et niſi breviaſſet Dominus dies, non
fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos,
quos elegit, breviavit dies.
21 * Et tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc
* *Matt.* eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.
24. *b.* 22 Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeu-
23. *Luc.* doprophetæ, & dabunt ſigna & portenta ad
21. *b.* ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos:
8. 23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis om-
nia.
* *Iſa.* 24 * Sed in illis diebus, poſt tribulationem
13. *b.* illam, ſol contenebrabitur, & luna non dabit
10. ſplendorem ſuum:
Ezec. 32. *b.* 25 Et ſtellæ cæli erunt decidentes, & vir-
7. tutes, quæ in cælis ſunt, movebuntur.
Ioël. 26 Et tunc videbunt filium hominis venien-
2. *b.* 10. tem in nubibus cum virtute multa, & gloria.
D 27 * Et tunc mittet angelos ſuos, & con-
* gregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſum-
Matt. mo terræ, uſque ad ſummum cæli.
24. *c.* 28 A ficu autem diſcite parabolam. Cùm jam
31. ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia, co-
gnoſcitis quia in proximo ſit æſtas:
29 Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcito-
te quòd in proximo ſit in oſtiis.

30 Amen dico vobis, quoniam non tranſi-
bit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

31 Cælum & terra tranſibunt, verba autem
mea non tranſibunt.

32 De die autem illo vel hora nemo ſcit, ne-
que angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater.

33 * Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim * Matt.
quando tempus ſit. 24. d.

34 Sicut homo, qui peregrè profectus reli- 42.
quit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis pote-
ſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit
ut vigilet.

35 Vigilate ergo, (neſcitis enim quando
dominus domus veniat, ſerò, an media nocte,
an galli cantu, an manè.)

36 Ne cum venerit repentè, inveniat vos
dormientes.

37 Quod autem vobis dico, omnibus dico:
Vigilate.

Caput XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu; qui unguento pretioſo à muliere perfunditur murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda; de cujus proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, & trinam Petri negationem: ac poſt trinam orationem capitur à Iudæis; quorum uni Petrus abſcidit auriculam: & diſcipulis fugientibus, coram Caïpha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

1 Erat autem Paſcha & Azyma poſt bi- A
duum: & quærebant ſummi ſacerdotes, Matt.
& Scribæ quomodo eum dolo tenerent, & 26. a.
occiderent. 2.
Luc.
2 Dicebant autem: Non in die feſto, ne 22. a.
fortè tumultus fieret in populo. 1.

* 3 * Et cùm eſſet Bethaniæ in domo Simo-
Matt. 26. a. nis leproſi, & recumberet : venit mulier ha-
6. bens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretio-
Ioan. ſi,& fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus.
12. a. 1. 4 Erant autem quidam indignè ferentes
intra ſemetipſos, & dicentes : Ut quid perdi-
tio iſta unguenti facta eſt ?
5 Poterat enim unguentum iſtud vænum-
dari plus quàm trecentis denariis, & dari pau-
peribus. Et fremebant in eam.
6 Jeſus autem dixit : Sinite eam , quid illi
moleſti eſtis ? Bonum opus operata eſt in me.
7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum:
& cùm volueritis, poteſtis illis benefacere:me
autem non ſemper habetis.
8 Quod habuit hæc , fecit : prævenit un-
gere corpus meum in ſepúlturam.
9 Amen dico vobis:Ubicumque prædicatũ
fuerit Evangelium iſtud in univerſo mũdo, &
quod fecit hæc,narrabitur in memoriam ejus.
B 10 * Et Judas Iſcariotes unus de duodecim,
* abiit ad ſũmos ſacerdotes,ut proderet eũ illis.
Matt. 26. b. 11 Qui audientes gaviſi ſunt : & promiſe-
14. runt ei pecuniam ſe daturos.Et quærebat quo-
modo illum opportunè traderet.
* 12 * Et primo die Azymorum quando
Matt. 26. b. Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli : Quò
17. vis eamus,& paremus tibi ut mãduces Paſcha?
Luc. 13 Et mittit duos ex diſcipulis ſuis,& dicit
22. a. eis : Ite in civitatem : & occurret vobis homo
7. lagenam aquæ bajulans,ſequimini eum :
14 Et quocumque introierit,dicite domino
domus , quia magiſter dicit : ubi eſt refectio
mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis man-
ducem ?

15 Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum
grande, ſtratum : & illic parate nobis.
16 Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt
in civitatem : & invenerunt ſicut dixerat illis,
& paraverunt Paſcha.
17 * Veſpere autem facto, venit cum duo- *
decim. *Matt.*
18 Et diſcumbentibus eis, & manducan- 26. *b.* 20.
tibus, ait Jeſus : Amen dico vobis, * quia *Luc.*
unus ex vobis tradet me, qui manducat 22. *b.* 4.
mecum. * *Ioã.*
19 At illi cœperunt contriſtari, & dicere 13. *c.*
ei ſingulatim : Numquid Ego ? 21.
20 Qui ait illis : Unus ex duodecim, qui C
intingit mecum manum in catino. * *Pſ.*
21 Et filius quidem hominis vadit, * ſicut 40. *b.* 10.
ſcriptum eſt de eo : væ autem homini illi, per *Act.*
quem Filius hominis tradetur, bonum erat ei, 1. *c.*
ſi non eſſet natus homo ille. 16.
22 * Et manducantibus illis, accepit Jeſus * *Matt.*
panem : & benedicens fregit, & dedit eis, & 26. *e.*
ait : Sumite, hoc eſt corpus meum. 26. 1. *Cor.*
23 Et accepto calice, gratias agens dedit 11. *e.*
eis : & biberunt ex illo omnes. 24.
24 Et ait illis : Hic eſt ſanguis meus novi
teſtamenti, qui pro multis effundetur.
25 Amen dico vobis, quia jam non bibam
de hoc genimine vitis, uſque in diem illum,
cùm illud bibam novum in regno Dei.
26 Et hymno dicto exierunt in Montem * *Ioã.*
olivarum. 16. *d.*
27 Et ait eis Jeſus : * Omnes ſcandalizabi- 32.
mini in me in nocte iſta : quia ſcriptum eſt : *
* Percutiam paſtorem, & diſpergentur *Zach.* 13. *c.*
oves. 7.

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam
vos in Galilæam.
29 Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcan-
dalizati fuerint in te, ſed non ego.
30 Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia
tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vo-
cem bis dederit, ter me es negaturus.
D 31 At ille ampliùs loquebatur: Et ſi opor-
tuerit me ſimul commori tibi, non te negabo.
Similiter autem & omnes dicebant.
32 * Et veniunt in prædium, cui nomen
Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: * Sedete
hîc donec orem.
33 Et aſſumit Petrum, & Jacobum, &
Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tæ-
dere.
34 Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque
ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate.
35 Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit
ſuper terram: & orabat, ut ſi fieri poſſet, tran-
ſiret ab eo hora.
36 Et dixit: Abba pater, omnia tibi poſ-
ſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed
non quod ego volo, ſed quod tu.
37 Et venit, & invenit eos dormientes. Et
ait Petro: Simon dormis? non potuiſti una
hora vigilare?
38 Vigilate, & orate ut non intretis in ten-
tationem, Spiritus quidem promptus eſt, ca-
ro verò infirma.
39 Et iterùm abiens oravit, eumdem ſer-
monem dicens.
E 40 Et reverſus, denuò invenit eos dormien-
tes (erant enim oculi eorum gravati) & igno-
rabant quid reſponderent ei.

* Matt. 26. d. 36.
* Luc. 22. e. 40.

41 Et

41 Et venit tertiò, & ait illis: Dormite
jam, & requieſcite. Sufficit: venit hora:
ecce Filius hominis tradetur in manus pec-
catorum.

42 Surgite, eamus, ecce qui me tradet, pro-
pè eſt.

43 Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iſca-
riotes unus de duodecim, & * cum eo turba * *Matt.*
multa, cum gladiis & lignis; à ſummis ſacer- 26. *e.*
dotibus, & Scribis, & ſenioribus. 47.

44 Dederat autem traditor ejus ſignum eis, *Luc.* 22. *e.*
dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe 47.
eſt, tenete eum, & ducite cautè. *Ioan.*

45 Et cùm veniſſet ſtatim accedens ad eum 18. *a.*
ait: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum. 3.

46 At illi manus injecerunt in eum, & tenue-
runt eum.

47 Unus autem quidam de circumſtanti-
bus educens gladium, percuſſit ſervum ſummi
ſacerdotis: & amputavit illi auriculam.

48 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Tamquam
ad latronem exiſtis cum gladiis & lignis com-
prehendere me?

49 Quotidie eram apud vos in templo do-
cens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur
Scripturæ.

50 * Tunc diſcipuli ejus relinquentes * *Matt.*
eum, omnes fugerunt. 26. *f.*

51 Adoleſcens autem quidam ſequebatur 56.
eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenue-
runt eum.

52 At ille rejecta ſindone, nudus profugit F
ab eis.

53 * Et adduxerunt Jeſum ad ſummum * *Matt.* 26. *f.*
Sacerdotem: & convenerunt omnes ſa- 57.

Luc. cerdotes, & Scribæ, & ſeniores.
22.f. 54 Petrus autem à longè ſecutus eſt eum,
54. Ioan. uſque intrò in atrium ſummi ſacerdotis: &
18. ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefacie-
c. 13. bat ſe.
* Matt. 55 * Summi verò ſacerdotes, & omne con-
26.f. cilium, quærebant adverſus Jeſum teſtimo-
59. nium, ut eum morti traderent, nec inveniebāt.
56 Multi enim teſtimonium falſum dice-
bant adverſus eum: & convenientia teſtimo-
nia non erant.
57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimo-
nium ferebant adverſus eum, dicentes:
58 Quoniam nos audivimus eum dicen-
* tem: * Ego diſſolvam templum hoc manu fa-
Ioan. ctum, & per triduum aliud non manu factum
2. c. ædificabo.
19.
59 Et non erat conveniens teſtimonium
illorum.
60 Et exurgens ſummus ſacerdos in me-
dium, interrogavit Jeſum, dicens: Non re-
ſpondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciun-
tur ab his?
61 Ille autem tacebat, & nihil reſpondit.
Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum,
& dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?
G 62 Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: * Et
* videbitis Filium hominis ſedentem à dextris
Mar. virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli.
24.c.
30.26. 63 Summus autem ſacerdos ſcindens ve-
f.64. ſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus
teſtes?
64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis vi-
detur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe
reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conſpuere eum,
& velare faciem ejus, & colaphis eum cæde-
re, & dicere ei: Prophetiza, & miniſtri alapis
eum cædebant.
66 * Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, * Matt.
venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis: 26. g.
67 Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem 69.
ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Naza- Luc.
reno eras. 22. f. 56.
68 At ille negavit, dicens: Neque ſcio, Ioan.
neque novi quid dicas. Et exiit foras ante 18.
atrium, & gallus cantavit. c. 17.
69 * Rurſus autem cùm vidiſſet illum an- *
cilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic Matt. 26.
ex illis eſt. g. 71.
70 At ille iterùm negavit. * Et poſt puſil- Luc.
lum rurſus qui aſtabant, dicebant Petro: Verè 22. g. 59.
ex illis es: nam & Galilæus es. Ioan.
71 Ille autem cœpit anathematizare, & ju- 18.
rare: Quia neſcio hominẽ iſtum, quem dicitis. e. 25.
72 Et ſtatim gallus iterùm cantavit.* Et re- *
cordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Je- Matt. 26.
ſus: Priùs quàm gallus cantet bis, ter me ne- g. 75.
gabis. Et cœpit flere. Ioan. 13. d. 38.

CAPUT XV.

Jeſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet: præligitur Barrabas, & Ieſus traditur crucifigendus; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum, & diviſis ipſius veſtimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum jactatas in ſe blaſphemias: ſuboriuntur tenebræ: & clamans Ieſus Eli, acetóque potatus, cum clamore valido expirat; cujus corpus à Ioſeph ſepelitur.

1 ET confeſtim manè conſilium facientes A
ſummi ſacerdotes, cum ſenioribus, & Matt.
Scribis, & univerſo concilio, vincientes Je- 27.
ſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. a. 1.

Luc. 2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex
22. *g.66.* Judæorum?At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.
Ioan. 3 * Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in
18. multis.
*e.*28. 4 * Pilatus autem rurſum interrogavit eum
* *Matt.* dicens: Non reſpondes quidquam? vide in
27. quantis te accuſant.
b. 12. *Luc.* 5 Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit, ita
23.*a.* ut miraretur Pilatus.
2. 6 Per diem autem feſtum ſolebat dimittere
* *Ioã.* 18. illis unum ex vinctis, quemcumque petiſſent.
*f.*33. 7 Erat autem qui dicebatur Barrabas, qui
cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione
fecerat homicidium.
8 Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare,
ſicut ſemper faciebat illis.
9 Pilatus aùtem reſpondit eis, & dixit:
Vultis dimittam vobis regem Judæorum?
10 Sciebat enim quòd per invidiam tradi-
diſſent eum ſummi ſacerdotes.
B 11 Pontifices autem concitaverunt turbam,
ut magis Barabam dimitteret eis.
* 12 * Pilatus autem iterùm reſpondens, ait
Matt. illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?
27.*c.* 13 * At illi iterùm clamaverunt: Crucifi-
22. *Luc.* ge eum.
23. *b.* 14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim
14. * *Ioã.* mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifi-
18. *g.* ge eum.
40. 15 Pilatus autem volens populo ſatisface-
* re, dimiſit illis Barabam, & tradidit Jeſum
Matt. 27. *c.* flagellis cæſum, ut crucifigeretur.
27. 16 * Milites autem duxerunt eum in atrium
Ioan. prætorij, & convocant totam cohortem,
19.*a.* 2. 17 Et induunt eum purpura, & imponunt

ei plectentes ſpineam coronam.
18 Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex
Judæorum.
19 Et percutiebant caput ejus arundine: &
conſpuebant eum, & ponentes genua, adora-
bant eum.
20 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt
illum purpura, & induerunt eum veſtimentis
ſuis: & educunt illum ut crucifigerent eum.
21 * Et angariaverunt prætereuntem quem- * Matt.
piam, Simonem Cyrenæum, venientem de 27.d.
villa patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret 32.
crucem ejus. Luc
22 Et perducunt illum in Golgotha locũ: 23.
quod eſt interpretatum Calvariæ locus. d.26.
23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:
& non accepit.
24 * Et crucifigentes eum, diviſerunt ve- C
ſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis, quis * Matt.
quid tolleret. 27. d.
25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt 35.
eum. Luc.
26 Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus: 23. e.
REX JUDÆORUM. 34.
Ioan.
27 Et cum eo crucifigunt duos latrones: 19.d.
unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus. 23.
28 * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: * Iſa.
Et cum iniquis reputatus eſt. 53.d.
12.
29 Et prætereuntes blaſphemabant eum,
moventes capita ſua: & dicentes: * Vah qui * Ioã.
deſtruis templum Dei, & in tribus diebus 2. c.
reædificas: 19.
30 Salvum fac temetipſum deſcendens de
cruce.
31 Similiter & ſummi ſacerdotes illuden-

tes,ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios
ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.
32 Chriſtus rex Iſraël deſcendat nunc de
cruce, ut videamus,& credamus. Et qui cum
eo crucifixi erant, convitiabantur ei.
33 Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt
per totam terram uſque in horam nonam.
D 34 Et hora nona exclamavit Jeſus voce ma-
* *Pſ.* gna, dicens: * Eloi, eloi, lamma ſabacthani?
21.*a.* 2. quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus
Matt. meus, ut quid dereliquiſti me?
27. *e.* 46. 35 Et quidam de circumſtantibus audien-
tes, dicebant: Ecce Eliam vocat.
36 Currens autem unus, & implens ſpon-
giam aceto, circumponénſque calamo, potum
dabat ei, dicens: Sinite, videamus ſi veniat
Elias ad deponendum eum.
37 Jeſus autẽ emiſſa voce magna expiravit.
38 Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à
ſummo uſque deorſum.
39 Videns autem Centurio, qui ex adverſo
ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Verè
hic homo Filius Dei erat.
* 40 * Erant autem & mulieres de longè aſ-
Matt. picientes: inter quas erat Maria Magdalene,&
27. *f.* 55. Maria Jacobi minoris & Joſeph mater, & Sa-
**Luc.* lome:
8.*a.*2. 41 Et cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur
**Matt.* eum, * & miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ
27.*g.* ſimul cum eo aſcenderant Jeroſolymam.
57. *Luc.* 42 * Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia
23.*g.* erat paraſceve, quod eſt ante ſabbatum.)
50. 43 Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis decu-
Ioan. rio, qui & ipſe erat expectãs regnũ Dei,& au-
19. *g.* 38. dacter introïvit ad Pilatũ,& petiit corpꝰ Jeſu.

44 Pilatus autem mirabatur ſi jam obiiſſet.
accerſito Centurione, interrogavit eum ſi
m mortuus eſſet.
45 Et cùm cognoviſſet à Centurione, do-
avit corpus Joſeph.
46 Joſeph autem mercatus ſindonem,& de-
onens eum involvit ſindone, & poſuit eum
n monumento, quod erat exciſum de petra,
& advolvit lapidem ad oſtium monumenti.
47 Maria autem Magdalene, & Maria Jo-
ſeph, aſpiciebant ubi poneretur.

Caput XVI.

Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat, qui primùm Mariæ Magdalene apparet, deinde duobus diſcipulis in alia effigie: demum undecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos ut in univerſo mundo prædicent ac baptizent, ſubjunctis ſignis quæ ſequantur credentes, ac ita in cælum aſcendit. A

1 ET cùm tranſiſſet ſabbatum, Maria Mag- Matt.
dalene, & Maria Jacobi, & Salome eme- 28. a.
runt aromata ut venientes ungerent Jeſum. 1. Luc.
2 Et valdè manè una ſabbatorum, veniunt 24. a.
ad monumentum, orto jam ſole. 1.
3 Et dicebant ad invicem: quis revolvet Ioan.
nobis lapidem ab oſtio monumenti? 20. a. 1.
4 Et reſpicientes viderunt revolutum lapi-
dem. Erat quippe magnus valdè.
5 * Et introeuntes in monumentum vide- *
runt juvenem ſedentem in dextris, cooper- Matt.
tum ſtola candida, & obſtupuerunt. 28. a.
6 Qui dicit illis: Nolite expaveſcere: Je- 5. Luc.
ſum quæritis Nazarenum, crucifixum: ſurre- 24. a.
xit, non eſt hìc, ecce locus ubi poſuerunt eum. 1.
7 Sed ite, dicite diſcipulis ejus, & Petro Ioan. 20. c.
quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum vide- 12.

*Sup. bitis, * ſicut dixit vobis.
14. c. 8 At ille exeuntes, fugerunt de monumen-
28. to: invaſerat enim eas tremor & pavor: & ne-
mini quidquam dixerunt: timebant enim.
* 9 Surgens autem manè, * prima ſabbati,
Ioan. apparuit primò Mariæ Magdalene, de qua eje-
20. cerat ſeptem dæmonia.
d. 16. 10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo
fuerant, lugentibus & flentibus.
11 Et illi audientes quia viveret, & viſus
eſſet ab ea, non crediderunt.
C 12 * Poſt hæc autē duobus ex his ambulan-
*Luc. tib⁹ oſtenſus eſt in alia effigie euntib⁹ in villā.
24. b. 13 Et illi euntes nuntiaverunt ceteris: nec
13. illis crediderunt.
14 Noviſſimè recumbentibus illis unde-
cim apparuit: & exprobravit incredulitatem
eorum & duritiam cordis; quia iis, qui vide-
rant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.
15 Et dixit eis: Euntes in mundum univer-
ſum prædicate Evangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus
D erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.
*Act. 17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc
16. d. ſequentur: * In nomine meo dæmonia eji-
18. cient: * linguis loquentur novis:
*Act. 18 * Serpentes tollent: & ſi mortiferum
2. a. quid biberint, non eis nocebit: * ſuper ægros
4. 10. manus imponent, & benè habebunt.
g. 46. 19 Et Dominus quidem Ieſus poſtquam
*Act. locutus eſt eis, * aſſumptus eſt in cælum, &
28. b. ſedet à dextris Dei.
5. 20 Illi autem profecti prædicaverunt ubi-
*Act. que Domino cooperante, & ſermonem con-
28. b. firmante, ſequentibus ſignis.
8.
*Luc.
24. g.
51.

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM Secundùm Lucam.

CAPUT PRIMUM.

Zachariæ ſacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Elizabeth ſterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur: idémque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Ieſu filij Dei de Spiritu ſancto: ad Mariæ ſalutationem Joannes exultat in utero, & Elizabeth prophetat, ipſáque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Joannis circumciſione, Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

1 QUONIAM quidem multi conati A
ſunt ordinare narrationem, quæ
in nobis completæ ſunt, rerum:
2 Sicut tradiderunt nobis, qui
ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt
ſermonis:
3 Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à
principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere,
optime Theophile,
4 Ut cognoſcas eorum verborum, de quibus
eruditus es veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſacerdos
quidam nomine Zacharias, * de vice * 1.
Abia; & uxor illius de filiabus Aaron, & no- Par.
men ejus Elizabeth. 24, d.
6 Erant autem juſti ambo ante Deum, in- 10.
cedentes in omnibus mandatis & juſtificationibus
Domini ſine querela.
7 Et non erat illis filius, eò quòd eſſet

Elizabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in
diebus ſuis.
8 Factum eſt autem, cùm ſacerdotio fun-
geretur in ordine vicis ſuæ ante Deum,
9 Secundùm conſuetudinem ſacerdotij,
ſorte exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in
templum Domini:
*Exo. 10 Et * omnis multitudo populi erat orans
30. a. foris hora incenſi.
7. Lev. 11 Apparuit autem illi Angelus Domini,
16. d. ſtans à dextris altaris incenſi.
17. 12 Et Zacharias turbatus eſt videns, & ti-
mor irruit ſuper eum.
B 13 Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas
Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio
tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium,
& vocabis nomen ejus Joannem:
14 Et erit gaudium tibi, & exultatio, &
multi in nativitate ejus gaudebunt:
15 Erit enim magnus coram Domino: &
vinum & ſiceram non bibet, & Spiritu ſan-
cto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ:
16 Et multos filiorum Iſraël convertet ad
Dominum Deum ipſorum:
17 Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu
*Mal. & virtute Eliæ: * ut convertat corda patrum
4. b. 6. in filios, & incredulos ad prudentiam juſto-
Matt. 11. b. rum, parare Domino plebem perfectam.
14. 18 Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde
hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea
proceſſit in diebus ſuis.
19 Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego
ſum Gabriel, qui aſto ante Deum: & miſſus
ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.
20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui

ſque in diem quo hæc fiant, pro eo quòd
on credidiſti verbis meis, quæ implebuntur
ı tempore ſuo:
21 Et erat plebs expectans Zachariam: &
mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.
22 Egreſſus autem non poterat loqui ad C
llos, & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet
in templo. Et ipſe erat innuens illis, & per-
manſit mutus.
23 Et factum eſt, ut impleti ſunt dies offi-
cij ejus, abiit in domum ſuam:
24 Poſt hos autem dies concepit Elizabeth
uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quin-
que, dicens:
25 Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus,
quibus reſpexit auferre opprobrium meum
inter homines.
26 In menſe autem ſexto, miſſus eſt Ange-
lus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui
nomen Nazareth,
27 Ad Virginem deſponſatam viro, cui no-
men erat Joſeph, de domo David, & nomen
virginis Maria.
28 Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave
gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu
in mulieribus. *Iſai.
29 Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermo- 7. c.
ne ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. 14. *Infr.
30 Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, in- 2. c.
veniſti enim gratiam apud Deum: 21.
31 * Ecce concipies in utero, & paries fi- D *Dā.
lium, & * vocabis nomen ejus JESUM. 7. d.
32 Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi 14. g.
vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem 27.
David patris ejus:* & regnabit in domo Jacob Mich. 4. b. 7.
in æternum,

33 Et regni ejus non erit finis.
34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo
fiet iſtud, quoniã virum non cognoſco?
35 Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus
ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi
obumbrabit tibi. Ideóque & quod naſcetur ex
te Sanctum, vocabitur Filius Dei.
36 Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa
concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis
ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis:
37 Quia non erit impoſſibile apud Deum
omne verbum.
38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini,
fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit
ab illa Angelus.
39 Exurgens autem Maria in diebus illis
abiit in montana cum feſtinatione, in civitatem
Juda:
40 Et intravit in domum Zachariæ, &
ſalutavit Elizabeth.
E 41 Et factum eſt, ut audivit ſalutationem
Mariæ Elizabeth, exultavit infans in utero
ejus: & repleta eſt Spiritu ſancto Elizabeth:
42 Et exclamavit voce magna, & dixit:
Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
fructus ventris tui.
43 Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini
mei ad me?
44 Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis
tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans
in utero meo.
45 Et beata quæ credidiſti, quoniam perficientur
ea quæ dicta ſunt tibi à Domino.
46 Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum:

47 Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalu-
tari meo.
48 Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ:
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes ge-
nerationes.
49 Quia fecit mihi magna qui potens eſt
& ſanctum nomen ejus.
50 Et miſericordia ejus à progenie in pro-
genies timentibus eum.
51 Fecit potentiam in * brachio ſuo: * di- * Iſa.
ſperſit ſuperbos mente cordis ſui. 51. c.
52 Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit 9. * Pſ.
humiles. 32. b.
53 * Eſurientes implevit bonis: & divites 10.
dimiſit inanes. F
* 1.
54 Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recorda- Reg.
tus miſericordiæ ſuæ. 2. a. 5.
55 Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Pſ. 33.
Abraham & ſemini ejus in ſæcula. c. 11.
* Gen.
56 Manſit autem Maria cum illa quaſi 17. b.
mēſibus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam. 9. 22.
c. 16.
57 Elizabeth autem impletum eſt tempus Pſal.
pariendi, & peperit filium. 131. c.
58 Et audierunt vicini & cognati ejus, quia 11.
magnificavit Dominus miſericordiam ſuam Iſai.
41. b.
cum illa, & congratulabantur ei. 8.
59 Et factum eſt in die octavo, venerunt
circumcidere puerum, & vocabant eum no-
mine patris ſui Zachariam.
60 Et reſpondens mater ejus, dixit: Ne-
quaquam, ſed vocabitur Joannes.
61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo eſt
in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.
62 Innuebant autem patri ejus, quem vel-
let vocari eum.

*Sup. b.13. 63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit, * dicens: Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi.

64 Apertum eſt autem illicò os ejus,& lingua ejus,& loquebatur benedicens Deum.

65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc:

66 Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo,dicentes: Quis,putas,puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

G 67 Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiritu ſancto: & prophetavit, dicens:

* Pſ. 73. b. 12. 68 * Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia viſitavit, & fecit redemptionem plebis ſuæ.

* Pſ. 131. d.17. 69 * Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui.

* Ier. 23.a. 6.30. b.10. 70 * Sicut locutus eſt per os ſanctorum,qui à ſæculo ſunt, prophetarum ejus:

71 Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos:

72 Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris:& memorari teſtamenti ſui ſancti.

*Gen. 22. c. 16. Ier.31. f. 33. Heb. 6. c. 13. d. 17. 73 * Jusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem noſtrum, daturum ſe nobis:

74 Ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus illi;

75 In ſanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris.

76 Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.

*Mal. 4.b.5. Sup. b. 17. 77 * Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſſionem peccatorum eorum:

78 Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: in

quibus viſitavit nos, * oriens ex alto : *
79 Illuminare his, qui in tenebris,& in um- Zach.
bra mortis ſedent : ad dirigendos pedes no- 3.d.9. 6.c.
ſtros in viam pacis. 12.
80 Puer autem creſcebat, & confortaba- Mal.
tur ſpiritu : & erat in deſertis uſque in diem 4.a.2
oſtenſionis ſuæ ad Iſraël.

CAPUT II.

Ex Auguſti decreto Ioſeph cum Maria aſcendit in Bethlehem ; ubi illa peperit Salvatorem , cujus nativitate ab Angelo audita, paſtores feſtini veniunt illum viſuri : puer circumciſus vocatur Ieſus ; quem poſt dies purificationis in Ieruſalem delatum ut Domino ſiſteretur, Simeon ſenex benedicit , ac de matris in paſſione doloribus prophetat , Annáque prophetiſſa vetula Domino confitetur : Ieſus duodecim annorum plenus ſapientia & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum invenitur ; deſcenditque Nazareth factus illis ſubditus.

1 FActum eſt autem in diebus illis, exiit edi- A
ctum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.
2 Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præſide Syriæ Cyrino :
3 Et ibant omnes ut profiterentur ſinguli in ſuam civitatem :
4 Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam in civitatem David, quæ vocatur * Bethlehem : eò quòd * Mich.
eſſet de domo & familia David, 5.a.2.
5 Ut profiteretur cum Maria deſponſata Matt.
ſibi uxore prægnante. 2.a.6.
6 Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret.
7 Et peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio,

8 Et paſtorès erant in regione eadem vigi-
lantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper
gregem ſuum.
B 9 Et ecce angelus Domini ſtetit juxta illos,
& claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt
timore magno.
10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ec-
ce enim evangelizo vobis gaudium magnum
quod erit omni populo:
11 Quia natus eſt vobis hodie Salvator
qui eſt Chriſtus Dominus, in civitate David.
12 Et hoc vobis ſignum: Invenietis infan-
tem pānis involutum, & poſitum in præſepio.
13 Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo
militiæ cæleſtis, laudantiū Deum, & dicentiū:
14 Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax
hominibus bonæ voluntatis.
15 Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis
Angeli in cælum: paſtores loquebantur ad in-
vicem: Tranſeamus uſque Bethlehem, & vi-
deamus hoc verbum, quod factum eſt, quod
Dominus oſtendit nobis.
C 16 Et venerunt feſtinantes: & invenerunt
Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in
præſepio.
17 Videntes autem cognoverunt de ver-
bo, quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt: &
de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.
19 Maria autem conſervabat omnia verba
*Gen. hæc, conferens in corde ſuo.
17.b. 20 Et reverſi ſunt paſtores glorificantes &
12. laudantes Deum, in omnibus quæ audierant &
Lev. viderant, ſicut dictum eſt ad illos.
12.a.
8. 21 * Et poſtquam conſummati ſunt dies

to ut circumcideretur puer: vocatum eſt *
men ejus * Jeſus, quod vocatum eſt ab An- *Matt.*
lo priùs quàm in utero conciperetur. *1. d. 21.*
22 Et poſtquam impleti ſunt dies purgatio- *Sup. 1.*
s ejus * ſecundùm legem Moyſi, tulerunt *d. 31.*
um in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, **Lev. 12. c.*
23 Sicut ſcriptum eſt in lege Domini: * Quia *6.*
mne maſculinum adaperiens vulvam, ſan- *
tum Domino vocabitur. *Exod. 13. a.*
24 Et ut darent hoſtiam ſecundùm quod *2.*
dictum eſt * in lege Domini, par turturum, *Num.*
aut duos pullos columbarum. *8. c. 16.*
25 Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui **Lev.*
nomen Simeon, & homo iſte juſtus, & timo- *2. d.*
ratus, expectans conſolationem Iſraël, & Spi- *8.* D
ritus ſanctus erat in eo.
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu ſan-
cto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs vide-
ret Chriſtum Domini.
27 Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm
inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut fa-
cerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo:
28 Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & be-
nedixit Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis ſervum tuum Domine, E
ſecundùm verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum:
31 Quod paraſti ante faciem omnium po-
pulorum.
32 Lumen ad revelationem gentium, & **Iſa.*
gloriam plebis tuæ Iſraël. *8. c. 14.*
33 Et erat pater ejus & mater mirantes ſu- *Rom.*
per his, quæ dicebantur de illo. *9. g. 33.*
34 Et benedixit illis Simeon, & dixit ad *1. Pet.*
Mariam matrem ejus: * Ecce poſitus eſt hic *2. b. 7.*

in ruinam, & in reſurrectionem multorum in
Iſraël : & in ſignum, cui contradicetur :
35 Et tuam ipſius animam pertranſibit gla-
dius, ut revelentur ex multis cordibus cogita-
tiones.
36 Et erat Anna propheti ſſa, filia Phanuel,
de tribu Aſer : hæc proceſſerat in diebus
multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem
à virginitate ſua.
F 37 Et hæc vidua uſque ad annos octoginta
quatuor: quæ non diſcedebat de templo, jeju-
niis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.
38 Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confite-
batur Domino : & loquebatur de illo omni-
bus, qui expectabant redemptionem Iſraël.
39 Et ut perfecerunt omnia ſecundùm le-
gem Domini, reverſi ſunt in Galilæam in ci-
vitatem ſuam Nazareth.
40 Puer autem creſcebat, & confortabatur,
plenus ſapientia : & gratia Dei erat in illo.
41 Et ibant parentes ejus per omnes annos
* Exod. in Jeruſalem, * in die ſolemni Paſchæ.
23. c. 42 Et cùm factus eſſet annorum duode-
15. cim, aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecun-
34. c. 18. dùm conſuetudinem diei feſti,
Deut. 43 Conſummatíſque diebus, cùm redirent,
16. a. remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non co-
1. gnoverunt parentes ejus.
G 44 Exiſtimantes autem illum eſſe in comi-
tatu, venerunt iter diei, & requirebant eum
inter cognatos & notos.
45 Et non invenientes, regreſſi ſunt in Je-
ruſalem, requirentes eum.
46 Et factum eſt, poſt triduum invenerunt
illum in templo, ſedentem in medio docto-

n,audientem illos, & interrogantem eos.
47 Stupebant autem omnes, qui eum au-
bant, ſuper prudentia & reſponſis ejus.
48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater
s ad illum : Fili,quid feciſti nobis ſic ? ecce
ter tuus , & ego dolentes quærebamus te.
49 Et ait ad illos : Quid eſt quòd me quæ-
batis ? neſciebatis quia in his,quæ patris mei
nt, oportet me eſſe ?
50 Et ipſi non intellexerunt verbum,quod
cutus eſt ad eos.
51 Et deſcendit cum eis,& venit Nazareth:
erat ſubditus illis. Et mater ejus conſerva-
at omnia verba hæc in corde ſuo.
52 Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate,
& gratia apud Deum & homines.

CAPUT III.

Ioannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium : & turbis,publicanis, ac militibus dat conſilium ; dicit quid ſingulos facere oporteat : teſtatúrque Chriſti excellentiam & baptiſmi ipſius : ſuper quem ab ipſo baptizatum deſcendit columba ac vox Patris auditur : texitúrque ejus genealogia à Ioſeph uſque ad Adam aſcendens.

1 ANno autem quintodecimo imperij Ti- A
berij Cæſaris, procurante Pontio Pilato
Judæam , tetrarcha autem Galilææ Herode,
Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ,
& Trachonitidis regionis , & Lyſania Abilinæ
tetrarcha,
2 * Sub principibus ſacerdotum Anna & *Act.
Caïpha : factum eſt verbum Domini ſuper 4.b.6.
Joannem Zachariæ filium , in deſerto.
3 * Et venit in omnem regionem Jordanis, * Matt.
prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſio- 3.a.1.
nem peccatorum , Marc. 1.a.4.

B 4 Sicut ſcriptum eſt in Libro ſermonum
* *Iſa.* Iſaiæ prophetæ: * Vox clamantis in deſerto:
40. *a.* 3. Parate viam Domini: rectas facite ſemitas ejus:
Joã 1. 5 Omnis vallis implebitur: & omnis mons,
c. 23. & collis humiliabitur: & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas:
6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.
7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut
* baptizarentur ab ipſo: * Genimina viperarum,
Matt. quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?
3. *b.* 7. 33. *d.* 8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ,
33. & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.
9 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?
C 11 Reſpondens autem dicebat illis: * Qui
* *Iac.* habet duas tunicas, det non habenti: & qui
2. *c.* 15. habet eſcas, ſimiliter faciat.
1. *Io.* 3. 12 Venerunt autem & publicani ut bapti-
c. 17. zarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus?
13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.
14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.
D 15 Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus:
16 Reſpondit Joannes, dicens omnibus:

go quidem aqua baptizo vos : veniet au- *
n fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere Matt. 3.b.11.
rigiam calceamentorum ejus : * ipſe vos Marc.
ptizabit in Spiritu ſancto & igni. 1.a.8.
17 * Cujus ventilabrum in manu ejus,& Ioã.1.
rgabit aream ſuam,& congregabit triticum d.26. *
horreum ſuum,palcas autem comburet igni Matt.
extinguibili. 3.b.11.
18 Multa quidem & alia exhortans evan- Act. 1.a.5.
lizabat populo. 11.b.
19 * Herodes autem tetrarcha, cùm corri- 16.19.
eretur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, a.4. *
de omnibus malis quæ fecit Herodes, Matt.
20 Adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit 3.c.12.
oannem in carcere. * Matt.
21 * Factum eſt autem cùm baptizaretur 14.a.
omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante, 4. Marc.
apertum eſt cælum : 6.c.
22 Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali 17.
ſpecie ſicut columba in ipſum : & vox de cæ- E
lo facta eſt : * Tu es filius meus dilectus,in te * Matt.
complacui mihi. 3.d.
23 Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi an- 16.
norum triginta,ut putabatur, filius Joſeph,qui Marc.
fuit Heli, qui fuit Mathat, 1.b. 10.
24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi,qui fuit Ioã.1.
Janne, qui fuit Joſeph, d.32.
25 Qui fuit Mathatiæ, qui fuit Amos, qui * Matt.
fuit Nahum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge, 3.d.
26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathatiæ, 17.17.
qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda, a.5. Inf.9.
27 Qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit e.35.
Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, 2.Pet.
28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi,qui fuit 1.d.
Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, 17. F

29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit
Jorim, qui fuit Mathath, qui fuit Levi,
30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit
Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,
G 31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit
Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,
32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,
33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,
34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
36 Qui fuit Caïnan, qui fuit Arphaxad,
qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,
37 Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui
fuit Caïnan,
38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui
fuit Adam, qui fuit Dei.

Caput IV.

Ieſus poſt jejunium quadraginta dierum, ac devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit factam de ſe Iſaia prophetiam: dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanátque ſocrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

A 1 JEſus autem plenus Spiritu ſancto regreſ-
Matt. ſus eſt à Jordane: & agebatur à Spiritu in
4.a.1. *Marc.* deſertum
1.b.12. 2 Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: &
conſummatis illis eſuriit.
3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es,

dic lapidi huic, ut panis fiat.
4 Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum
eſt: * Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in * *Deut.*
omni verbo Dei. *8.a.3.*
5 Et duxit illum diabolus in montem ex- *Matt.*
celſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ *4.a.4.*
in momento temporis.
6 Et ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc
univerſam, & gloriam illorum: quia mihi tra-
dita ſunt; & cui volo do illa.
7 Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt B
tua omnia.
8 Et reſpondens Jeſus, dixit illi: * Scri- *
ptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, *Deut. 6.b.13.*
& illi ſoli ſervies. *10. d.*
9 Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit *20.*
eum ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si filius *
Dei es, mitte te hinc deorſum. *Pſ.*
10 * Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis *90.c. 11.*
mandavit de te, ut conſervent te: *
11 Et quia in manibus tollent te, ne fortè *Deut. 6.c.*
offendas ad lapidem pedem tuum. *16.*
12 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Dictum eſt: *
* Non tentabis Dominum Deum tuum. *Matt. 4.b.*
13 Et conſummata omni tentatione, diabo- *12.*
lus receſſit ab illo, uſque ad tempus. *Marc.*
14 * Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus *1. b. 14.*
in Galilæam, & fama exiit per univerſam regio- C
nem de illo. *
15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & *Matt.*
magnificabatur ab omnibus. *13. g. 54.*
16 * Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & *Marc.*
intravit ſecundùm conſuetudinem ſuam die *6.a.1.*
ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere. *Ioan.*
17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. *4.f. 45.*

Et ut revolvit librum, invenit locum ubi ſcri-
ptum erat.
* Iſa. 18 * Spiritus Domini ſuper me: propter
61. a. quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit
2. me, ſanare contritos corde.
D 19 Prædicare captivis remiſſionem, & cæ-
cis viſum, dimittere confractos in remiſſio-
nem, prædicare annum Domini acceptum, &
diem retributionis.
20 Et cùm plicuiſſet librum, reddidit mini-
ſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi
erant intendentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22 Et omnes teſtimonium illi dabant: &
mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant
de ore ipſius, & dicebant: Nónne hic eſt fi-
lius Joſeph?
23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc
ſimilitudinem: Medice cura te ipſum: quan-
ta audivimus facta in Capharnaum, fac & hîc
in patria tua.
24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo
propheta acceptus eſt in patria ſua.
25 In veritate dico vobis, multæ viduæ
erant in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum
eſt cælum annis tribus, & menſibus ſex, cùm
facta eſſet fames magna in omni terra:
* 3. 26 * Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias,
Reg. 17. b. niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.
9. 27 * Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eli-
E ſæo propheta: & nemo eorum mundatus eſt
* 4. niſi Naaman Syrus.
Reg. 5. 28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira,
d. 14. hæc audientes.

29 Et

29 Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum ex-
tra civitatem: & duxerunt illum uſque ad ſu-
percilium montis, ſuper quem civitas illorum
erat ædificata, ut præcipitarent eum.
30 Ipſe autem tranſiens per medium illo-
rum, ibat.
31 * Et deſcendit in Capharnaum civitatem *
Galilææ, ibique docebat illos ſabbatis. *Matt.* 4. *b.*
32 * Et ſtupebant in doctrina ejus, quia 13.
in poteſtate erat ſermo ipſius. *Marc.* 1. *b.*
33 * Et in ſynagoga erat homo habens dæ- 21.
monium immundum, & exclamavit voce *
magna, *Matt.*
34 Dicens: Sine, quid nobis, & tibi Jeſu 7. *d.* 28.
Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te quis *
ſis, Sanctus Dei. *Mar.*
35 Et increpavit illum Jeſus, dicens: Ob- 1. *c.* 23.
muteſce, & exi ab eo. Et cùm projeciſſet illum F
dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque
illum nocuit.
36 Et factus eſt pavor in omnibus, & collo-
quebantur ad invicem, dicentes: Quod eſt hoc
verbum, quia in poteſtate, & virtute imperat
immundis ſpiritibus, & exeunt?
37 Et divulgabatur fama de illo in omnem
locum regionis.
38 Surgens autem Jeſus de ſynagoga, introï- G
vit domum Simonis. * Socrus autem Simonis *
tenebatur magnis febribus: & rogaverunt il- *Matt.*
lum pro ea. 8. *b.*
39 Et ſtans ſuper illam, imperavit febri: & 14. *Marc.*
dimiſit illam. Et continuò ſurgens miniſtra- 1. *c.*
bat illis. 30.
40 Cùm autem ſol occidiſſet, omnes qui ha-
bebant infirmos variis languoribus, ducebant

illos ad eum. At ille ſingulis manus imponens, curabat eos.

41 * Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.

* *Marc. 1. c. 34.*

42 Facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum: & detinebant illum ne diſcederet ab eis.

43 Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: quia ideò miſſus ſum.

44 Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

Caput V.

Vbi de navicula Petri docuiſſet, ille laxato ipſius juſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: curatum leproſum mittit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis primùm peccatis, jubet ut lectum ſuum tollat: diſcumbens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, cauſam dat murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent.

A

1 FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth.

2 * Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.

* *Matt. 4. c. 18. Marc. 1. b. 16.*

3 Aſcendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens docebat de navicula turbas.

4 Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

5 Et reſpondens Simon, dixit illi: Præcep-

rôr, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6 Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete eorum. B

7 Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut pœnè mergerentur.

8 Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.

9 Stupor enim circũdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium, quam ceperat:

10 Similiter autem Jacobum & Joannem, filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.

11 Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

12 * Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum, & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. C

13 Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

Matt. 8. a. 2. Mar. 1. d. 40.

14 Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret: ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua, * ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

Levit. 14. a. 4.

15 Perambulabat autem magis ſermo de illo: & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

16 Ipſe autem ſecedebat in deſertum, &
orabat.
D 17 Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſe-
debat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, &
legis doctores, qui venerant ex omni caſtello
Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem: & virtus Do-
mini erat ad ſanandum eos.
* 18 * Et ecce viri portantes in lecto homi-
Matt. nem, qui erat paralyticus: & quærebant eum
9.a.2. Marc. inferre, & ponere ante eum.
2.a.3. 19 Et non invenientes qua parte illum in-
ferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum,
& per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in
medium ante Jeſum.
20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo
remittuntur tibi peccata tua.
E 21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & Phari-
ſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphe-
mias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus
Deus?
22 Ut cognovit autem Jeſus cogitationes
eorum, reſpondens, dixit ad illos: Quid cogi-
tatis in cordibus veſtris?
23 Quid eſt facilius dicere: dimittuntur tibi
peccata; an dicere: Surge, & ambula?
24 Ut autem ſciatis quia filius hominis ha-
bet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait
paralytico) Tibi dico, ſurge, tolle lectum
tuum, & vade in domum tuam.
25 Et confeſtim conſurgens coram illis,
tulit lectum, in quo jacebat: & abiit in do-
mum ſuam, magnificans Deum:
26 Et ſtupor apprehendit omnes, & ma-
gnificabant Deum. Et repleti ſunt timore, di-
centes: Quia vidimus mirabilia hodie.

27 * Et poſt hæc exiit, & vidit publica- *
num nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & *Matt.*
ait illi, ſequere me. *9.b.9.*
28 Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt *Marc. 2. b.*
eum. *14.*
29 Et fecit ei convivium magnum Levi in F
domo ſua: & erat turba multa publicanorum,
& aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes.
30 Et murmurabant Phariſæi & Scribæ
eorum dicentes ad diſcipulos ejus: Quare cum
publicanis & peccatorib⁹ mãducatis & bibitis?
31 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illos:
Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui ma-
lè habent:
32 Non veni vocare juſtos, ſed peccatores
ad pœnitentiam.
33 At illi dixerunt ad eum: * Quare diſci- *
puli Joannis jejunant frequenter, & obſecra- *Marc.*
tiones faciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui *2. c. 18.*
autem edunt & bibunt?
34 Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis filios
ſponſi, dum cũ illis eſt ſponſus, facere jejunare?
35 Venient autem dies: cùm ablatus fuerit G
ab illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.
36 Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos:
Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento
immittit in veſtimentum vetus: alioquin &
novum rumpit, & veteri non convenit com-
miſſura à novo.
37 Et nemo mittit vinum novum in utres
veteres: alioquin rumpet vinum novum
utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.
38 Sed vinum novum in utres novos mit-
tendum eſt, & utraque conſervantur.
39 Et nemo bibens vetus, ſtatim vult no-

vum, dicit enim: Vetus melius eſt.

Caput VI.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, alióque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines: aliáque conſilia ac præcepta evangelica: de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur ſi ea opere compleat & cui ſi non compleat.

A 1 Factum eſt autem in ſabbato ſecundo, primo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant confricantes manibus.

Matt. 12. a. 1. Marc. 2. d. 23.

2 Quidam autem Phariſæorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in ſabbatis?

3 Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant:

4 * Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant: quos non licet manducare * niſi tantùm ſacerdotibus?

** 1. Reg. 21. b. 6. * Exod. 29. e. 32. Lev. 24. b. 9.*

5 Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius hominis, etiam ſabbati.

6 Factum eſt autem & in alio ſabbato, ut intraret in ſynagogam, & doceret. * Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida.

** Matt. 12. a. 10. Marc. 3. a. 1.*

7 Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi, ſi in ſabbato curaret: ut invenirent unde accuſarent eum.

8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum:
B & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.

9 Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos, ſi licet ſabbatis benefacere, an malè; animam ſalvam facere, an perdere?

10 Et circumſpectis omnibus dixit homi-
ni : Extende manum tuam. Et extendit : &
reſtituta eſt manus ejus.
11 Ipſi autem repleti ſunt inſipientia ; &
colloquebantur ad invicem, quidnam facerent
Jeſu.
12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit
in montem orare, & erat pernoctans in oratio-
ne Dei.
13 * Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſci- *
pulos ſuos : & elegit duodecim ex ipſis (quos *Matt.*
& Apoſtolos nominavit.) 10. *a.* 1.
14 Simonem, quem cognominavit Pe- *Marc.*
trum, & Andream fratrem ejus, Jacobum, & 3. *b.*
Joannem, Philippum, & Bartholomæum, 13.
15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Al- C
phæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes.
16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcariotem,
qui fuit proditor.
17 Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco
campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, &
multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, &
Jeruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis.
18 Qui venerant ut audirent eum, & ſana-
rentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur
à ſpiritibus immundis, curabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tangere:
quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.
20 * Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, * *Matt.*
dicebat : Beati pauperes : quia veſtrum eſt re- 5. *a.* 2.
gnum Dei.
21 Beati, qui nunc eſuritis : quia ſaturabi-
mini. Beati qui nunc fletis : quia ridebitis. *
22 * Beati eritis cùm vos oderint homi- *Matt.*
nes, & cùm ſeparaverint vos, & expro- 5. *a.* 11.

braverint, & ejecerint nomen veſtrum tan-
quam malum, propter Filium hominis.
D 23 Gaudete in illa die, & exultate: ecce
enim merces veſtra multa eſt in cælo: ſecun-
dùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorũ.
*Eccl. 24 * Verumtamen væ vobis divitibus, quia
31. a. habetis conſolationem veſtram.
8.
Am. 25 * Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſu-
6.a.1. rietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia luge-
*Iſai. bitis & flebitis:
65.b.
13. 26 Væ cùm benedixerint vobis homines:
ſecundùm hæc enim faciebant pſeudoprophe-
tis patres eorum.
* 27 Sed vobis dico, qui auditis: * Dili-
Matt. gite inimicos veſtros, benefacite his qui ode-
5.g. runt vos.
44. 28 Benedicite maledicentibus vobis, &
* Matt. orate pro calumniantibus vos.
5.f. 29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe
39. & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi veſtimen-
1.Cor. 6.b.7. tum, etiam tunicam noli prohibere.
E 30 Omni autem petenti te, tribue: & qui
*Tob. aufert quæ tua ſunt, ne repetas.
4.c. 16. 31 * Et prout vultis ut faciant vobis homi-
Matt. nes, & vos facite illis ſimiliter.
7.b. 32 * Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt,
12. quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores dili-
* Mat. gentes ſe diligunt.
5.g. 33 Et ſi benefeceritis his, qui vobis bene-
46. faciunt; quæ vobis eſt gratia? ſiquidem &
* Deut. peccatores hoc faciunt.
15.b. 34 * Et ſi mutuum dederitis his, à quibus
8. Mat. ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam &
5.f. peccatores peccatoribus fœnerantur, ut reci-
42. piant æqualia.

35 Verumtamen diligite inimicos veſtros :
benefacite, & mutuum date, nihil inde ſpe-
rantes : & erit merces veſtra multa, & eritis fi-
lij Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper in-
gratos & malos.
36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater
veſter miſericors eſt.
37 * Nolite judicare, & non judicabimini : F
nolite condemnare, & non condemnabimini. *
Dimittite, & dimittemini. *Matt.*
38 Date, & dabitur vobis : menſuram bo- *7.a.1.*
nam, & confertam, & coagitatam, & ſuper-
effluentem dabunt in ſinum veſtrum. * Eadem *
quippe menſura, qua menſi fueritis, remetie- *Matt.*
tur vobis. *7.a.2.* *Marc.*
39 Dicebat autem illis & ſimilitudinem : *4.c.*
Numquid poteſt cæcus cæcum ducere ? nónne *24.*
ambo in foveam cadunt ?
40 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum : *
perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter *Matt.*
ejus. *10.c.* *24.*
41 * Quid autem vides feſtucam in oculo *Ioan.*
fratris tui, trabem autem, quæ in oculo *13.b.*
tuo eſt, non conſideras ? *16.*
42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo : * *Matt.*
Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo : *7.a.3.*
ipſe in oculo tuo trabem non videns ? Hy-
pochrita, ejice primùm trabem de oculo
tuo : & tunc perſpicies ut educas feſtucam
de oculo fratris tui.
43 * Non eſt enim arbor bona, quæ facit *
fructus malos, neque arbor mala faciens fru- *Matt.*
ctum bonum. *7. c.* *18. 12.*
44 Unaquæque enim arbor de fructu ſuo *c.33.*
cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt

ficus : neque de rubo vindemiant uvam.

G 45 Bonus homo de bono theſauro cordis ſui
profert bonum : & malus homo de malo the-
ſauro profert malum. Ex abundantia enim cor-
dis os loquitur.

* 46 Quid autem vocatis me * Domine, Do-
Matt. mine : & non facitis quæ dico ?
7. c.
21. 47 Omnis qui venit ad me, & audit ſermo-
Rom. nes meos, & facit eos : oſtendam vobis cui ſi-
2. c. milis ſit :
13.
Jac. 1. 48 Similis eſt homini ædificanti domum
d. 22. qui fodit in altum, & poſuit fundamen-
tum ſuper petram, inundatione autem fa-
cta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit
eam movere : fundata enim erat ſuper petram.

49 Qui autem audit, & non facit : ſimilis
eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper ter-
ram ſine fundamento : in quam illiſus eſt flu-
vius, & continuò cecidit : & facta eſt ruina
domus illius magna.

CAPUT VII.

Admiratus Centurionis fidem, abſens ſanat illius ſervum : juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat : coram diſcipulis Joannis Baptiſtæ per eos interrogantis an eſſet qui venturus erat, multa edit ſigna : illiſque abeuntibus Ioannem plurimùm extollit : Judæis nec Joannis nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimilat : à peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti, propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

A 1 CUm autem impleſſet omnia verba
Matt. ſua in aures plebis, intravit Capharnaũ.
8. a. 5. 2 Centurionis autem cujuſdam ſervus ma-
lè habens, erat moriturus : qui illi erat pre-
tioſus.

3 Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.
4 At illi cùm veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes.
5 Diligit enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.
6 Jeſus autem ibat cum illis. Et cùm jam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: * Domine noli vexari: Non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres. *Mat. 8.a.8.
7 Propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.
8 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & venit; & ſervo meo, fac hoc, & facit. B
9 Quo audito Jeſus miratus eſt: & converſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inveni.
10 Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum, invenerunt ſervum, qui languerat, ſanum.
11 Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli ejus, & turba copioſa.
12 Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.
13 Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.
14 Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi au-

tem, qui portabant, ſteterunt.) Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.

C 15 Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

16 Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: * Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam.

* Inf. 24. c. 19. Joã. 4. c. 19.

17 Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam de eo, & in omnem circà regionem.

18 Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his.

19 * Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

* Matt. 11. a. 2.

20 Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

21 (In ipſa autem hora multos curavit à languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum.)

22 Et reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis: * Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt: mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur:

* Iſa. 35. b. 5.

D

23 Et beatus eſt quicumque non fuerit ſcandalizatus in me.

24 Et cùm diſceſſiſſent nuntij Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

25 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis, in domibus regũ ſunt.

26 Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Uti-

que dico vobis,& pluſquam Prophetam:

27 * Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce *Mal.
mitto angelum meum ante faciem tuam, qui 3. a. 1.
præparabit viam tuam ante te. Mat. 11. b. 10.

28 Dico enim vobis: Major inter natos mu-
lierum propheta Joanne Baptiſta nemo eſt. qui Marc.
autem minor eſt in regno Dei, major eſt illo. 1. a. 2.

29 Et omnis populus audiens & publica- E
ni, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo
Joannis.

30 Phariſæi autem, & legis periti conſilium
Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati
ab eo.

31 Ait autem Dominus: * Cui ergo ſimiles *
dicam homines generationis hujus? & cui ſimi- Matt. 11. c.
les ſunt? 16.

32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro,
& loquentibus adinvicem, & dicentibus:
Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: la-
mentavimus, & non ploraſtis.

33 * Venit enim Joannes Baptiſta, neque *
manducans panem, neque bibens vinum, & Matt.
dicitis: Dæmonium habet. 3. a. 4. Mar.

34 Venit filius hominis manducans, & bi- 1. a. 6.
bens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibēs
vinum, amicus publicanorum, & peccatorum.

35 Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus
filiis ſuis. F

36 Rogabat autem illum quidam de Phari- *
ſæis ut manducaret cum illo. Et ingreſſus do- Matt. 26. a.
mum Phariſæi diſcubuit. 7.

37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate Mar.
peccatrix, ut cognovit quòd accubuiſſet in 14. a. 3.
domo Phariſæi: attulit alabaſtrum unguenti: Ioan.

38 Et ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrymis 12. a. 3.

cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.

39 Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intra ſe dicens, Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier? quæ tangit eum: quia peccatrix eſt.

40 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic.

41 Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque. Quis ergo eum plus diligit?

G 43 Reſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.

44 Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45 Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravit, non ceſſavit oſculari pedes meos.

46 Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem minus dimittitur, minùs diligit.

48 Dixit autem ad illam: * Remittuntur tibi peccata.

* Matt. 9. A. 2.

49 Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?

50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

Parabolam de ſeminante proponit, ac diſcipulis interpretatur: nihil occultum quod non manifeſtetur, quos dicat ſuam eſſe matrem, ſuóſque fratres: in mari à ſomno excitatus ventum increpat; dæmoniacum ferociſſimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus ut in porcos introeant: tacta fimbria veſtimenti ejus mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Iairi archiſynagogi verbo ipſius reſuſcitatur.

1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter fa- A
ciebat per civitates & caſtella, prædicans
& evangelizans regnum Dei: & duodecim
cum illo,
2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à
ſpiritibus malignis, & infirmitatibus: * Maria, * Marc.
quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæ- 16.b.
monia exierant. 9.
3 Et Joanna uxor Chuſæ procuratoris He-
rodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtra-
bant ei de facultatibus ſuis.
4 Cùm autem turba plurima convenirent, &
de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſi-
militudinem:
5 * Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: *
& dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & Matt.
conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt 13.a.
illud. 3. Marc.
6 Et aliud cecidit ſupra petram: & natum 4.a.3.
aruit, quia non habebat humorem.
7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ
ſpinæ ſuffocaverunt illud.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum
fecit fructum centuplum. Hæc dicens
clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.
9 Interrogabant autem eum diſcipuli ejus,
quæ eſſet hæc parabola.
10 Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſ- B
ſe myſterium regni Dei, ceteris autem in pa-

* *Iſa.* rabolis:* ut videntes non videant,& audientes
6.c.9. non intelligant.
Matt. 13. b. 11 Eſt autem hæc parabola: Semen eſt ver-
14. bum Dei.
Marc. 12 Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui au-
4.b. diunt; deinde venit diabolus, & tollit verbum
12. Ioan. de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.
12.f. 13 Nam qui ſupra petram: qui cùm audie-
40. Act. rint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum:& hi radi-
28.f. ces non habent: qui ad tempus credunt, & in
26. tempore tentationis recedunt.
Rom. 11.b. 14 Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt,
8. qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & divi-
tiis,& voluptatibus vitæ, euntes ſuffocantur, &
* non referunt fructum.
Matt. 15 Quod autem in bonam terram: hi ſunt,
5.b. qui in corde bono & optimo audiẽtes verbum
15. Marc. retinent,& fructum afferunt in patientia.
4.c. 16 * Nemo autem lucernam accendens,
21. operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit:
* *Matt.* ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes vi-
10.c. deant lumen.
26. Marc. 17 * Non eſt enim occultum, quod non
4.c. manifeſtetur: nec abſconditum, quod non co-
22. gnoſcatur,& in palam veniat.
C 18 Videte ergo quomodo audiatis. * Qui
* *Matt.* enim habet dabitur illi:& quicumque non ha-
13.b. bet, etiã quod putat ſe habere, auferetur ab illo.
12.25. 19 * Venerunt autem ad illum mater & fra-
6.29. tres ejus,& non poterant adire eum præ turba.
* *Matt.* 20 Et nuntiatum eſt illi: Mater tua, & fra-
12.d. tres tui ſtant foris, volentes te videre.
46. Marc. 21 Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater
3.d. mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei
32. audiunt, & faciunt.

22 * Factum eſt autem in una dierum : & * Matt. 8.c. 23. Marc. 4.d. 36.
ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus,
& ait ad illos : Transfretemus trans ſtagnum.
Et aſcenderunt.

23 Et navigantibus illis, obdormivit, & de-
ſcendit procella venti in ſtagnum, & comple-
bantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem ſuſcitaverunt eum,
dicentes : Præceptor, perimus. At ille ſurgens,
increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, &
ceſſavit : & facta eſt tranquillitas.

25 Dixit autem illis : Ubi eſt fides veſtra ? D
Qui timentes, mirati ſunt ad invicem, dicen-
tes : Quis putas hic eſt, quia & ventis & mari
imperat, & obediunt ei ?

26 Et navigaverunt ad regionem Geraſeno-
rum, quæ eſt contra Galilæam.

27 Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit
illi vir quidam, qui habebat dæmoniũ jam tẽ-
poribus multis, & veſtimento non induebatur,
neque in domo manebat, ſed in monumentis.

28 Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum: &
exclamans voce magna, dixit : Quid mihi, &
tibi eſt Jeſu Fili Dei Altiſſimi ? obſecro te, ne
me torqueas.

29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo ut
exiret ab homine. Multis enim temporibus ar-
ripiebat illum, & vinciebatur catenis & com-
pedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur
à dæmonio in deſerta.

30 Interrogavit autem illum Jeſus, dicens :
Quod tibi nomen eſt? At ille dixit : Legio: quia
intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum ne imperaret illis ut
in abyſſum irent.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte:& rogabant eum,ut permitteret eis in illos ingredi.Et permiſit illis.
E 33 Exierunt ergo dæmonia ab homine,& intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.
34 Quod ut viderunt factum qui paſcebant,fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in villas.
35 Exierunt autem videre quod factum eſt, & venerunt ad Jeſum:& invenerunt hominem ſedentem,à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.
36 Nuntiaverunt autem illis & qui viderant,quomodo ſanus factus eſſet à legione:
37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt.
38 Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Jeſus, dicens:
39 Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem,prædicans quanta illi feciſſet Jeſus.
40 Factum eſt autem cùm rediiſſet Jeſus,excepit illum turba.erant enim omnes expectantes eum.
* Matt. 9.c. 18. Mar. 5.c. 22. 41 * Et ecce venit vir,cui nomen Jairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Jeſu,rogans eum ut intraret in domũ ejus.
42 Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit,
F dum iret, à turbis comprimebatur.
43 Et mulier quædam erat in fluxu ſangui-

nis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari:
44 Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.
45 Et ait Jeſus: Quis eſt, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?
46 Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.
47 Videns autem mulier, quia non latuit, G
tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.
48 At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſalvam te fecit: vade in pace.
49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.
50 Jeſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſalva eris.
51 Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem & matrē puellæ.
52 Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.
53 Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.
54 Ipſe autem tenens manum ejus clamavit, dicens: Puella, ſurge.

55 Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit
continuò. Et juſſit illi dari manducare.
56 Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quòd factum erat.

Caput IX.

Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſervanda tradit eis præcepta: Herodes audita Chriſti fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat Ieſus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Chriſtum Dei: ſuam prædicit paſſionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyſes & Elias in majeſtate: ad preces patris dæmonium à filio ejicit: contentio oritur inter Apoſtolos de primatu: filij Zebedæi volunt igne cœleſti conſumi Samaritanos nolentes Ieſum ſuſcipere: volentem ſequi non ſuſcipit, alterum autem vocat, nec permittit ut primùm ſepeliat patrem.

A 1 Convocatis autem duodecim Apoſto-
Matt. lis, dedit illis virtutem & poteſtatem
10. *a.* ſuper omnia dæmonia, & ut lãguores curarẽt.
1. *Mar.* 2 Et miſit illos prædicare regnum Dei, &
3. *b.* 15. ſanare infirmos.
3 * Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, ne-
* *Matt.* que virgam, neque peram, neque panem, ne-
10. *b.* que pecuniam, neque duas tunicas habeatis.
9. *Marc.* 4 Et in quamcumque domum intraveritis,
6. *a.* 8. ibi manete, & inde ne exeatis.
**Act.* 5 Et quicumque non receperint vos: * ex-
13. *g.* euntes de civitate illa, etiam pulverem pedum
51. veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.
6 Egreſſi autem circuibant per caſtella evangelizantes & curantes ubique.
* 7 * Audivit autem Herodes tetrarcha om-
Matt. nia quæ fiebant ab eo, & hæſitabat eò quòd
14. *a.* diceretur
1. *Mar.* 8 A quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à
6. *b.* mortuis: à quibuſdam verò: Quia Elias appa-
14. ruit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

9 Et ait Herodes : Joannem ego decollavi.
Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio ?
Et quærebat videre eum.
10 Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæ-
cumq; fecerunt, & aſſumptis illis ſeceſſit ſeor-
ſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.
11 Quod cùm cognoviſſent turbæ, ſecutæ
ſunt illum : & excepit eos, & loquebatur illis
de regno Dei, & eos, qui cura indigebant,
ſanabat.
12 Dies autem cœperat declinare. Et ac- B
cedentes duodecim dixerunt illi : *Dimitte tur- *
bas, ut euntes in caſtella villáſque quæ circa Matt.
ſunt, divertant, & inveniant eſcas : quia hîc 14.b.
in loco deſerto ſumus. 15.
13 Ait autem ad illos : Vos date illis man- *Mar.
ducare. At illi dixerunt : *Non ſunt nobis plus 6.e.
quàm quinque panes, & duo piſces : niſi fortè 36. *Ioã.
nos eamus, & emamus in omnem hanc tur- 6.a.9.
bam eſcas.
14 Erant autem ferè viri quinque millia.
Ait autem ad diſcipulos ſuos : Facite illos diſ-
cumbere per convivia quinquagenos.
15 Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt
omnes.
16 Acceptis autem quinque panibus, &
duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & bene-
dixit illis : & fregit, & diſtribuit diſcipulis
ſuis, ut ponerent ante turbas.
17 Et manducaverunt omnes, & ſaturati
ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, frag- *
mentorum cophini duodecim. Matt. 16.b.
18 * Et factum eſt cùm ſolus eſſet orans, 13.
erant cum illo & diſcipuli : & interrogavit il- Mar.
los, dicens : Quem me dicunt eſſe turbæ ? 8.c. 27.

19 At illi reſponderunt, & dixerunt: Joan-
nem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò
quia unus propheta de prioribus ſurrexit.
* *Matt.* 20 Dixit autem illis: Vos autem quem me
17. *c.* eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit:
21. *Mar.* Chriſtum Dei.
8. *d.* 21 At ille increpans illos, præcepit ne cui
31. 9. dicerent hoc,
c. 30. C 22 Dicens: * Quia oportet filium ho-
* minis multa pati, & reprobari à ſenioribus,
Matt. & principibus ſacerdotum, & ſcribis, &
10. *d.* occidi, & tertia die reſurgere.
38. 16. *d.* 23 * Dicebat autem ad omnes: Si quis vult
24. poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat
Mar. crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.
8. *d.* 34. 24 * Qui enim voluerit animam ſuam ſal-
Inf. vam facere, perdet illam: nam qui perdiderit
14. *f.* animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.
27. * *Inf.* 25 Quid enim proficit homo, ſi lucretur
17. *g.* univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat,
33. & detrimentum ſui faciat?
Jo. 12. *d.* 27. 26 * Nam qui me erubuerit, & meos ſer-
* mones: hunc Filius hominis erubeſcet, cùm
Matt. venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſancto-
10. *c.* rum Angelorum.
33. *Mar.* 27 * Dico autem vobis verè: ſunt aliqui
8. *d.* hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec
38. 2. *Ti.* videant regnum Dei.
2. *b.* 28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè
12. dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, &
* *Matt.* Joannem, & aſcendit in montem ut oraret.
16. *d.* 29 Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus
28. ejus altera: & veſtitus ejus albus & refulgens.
Mar. 8. *d.* 30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo.
39. * *Matt.* 17. *a.* 1. *Marc.* 9. *a.* 1. D

nt autem Moyſes & Elias,
31 Viſi in majeſtate, & dicebant exceſſum D
s,quem completurus erat in Jeruſalem.
2 Petrus verò,& qui cum illo erant,gravati
nt ſomno. Et evigilantes viderunt majeſta-
ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo.
3 Et factum eſt cùm diſcederent ab illo,ait
rus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos
eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum
bi, & unum Moyſi, & unum Eliæ: neſciens
d diceret.
34 Hæc autem illo loquente, facta eſt nu-
, & obumbravit eos: & timuerunt,intran-
us illis in nubem.
35 Et vox facta eſt de nube, dicens: * Hic E
filius meus dilectus, ipſum audite. * 2.
36 Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus Pet.1.
s. Et ipſi tacuerunt,& nemini dixerunt in d.17.
diebus quidquam ex his quæ viderant.
7 Factum eſt autem in ſequenti die,deſcē-
tib⁹ illis de mõte,occurrit illis turba multa.
8 * Et ecce vir de turba exclamavit,dicens: *
giſter obſecro te, reſpice in filium meum, Matt.
a unicus eſt mihi: 17.b.
9 Et ecce ſpiritus apprehendit eum,& ſu- 14.
clamat,& elidit,& diſſipat eum cum ſpu- Mar.
, & vix diſcedit dilanians eum: 9.c.
o Et rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent 16.
n, & non potuerunt.
Reſpondens autem Jeſus,dixit:O genera-
infidelis, & perverſa, uſquequò ero apud
& patiar vos? Adduc huc filium tuum.
42 Et cùm accederet, eliſit illum dæmo-
n,& diſſipavit.
Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum,

& ſanavit puerum,& reddidit illum patri ejus.
F 44 Stupebant autem omnes in magnitudi-
ne Dei: omnibúſque mirantibus in omnibus
quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite
vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: Filius
enim hominis futurum eſt ut tradatur in ma-
nus hominum.
45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat
velatum ante eos ut non ſentirent illud: &
timebant eum interrogare de hoc verbo.
* 46 * Intravit autem cogitatio in eos, quis
Matt. eorum major eſſet.
18. a. 1. 47 At Jeſus videns cogitationes cordis illo-
Mar. rum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſe-
9. e. 33. cus ſe.
48 Et ait illis: Quicumq; ſuſceperit puerum
iſtum in nomine meo, me recipit: & quicũque
me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam
qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.
49 Reſpondens autem Joannes, dixit: Præ-
ceptor, vidimus quemdam in nomine tuo eji-
cientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia
non ſequitur nobiſcum.
50 Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere:
qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.
51 Factum eſt autem dum complerentur
dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam
firmavit ut iret in Jeruſalem.
52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum:
& euntes intraverunt in civitatem Samarita-
riorum ut pararent illi.
53 Et non receperunt eum, quia facies ejus
erat euntis in Jeruſalem.
G 54 Cùm vidiſſent autẽ diſcipuli ejus Jacobus
& Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut
ignis

ignis deſcendat de cælo,& conſumat illos?
55 Et converſus increpavit illos, dicens:
Neſcitis cujus ſpiritus eſtis:
56 * Filius hominis non venit animas perde- *Ioā.
re,ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum. 3. b.
57 Factum eſt autem: ambulantibus illis in 17.12.
via, dixit quidam ad illum: Sequar te quo- g. 47.
cumque ieris.
58 Dixit illi Jeſus: * Vulpes foveas habent, *
& volucres cæli nidos: Filius autem hominis Matt.
non habet ubi caput reclinet. 8. c.
59 Ait autem ad alterum: Sequere me, ille 20.
autem dixit: Domine permitte mihi primùm
ire,& ſepelire patrem meum.
60 Dixítque ei Jeſus: Sine ut mortui ſepe-
liant mortuos ſuos: tu autem vade, & annun-
tia regnum Dei.
61 Et ait alter: Sequar te Dñe,ſed permitte
mihi primùm renuntiare his quæ domi ſunt.
62 Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens ma-
num ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò
aptus eſt regno Dei.

CAPUT X.

Septuaginta duos præmittens ad ſingulas civitates, tradit præcepta quæ in prædicando obſervent: & gaudentibus de ſubjectis ſibi dæmonibus, dicit non eſſe ob hoc potiſſimùm gaudendum: comminatur civitatibus obſtinatis in quibus factæ erant plurimæ virtutes, & exultans in ſpiritu confitetur Patri: tentanti legiſperito, poſt recitatum præceptum de dilectione Dei & proximi, oſtendit quis ſit proximus per parabolam hominis à Ieruſalem deſcendentis: Marthæ miniſtranti, & de ſorore Maria conquerenti, dicit Mariã elegiſſe optimã partem.

1 POſt hæc autem deſignavit Dominus & A
alios ſeptuaginta duos: & miſit illos bi-
nos ante faciem ſuam, in omnem civitatem
& locum, quò erat ipſe venturus.

* 2 Et dicebat illis: * Meſſis quidem multa,
Matt. operarij autem pauci. Rogate ergo dominum
9 d. 37. meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.
* 3 Ite: * ecce ego mitto vos ſicut agnos in-
Matt. ter lupos.
10.b. 16. 4 * Nolite portare ſacculum, neque pe-
* ram, neque calceamenta, * & neminem per
Marc. viam ſalutaveritis.
6.a.8. * 4. 5 In quamcumque domum intraveritis,
Reg. primùm dicite: Pax huic domui:
4. e. 6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper
29. illum pax veſtra; ſin autem, ad vos revertetur.
B 7 In eadem autem domo manete, edentes,
* & bibentes, quæ apud illos ſunt: * dignus
Deut. eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſi-
24.c. 14. re de domo in domum.
Matt. 8 Et in quamcumque civitatem intrave-
10 b. ritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ ap-
10. 1. ponuntur vobis:
Tim. 9 Et curate infirmos, qui in illa ſunt, &
5.c. dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.
18. 10 In quamcumque autem civitatem in-
traveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in
plateas ejus, dicite:
*Act. 11 * Etiam pulverem, qui adhæſit nobis
13.g. de civitate veſtra, extergimus in vos: tamen
51. hoc ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.
12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa re-
miſſius erit, quàm illi civitati.
C 13 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida:
* quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtu-
Matt. tes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio &
11.c. 21. cinere ſedentes pœniterent.
14 Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſius
erit in judicio, quàm vobis.

15 Et tu Capharnaum uſque ad cælum
exaltata, uſque ad infernum demergêris.
16 * Qui vos audit, me audit : & qui vos * Matt.
ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, 10. d.
ſpernit eum, qui miſit me. 40.
17 Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo Ioan.
cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmo- 13. c.
nia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo. 20.
18 Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut ful-
gur de cælo cadentem.
19 Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſu- D
pra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem
virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.
20 Verumtamen in hoc nolite gaudere quia
ſpiritus vobis ſubjiciuntur : gaudete autem,
quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.
21 * In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto, * Matt.
& dixit : Confiteor tibi pater, Domine cæli & 11. d.
terræ quod abſcondiſti hæc à ſapientibus, & 25.
prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Etiam
pater: quoniam ſic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et
nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Pater ; & quis ſit
Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.
23 Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit :
* Beati oculi qui vident quæ vos videtis. *
24 Dico enim vobis, quòd multi prophetæ Matt.
& reges voluerunt videre quæ vos videtis, & 13. b.
non viderunt; & audire quæ auditis, & non 16.
audierunt. E
25 * Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit * Matt.
tentans illum, & dicens : Magiſter quid fa- 22. d.
ciendo vitam æternam poſſidebo ? 35.
26 At ille dixit ad eum : In lege quid ſcri- Marc.
ptum eſt ? quomodo legis ? 12. c.
28.

27 Ille reſpondens dixit: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum.

* Deut. 6. b. 5.

28 Dixítque illi: Rectè reſpondiſti: hoc fac & vives.

29 Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?

30 † Suſcipiens autem Jeſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum: & plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto.

† Suſpiciens.

F 31 Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via: & viſo illo præterivit.

32 Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit:

33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

34 Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum: & imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam ejus egit.

35 Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcumque ſupererogaveris, ego cùm rediero reddam tibi.

G 36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones?

37 At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu fac ſimiliter.

38 Factum eſt autem, dum irent, & ipſe intravit in quoddam caſtellum: & mulier

uædam Martha nomine, excepit illum in
omum ſuam:

39 Et huic erat ſoror nomine Maria quæ
tiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat
erbum illius.

40 Martha autem ſatagebat circa frequens
iniſterium: quæ ſtetit, & ait: Domine, non
t tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſo-
m miniſtrare: dic ergo illi, ut me adjuvet.

41 Et reſpondens dixit illi Dominus:
Iartha, Martha, ſolicita es, & turbaris er-
a plurima.

42 Porrò unum eſt neceſſarium. Maria opti-
nam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Caput XI.

*Docet diſcipulos orare, oſtendens perſeveranti oratio-
e omnia impetrari: ejecto dæmonio muto, confutat di-
ntes quòd in Beelzebub ejiceret dæmonia: mulier
uædam dicit beata ubera quæ Ieſus ſuxerat: de ſigno
næ, de regina Auſtri, & Ninivitis, oculóque ſimplici
nequam: Phariſæum qui ipſum invitaverat repre-
endit, murmurantem quòd illotis pranderet manibus:
xat hypocriſim Phariſæorum & Scribarum, dicens
iòd ab hac generatione exquiretur ſanguis omnium
ophetarum.*

ET factum eſt: cùm eſſet in quodam lo- A
co orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſci-
ulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare,
cut docuit & Joannes diſcipulos ſuos.

2 Et ait illis: Cùm oratis, dicite: * pater, *Matt. 6.b.9.
nctificetur nomen tuum. Adveniat regnum
ium.

3 Panem noſtrum quotidianum da nobis
odie.

4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem
ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne
os inducas in tentationem.

5 Et ait ad illos: Quis veſtrûm habebit ami-
cum, & ibit ad illum media nocte, & dicet
illi: Amice, commoda mihi tres panes,
6 Quoniam amicus meus venit de via ad
me, & non habeo quod ponam ante illum.
7 Et ille deintus reſpondens dicat: Noli
mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt,
& pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum
B ſurgere, & dare tibi.
8 Et ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vo-
bis, & ſi non dabit illi ſurgens eò quòd ami-
cus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus
ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.
* *Matt.* 9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur
7.*b*.7. vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & ape-
21.*b*. rietur vobis.
22. *Mar.* 10 Omnis enim qui petit, accipit: & qui
11.*c*. quærit, invenit: & pulſanti aperietur.
24. *Ioan.* 11 * Quis autem ex vobis patrem petit pa-
14. *b*. nem, numquid lapidem dabit illi? Aut piſcem:
13. numquid pro piſce ſerpentem dabit illi?
*Iac.*1. 12 Aut ſi petierit ovum: numquid porri-
b.5. get illi ſcorpionem?
* *Matt.* 13 Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona da-
7.*b*.9. ta dare filiis veſtris: quantò magis pater veſter
de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?
* *Matt.* 14 * Et erat ejiciens dæmonium, & illud
9.*d*. erat mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium, lo-
22. 2. cutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.
b.22. 15 Quidam autem ex eis dixerunt: * In Beel-
* *Matt.* zebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.
9.*d*. 16 Et alij tentantes, ſignum de cælo quæ-
34. *Marc.* rebant ab eo.
3. *c*. 17 Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum,
22. dixit eis: Omne regnum in ſe ipſum diviſum

deſolabitur,& domus ſupra domum cadet.
18 Si autem & Satanas in ſe ipſum diviſus
eſt,quomodo ſtabit regnum ejus? quia dicitis
in Beelzebub me ejicere dæmonia.
19 Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmo- C
nia: filij veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi ju-
dices veſtri erunt.
20 Porrò ſi in digito Dei ejicio dæmonia:
profectò pervenit in vos regnum Dei.
21 Cùm fortis armatus cuſtodit atrium
ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet.
22 Si autem fortior eo ſuperveniens vice-
rit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus
confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.
23 Qui non eſt mecum, contra me eſt: &
qui non colligit mecum, diſpergit.
24 Cùm immundus ſpiritus exierit de ho-
mine, ambulat per loca inaquoſa, quærens re-
quiem: & non inveniens dicit: Revertar in
domum meam unde exivi.
25 Et cùm venerit, invenit eam ſcopis
mundatam, & ornatam.
26 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios
ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi ha-
bitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius
pejora prioribus.
27 Factum eſt autem, cùm hæc diceret: D
extollens vocem quædam mulier de turba, di-
xit illi: Beatus venter, qui te portavit; & ube-
ra, quæ ſuxiſti.
28 At ille dixit: Quinimmò beati, qui au-
diunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.
29 Turbis autem concurrentibus cœpit di- *
cere: * Generatio hæc, generatio nequam eſt: *Matt.*
ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi 12.c. 39.

ſignum Jonæ prophetæ.
* *Jon.* 30 * Nam ſicut fuit Jonas ſignum Ninivi-
2.a.1. tis : ita erit & Filius hominis generationi iſti.
* 3. 31 * Regina Auſtri ſurget in judicio cum
Reg. viris generationis hujus, & condemnabit illos:
10.a.1. quia venit à finibus terræ audire ſapientiam
2.Par. Salomonis : & ecce plus quàm Salomon hic.
9.a. 32 Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum
* *Jon.* generatione hac, & condemnabunt illam:*
3.b.5. quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem
E Jonæ, & ecce plus quàm Jonas hic.
* *Matt.* 33 * Nemo lucernam accendit,& in abſcon-
5.b. dito ponit,neque ſub modio:ſed ſupra cande-
15. labrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.
Marc. 4.c. 34 * Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus.
21. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus
* tuum lucidum erit : ſi autem nequam fuerit,
Matt. 6.c. etiam corpus tuum tenebroſum erit.
22. 35 Vide ergo ne lumen, quod in te eſt, te-
nebræ ſint.

36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum,& ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

37 Et cùm loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.

38 Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus eſſet ante prandium.

* 39 Et ait Dominus ad illum :* Nunc vos
Matt. Phariſæi, quod deforis eſt calicis & catini,
23.c.25. mundatis:quod autem intus eſt veſtrûm, plenum eſt rapina, & iniquitate.

40 Stulti, nónne qui fecit quod deforis

ſt, etiam id quod deintus eſt, fecit?

41 Verumtamen quod ſupereſt, date elee- F
noſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.

42 Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis
nentham, & rutam, & omne olus, & præte-
tis judicium & charitatem Dei: hæc autem
portuit facere, & illa non omittere.

43 * Væ vobis Phariſæis quia diligitis primas *
athedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro. *Matt.* 23. *a.*

44 Væ vobis, quia eſtis ut monumenta 6.
uæ non apparent, & homines ambulantes *Marc.*
pra, neſciunt. 12. *d.* 39.

45 Reſpondens autem quidam ex Legiſpe- *Infr.*
tis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam con- 20. *g.*
imeliam nobis facis. 46.

46 At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ:
quia oneratis homines oneribus, quæ portare *
on poſſunt, & ipſi uno digito veſtro non *Matt.*
ngitis ſarcinas. 23. *a.* 4.

47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Pro-
etarum: patres autem veſtri occiderunt illos.

48 Profectò teſtificamini quòd conſentitis G
eribus patrum veſtrorum: quoniam ipſi
uidem eos occiderunt, vos autem ædificatis
rum ſepulchra.

49 Propterea & ſapientia Dei dixit: Mit-
m ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex
is occident, & perſequentur:

50 Ut inquiratur ſanguis omnium Prophe-
rum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi
generatione iſta,

51 * A ſanguine Abel, uſque ad ſangui- * *Gen.* *b.* 8.
em * Zachariæ, qui periit inter altare & æ- * 2.
em. Ita dico vobis, requiretur ab hac gene- *Par.* 24. *f.*
tione. 22.

52 Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos, qui introibant, prohibuiſtis.
53 Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os ejus opprimere de multis,
54 Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accuſarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet à fermento Phariſæorum, & quòd omne occultum detegetur: quis etiam timendus ſit: de blaſphemia in Spiritum ſanctum: roborat Apoſtolos adverſus perſecutiones: non vult ſe immiſcere in dividenda fratrum hereditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans ſolicitum eſſe de victu & veſtitu; hortatúrque ut lumbi præcingantur: & quis ſit fidelis aut infidelis diſpenſator: venit ut mittat ignem in terram & ſeparationem: reprehendit quòd tempus gratiæ non dijudicent: monet ut quiſque conetur ab adverſariis ſe liberare.

A 1 MUltis autem turbis circumſtantibus,
* ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit
Matt. dicere ad diſcipulos ſuos: * attendite à fermen-
16. a. to Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.
6.
Marc. 2 * Nihil autem opertum eſt, quod non re-
8. b. velctur: neque abſconditum, quod non ſciatur.
15.
* 3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lu-
Matt. mine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis
10. c. in cubiculis, prædicabitur in tectis.
26.
Marc. 4 Dico autem vobis amicis meis: Ne ter-
4. c. reamini ab his qui occidunt corpus, & poſt
22. hæc non habent ampliùs quid faciant.
5 Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam, ita dico vobis, hunc timete.
6 Nónne quinque paſſeres væneunt dipon-

io, & unus ex illis non eſt in oblivione co-
ım Deo?
7 Sed & capilli capitis veſtri omnes nume- B
ati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeri-
ous pluris eſtis vos.
8 Dico autem vobis. * Omnis quicumque *
confeſſus fuerit me coram hominibus, & Fi- Matt. 10. d.
lius hominis confitebitur illum coram Angelis 32.
Dei: Marc.
9 Qui autem negaverit me coram homini- 8. d. 38.
bus, negabitur coram Angelis Dei. 2.
10 * Et omnis qui dicit verbum in Filium Tim.
hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiri- 2. b. 12.
tum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur. *
11 Cùm autem inducent vos in ſynagogas, Matt.
& ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoli- 12. c. 32.
citi eſſe qualiter aut quid reſpondeatis, aut Marc.
quid dicatis. 3. d.
12 Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa 29.
hora, quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magi-
ſter, dic fratri meo ut dividat mecũ hereditatẽ.
14 At ille dixit illi: Homo, quis me conſti-
tuit judicem aut diviſorem ſuper vos?
15 Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab C
omni avaritia: quia non in abundantia cujuſ-
quam vita ejus eſt: ex his quæ poſſidet.
16 Dixit autem ſimilitudinem ad illos, di-
cens: * Hominis cujuſdam divitis uberes fru- * Ec-
ctus ager attulit: cli. 11.
17 Et cogitabat intra ſe dicens: Quid faciã, c. 19.
quia non habeo quò congregem fructus meos?
18 Et dixit: Hoc faciam: deſtruam horrea
mea & majora faciam: & illuc congregabo
omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea,

19 Et dicam animæ meæ : Anima habes multa bona poſita in annos plurimos : requieſce, comede, bibe, epulare.

20 Dixit autem illi Deus : Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te : quæ autem paraſti, cujus erunt ?

21 Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.

22 Dixítque ad diſcipulos ſuos : Ideò dico
* Pſ. vobis : * Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid
54.d. manducetis, neque corpori quid induamini.
23. Matt. 23 Anima plus eſt quàm eſca, & corpus
6. c. plus quàm veſtimentum.
25. 24 Conſiderate corvos, quia non ſeminant,
1.Pet. 5.b.7. neque metunt, quibus non eſt cellarium neque horreum, & Deus paſcit illos. Quantò magis vos pluris eſtis illis ?

D 25 Quis autem veſtrûm cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum.

26 Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſoliciti eſtis ?

27 Conſiderate lilia quomodo creſcunt : non laborant, neque nent : dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.

28 Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit : quantò magis vos puſillæ fidei ?

29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis : & nolite in ſublime tolli :

30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

31 Verumtamen quærite primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus : & hæc omnia adjicientur vobis.

32 Nolite timere puſillus grex, quia com-
placuit patri veſtro dare vobis regnum.
33 * Vendite quæ poſſidetis, & date elee- *
moſynam. Facite vobis ſacculos qui non vete- *Matt.*
aſcunt, * theſaurum non deficientem in cæ- 19. c.
lis: quò fur non appropiat, neque tinea cor- 21.
rumpit. E
34 Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & * *Matt.*
cor veſtrum erit. 6. c. 20.
35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ
ardentes in manibus veſtris,
36 Et vos ſimiles hominibus expectantibus
dominum ſuum quando revertatur à nuptiis:
ut, cùm venerit, & pulſaverit, confeſtim
aperiant ei.
37 Beati ſervi illi, quos cùm venerit domi-
nus, invenerit vigilantes: amen dico vobis,
quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere,
& tranſiens miniſtrabit illis.
38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in-
tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati
ſunt ſervi illi.
39 * Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret *
paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret *Matt.*
utique, & non ſineret perfodi domum ſuam. 24. d.
40 Et vos eſtote parati: * quia qua hora 43. * *A-*
non putatis, Filius hominis veniet. *poc.*
41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos 16. c.
dicis hanc parabolam, an & ad omnes? 15.
42 Dixit autem Dominus: Quis putas, eſt F
fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſti-
tuit Dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis
in tempore tritici menſuram?
43 Beatus ille ſervus, quem cùm venerit do-
minus, invenerit ita facientem.

Digitized by Google

44 Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet illum.

45 Quod ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere ſervos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:

46 Veniet dominus ſervi illius, in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partémque ejus cum infidelibus ponet.

47 Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatē domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.

48 Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?

G 50 Baptiſmo autem habeo baptizari; & quomodo coarctor uſque dum perficiatur?

* Matt. 10. d. 34.

51 * Putatis quia pacem veni dare in terram? Non dico vobis, ſed ſeparationem:

52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres

53 Dividentur: pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

* Matt. 16. a. 2.

54 * Dicebat autem & ad turbas: Cùm videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit: & ita fit.

55 Et cùm auſtrum flantem, dicitis: Quia æſtus erit: & fit.

56 Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis

obare : hoc autem tempus quo modo non
obatis ?
57 Quid autem & à vobis ipſis non judica-
; quod juſtum eſt ?
58 * Cùm autem vadis cum adverſario tuo *
l principem, in via da operam liberari ab Matt.
lo, ne fortè trahat te ad judicẽ, & judex tradat 5. d.
e exactori, & exactor mittat te in carcerem. 25.
59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam
ioviſſimum minutum reddas.

Caput XIII.

Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificiis interempto-rum, & eorum qui in Siloë corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos inſtar ficus infructuoſæ: archiſynagogum redarguit, indignantem quòd ſabbato, curaſſet mulierem à ſpiritu infirmitatis: comparat regnum cælorum grano ſinapis ac fermento: de anguſta porta & quòd quidam clauſo oſtio fruſtrà pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Ieruſalem ob crudelitatem ſuam deſerendam.

1 ADerant autem quidam ipſo in tempo- A
re, nuntiantes illi de Galilæis, quorum
ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorũ.
2 Et reſpondens dixit illis: Putatis quod hi
Galilæi, præ omnibus Galilæis peccatores
fuerint, quia talia paſſi ſunt?
3 Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam
habueritis, omnes ſimiliter peribitis.
4 Sicut illi decem & octo, ſupra quos ce-
cidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis
quia & ipſi debitores fuerint præter omnes
homines habitantes in Jeruſalem?
5 Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non
egeritis, omnes ſimiliter peribitis.
6 Dicebat autem & hanc ſimilitudinem:
Arborem fici habebat quidam plantatam in
vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, &
non invenit.

B 7 Dixit autem ad cultorem vineæ : Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: ſuccide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

8 At ille reſpondens, dicit illi : Domine dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora:

9 Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam.

10 Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

C 12 Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi : Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.

14 Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbato curaſſet Jeſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, & curamini: & non in die ſabbati.

15 Reſpondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, unuſquiſque veſtrûm ſabbato non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio & ducit adaquare?

16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit ſatanas, ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?

D 17 Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarij ejus: & omnis populus gaudebat in univerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.

18 Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum

, & cui ſimile æſtimabo illud ?
9 * Simile eſt grano ſinapis, quod accep- *Matt.
m homo miſit in hortum ſuum, & crevit, 13. d.
factum eſt in arborem magnam: & volu- 31.
cæli requieverunt in ramis ejus. Mar.
.o Et iterùm dixit: Cui ſimile æſtimabo 4. d.
num Dei? 31.
1 * Simile eſt fermento, quod acceptum *Matt.
lier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fer- 13. e.
ntaretur totum. 33.
.2 Et ibat per civitates & caſtella, docens,
ter faciens in Jeruſalem.
.3 Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci
, qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos: E
.4 * Contendite intrare per anguſtam por- *Matt.
: quia multi, dico vobis, quærent intrare, 7. b.
on poterunt. 13.
.5 * Cùm autem intraverit paterfamilias, *Matt.
lauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & 25. a.
ſare oſtium, dicentes: Domine aperi no- 10.
& reſpondens dicet vobis: Neſcio vos
e ſitis: F
6 Tunc incipietis dicere: Manducavimus *
um te, & bibimus, & in plateis noſtris do- Matt.
ti. 7. c.
23.
7 Et dicet vobis. * Neſcio vos unde ſitis: * Pſ.
ſcedite à me omnes operarij iniquitatis. 6. b. 9.
8 Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cùm Matt.
ritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & om- 25. d.
Prophetas in regno Dei, vos autem ex- 4.
i foras. *
Matt.
19. d.
9 Et venient ab Oriente, & Occidente, 30. 20.
quilone, & Auſtro, & accumbent in re- b. 16.
Dei. Marc.
10. d.
o * Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt pri- 31.

mi, & ſunt primi qui erunt noviſſimi.

31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor.

33 Verumtamen oportet me hodie & cras & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Jeruſalem.

34 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodũ avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

* Matt. 23. d. 37.

35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis ac Phariſæis hoc licere: & horum notans ambitionem, docet invitatum in noviſſimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cœnam qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primùm ſumptus: commendatio ſalis.

A 1 ET factum eſt cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3 Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos, & Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare?

4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

5 Et reſpondens ad illos, dixit: Cujus ve-
rûm aſinus aut bos in puteum cadet, & non
ontinuò extrahet illum die ſabbati ?
6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi. B
7 Dicebat autem & ad invitatos parabo-
am, intendens quomodo primos accubitus
:ligerent, dicens ad illos:
8 Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſ-
cumbas in primo loco, ne fortè honoratior te
ſit invitatus ab illo;
9 Et veniens is, qui te & illum vocavit,
dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias
cum rubore noviſſimum locum tenere.
10 Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe
in noviſſimo loco: ut, cùm venerit qui te invi-
tavit, dicat tibi: * Amice, aſcende ſuperiùs. *
Tunc erit tibi gloria corã ſimul diſcũbentibus: *Prov.* 25.*a.*
11 * Quia omnis qui ſe exaltat, humilia- 7.
bitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. *
12 Dicebat autem & ei, qui ſe invitave- *Matt.* 23.*b.*
rat: * Cùm facis prandium, aut cœnam, noli 11.
vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque *Infr.*
cognatos, neque vicinos divites: ne fortè te 18. *c.* 14.
& ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio. **Tob.*
13 Sed cùm facis convivium, voca paupe- 4.*b.*7.
res, debiles, claudos, & cæcos: *Prov.*
14 Et beatus eris, quia non habent retri- 3.*b.*9. C
buere tibi: retribuetur enim tibi in reſurre-
ctione juſtorum.
15 Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſ- D
cumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manduca- *
bit panem in regno Dei. *Matt.*
16 At ipſe dixit ei: * Homo quidam fecit 22. *a.* 2.
cœnam magnam, & vocavit multos. *Apoc.*
17 Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dice- 19. *b.* 9.

re invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt
omnia.

18 Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo
exire, & videre illam: rogo te habe me excuſatum.

19 Et alter dixit: Juga boum emi quinque,
& eo probare illa: rogo te habe me excuſatum.

20 Et alius dixit: uxorem duxi, & ideo
non poſſum venire.

E 21 Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſervo
ſuo: Exi citò in plateas & vicos civitatis: &
pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

22 Et ait ſervus: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.

23 Et ait dominus ſervo: Exi in vias, &
ſepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum
illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnã meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: &
* converſus dixit ad illos:

Matt. 10. d. 37. 26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios
F & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam
ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

* Matt. 10. d. 38. 27 * Et qui non bajulat crucem ſuam, &
venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

16. d. 24. 28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus,
Marc. 4. d. qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum;

34. 29 Ne, poſteaquàm poſuerit fundamentum,
G & non potuerit perficere, omnes qui vident,
incipiant illudere ei,

Dicentes: Quia hic homo cœpit ædifi-
& non potuit conſummare ?
Aut quis rex iturus committere bellum
rſus alium regem, non ſedens priùs cogi-
ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei,
um viginti millibus venit ad ſe?
2 Alioquin adhuc illo longè agente, lega-
em mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.
3 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renun-
omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus
diſcipulus.
4 * Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit, * Matt. 5.b.13.
quo condietur ?
35 Neque in terram, neque in ſterquili- Marc. 9. g. 49.
um utile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet
res audiendi, audiat.

Caput XV.

*Scribis & Phariſæis murmurantibus quòd peccato-
reciperet, parabolas proponit de ove & drachma
rditis ac inventis, & de filio prodigo ad patrem re-
rſo, benignéque ab ipſo ſuſcepto, ſeniore filio indignè
c ferente: & quantum ſit in cælo gaudium ſuper
ccatore pœnitentiam agente.*

Erant autem appropinquantes ei publi- A
cani, & peccatores, ut audirent illum.
2 Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ, di-
centes: Quia hic peccatores recipit, & man-
ducat cum illis.
3 Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:
4 * Quis ex vobis homo, qui habet centum * Matt. 18. b.12.
oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nónne di-
mittit nonagintanovem in deſerto, & vadit
ad illam quæ perierat, donec inveniat eam ?
5 Et cùm invenerit eam, imponit in hume-
ros ſuos gaudens:
6 Et veniens domũ convocat amicos & vi-

cinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia
inveni ovem meam, quæ perierat?
7 Dico vobis, quod ita gaudium erit in cæ-
lo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente,
quàm ſuper nonagintanovem juſtis, qui non
indigent pœnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas decem,
ſi perdiderit drachmam unam, nónne accen-
dit lucernam, & everrit domum, & quærit di-
ligenter, donec inveniat?
9 Et cùm invenerit, convocat amicas & vi-
cinas, dicens: Congratulamini mihi, quia in-
veni drachmam, quam perdideram?
C 10 Ita dico vobis, gaudium erit coram an-
gelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam
agente.
11 Ait autem: Homo quidam habuit duos
filios:
12 Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pa-
ter da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me
contingit. Et diviſit illi ſubſtantiam.
13 Et non poſt multos dies, congregatis
omnibus, adoleſcentior filius peregrè profe-
ctus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſi-
pavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.
14 Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta
eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit
egere.
D 15 Et abiit, & adhæſit uni civium regionis
illius. Et miſit illum in villam ſuam, ut paſce-
ret porcos.
16 Et cupiebat implere ventrem ſuum de
ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo
illi dabat.
17 In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mer-

rij in domo patris mei abundant panibus,
autem hîc fame pereo!
8 Surgam, & ibo ad patrem meum, & di-
ı ei: Pater, peccavi in cælum, & coram te:
19 Jam non ſum dignus vocari filius tuus:
me ſicut unum de mercenariis tuis.
20 Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm E
em adhuc longè eſſet, vidit illum pater ip-
s, & miſericordia motus eſt, & accurrens ce-
it ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum.
21 Dixítque ei filius: Pater, peccavi in
lum, & coram te, jam non ſum dignus
cari filius tuus.
22 Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Citò
oferte ſtolam primam, & induite illum, &
te annulum in manum ejus, & calceamen-
. in pedes ejus:
23 Et adducite vitulum ſaginatum, & oc- E
idite, & manducemus, & epulemur:
24 Quia hic filius meus mortuus erat, &
evixit, perierat, & inventus eſt. Et cœperunt
pulari.
25 Erat autem filius ejus ſenior in agro, &
ùm veniret, & appropinquaret domui, audi-
vit ſymphoniam, & chorum:
26 Et vocavit unum de ſervis, & interro-
gavit quid hæc eſſent.
27 Iſque dixit illi: Frater tuus venit, &
occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia
ſalvum illum recepit.
28 Indignatus eſt autem, & nolebat introire. G
Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.
29 At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce
tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum
tuum præterivi, & numquam dediſti mihi

hœdum ut cum amicis meis epularer:
30 Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.
31 At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt:
32 Epulari autem & gaudere oportebat quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt.

CAPUT XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis mammonæ diſpenſator, quódque nemo ſervire poteſt Deo & mammonæ: Legem ac Prophetas uſque ad Joannem fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam ullo modo uxorem ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

A 1 DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius.
2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare.
3 Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4 Scio quid faciam, ut cùm amotus fuero à villicatione recipiant me in domos ſuas.
B 5 Convocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: quantum debes domino meo?
6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixítque illi: Accipe cautionem tuam: & ſede citò, ſcribe quinquaginta.
7 Deinde alij dixit: Tu verò quantum debes?

bes ? Qui ait : Centum coros tritici. Ait illi:
:cipe litteras tuas , & ſcribe octoginta.
8 Et laudavit Dominus villicum iniquita-
;, quia prudenter feciſſet : quia filij hujus
:culi prudentiores filiis lucis in generatio-
: ſua ſunt.
9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de
nammona iniquitatis : ut , cùm defeceritis,
:cipiant vos in æterna tabernacula. C
10 Qui fidelis eſt in minimo, & in majori
idelis eſt, & qui in modico iniquus eſt, & in
majori iniquus eſt.
11 Si ergo in iniquo mammona fideles non
uiſtis : quod verum eſt, quis credet vobis ?
12 Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod
veſtrum eſt, quis dabit vobis?
13 * Nemo ſervus poteſt duobus dominis *
ſervire: aut enim unum odiet, & alterum dili- *Matt.* 6. c.
get: aut uni adhærebit, & alterum contemnet: 24.
non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
14 Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, D
qui erant avari: & deridebant illum. * *Matt.*
15 Et ait illis : Vos eſtis, qui juſtificatis vos 11. b.
coram hominibus : Deus autem novit corda 12.
veſtra : quia quod hominibus altum eſt , abo- E
minatio eſt ante Deum. * *Matt.*
16 * Lex & Prophetæ, uſque ad Joannem: 5. c.
ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in 18.
illud vim facit. * *Matt.*
17 * Facilius eſt autem cælum & terrã præ- 5. c.
terire, quàm de Lege unum apicem cadere. 32.
18 * Omnis qui dimittit uxorem ſuam , & *Mar.*
alteram ducit, mœchatur : & qui dimiſſam à 10. b. 11.
viro ducit, mœchatur. 1. *Cor.*
19 Homo quidã erat dives , qui induebatur 7. b. 10. 11.

pura & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendidè.

20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus,

21 Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis, & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.

F 22 Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno.

23 Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu ejus:

24 Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

G 25 Et dixit illi Abraham: Fili: recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.

26 Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt: ut, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.

27 Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.

28 Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

29 Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, & prophetas: audiant illos.

30 At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed

quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam
gent.
31 Ait autem illi: Si Moyſen & Prophetas
on audiunt; neque ſi quis ex mortuis reſur-
xerit, credent.

CAPUT XVII.

Væ ſcandalizanti puſillos: frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum: Apoſtolos docet fidei efficaciam; quódque dum omnia ipſis præcepta fecerint, ſe ſervos dicant inutiles, decem leproſi mundantur, unico qui Samaritanus erat ad agendas gratias revertente: dicit adventum filij Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectatò ſuperventurum, ſicut diluviũ mundo, & Sodomis ſubverſio ſupervenit.

1 ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile A
eſt ut non veniant ſcandala, væ autem *Matt.*
illi per quem veniunt. 18. *a.*
2 Utilius eſt illi, ſi lapis molaris impona- 7. *Marc.*
tur circa collum ejus, & projiciatur in mare, 9. *f.*
quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis. 41.
3 Attendite vobis: * Si peccaverit in te fra- **Lev.*
ter tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam 19. *c.* 17.
egerit, dimitte illi. *Eccl.*
4 Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & 19. *b.*
ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: 13. *Matt.*
Pœnitet me, dimitte illi. 18. *b.*
5 Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge 15.
nobis fidem.
6 * Dixit autem Dominus: Si habueritis *
fidem ſicut granum ſinapis, dicetis huic arbo- *Matt.*
ri moro: Eradicare, & tranſplantare in ma- 17. *c.*
re: & obediet vobis. 19.
B
7 Quis autem veſtrûm habens ſervum aran-
tem aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat
illi: Statim tranſi, recumbe:
8 Et non dicat ei: Para quod cœnem, &
præcinge te, & miniſtra mihi donec mandu-

cem & bibam, & poſt hæc tu manducabis
& bibes?
C 9 Numquid gratiam habet ſervo illi, quia
fecit quæ ei imperaverat?
10 Non puto. Sic & vos, cùm feceritis
omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Ser-
vi inutiles ſumus: quod debuimus facere,
fecimus.
11 Et factum eſt, dum iret in Jeruſalē tranſi-
bat per mediam Samariam & Galilæam.
12 Et cùm ingrederetur quoddam caſtel-
lum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſte-
terunt à longè:
13 Et levaverunt vocem, dicentes: Jeſu
præceptor, miſerere noſtri.
*Lev. 14 Quos ut vidit, dixit: * Ite, oſtendite
14. a. vos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent,
2. D mundati ſunt.
15 Unus autem ex illis, ut vidit quia mun-
datus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce ma-
gnificans Deum,
16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus,
gratias agens: & hic erat Samaritanus.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nónne
decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?
18 Non eſt inventus qui rediret, & daret
gloriam Deo, niſi hic alienigena.
19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua
te ſalvum fecit.
20 Interrogatus autem à Phariſæis: Quando
venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non
venit regnum Dei, cum obſervatione:
21 Neque dicent: Ecce hîc, aut ecce illic.
Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.
22 Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies

quando deſideretis videre unum diem Filij
hominis,& non videbitis.
23 * Et dicent vobis: Ecce hîc,& ecce illic. *Matt.
Nolite ire, neque ſectemini. 24. b.
24 Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cæ- 23. Mar.
lo,in ea quæ ſub cælo ſunt,fulget: ita erit Fi- 13. c.
lius hominis in die ſua. 21.
25 Primùm autem oportet illum multa pa-
ti,& reprobari à generatione hac.
26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita *Gen. 7. b. 7.
erit & in diebus Filij hominis. Matt.
27 Edebant, & bibebant: uxores duce- 24. c.
bant,& dabantur ad nuptias, uſque in diem, 37. F
qua intravit Noë in arcam:& venit diluvium,
& perdidit omnes.
28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus *Gen.
Lot: Edebant,& bibebant: emebant, & ven- 19. e.
debant: plantabant,& ædificabant: 25.
29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis,pluit
ignem & ſulphur de cælo,& omnes perdidit:
30 Secundùm hæc erit qua die Filius ho-
minis revelabitur.
31 In illa hora,qui fuerit in tecto, & vaſa G
ejus in domo, ne deſcendat tollere illa; & qui *
in agro, ſimiliter non redeat retrò. Matt.
32 Memores eſtote uxoris Lot. 10. d. 39.
33 * Quicumque quæſierit animam ſuam Marc.
ſalvam facere, perdet illam: & quicumque 8. d. 35.
perdiderit illam, vivificabit eam. Sup. 9.
34 Dico vobis: * In illa nocte erunt duo in c. 24.
lecto uno;unus aſſumetur,& alter relinquetur: Ioan. 12. d.
35 Duæ erunt molentes in unum;una aſſu- 25.
metur, & altera relinquetur: duo in agro;unus *Matt.
aſſumetur, & alter relinquetur. 24. d.
36 Reſpondentes dicunt illi: Ubi Domine? 40.

37 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit cor-
pus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis & vidua importuna docet ſemper orandum, per parabolam vero de Phariſæo & Publicano, quomodo ſit orandum: pueros à ſe repelli vetat: dives qui à juventute omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis abiit triſtis: & quid erit præmij omnia propter Chriſtum relinquentibus: prædicit ſuam paſſionem, & prope Iericho cæcum illuminat.

A 1 DIcebat autem & parabolam ad illos,
Eccli. 18. c. 22. quoniam oportet ſemper orare & non
deficere,
1.The. 5. c. 17. 2 Dicens: Judex quidam erat in quadam
civitate, qui Deum non timebat, & homi-
nem non reverebatur.
3 Vidua autem quædam erat in civitate
illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me
de adverſario meo.
4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc
autem dixit intra ſe: Et ſi Deum non timeo,
nec hominem revereor:
5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua,
vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſug-
gillet me.
6 Ait autem Dominus: Audite quid judex
B iniquitatis dicit:
7 Deus autem non faciet vindictam ele-
ctorum ſuorum clamantium ad ſe die ac no-
cte, & patientiam habebit in illis?
8 Dico vobis, quia citò faciet vindictam
illorum. Verumtamen Filius hominis veniens,
putas, inveniet fidem in terra?
9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe con-
fidebant tanquam juſti & aſpernabantur cete-
ros, parabolam iſtam:

10 Duo homines aſcenderunt in templum C
ut orarét: unus Phariſæus, & alter publicanus.
11 Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat:
Deus gratias ago tibi quia non ſum ſicut cete-
ri hominum: raptores, injuſti, adulteri: velut
etiam hic publicanus.
12 Jejuno bis in ſabbato: decimas do om-
nium quæ poſſideo.
13 Et publicanus à longè ſtans, nolebat
nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat
pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mi-
hi peccatori.
14 Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus
in domum ſuam ab illo: * quia omnis qui ſe *Matt.
exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exal- 23.b.
tabitur. 12.
15 * Afferebant autem ad illum & infan- Sup.
tes, ut eos tangeret. Quod cùm viderent diſci- 14. b.
puli, increpabant illos. 11.
16 Jeſus autem convocans illos, dixit: Si- *Matt.
nite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: 19.b.
talium eſt enim regnum Dei. 13.
17 Amen dico vobis: Quicumque non ac- Marc.
ceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit 10. b.
in illud. 13.
18 * Et interrogavit eum quidam princeps, D
dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam *
æternam poſſidebo? Matt.
19 Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis 19. b.
bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus. 16.
20 Mandata noſti: * Non occides: Non * Exod.
mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum 20.c.
teſtimonium dices: Honora patrem tuum & 13.
matrem.
21 Qui ait: Hæc omnia cuſtodivi à juventu-
te mea.

22 Quo audito, Jeſus ait ei: Adhuc unum
tibi deeſt: omnia quæcumque habes vende, &
da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo:
& veni, ſequere me.
23 His ille auditis, contriſtatus eſt: quia
E dives erat valdè.
24 Videns autem Jeſus illum triſtem factum,
dixit: Quàm difficilè, qui pecunias habent, in
regnum Dei intrabunt.
25 Facilius eſt enim camelum per foramen
acus tranſire, quàm divitem intrare in re-
gnum Dei.
26 Et dixerunt qui audiebant: Et quis po-
teſt ſalvus fieri?
27 Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud
homines, poſſibilia ſunt apud Deum.
28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus
omnia, & ſecuti ſumus te.
29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt,
qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres,
aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei,
30 Et non recipiat multò plura in hoc tem-
pore, & in ſæculo venturo vitam æternam.
* 31 * Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, &
Matt. ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, &
20. *b.* conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per
17. *Marc.* prophetas de Filio hominis.
10. *c.* 32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur,
32. & flagellabitur, & conſpuetur:
33 Et poſtquam flagellaverint, occident
eum, & tertia die reſurget.
34 Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat
* verbum iſtud abſconditum ab eis, & non in-
Matt. telligebant quæ dicebantur.
20. *d.*
29. 35 * Factum eſt autem, cùm appropinqua-

ret Jericho,cæcus quidam ſedebat ſecus viam, *Mar.*
mendicans. 10.5.
46.
36 Et cùm audiret turbam prætereuntem,
interrogabat quid hoc eſſet.
37 Dixerunt autem ei,quòd Jeſus Nazarenus
tranſiret.
38 Et clamavit,dicens: Jeſu fili David miſerere
mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum ut
taceret. Ipſe verò multò magis clamabat: Fili
David miſerere mei.
40 Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad G
ſe.Et cùm appropinquaſſet,interrogavit illum,
41 Dicens: Quid tibi vis faciam?At ille dixit:
Domine, ut videam.
42 Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te
ſalvum fecit.
43 Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit,
dedit laudem Deo.

Caput XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem ſervis decem mnas, quem cives ſuper ſe regnare nolebant: ſuper pullum aſinæ intrans cum honore Ieroſolymam, flet ſuper illam, prædicitque evertendam, & ingreſſus in templum ejicit ementes ac vendentes.

1 ET ingreſſus perambulabat Jericho. A
2 Et ecce vir nomine Zachæus:& hic
princeps erat publicanorum, & ipſe dives:
3 Et quærebat videre Jeſum, quis eſſet: &
nō poterat præ turba,quia ſtatura puſillus erat.
4 Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum
ut videret eum: quia inde erat
tranſiturus.

5 Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Je-
ſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe fe-
ſtinans deſcende: quia hodie in domo tua
oportet me manere.

6 Et feſtinans deſcendit, & excepit illum
gaudens.

7 Et cùm viderent omnes, murmurabant,
dicentes quòd ad hominem peccatorem di-
vertiſſet.

B 8 Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum:
Ecce dimidium bonorum meorum, Domine
do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudavi,
reddo quadruplum.

9 Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus do-
mui huic facta eſt: eò quòd & ipſe filius ſit
Abrahæ.

* Matt. 18. b. 11. 10 * Venit enim Filius hominis quærere &
ſalvum facere quod perierat.

11 Hæc illis audientibus, adjiciens dixit pa-
rabolam, eò quòd eſſet prope Jeruſalem: &
C quia exiſtimarent quòd confeſtim regnum Dei
manifeſtaretur.

* Matt. 25. a. 14. 12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis abiit
in regionem longinquam accipere ſibi regnum,
& reverti.

13 Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit
eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini
dum venio.

14 Cives autem ejus oderant eum: & mi-
ſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolu-
mus hunc regnare ſuper nos.

15 Et factum eſt ut rediret accepto regno:
& juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam,
ut ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.

16 Venit autem primus dicens: Domine,

mna tua decem mnas acquiſivit.
17 Et ait illi: Euge bone ſerve, quia in modico
fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper
decem civitates.
18 Et alter venit, dicens: Domine mna tua
fecit quinque mnas.
19 Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque
civitates.
20 Et alter venit, dicens Domine, ecce
mna tua, quam habui repoſitam in ſudario:
21 Timui enim te, quia homo auſterus es: D
tollis quod non poſuiſti, & metis quod non
ſeminaſti.
22 Dicit ei: De ore tuo te judico ſerve nequam.
ſciebas quòd ego homo auſterus ſum,
tollens quod non poſui, & metens quod non
ſeminavi.
23 Et quare non dediſti pecuniam meam
ad menſam, ut ego veniens cum uſuris utique
exegiſſem illam?
24 Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo
mnam, & date illi qui decem mnas habet.
25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem *Matt.
mnas. 13.b.
26 *Dico autem vobis, quia omni habenti 12.25.
dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non c.29. Mar.
habet, & quod habet, auferetur ab eo. 4.c.
27 Verumtamen inimicos meos illos qui 25.
noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc Sup.8. c.18.
& interficite ante me.
28 Et his dictis, præcedebat aſcendens Je- *Matt.
roſolymam. 21.a.
29 Et factum eſt, * cùm appropinquaſſet 1.
ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem qui Mar.
vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos, 11.a. 1.

30 Dicens: Ite in caſtellum, quod contrà
eſt? in quod introeuntes, invenietis pullum
aſinæ alligatum, cui nemo umquam hominum
ſedit: ſolvite illum, & adducite.
31 Et ſi quis vos interrogaverit: Quare
ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus operam
ejus deſiderat.
32 Abierunt autem qui miſſi erant: & in-
venerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum.
33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt
domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pullum?
34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum
neceſſarium habet.
* 35 * Et duxerunt illum ad Jeſum. Et ja-
Ioan. ctantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impo-
12.b. ſuerunt Jeſum.
14.
F 36 Eunte autem illo, ſubſternebant veſti-
menta ſua in via.
37 Et cùm appropinquaret jam ad deſcen-
ſum Montis oliveti, cœperunt omnes turbæ di-
ſcipulorũ gaudentes laudare Deum voce ma-
gna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus,
38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex
in nomine Domini, pax in cælo, & gloria
in excelſis.
39 Et quidam Phariſæorũ de turbis, dixerũt
ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.
40 Quibus ipſe ait: dico vobis, quia ſi hi
tacuerint, lapides clamabunt.
41 Et ut appropinquavit, videns civitatem
flevit ſuper illam, dicens:
42 Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in
hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem
abſcondita ſunt ab oculis tuis.
43 Quia venient dies in te: & circumda-

bunt te inimici tui vallo,& circumdabunt te:
& coanguſtabunt te undique:
44 Et ad terram proſternent te, & filios
tuos, qui in te ſunt,* & non relinquent in te *
lapidem ſuper lapidem: eò quòd non cogno- *Matt.* 24.*a.*
veris tempus viſitationis tuæ. 2.
45 * Et ingreſſus in templum, cœpit eji- *Mar.*
cere vendentes in illo, & ementes, 13.*a.* 2.
46 Dicens illis: Scriptum eſt: * Quia do- *Inf.*
mus mea domus orationis eſt. Vos autem fe- 21.*b.*
ciſtis illam ſpeluncam latronum. 6.
47 Et erat docens quotidie in templo. Prin- * *Matt.*
cipes autem ſacerdotum,& Scribæ, & Princi- 21.*b.*
pes plebis quærebant illum perdere: 12. *Mar.*
48 Et non inveniebant quid facerent illi. 11.*b.*
Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens 15.
illum. * *Iſa.* 56.*c.*

CAPUT XX. 7.

Non dicit ſacerdotibus ac Scribis qua poteſtate hæc *Ier.* 7.
faciat, quia nec illi reſpondebant ad propoſitam de *b.* 11.
Ioannis baptiſmo quæſtionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæſis domini ſervis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Ieſus de tributo Cæſari dando, & à Sadducæis de reſurrectione: quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David: cavendum à Scribis ambitioſis.

1 ET factum eſt in una dierum, docente A
illo populum in templo, & evangelizan- *Mat.*
te, convenerunt principes ſacerdotum, & 21.*b.* 23.
Scribæ cum ſenioribus. *Mar.*
2 Et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis, in 11.*d.*
qua poteſtate hæc facis? aut: Quis eſt, qui de- 27.
dit tibi hanc poteſtatem?
3 Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos:
Interrogabo vos & ego unum verbum. Reſ-
pondete mihi:
4 Baptiſmus Joannis de cælo erat, an ex ho-
minibus?

5 At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia
ſi dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non
credidiſtis illi?

6 Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs
univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Joan-
nem prophetam eſſe.

7 Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

8 Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis
in qua poteſtate hæc facio.

B 9 Cœpit autem dicere ad plebem parabo-
*Iſai. lam hanc: * Homo plantavit vineam, & loca-
5.a.1. vit eam colonis: & ipſe peregè fuit multis
Ier. 2. e 21. temporibus.

Matt. 10 Et in tempore miſit ad cultores ſervum,
21.d. ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum di-
33. Mar. miſerunt eum inanem.

12.a. 1. 11 Et addidit alterum ſervum mittere. Illi
autem hunc quoque cædentes, & afficientes
contumelia, dimiſerunt inanem:

12 Et addidit tertium mittere: qui & illum
vulnerantes ejecerunt.

13 Dixit autem dominus vineæ: Quid fa-
ciam? mittam filium meum dilectum: forſi-
tan, cùm hunc viderint, verebuntur.

14 Quem cùm vidiſſent coloni, cogitave-
C runt intra ſe, dicentes: Hic eſt heres, occi-
*Pſ. damus illum, ut noſtra fiat hereditas.

117. d. 22. 15 Et ejectum illum extra vineam, occide-
Iſa. runt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

28.d. 16. 16 Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit
Matt. vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Abſit.

21. d. 17 Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt er-
42. Act. go hoc, quod ſcriptum eſt: * Lapidem quem
4.b. reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in
11. caput anguli?

18 Omnis qui ceciderit ſuper illum lapi- *Rom.*
dem conquaſſabitur: ſuper quem autem ceci- *9. g.*
derit, comminuet illum. *33. 1. Pet.*
19 Et quærebant principes ſacerdotum, & *2. b. 7.*
Scribæ, mittere in illum manus in illa hora:
& timuerunt populum: cognoverunt enim
quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.
20 * Et obſervantes miſerunt inſidiatores, *
qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in *Matt.*
ſermone, ut traderent illum principatui & *22 b. 15.*
poteſtati præſidis. *Marc.*
21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Ma- *12. b.*
giſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non *13.* D
accipis perſonã, ſed viã Dei in veritate doces:
22 Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?
23 Conſiderans autem dolum illorum, di-
xit ad eos: Quid me tentatis?
24 Oſtendite mihi denarium. Cujus habet
imaginem, & inſcriptionem? Reſpondentes
dixerunt ei: Cæſaris.
25 Et ait illis: * Reddite ergo quæ ſunt E
Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo. * *Rõ.*
26 Et non potuerunt verbum ejus repre- *13. a. 7.*
hendere coram plebe: & mirati in reſponſo
ejus, tacuerunt.
27 * Acceſſerunt autem quidam Saddu- *
cæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & *Matt. 22. c.*
interrogaverunt eum, *23.*
28 Dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis: *Marc.*
* Si frater alicujus mortuus fuerit habẽs uxo- *12. b. 18.*
rem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam *
frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. *Deut.*
29 Septem ergo fratres erant: & primus *25. a. 5.*
accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.
30 Et ſequens accepit illam, & ipſe mor-
tuus eſt ſine filio.

F 31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.
32 Noviſſimè omniũ mortua eſt & mulier.
33 In reſurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? ſiquidem ſeptẽ habuerunt eam uxorem.
34 Et ait illis Jeſus: Filij hujus ſæculi nubunt, & traduntur ad nuptias:
35 Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores:
36 Neque enim ultrà mori poterunt: æquales enim Angeli ſunt, & filij ſunt Dei, cùm ſint filij reſurrectionis.
37 Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit ſecus rubum, *ſicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deũ Jacob.

Exod. 3.b.6.

38 Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum: omnes enim vivunt ei.
39 Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, benè dixiſti.
G
40 Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare.
41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſſe David?
42 Et ipſe David dicit in libro Pſalmorũ: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis,
43 Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?
44 David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?
45 Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:
46* Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & pri-

** Pſ. 109. a. 1. Matt. 22.d. 44. Mar. 12.d. 36.*

** Matt. 23.à. 6. Marc. 12.d. 38. Sup. 11.f. 43.*

mas cathedras in ſynagogis,& primos diſcubitus in conviviis:

47 Qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

CAPUT XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert divitibus multa offerentibus: ſubverſionem templi prædicit, variáque prælia, afflictiones & perſecutiones; adverſus quæ roborat Apoſtolos: prædicit quoque ſubverſionem Jeruſalem, & Iudæorum captivitatem ac diſperſionem: de ſignis præceſſuris judicium: cavendum à crapula, ebrietate curiſque hujus vitæ, & vigilandum ac orandum.

1 RESpiciens autem, vidit eos, qui mittebāt A
munera ſua in gazophylacium, divites. *Marc.*
2 Vidit autem & quamdam viduam pau- *12.d.*
perculam mittentem æra minuta duo. *41.*
3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc
pauper, plus quàm omnes miſit.
4 Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt
in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi,
omnem victum ſuum quem habuit, miſit.
5 Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd
bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit: B
6 Hæc quæ videtis, *venient dies, in quibus *
non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non *Matt.*
deſtruatur. *24.a.*
7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: *2.* *Marc.*
Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum *13.a.*
cùm fieri incipient? *2.*
8 Qui dixit: Videte ne ſeducamini: multi enim *Sup.* *19.g.*
venient in nomine meo, dicentes quia ego ſū: & *44.*
tēpus appropinquavit: nolite ergo ire poſt eos. C
9 Cùm autem audieritis prælia, & ſeditiones,
nolite terreri: oportet primùm hæc fieri,
ſed nondum ſtatim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem,& regnum adverſus regnum.

11 Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ,& fames, terroréſque de cælo & ſigna magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus ſuas,& perſequentur, tradentes in ſynagogas & cuſtodias,trahentes ad reges & præſides, propter nomen meum:

13 Continget autem vobis in teſtimonium.

14 Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

D 15 Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarij veſtri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus,& cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

18 Et capillus de capite veſtro non peribit.

19 In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

* Dă.9. 20 * Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote quia appro-
g.27. pinquavit deſolatio ejus:
Matt. 24.b. 15. 21 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes:& qui in medio ejus,diſcedant,& qui
Mar. 13.b. 14. in regionibus,non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi ſunt,ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.

E 23 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Erit enim preſſura magna ſuper terram,& ira populo huic.

24 Et cadent in ore gladij,& captivi ducen-

tur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à
Gentibus: donec impleantur tẽpora nationum.
25 * Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, * *Iſa.*
& in terris preſſura Gentium præ confuſione *12.b.*
ſonitus maris, & fluctuum: *10.* *Ezec.*
26 Areſcentibus hominibus præ timore, & *32.b.*
expectatione, quæ ſupervenient univerſo or- *7.*
bi; nam virtutes cælorum movebuntur: *Ioël.3.* *c.15.*
27 Et tunc videbunt filiũ hominis venientem *Matt.*
in nube cum poteſtate magna, & majeſtate. *24.c.*
28 His autem fieri incipientibus, reſpicite, & *29.* *Marc.*
levate capita veſtra: * quoniam appropinquat *13.c.*
redemptio veſtra. *24.*
29 Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficul- F
neam, & omnes arbores: * *Rom.*
30 Cùm producunt jam ex ſe fructum, ſci- *8.d.*
tis quoniam propè eſt æſtas. *23.*
31 Ita & vos cum videritis hæc fieri, ſcitote
quoniam propè eſt regnum Dei.
32 Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia fiant.
33 Cælum & terra tranſibunt: verba au-
tem mea non tranſibunt.
34 Attendite autem vobis, ne fortè graven- G
tur corda veſtra in crapula, & ebrietate, &
curis hujus vitæ: & ſuperveniat in vos re-
pentina dies illa:
35 Tamquam laqueus enim ſuperveniet in
omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.
36 Vigilate itaque, omni tempore orantes,
ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ fu-
tura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.
37 Erat autem diebus docens in templo: no-
ctibus verò exiens, morabatur in monte, qui
vocatur Oliveti.

38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

Caput XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu, quem vendit Judas : jubet parari paſcha : panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant : contentio diſcipulorum quis eorum ſit major : prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam & emi gladium : poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis: quorum uni Petrus abſcidit auriculam : conqueritur quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Iudæis cæditur ac illuditur, & manè in concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

A 1 APpropinquabat autem dies feſtus Azy-
Matt. morum, qui dicitur Paſcha:
26.a. 2 Et quærebant principes ſacerdotum, &
2. Marc. Scribæ, quomodo Jeſum interficerent : time-
14. bant verò plebem.
a. 1. 3 * Intravit autem ſatanas in Judam, qui co-
* *Matt.* gnominabatur Iſcariotes, unum de duodecim.
26.b. 4 Et abiit, & locutus eſt cum principibus ſa-
14. cerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum
Marc. illum traderet eis.
14.b. 10. 5 Et gaviſi ſunt, & pacti ſũt pecuniã illi dare.
6 Et ſpopondit. Et quærebat opportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

B 7 Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.
8 Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.
9 At illi dixerunt : Ubi vis paremus?
10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans : ſequimini eum in domum, in quam intrat.

11 Et dicetis patrifamilias domus: dicit tibi
Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum
diſcipulis meis manducem ?
12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum ma-
gnum ſtratum, & ibi parate.
13 Euntes autem, invenerunt ſicut dixit il-
lis, & paraverunt paſcha.
14 * Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & * Matt.
duodecim Apoſtoli cum eo. 26.b.
15 Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſ- 20. Marc.
cha manducare vobiſcum, antequam patiar. 14.b.
16 Dico enim vobis, quia ex hoc non man- 7.
ducabo illud, donec impleatur in regno Dei.
17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Ac-
cipite, & dividite inter vos.
18 Dico enim vobis quòd non bibam de
generatione vitis, donec regnum Dei veniat. C
19 * Et accepto pane gratias egit, & fregit, * 1. Cor.
& dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod 11.e.
pro vobis datur: hoc facite in meam comme- 24.
morationem. *
20 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, Matt. 26.b.
dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum in 21.
ſanguine meo, qui pro vobis fundetur. Marc.
21 * Veruntamen ecce manus tradentis me, 14.b. 20.
mecum eſt in menſa. Joan.
22 Et quidem Filius hominis, * ſecundùm 13.b.
quod definitum eſt, vadit: verumtamen væ ho- 18. * Pſ.
mini illi, per quem tradetur. 40.b.
23 Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis 9.
eſſet ex eis qui hoc facturus eſſet. * Matt.
24 Facta eſt autem & contentio inter eos, 20.c.
quis eorum videretur eſſe major. 25.
25 Dixit autem eis: * Reges Gentium Marc. 10.f.
dominantur eorum: & qui poteſtatem ha- 42.

bent ſuper eos, benefici vocantur.
26 Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in
vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt,
ſicut miniſtrator.
27 Nam quis major eſt, qui recumbit, an
qui miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autem
in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.
28 Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum
in tentationibus meis:
29 Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit
mihi Pater meus regnum,
30 Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam
in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos judi-
cantes duodecim tribus Iſraël.
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce
ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticũ:
D 32 Ego autem rogavi pro te ut non deficiat
fides tua: & tu aliquando converſus confirma
fratres tuos.
33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus
ſum & in carcerem & in mortem ire.
* 34 * At ille dixit: Dico tibi Petre, non can-
Matt. tabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe
26.e. me. Et dixit eis:
34.
Mar. 35 * Quãdo miſi vos ſine ſacculo, & pera, &
14.c. calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
30. 36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis:
* Matt. Sed nunc qui habet ſacculum, tollat; ſimili-
10.b. ter & peram: & qui non habet, vendat tuni-
9. cam ſuam, & emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc
* Iſa. quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: * Et
53.d. cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea, quæ
12. ſunt de me, finem habent.
38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo

gladij hîc. At ille dixit eis : Satis eſt.
39 * Et egreſſus ibat ſecundùm conſuetu- *
dinem in Montem olivarum.Secuti ſunt autem Matt.
illum & diſcipuli. 26. d.
40 Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis: 36. Marc.
Orate ne intretis in tentationem. 14. d.
41 * Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum ja- 32. Ioan.
ctus eſt lapidis : & poſitis genibus orabat, 18. a.
42 Dicens : Pater ſi vis, transfer calicem 1.
iſtum à me : Verumtamen non mea voluntas E
ſed tua fiat. * Mat.
43 Apparuit autem illi Angelus de cælo,con- 26. d.
fortãs eũ. Et factus in agonia,prolixiùs orabat. 39.
44 Et factus eſt ſudor ejus,ſicut guttæ ſan- Marc.
guinis decurrentis in terram. 14. d.
45 Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſ- 35.
ſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes
præ triſtitia.
46 Et ait illis : Quid dormitis? ſurgite, ora-
te, ne intretis in tentationem.
47 * Adhuc eo loquente, ecce turba : & *
qui vocabatur Judas, unus de duodecim,an- Matt.
tecedebat eos:& appropinquavit Jeſu ut oſcu- 26.e. 47.
laretur eum. Marc.
48 Jeſus autem dixit illi : Juda, oſculo Fi- 14. e.
lium hominis tradis ? 43. Ioan.
49 Videntes autem hi, qui circa ipſum 18. a.
erant,quod futurum erat, dixerunt ei : Domi- 3.
ne, ſi percutimus in gladio?
50 Et percuſſit unus ex illis ſervum prin- F
cipis ſacerdotum, & amputavit auriculam
ejus dexteram.
51 Reſpondens autem Jeſus,ait : Sinite uſque
huc. Et cùm tetigiſſet auriculã ejus,ſanavit eũ.
52 Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant

ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus
templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis
cum gladiis & fuſtibus?
53 Cùm quotidie vobiſcum fuerim in tem-
plo, non extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt
hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.
* 54 * Comprehendentes autem eum, duxe-
Matt. runt ad domum principis ſacerdotum: Petrus
26.f. 57. verò ſequebatur à longè.
Marc. 55 * Accenſo autem igne in medio atrij, & cir-
14.f. cumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorũ.
53. Ioan. 56 Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſe-
18. dentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit.
d.24. Et hic cum illo erat.
* Matt. 57 At ille negavit eum, dicens: Mulier non
26.g. novi illum.
69. Mar. 58 Et poſt puſillum alius videns eum, dixit: Et
14.g. tu de illis es. Petrus verò ait: O homo non ſum.
66. 59 * Et intervallo facto quaſi horæ unius, alius
Ioan. quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum
18.e. illo erat: nam & Galilæus eſt.
25. * Ioã. 60 Et ait Petrus: Homo, neſcio quid dicis. Et
18.e. continuò adhuc illo loquente cantavit gallus.
26. 61 Et converſus Dominus reſpexit Petrum.
G Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut
* Matt. dixerat: * Quia priùs quàm gallus cantet, ter
26.c. me negabis:
34. Mar. 62 Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.
14.c. 63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei,
30. cædentes.
Ioan. 13.d. 64 Et velaverunt eum, & percutiebant fa-
38. ciem ejus: & interrogabant eum, dicentes: Pro-
phetiza, quis eſt, qui te percuſſit?
65 Et alia multa blaſphemantes dicebant
in eum.

66 * Et

66 * Et ut factus eſt dies, convenerunt ſe- *
niores plebis, & principes ſacerdotum, & Scri- Matt.
bæ, & duxerunt illum in concilium ſuum, 27.a.
dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis. 1. Mar.
67 Et ait illis: Si vobis dixero, nõ credetis mihi: 15.a.
68 Si autem & interrogavero, non reſponde- 1. Ioan.
bitis mihi neque dimittetis. 18.e.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis ſe- 28.
dens à dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Fi-
lius Dei: Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus
teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore ejus.

CAPUT XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem qui illum ſpretum illuſit: Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barraba homicida, & promiſſa caſtigatione: Iudæis tamen inſtantibus morti adjudicatur; ductúſque ad ſupplicium, vetat mulieres ſuper ſe flere: cum latronibus crucifixus Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus: poſita ſuperſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri vero promittit ſui in paradiſo conſortium: poſt tenebras aliaque ſigna clamans expirat, quem Centurio juſtum prædicat, & Ioſeph corpus ejus ſepelit. A

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, du- * Matt.
xerunt illum ad Pilatum. 22.b.
2 Cœperunt autem illum accuſare, dicen- 21. Marc.
tes: Hunc invenimus ſubvertentem gentem 12.g.
noſtram, & * prohibentem tributa dare Cæſari, 17.
& dicentem ſe Chriſtum regem eſſe. * Matt.
3 * Pilatus autem interrogavit eum, dicens: 27.b.
Tu es rex Judæorum: At ille reſpondens ait: 11. Mar.
Tu dicis. 15.a.
4 Ait autẽ Pilatus ad principes ſacerdotũ & 2.
turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine. Ioan.
5 At illi invaleſcebant, dicentes: Commo- 18. f. 33.

vet populum, docens per univerſam Judæam,
incipiens à Galilæa uſque huc.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, interro-
gavit ſi homo Galilæus eſſet.
7 Et ut cognovit quod de Herodis poteſta-
te eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe
Jeroſolymis erat illis diebus.
B 8 Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt val-
dè. erat enim cupiens ex multo tempore vide-
re eum: eò quòd audierat multa de eo, & ſpe-
rabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis ſermoni-
bus. At ipſe nihil illi reſpondebat.
10 Stabant autem principes ſacerdotum &
Scribæ conſtanter accuſantes eum.
11 Sprevit autem illum Herodes cum exer-
citu ſuo: & illuſit indutum veſte alba, & remiſit
ad Pilatum.
12 Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in
ipſa die: nam anteà inimici erant ad invicem.
13 Pilatus autem convocatis principibus
ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe,
14 Dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc ho-
minem quaſi avertentem populum, & ecce
* Ioã. ego coram vobis interrogans, * nullam cau-
18.g. ſam inveni in homine iſto ex his, in quibus eum
38.19. accuſatis.
a.A.
C 15 Sed neque Herodes: nam remiſi vos ad il-
lum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.
16 Emendatum ergo illum dimittam.
17 Neceſſe autem habebat dimittere eis per
diem feſtum, unum.
18 Exclamavit autem ſimul univerſa turba,
dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.
19 Qui erat propter ſeditionem quandam

factam in civitate, & homicidium, miſſus in
carcerem.
20 Iterùm autem Pilatus locutus eſt ad eos,
volens dimittere Jeſum.
21 At illi ſucclamabant, dicentes: Crucifige,
crucifige eum.
22 Ille autem tertiò dixit ad illos: *Quid enim *
mali fecit iſte? nullam cauſam mortis invenio Matt.
in eo: corripiam ergo illum, & dimittam. 27.c.
23 At illi inſtabant vocibus magnis poſtu- 23.
lantes ut crucifigeretur: & invaleſcebant vo- Marc.
ces eorum. 15.b. 14. D
24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem
eorum.
25 Dimiſit autem illis eum, qui propter ho-
micidium & ſeditionem miſſus fuerat in car-
cerem, quem petebant: Jeſum verò tradidit
voluntati eorum.
26 * Et cùm ducerent eum, apprehende- *
runt Simonem quemdam Cyrenenſem, ve- Matt.
nientem de villa: & impoſuerunt illi crucem 27.d. 32.
portare poſt Jeſum. Mar.
27 Sequebatur autem illum multa turba po- 15. b.
puli, & mulierum: quæ plangebant, & la- 21.
mentabantur eum.
28 Converſus autem ad illas Jeſus, dixit: Fi-
liæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper
vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros. E
29 Quoniam ecce venient dies, in quibus *Iſai.
dicent: Beatæ ſteriles, & ventres qui non ge- 2.d.
nuerunt, & ubera quæ non lactaverunt. 19.
30 Tunc incipient dicere montibus: *Cadite Oſee
ſuper nos; & collibus: Operite nos. 10.c. 8.
31 Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in ari- Apoc.
do quid fiet? 6.d. 16.

32 Ducebantur autem & alij duo nequam
cum eo, ut interficerentur.
* 33 * Et poſtquam venerunt in locum, qui
Matt. 27.d. vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, &
33. latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.
Marc. 34 Jeſus autem dicebat: Pater dimitte illis:
15.b. non enim ſciunt quid faciunt. Dividentes ve-
22. Joan. rò veſtimenta ejus, miſerunt ſortes.
19.c. 35 Et ſtabat populus ſpectans, & deride-
17. bant eum principes cum eis, dicentes: Alios
ſalvos fecit, ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chri-
ſtus Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites acceden-
tes, & acetum offerentes ei,
37 Et dicentes: Si tu es rex Judæorum,
ſalvum te fac.
F 38 Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſu-
per eum litteris Græcis, & Latinis, & He-
braicis: Hic eſt rex Iudæorum.
39 Unus autem de his, qui pendebant, la-
tronibus, blaſphemabat eum dicens: Si tu es
Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.
40 Reſpondens autem alter increpabat
eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in
eadem damnatione es.
41 Et nos quidem juſtè, nam digna factis
recipimus: hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Jeſum: Domine, memen-
to mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: Ho-
die mecum eris in paradiſo.
44 Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ
factæ ſunt in univerſam terram uſque in ho-
ram nonam.
45 Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi
ſciſſum eſt medium.

46 Et clamans voce magna Jeſus ait : * Pa- * *Pſ.*
ter in manus tuas commendo ſpiritum meum. *30. a.*
Et hæc dicens, expiravit. *6.*

47 Videns autem Centurio quod factum
fuerat, glorificavit Deum, dicens. Verè hic
homo juſtus erat.

48 Et omnis turba eorum, qui ſimul ade-
rant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fie-
bant, percutientes pectora ſua revertebantur.

49 Stabant autem omnes noti ejus à longè, G
& mulieres quæ ſecutæ eum erant à Galilæa,
hæc videntes.

50 * Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat * *Matt.*
decurio, vir bonus & juſtus. *27. g.*

51 Hic non conſenſerat conſilio & actibus *57.*
eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui ex- *Marc. 15. d.*
pectabat & ipſe regnum Dei. *43.*

52 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit cor- *Ioan.*
pus Jeſu : *19. g.*

53 Et depoſitum involvit ſindone, & po- *38.*
ſuit eum in monumento exciſo, in quo non-
dum quiſquam poſitus fuerat.

54 Et dies erat paraſceves, & ſabbatum
illuceſcebat.

55 Subſecutæ autẽ mulieres, quæ cum eo ve-
nerant de Galilæa, viderunt monumentum, &
quemadmodum poſitum erat corpus ejus.

56 Et revertentes paraverunt aromata, &
unguenta: & ſabbato quidem ſiluerunt ſecun-
dùm mandatum.

CAPUT XXIV.

Mulieribus ad Chriſti monumentum conſternatis quòd ejus corpus non invenirent, Angeli ipſum reſurrexiſſe nuntiant, & illa Apoſtolis, qui id tanquam deliramentũ accipiunt: Petrus ad monumentũ currens & ipſe admiratur quòd corpus nõ invenerit: duobus in Emmaus

euntibus. Jeſus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoſcitur: congregatis diſcipulis palpandū ſe præbet, & cum eis edens aperit ſenſum ut Scripturas intelligant, ac premiſſo Spiritu ſancto in cælum aſcendit.

A 1 Vna autem ſabbati valdè diluculò vene-
Matt. runt ad monumentum, portantes, quæ
28.a. paraverant, aromata:
1. *Marc.* 2 Et invenerunt lapidem revolutum à mo-
16.a. numento.
2. *Joan.* 3 Et ingreſſæ non invenerunt corpus Domi-
20.a. ni Jeſu.
1. 4 Et factum eſt, dum mente conſternatæ
eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas
in veſte fulgenti.
5 Cùm timerent autem, & declinarent vul-
tum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis
viventem cum mortuis?
6 Non eſt hîc, ſed ſurrexit: recordamini
qualiter locutus eſt vobis, cùm adhuc in
Galilæa eſſet,
* *Matt.* 7 Dicens: * Quia oportet filium hominis
16.c. tradi in manus hominum peccatorum, & cru-
21.17. cifigi, & die tertia reſurgere.
c.21. 8 Et recordatæ ſunt verborum ejus.
Marc. 8. d. 9 Et regreſſæ à monumento nuntiaverunt
31. 9. hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus.
c.30. 10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna,
Sup.9. b.22. & Maria Jacobi, & ceteræ quæ cum eis erant,
B quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt ante illos, ſicut delirámen-
tum, verba iſta: & non crediderunt illis.
12 Petrus autem ſurgens cucurrit ad mo-
numentum: & procumbens vidit linteamina
* ſola poſita: & abiit ſecum mirans quod fa-
Marc. ctum fuerat.
16. c. 12. 13 * Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in

caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus.

14 Et ipſi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant.

15 Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum quærerent: & ipſe Jeſus appropinquans ibat cum illis.

16 Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.

17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos conferetis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes? C

18 Et reſpondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa his diebus?

19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone, coram Deo & omni populo:

20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21 Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt.

22 Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum. D

23 Et non invento corpore ejus, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum vivere.

24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum: & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non invenerunt.

25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ:

26 Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?
27 Et incipiens à Moyſe, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant.
28 Et appropinquaverunt caſtello quò ibant: & ipſe ſe finxit longiùs ire.
29 Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies. Et intravit cum illis.
30 Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt ad invicem: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Jeruſalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant,
34 Dicentes: Quòd ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.
* *Mar. 16. c. 14. Joan. 20. e. 19.* 36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite timere.
37 Conturbati verò, & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.
F 38 Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum: palpate, & videte: quia ſpiritus car-

nem,& oſſa nõ habet,ſicut me videtis habere.
40 Et cùm hoc dixiſſet,oſtendit eis manus,
& pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus , &
mirantibus præ gaudio,dixit : Habetis hîc ali-
quid, quod manducetur ?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi,&
favum mellis.
43 Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens
reliquias dedit eis.
44 Et dixit ad eos:Hæc ſunt verba,quæ lo-
cutus ſum ad vos,cùm adhuc eſſem vobiſcum,
quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcri-
pta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis , & Pſal-
mis de me.
45 Tunc aperuit illis ſenſum ut intellige-
rent Scripturas.
46 Et dixit eis *:Quoniam ſic ſcriptum eſt, G
& ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à * Pſ.
mortuis tertia die : 18.b.
47 Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam 6.
& remiſſionem peccatorum in omnes gentes,
incipientibus ab Jeroſolyma.
48 * Vos autem teſtes eſtis horum. *Act.
49 * Et ego mitto promiſſum Patris mei in 1.b.8.
vos : vos autem ſedete in civitate , quoaduſ- * Ioã.
que induamini virtute ex alto. 14.d. 26.
50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam :
& elevatis manibus ſuis benedixit eis.
51 * Et factum eſt, dum benediceret illis, *
receſſit ab eis,& ferebatur in cælum. Mar.
52 Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Jeru- 16.d. 19.
ſalem cum gaudio magno : Act.
53 Et erant ſemper in templo,laudantes & 1.b.9.
benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM
IESU CHRISTI
EVANGELIUM
Secundùm Joannem.
CAPUT PRIMUM.

Verbum eſt Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt, cui teſtimonium perhibet Ioannes, dicens ſe vocem, & indignum qui illius ſolvat corrigiam calceamenti, eúmque eſſe agnum Dei qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis diſcipulorum qui Ieſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem ſuum: Philippus quoque à Jeſu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

A 1 IN principio erat verbum, &
verbum erat apud Deum, &
Deus erat verbum.
2 Hoc erat in principio apud
Deum.
3 Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ip-
ſo factum eſt nihil, quod factum eſt,
4 In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:
5 Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam
non comprehenderunt.
* 6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen
Matt. erat Joannes.
3.a.1.
Mar. 7 Hic venit in teſtimonium, ut teſtimo-
1.a.2. nium perhiberet de lumine, ut omnes crede-
rent per illum.
8 Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium
perhiberet de lumine.
* *Inf.* 9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnem ho-
3.c.19. minem venientem in hunc mundum.

10 In mundo erat, * & mundus per ip- B
ſum factus eſt, & mundus eum non cognovit. *Heb.
11 In propria venit,& ſui eũ non receperunt. 11.a.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit 1.
eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt
in nomine ejus.
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex vo-
luntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex
Deo nati ſunt.
14 * Et verbum caro factũ eſt,& habitavit in *
nobis: & vidimus gloriam ejus,gloriam quaſi Matt.
unigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. 1.c. 16.
15 Joannes teſtimonium perhibet de ip- Luc.
ſo,& clamat dicens: Hic erat,quem dixi: Qui 2.a.7
poſt me venturus eſt, ante me factus eſt: quia *1. Tim.
prior me erat. 6.d.
16 * Et de plenitudine ejus nos omnes ac- 17.
cepimus,& gratiam pro gratia.
17 Quia lex per Moyſen data eſt, gratia &
veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.
18 * Deum nemo vidit umquam:unigenitus C
filius,qui eſt in ſinu patris,ipſe enarravit. *1.
19 Et hoc eſt teſtimonium Joannis, quan- Tim. 6.d.
do miſerunt Judæi ab Jeroſolymis ſacerdotes 16.
& Levitas ad eum, ut interrogarent eum: 1.Joã.
Tu quis es? 4.c.
20 Et confeſſus eſt, & non negavit: & 12.
confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.
21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo?
Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es
tu? Et reſpondit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſpon-
ſum demus his, qui miſerunt nos? quid di- *Iſai.
cis de teipſo? 40.a.
23 Ait: * Ego vox clamantis in deſerto:Di- 3.

Matt. rigite viam Dñi, ſicut dixit Iſaias Propheta.
3.*a*.3. 24 Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.
Marc. 25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei:
1.*a*.3. *Luc.* Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, ne-
3.*b*.4. que Elias, neque Propheta?
D 26 Reſpondit eis Joannes, dicens: * Ego ba-
* *Matt.* ptizo in aqua: medius autem veſtrûm ſtetit,
3.*c*.11. quem vos neſcitis.
* 27 * Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui
Marc. ante me factus eſt: cujus ego non ſum dignus
1 *a*.7. *Luc.* ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti.
3.*d*. 28 Hæc in Bethania facta ſunt trans Jor-
16. *Act.* danem, ubi erat Joannes baptizans.
1.*a*.5. 29 Altera die vidit Joannes Jeſum venien-
11.*c*. tem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui
16.19. tollit peccatum mundi.
a.4. 30 Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir,
qui ante me factus eſt: quia prior me erat.
31 Et ego neſciebam eum, ſed ut manife-
ſtetur in Iſraël, propterea veni ego in aqua
baptizans.
32 Et teſtimonium perhibuit Joannes, di-
* cens: * Quia vidi Spiritum deſcendentem
Matt. 3. *d*. quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum.
16. 33 Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit
Mar. me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super
1. *b*. 10. quem videris Spiritum deſcendentem, &
Luc. manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in
3. *c*. Spiritu ſancto.
22. E 34 Et ego vidi: & teſtimonium perhibui
quia hic eſt Filius Dei.
35 Altera die iterùm ſtabat Joannes, & ex
diſcipulis ejus duo.
36 Et reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit:
Ecce agnus Dei.

37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquen-
tem, & ſecuti ſunt Jeſum.
38 Converſus autem Jeſus, & videns eos
ſequentes ſe, dicit eis : Quid quæritis ? Qui di-
xerunt ei : Rabbi, (quod dicitur interpreta-
tum Magiſter) ubi habitas ?
39 Dicit eis : Venite, & videte. Venerunt, & F
viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt
die illo : hora autem erat quaſi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri
unus ex duobus, qui audierant à Joanne, & ſe-
cuti fuerant eum.
41 Invenit hic primum fratrem ſuum Si-
monem, & dicit ei : Invenimus Meſſiam. (quod
eſt interpretatum Chriſtus.)
42 Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus au-
tem eum Jeſus, dixit : Tu es Simon filius Jona :
tu vocaberis Cephas. (quod interpretatur
Petrus.)
43 In craſtinum voluit exire in Galilæam, G
& invenit Philippum. Et dicit ei Ieſus : ſe- *Gen.
quere me. 49. b. 10.
44 Erat autem Philippus à Bethſaida, civi- Deut.
tate Andreæ & Petri. 18. d. 18.
45 Invenit Philippus Nathanaël, & dicit * Iſa.
ei : Quem ſcripſit* Moyſes in lege, & * Prophe- 40. c.
tæ, invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth. 10.
46 Et dixit ei Nathanaël : A Nazareth 45. b. 8.
poteſt aliquid boni eſſe ? Dicit ei Philippus : Ier. 23.
Veni, & vide. a. 5.
47 Vidit Jeſus Nathanaël venientem ad Ezec.
ſe, & dicit de eo : Ecce verè Iſraëlita, in quo 34. f. 23. 37.
dolus non eſt. g. 24.
48 Dicit ei Nathanaël : Unde me noſti ? Da. 9.
Reſpondit Jeſus, & dixit ei : Priuſquam te f. 24. 25.

Philippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.
49 Reſpondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi,
tu es Filius Dei, tu es Rex Iſraël.
50 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.
51 Et dicit ei, Amen, amen dico vobis,
videbitis cælum apertum, & Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſupra Filium hominis.

CAPUT II.

Jeſus ad nuptias invitatus aquam in vinum convertit, & à Capharnaum veniens Ieroſolymam, ejicit de templo negotiatores; ac ſigno à Iudæis petito; dicit, Solvite templum hoc, *&c. multi propter ſigna crediderunt in nomine Ieſu, quibus ipſe non ſe credebat.*

A 1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana
Galilææ: & erat mater Jeſu ibi.
2 Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli
ejus, ad nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit mater Jeſu ad
eum: Vinum non habent.
4 Et dicit ei Jeſus: Quid mihi, & tibi eſt
mulier, nondum venit hora mea.
5 Dicit mater ejus miniſtris: Quodcumque
dixerit vobis, facite.
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Judæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.
7 Dicit eis Jeſus: Implete hydrias aqua.
Et impleverunt eas uſque ad ſummum.
8 Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte
architriclino. Et tulerunt.
B 9 Ut autem guſtavit architriclinus aquam
vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam:
vocat ſponſum architriclinus.

10 Et dicit ei: Omnis homo primùm bo-
num vinum ponit: & cùm inebriati fuerint,
tunc id, quod deterius eſt: Tu autem ſervaſti
bonum vinum uſque adhuc.

11 Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Ca-
na Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuam, &
crediderunt in eum diſcipuli ejus.

12 Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, C
& mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus:
& ibi manſerunt non multis diebus.

13 Et propè erat Paſcha Judæorum, & aſ-
cendit Jeſus Jeroſolymam:

14 Et invenit in templo vendentes boves, &
oves, & columbas, & numularios ſedentes.

15 Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funi-
culis, omnes ejecit de templo, oves quoque &
boves, & numulariorum effudit æs, & men-
ſas ſubvertit.

16 Et his, qui columbas vendebant, dixit:
Auferte iſta hinc, & nolite facere domum pa-
tris mei, domum negotiationis.

17 Recordati ſunt verò diſcipuli ejus quia
ſcriptum eſt: * Zelus domus tuæ comedit me. * Pſ. 68.b. 10.
18 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei:
Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?
19 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Solvite tẽ- * Matt. 26.f. 61.27. e.40. Marc. 14.f. 58.15. c.29.
plum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.
20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta &
ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in
tribus diebus excitabis illud?
21 Ille autẽ dicebat de templo corporis ſui.
22 Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, re- D
cordati ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, * * Pſ. 3.b.6. 56.b. 9.
& * crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quem
dixit Jeſus.

23 Cùm autem eſſet Jeroſolymis in paſcha
in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus,
videntes ſigna ejus quæ faciebat.
24 Ipſe autem Jeſus non credebat ſemet-
ipſum eis, eò quòd ipſe noſſet omnes.
25 Et quia opus ei non erat ut quis teſti-
monium perhiberet de homine: ipſe enim ſcie-
bat quid eſſet in homine.

Caput III.

Nicodemum nocte edocet de renaſcendo ex aqua & Spiritu, ac de ſui inſtar anei ſerpentis exaltatione, quódque Deus filium ſuum miſit ad ſalvandum mundum: facta quæſtione de purificatione Ioannis ſuis diſcipulis de Chriſto murmurantibus, laudat ipſum dicens illum creſcere oportere, ſe autem minui, & quòd pater omnia dederit in manu ejus; ut qui in eum credit, habeat vitam æternam; qui verò non credit, maneat ira dei ſuper eum.

A 1 ERat autem homo ex Phariſæis, Nicode-
mus nomine, princeps Judæorum.
2 Hic venit ad Jeſum nocte, & dixit ei: Rab-
bi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter: nemo
enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi
fuerit Deus cum eo.
3 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Amen, amen
dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non
poteſt videre regnum Dei.
4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo po-
teſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid po-
teſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, &
renaſci?
5 Reſpondit Jeſus: Amen, amen dico tibi,
niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſan-
cto, non poteſt introire in regnum Dei.
6 Quod natum eſt ex carne, caro eſt: &
quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.
7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos
naſci denuò.

8 Spiritus ubi vult ſpirat : & vocem ejus
audis,* ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat: * Pſ.
ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu. 134. b.7.
9 Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quo-
modo poſſunt hæc fieri?
10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es Ma- B
giſter in Iſraël, & hæc ignoras?
11 Amen, amen dico tibi, quia quod ſci-
mus loquimur, & quod vidimus teſtamur, &
teſtimonium noſtrum non accipitis.
12 Si terrena dixi vobis, & non creditis:
quomodo, ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?
13 Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſ-
cendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.
14 * Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in * Nu.
deſerto; ita exaltari oportet Filium hominis: 21.b.
15 Ut omnis, qui credit in ipſum, non per- 9.
eat, ſed habeat vitam æternam.
16 * Sic enim Deus dilexit mundum, ut Fi- * 1.
lium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui Ioan.
credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam 4.b.9.
æternam.
17 Non enim miſit Deus Filium ſuum in
mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur
mundus per ipſum.
18 Qui credit in eum, non judicatur, qui C
autem non credit, jam judicatus eſt: quia non
credit in nomine unigeniti Filij Dei.
19 Hoc eſt autem judicium: * quia lux ve- * Sup.
nit in mundum, & dilexerunt homines ma- 1.a.9.
gis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum
mala opera.
20 Omnis enim qui malè agit, odit lucem,
& non venit ad lucem, ut non arguantur ope-
ra ejus.

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lu-
cem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in
Deo ſunt facta.

22 Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus,
* Inf. in terram Judæam: & illic demorabatur cum
4.a.1. eis, * & baptizabat.

23 Erat autem & Joannes baptizans in
Aennon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant
illic, & veniebant, & baptizabantur.

24 Nondum enim miſſus fuerat Joannes in
carcerem.

25 Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis
Joannis cum Judæis de Purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei:
Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem,* cui tu
*Sup. teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, &
1. c. 19. omnes veniunt ad eum.

D 27 Reſpondit Joannes, & dixit: Non po-
teſt homo accipere quidquam, niſi fuerit ei
datum de cælo.

28 Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis,
*Sup. * quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus: ſed
1.c. 20. quia miſſus ſum ante illum.

29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus
autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio
gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gau-
dium meum impletum eſt.

30 Illum oportet creſcere, me autem minui.

31 Qui deſurſum venit ſuper omnes eſt. Qui
eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur.
Qui de cælo venit, ſuper omnes eſt.

32 Et quod vidit, & audivit, hoc teſtatur:
& teſtimonium ejus nemo accipit.

* Rõ. 33 Qui accepit ejus teſtimonium, ſignavit
3.a.4. quia Deus verax eſt.

34 Quē enim miſit Deus, verba Dei loquitur:
non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

35 Pater diligit Filium: & omnia dedit in
manu ejus.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æ- * 1.
ternam: qui autem incredulus eſt Filio, non Ioan.
videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. 5. c.
10.

CAPUT IV.

Ieſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: & diſcipulis dicit ſe cibum habere quem illi neſciunt, nempe Patris obedientiam: de meſſe & metente ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

1 VT ergo cognovit Jeſus, quia audierunt A
Phariſæi quòd Jeſus plures diſcipulos
facit, * & baptizat, quàm Joannes. * Sup.

2 (Quamquam Jeſus non baptizaret, ſed 3. c.
diſcipuli ejus) 22.

3 Reliquit Judæam, & abiit iterùm in Ga-
lilæam.

4 Oportebat autē, eum trāſire per Samariam.

5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ di-
citur Sichar juxta prædium, * quod dedit Ja- Gen.
cob Joſeph filio ſuo. 33. d.

6 Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo fati- 9. 48. d. 22.
gatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Ho- Ioſ.
ra erat quaſi ſexta. 24. g.

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. 32.
Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere.

8 (Diſcipuli enim ejus abierant in civita-
tem ut cibos emerent.)

9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quo-
modo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis,
quæ ſum mulier Samaritana? non enim coü-
tuntur Judæi Samaritanis.

10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires
donum Dei,& quis eſt,qui dicit tibi:Da mihi
bibere:tu forſitan petiſſes ab eo,& dediſſet tibi
aquam vivam.

11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo
haurias habes, & puteus altus eſt: unde ergo
habes aquam vivam?

12 Numquid tu major es patre noſtro Jacob,
qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit,
& filij ejus, & pecora ejus?

13 Reſpondit Jeſus,& dicit ei: Omnis qui
bibit ex aqua hac, ſitiet iterùm: qui autem biberit
ex aqua,quam ego dabo ei, non ſitiet in
æternum:

14 Sed aqua, quam ego dabo ei,fiet in eos
fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

C 15 Dicit ad eum mulier: Dñe da mihi hanc
aquam,ut non ſitiam,neque veniã huc haurire.

16 Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum,
& veni huc.

17 Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo
virum. Dicit ei Jeſus: Benè dixiſti, quia non
habeo virum:

18 Quinque enim viros habuiſti; & nunc
quem habes,non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti.

19 Dicit ei mulier: Domine, video quia
Propheta es tu.

20 Patres noſtri in monte hoc adoraverunt,
* Deut. & vos dicitis, * quia Jeroſolymis eſt locus,
12.a. ubi adorare oportet.
5. 21 Dicit ei Jeſus: Mulier crede mihi quia
* 4. venit hora, quando neque in monte hoc, ne-
Reg. que in Jeroſolymis adorabitis Patrem.
17.g. 22 * Vos adoratis quod neſcitis: nos adora-
41. mus quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.

23 Sed venit hora,& nunc eſt,quando veri D
adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veri-
tate.Nam & Pater tales quærit,qui adorent eũ. * 1.
24*Spiritus eſt Deus:& eos,qui adorant eum, Cor.
in ſpiritu & veritate oportet adorare. 3. d.
25 Dicit ei Mulier : Scio quia Meſſias ve- 17.
nit(qui dicitur Chriſtus)cùm ergo venerit ille,
nobis annuntiabit omnia.
26 Dicit ei Jeſus:Ego ſum,qui loquor tecum.
27 Et continuò venerunt diſcipuli ejus : &
mirabantur quia cum muliere loquebatur.Ne-
mo tamen dixit:Quid quæris, aut quid loque-
ris cum ea?
28 Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, &
abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:
29 Venite, & videte hominem, qui dixit
mihi omnia quæcumque feci : numquid ipſe
eſt Chriſtus?
30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant
ad eum.
31 Intereà rogabant eum diſcipuli, dicen-
tes: Rabbi, manduca.
32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo
manducare, quem vos neſcitis.
33 Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: E
Numquid aliquis attulit ei manducare?
34 Dicit eis Jeſus : Meus cibus eſt, ut fa-
ciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut per-
ficiam opus ejus.
35 Nónne vos dicitis,quòd adhuc quatuor
menſes ſunt, & meſſis venit?Ecce dico vobis: * Matt.
Levate oculos veſtros, & videte regiones,* 9. d.
quia albæ ſunt jam ad meſſem. 37.
36 Et qui metit,mercedem accipit,& con- Luc.
gregat fructum in vitam æternam; ut, & qui 10. a. 2.

ſeminat ſimul gaudeat, & qui metit.
37 In hoc enim eſt verbum verum: quia
alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.
38 Ego miſi vos metere quod vos non la-
boraſtis: alij laboraverunt, & vos in labores
eorum introiſtis.
39 Ex civitate autem illa multi crediderunt
in eum Samaritanorum, propter verbum mu-
lieris teſtimonium perhibentis. Quia dixit mihi
omnia quæcumque feci.
F 40 Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani,
rogaverunt eum ut ibi maneret. Et manſit
ibi duos dies.
41 Et multò plures crediderunt in eum pro-
pter ſermonem ejus.
42 Et mulieri dicebant: Quia jam non pro-
pter tuam loquelam credimus: ipſi enim audi-
vimus, & ſcimus, quia hic eſt verè Salva-
tor mundi.
* 43 Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit
Matt. in Galilæam.
13.g.
57. 44 * Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit,
Marc. quia Propheta in ſua patria honoré non habet.
6.a.4. 45 * Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exce-
Luc.
4.d. perunt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent quæ
24. fecerat Jeroſolymis in die feſto: & ipſi enim
* venerant ad diem feſtum.
Matt.
4.b. 46 Venit ergo iterùm in Cana Galilææ, *
12. ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regu-
Mar. lus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.
1.b.
14. 47 Hic cùm audiſſet quia Jeſus adveniret à
Luc. Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat
4.b. eum ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: in-
14.
**Sup.* cipiebat enim mori.
2.b.9. 48 Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna

& prodigia videritis, non creditis.
49 Dicit ad eum regulus: Domine, deſcen- G
de priùs quàm moriatur filius meus.
50 Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Cre-
didit homo ſermoni, quẽ dixit ei Jeſus, & ibat.
51 Jam autem eo deſcendente, ſervi occur-
rerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius
ejus viveret.
52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua
meliùs habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri
hora ſeptima reliquit eum febris.
53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat,
in qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit: & cre-
didit ipſe, & domus ejus tota.
54 Hoc iterùm ſecundum ſignum fecit Je-
ſus, cùm veniſſet à Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

*Ieſus ad piſcinam ſanato ægroto qui 38. annis langue-
rat, jubet ſublato tollere grabatum: & Iudæis id calum-
niantibus reſpondet ſe omnia ſua ſimul cum Patre ope-
rari, mortuóſque vivificare, ac judicem ab illo conſtitu-
tum eſſe omnium, cui & Ioannes & propria opera ac
Pater, imò & Moyſes ipſe, teſtimonium perhibent.*

1 POſt hæc erat dies feſtus Judæorum, & aſ- A
cendit Jeſus Jeroſolymam. *Lev.*
2 Eſt autem Jeroſolymis Probatica piſcina, *23.a.* *5.*
quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida, quin- *Deut.*
que porticus habens. *16.a.*
3 In his jacebat multitudo magna languen- *1.*
tium, cæcorum, claudorum, aridorum, expe-
ctantium aquæ motum.
4 Angelus autem Domini deſcendebat ſe-
cundùm tempus in piſcina: & movebatur
aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam
poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacum-
que detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.

6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quià jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri?

B 7 Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.

8 Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in die illo.

10 Dicebant ergo Judæi illi qui ſanatus fuerat. * Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.

* Exod. 20.b. 11. Jer. 17.d. 24.

11 Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12 Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

13 Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Jeſus enim declinavit à turba conſtituta in loco.

C 14 Poſteà invenit eum Jeſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis: quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum.

16 Propterea perſequebantur Judæi Jeſum, quia hæc faciebat in ſabbato.

17 Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.

18 Propterea ergo magis quærebant eum Judæi

Judæi interficere: quia non ſolùm ſolvebat ſabbatum, ſed & Patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque Jeſus, & dixit eis:

19 Amen, amen dico vobis: non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

20 Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini. D

21 Sicut enim pater ſuſcitat mortuos, & vivificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat.

22 Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio,

23 Ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me; habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſiit à morte in vitam.

25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei: & qui audierint, vivent:

26 Sicut enim Pater habet vitã in ſemetipſo: ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo. E

27 Et poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis eſt.

28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem Filij Dei:

29 * Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt in reſurrectionem judicij.

* *Matt. 25. d. 46.*

30 Non poſſum ego à me ipſo facere quid-
quam. Sicut audio, judico: & judicium meum
juſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam,
ſed voluntatem ejus qui miſit me.
31 Si ergo teſtimonium perhibeo de me ip-
ſo, teſtimonium meum non eſt verum.
* *Matt.* 3.d. 17. *Sup.* 1. b. 15. 32 * Alius eſt qui teſtimonium perhibet de
me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium, quod
perhibet de me.
33 Vos miſiſtis ad Joannem: & teſtimo-
F nium perhibuit veritati.
34 Ego autem non ab homine teſtimonium
accipio: ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis.
35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos
autem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus.
36 Ego autem habeo teſtimonium majus
Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut
perficiam ea; ipſa opera, quæ ego facio, teſti-
monium perhibent de me, quia Pater miſit me:
* *Matt.* 3.d. 17. a. 5. * *Deut.* 4. b. 12. 37 Et qui miſit me Pater, * ipſe teſtimo-
nium perhibuit de me: neque vocem ejus um-
quam audiſtis, * neque ſpeciem ejus vidiſtis.
38 Et verbum ejus non habetis in vobis
manens: quia quem miſit ille, huic vos non
creditis.
39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis
G in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt,
quæ teſtimonium perhibent de me:
40 Et non vultis venire ad me ut vitam ha-
beatis.
41 Claritatem ab hominibus non accipio.
42 Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei
non habetis in vobis.
43 Ego veni in nomine Patris mei, & non
accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo,
illum accipietis.

44 Quomodo vos poteſtis credere, qui glo-
riam ab invicem accipitis: & gloriam, quæ à
ſolo Deo eſt, non quæritis?

45 Nolite putare quia ego accuſaturus ſim
vos apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes,
in quo vos ſperatis.

46 Si enim crederetis Moyſi, crederetis for-
ſitan & mihi: * de me enim ille ſcripſit. *Gen.

47 Si autem illius litteris non creditis, quo- 3.c.15.
modo verbis meis credetis. 22.

CAPUT VI. d.18.

Quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia: fugit volentes ipſum facere regem: ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat: de pane cæleſti docet, quòdque ipſe ſit panis vitæ: & caro ejus cibus quem oporteat manducare, ſanguiſque ejus potus quem oporteat bibere: quidam diſcipuli offenſi ejus ſermone deſerunt ipſum, Apoſtoli autem cum eo permanent; quorum tamen unum dicit eſſe diabolum. 49. b.10. Deut. 18.c. 15.

1 POſt hæc abiit Jeſus trans mare Galilææ, A
quod eſt Tiberiadis: Matt.

2 Et ſequebatur eum multitudo magna, 14.b.
quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his qui 13. Marc.
infirmabantur. 6. d.

3 Subiit ergo in montem Jeſus: & ibi ſede- 32. Luc.
bat cum diſcipulis ſuis. 9.a.

4 Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus 10.
Judæorum.

5 Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vi-
diſſet quia multitudo maxima venit ad eum,
dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut
manducent hi?

6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim
ſciebat quid eſſet facturus.

7 Reſpondit ei Philippus: Ducentorum de-
nariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſ-
que modicum quid accipiat.

8 Dicit ei unus ex diſcipulis ejus , Andreas
frater Simonis Petri :
9 Eſt puer unus hîc, qui habet quinque pa-
nes hordeaceos , & duos piſces: ſed hæc quid
ſunt inter tantos ?
B 10 Dixit ergo Jeſus: Facite homines diſcum-
bere. Erat autem fœnũ multum in loco. Diſcu-
buerũt ergo viri numero quaſi quinque millia.
11 Accepit ergo Jeſus panes : & cùm gra-
tias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus : ſimili-
ter & ex piſcibus quantum volebant.
12 Ut autem impleti ſunt , dixit diſcipulis
ſuis : Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta ,
ne pereant.
13 Collegerunt ergo, & impleverunt duo-
decim cophinos fragmentorum , ex quinque
panibus hordeaceis , quæ ſuperfuerunt his qui
manducaverant.
14 Illi ergo homines cùm vidiſſent quòd
Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt ve-
rè propheta, qui venturus eſt in mundum.
15 Jeſus ergo cùm cognoviſſet, quia venturi
eſſent ut raperent eum , & facerent eum re-
* gem, *fugit iterùm in montem ipſe ſolus.
Matt. 16 Ut autem ſerò factum eſt , deſcenderunt
14.c. diſcipuli ejus ad mare.
23.
Marc. 17 Et cùm aſcendiſſent navim , venerunt
6.f. trans mare in Capharnaum: & tenebræ jam fa-
46. ctæ erant , & non venerat ad eos Jeſus.
18 Mare autẽ, vento magno flante, exurgebat.
C 19 Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia vigin-
ti quinque aut triginta , vident Jeſum ambu-
lantem ſupra mare , & proximum navi fieri ,
& timuerunt.
20 Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere.

21 Voluerunt ergo accipere eum in navim:
& ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.
22 Altera die, turba quæ ſtabat trans mare,
vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una, &
quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Jeſus in
navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent:
23 Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tibe-
riade, juxta locum ubi manducaverant panem,
gratias agentes Domino.
24 Cùm ergo vidiſſet turba quia Jeſus nō eſſet
ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderunt in navicu-
las, & venerunt Capharnaū quærentes Jeſum.
25 Et cùm inveniſſent eum trans mare, di-
xerunt ei: Rabbi, quando huc veniſti?
26 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen
dico vobis: quæritis me, non quia vidiſtis ſi-
gna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſa- D
turati eſtis. *
27 Operamini non cibum qui perit, ſed qui *Matt.* 3. *d.*
permanet in vitam æternam, quē Filius hominis 17. 17.
dabit vobis. * Hunc enim Pater ſignavit Deus. *a.* 5.
28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut *Sup.* 1. *d.* 32.
operemur opera Dei? * 1.
29 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Hoc eſt *Ioan.*
opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille. 3. *d.* 23.
30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignū *
ut videamus, & credamus tibi? quid operaris? *Exod.*
31 Patres noſtri manducaverunt manna in 16. *d.*
deſerto, ſicut ſcriptum eſt: * Panem de cœlo 14. *Num.*
dedit eis manducare. 11. *b.*
32 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico 7. *Pſal.*
vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de cælo, 77. *e.*
ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. 24.
33 Panis enim Dei eſt, qui de cælo deſcen- *Sap.* 16. *c.*
dit, & dat vitam mundo. 20.

34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da nobis panem hunc.

35 Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis vi-
*Eccl. 24.c. 29. tæ: * qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet umquam.

36 Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non creditis.

37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foras:

38 Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.

E 39 Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitē illud in noviſſimo die.

40 Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi.

* Matt. 13.g. 55. Marc. 6.a.3. 42 Et dicebant: * Nónne hic eſt Jeſus filius Joſeph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi?

43 Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem:

44 Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater,
*Iſai. 54.f 13. qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

F 45 Eſt ſcriptum in Prophetis: * Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Pa-
* Matt. 11.d. 27. tre, & didicit, venit ad me.

46 * Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi

qui eſt à Deo, hic vidit Patrem.
47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in
, habet vitam æternam.
48 Ego ſum panis vitæ.
49 * Patres veſtri manducaverunt manna in * Exod.
erto, & mortui ſunt. 16.c.
50 Hic eſt panis de cælo deſcendens: ut ſi 13.
is ex ipſo manducaverit, non moriatur.
1 Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcẽdi.
2 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet
eternum: & panis quem ego dabo, caro mea
pro mundi vita.
3 Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicen-
: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam
e ad manducandum?
4 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vo-
: niſi manducaveritis carnem Filij hominis,
biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vi-
i in vobis.
5 Qui manducat meam carnem, & bibit
um ſanguinem, habet vitam æternam: &
reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
6 * Caro enim mea, verè eſt cibus: & ſan- * 1.
s meus, verè eſt potus. Cor.
7 Qui manducat meam carnem, & bibit 11.f.
um ſanguinem, in me manet, & ego in illo. 27.
8 Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo
pter Patrem: & qui manducat me, & ipſe
et propter me.
9 Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non
it manducaverunt patres veſtri manna, &
rtui ſunt. Qui manducat hunc panem, vi-
in æternum.
60 Hæc dixit in ſynagoga docens, in Ca-
rnaum.

61 Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus, dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?
G
62 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc vos ſcandalizat?
63 Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs?
64 Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam. verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.
65 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.
66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.
67 Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retrò: & jam non cum illo ambulabant.
68 Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?
69 Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.
70 * Et nos credidimus & cognovimus,
* *Matt.* quia tu es Chriſtus Filius Dei.
16.c. 71 Reſpondit eis Jeſus: Nónne ego vos duo-
16. decim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt?
Marc.
8.c. 72 Dicebat autem Judam Simonis Iſcario-
29. tem: hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet
Luc. unus ex duodecim.
9.b.
20.

CAPUT VII.

Ad Scenopegia feſtum quaſi in occulto aſcendens convincit de ipſius doctrina Iudæos, quòd ipſum iniuſtè calumniarentur de curato homine ſabbato: ſitientes ad ſe vocat; & de ipſo turba variè loquitur: miniſtri qui ad eum apprehendendum miſſi erant, audita ejus

radicatione collaudant ipſum, ſed & Nicodemus ipſum defendens, malè audit à Pontificibus & Phariſæis.

1 POſt hæc autem ambulabat Jeſus in Gali- A
læam, non enim volebat in Judæam am-
bulare, quia quærebant eum Judæi interficere.
2 Erat autem in proximo dies feſtus Judæo-
rum, * Scenopegia. *Lev.
3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tran- 23. f.
ſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui 34.
videant opera tua, quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto quid facit, &
quærit ipſe in palàm eſſe: ſi hæc facis, manife-
ſta teipſum mundo.
5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Jeſus: Tempus meum non-
dum advenit: tempus autem veſtrum ſemper
eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem
odit: quia ego teſtimonium perhibeo de illo,
quòd opera ejus mala ſunt.
8 Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego B
autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum: quia
meum tempus nondum impletum eſt.
9 Hæc cùm dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.
10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc
& ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè,
ſed quaſi in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in die feſto, &
dicebant: Ubi eſt ille?
12 Et murmur multum erat in turba de eo.
Quidam enim dicebant: Quia bonus eſt. Alij
autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.
13 Nemo tamen palàm loquebatur de illo
propter metum Judæorum.
14 Jam autem die feſto mediante, aſcendit

Jeſus in templum, & docebat.
15 Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras ſcit, cùm non didicerit?
16 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.
C 17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere: cognoſcet de doctrina, utrùm ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar.
18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit eum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.
19 * Nónne Moyſes dedit vobis legem: &
* Exod. 24. a. 3. nemo ex vobis facit legem?
20 * Quid me quæritis interficere? Reſpon-
* Sup. 5. c. 18. dit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere?
21 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini.
*Lev. 12. a. 3. 22 Proptereà * Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex patribus) & in ſabbato circumciditis hominem.
*Gen. 17. b. 10. 23 Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini
D quia totum hominem ſanum feci in ſabbato?
24 * Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed
* Deut. 1. c. 16. juſtum judicium judicate.
25 Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis: Nónne hic eſt, quem quærunt interficere?
26 Et ecce palàm loquitur: & nihil ei dicunt. Numquid verè cognoverunt principes quia hic eſt Chriſtus?
27 Sed hunc ſcimus unde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit unde ſit.
28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens, &

dicens: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis: & à me
ipſo non veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem
vos neſcitis.
29 Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe
me miſit.
30 Quærebant ergo eum apprehendere: & E
nemo miſit in illum manus, quia nondum ve-
nerat hora ejus.
31 De turba autem multi crediderunt in
eum, & dicebant: Chriſtus cùm venerit, num-
quid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?
32 Audierunt Phariſæi turbam murmuran-
tem de illo hæc: & miſerunt Principes &
Phariſæi miniſtros, ut apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tem-
pus vobiſcũ ſum: & vado ad eum qui me miſit.
34 *Quæretis me, & non invenietis: & ubi *Infr.
ego ſum, vos non poteſtis venire. 13. d.
35 Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos: Quò 33.
hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? num-
quid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & do-
cturus Gentes?
36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quære- F
tis me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos
non poteſtis venire?
37 In noviſſimo autem * die magno feſtivi- *Lev.
tatis, ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens: Si quis 23. f.
ſitit, veniat ad me, & bibat. 27.
38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, *Deut.
flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. 18. c.
39 Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accep- 15. Ioel.
turi erant credentes in eum: nondum enim erat 2. f.
Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glori- 28.
ficatus. Act.
40 Ex illa ergo turba cùm audiſſent hos ſer- 2. c. 17.

mones ejus, dicebant: Hic eſt verè propheta.
41 Alij dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam
autem dicebant: Numquid à Galilæa venit
* Chriſtus.
Mich. 42 * Nónne ſcriptura dicit: Quia ex ſemine
5.a.2. David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat Da-
Matt. 2.a.6. vid, venit Chriſtus?
43 Diſſenſio itaque facta eſt in turba pro-
pter eum.
44 Quidam autem ex ipſis volebant appre-
hendere eum: ſed nemo miſit ſuper eũ manus.
45 Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices, &
G Phariſæos. Et dixerunt eis illi: Quare non ad-
duxiſtis illum?
46 Reſponderunt miniſtri: Numquam ſic
locutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Num-
quid & vos ſeducti eſtis?
48 Numquid ex principibus aliquis credidit
in eum, aut ex Phariſæis?
49 Sed turba hæc, quæ non novit legem,
maledicti ſunt.
50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille qui ve-
*Sup. 3.a.2. nit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis:
51 Numquid lex noſtra judicat hominem,
niſi priùs audierit ab ipſo, * & cognoverit quid
*Deut. faciat?
17.b. 52 Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid
8.19. & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide
d.15. quia à Galilæa propheta non ſurgit.
53 Et reverſi ſunt unuſquiſque in domũ ſuam.

CAPUT VIII.

Mulierem in adulterio deprehenſam, ſcribens in terra abſolvit ab accuſatoribus: dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo morituros: qui etiam verè ſint ejus diſcipuli, quive ſervi aut liberi: dicit illos ne-

e ex Deo neque ex Abraham, ſed ex patre diabolo ?,qui veritatem dicenti non crederent: blaſphemanti- s dicit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem honorifi- re, & antequam Abraham fieret, ſe eſſe; volentibuſ- ie eum lapidare, auferens ſui proſpectũ exit de templo.

IEſus autem perrexit in montem Oliveti: A
2 Et diluculò iterùm venit in templum,
c omnis populus venit ad eum, & ſedens
ocebat eos.

3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi mu-
ierem in adulterio deprehenſam: & ſtatue-
unt eam in medio,

4 Et dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier mo-
dò deprehenſa eſt in adulterio.

5 * In lege autem Moyſes mandavit nobis *Levi. 20. b. 10.
hujuſmodi lapidare, Tu ergo quid dicis?

6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſ-
ſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe
deorſum, digito ſcribebat in terra.

7 Cùm ergo perſeverarent interrogantes
eum, erexit ſe, & dixit eis: * Qui ſine peccato *Deut. 17. b. 7.
eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat.

8 Et iterùm ſe inclinans, ſcribebat in terra.

9 Audientes autem unus poſt unum exi-
bant, incipientes à ſenioribus: & remanſit ſo-
lus Jeſus, & mulier in medio ſtans.

10 Erigens autẽ ſe Jeſus, dixit ei: Mulier, ubi B
ſunt, qui te accuſabant? nemo te condemnavit?

11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit au-
tem Jeſus: Nec ego te condemnabo: Vade, &
jam ampliùs noli peccare.

12 Iterùm ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens:
*Ego ſum lux mũdi: qui ſequitur me, non am- *1. Ioan. 1. b. 5.
bulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.

13 Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te
ipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum
non eſt verum.

14 Reſpondit Jeſus,& dixit eis: Et ſi ego
teſtimonium perhibeo de meipſo, verum eſt te-
ſtimonium meum: quia ſcio unde veni,& quò
vado: vos autem neſcitis unde veni, aut
quò vado.
15 Vos ſecundùm carnem judicatis: ego
non judico quemquam:
16 Et ſi judico ego, judicium meum verum
eſt, quia ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit
me, Pater.
* 17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt,* quia duo-
Deut. rum hominum teſtimonium verum eſt.
17.b.
6. 18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de
19.d. me ipſo: & teſtimonium perhibet de me, qui
15. miſit me Pater.
Mat.
18. 19 Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus? Reſ-
c.16. pondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque Patrem
2.Cor. meum: ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum
13.a.
1. ſciretis.
Heb. 20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophy-
10. e. lacio, docens in templo: & nemo apprehendit
28.
C eum, quia necdum venerat hora ejus.
21 Dixit ergo iterùm eis Jeſus: Ego vado,&
quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.
Quò ego vado, vos non poteſtis venire.
22 Dicebant ergo Judæi: Numquid inter-
ficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado,
vos non poteſtis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego
de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego
non ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in pec-
catis veſtris: ſi enim non credideritis quia ego
ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Je-

;: Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & judicare,
ſ qui me miſit,* verax eſt: & ego quæ audi- * Rom. 3. a. 4.
ab eo, hæc loquor in mundo.
27 Et non cognoverunt quia patrem ejus
icebat Deum.
28 Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaveritis
ilium hominis, tunc cognoſcetis quia ego
um, & à me ipſo facio nihil, ſed ſicut docuit
ne Pater, hæc loquor:
29 Et qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit D
me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt ei, facio
ſemper.
30 Hæc illo loquente, multi crediderũt in eũ.
31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone
meo, verè diſcipuli mei eritis:
32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.
33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus,
& nemini ſervivimus umquam: quomodo tu
dicis: Liberi eritis?
34 Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen
dico vobis: * quia omnis qui facit peccatum, * Rom. 6. c. 15. 16.
ſervus eſt peccati.
35 Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum. 2. Pet. 2. d. 19.
36 Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi
eritis.
37 Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæritis me E
interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.
38 Ego quod vidi apud Patrẽ meum, loquor:
& vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrũ, facitis.
39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filij Abra-

hæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati: unum patrem habemus Deum.
42 Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me. ego enim ex Deo proceſſi, & veni: neque enim à me ipſo veni, ſed ille me miſit.
43 Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.
*1. Joan. 3.b.8. 44 * Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt
F veritas in eo, cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur; quia mendax eſt, & pater ejus.
45 Ego autem ſi veritatem dico, non creditis mihi.
46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?
*1. Joan. 4.b.6. 47 * Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.
48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nónne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?
49 Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo; ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me.
50 Ego autem non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & judicet.
51 Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortē non videbit in æternū.
G 52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovi-

ıs quia dæmonium habes. Abraham mortuus
,& Prophetæ : & tu dicis : Si quis ſermo-
m meum ſervaverit, non guſtabit mortem
æternum.
53 Numquid tu major es patre noſtro Abra-
m, qui mortuus eſt ? & Prophetæ mortui
ıt. Quem te ipſum facis ?
4 Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico me ipſũ,
ɔria mea nihil eſt: eſt pater meus, qui glorifi-
: me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt,
55 Et non cognoviſtis eum: ego autem novi
m : Et ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimi-
vobis mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem
ıs ſervo.
56 Abraham pater veſter exultavit ut vi-
ret diem meum : vidit, & gaviſus eſt.
7 Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquagin-
annos nondum habes, & Abraham vidiſti ?
8 Dixit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis, an-
ıuam Abraham fieret, ego ſum.
9 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum:
us autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

CAPUT IX.

*Cæcum à nativitate ſabbato illuminat ; cujus mira-
i gloriam Phariſæi multis technis laborant Chriſto
rahere ; & quia is qui cæcus fuerat Chriſtum tue-
, extra ſynagogam ejicitur ; ſed à Chriſto edoctus
dit, & adorat ipſum, qui in judicium ſe in mun-
n veniſſe ait.*

ET præteriens Jeſus vidit hominem cæ- A
cum à nativitate :
2 Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus :
ıbbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus,
cæcus naſceretur ?
3 Reſpondit Jeſus : Neque hic peccavit, ne-
ıe parentes ejus : ſed ut manifeſtentur opera
:i in illo.

4 Me oportet operari opera ejus, qui miſit
me donec dies eſt: venit nox, quando nemo
poteſt operari.
5 Quamdiu ſim in mundo, lux ſum mundi.
6 Hæc cùm dixiſſet, expuit in terrã, & fecit
lutũ ex ſputo, & linivit lutũ ſuper oculos ejus.
B 7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloë
(quod interpretatur Miſſus.) Abiit ergo & la-
vit, & venit videns.
8 Itaque vicini, & qui viderant eum priùs
quia mendicus erat, dicebant: Nónne hic eſt,
qui ſedebat, & mendicabat? Alij dicebant:
Quia hic eſt.
9 Alij autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt
ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum.
10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti
ſunt tibi oculi?
11 Reſpondit: ille homo, qui dicitur Jeſus,
lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit
mihi: Vade ad natatoria Siloë, & lava. Et abij,
lavi, & video.
12 Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.
13 Adducũt eũ ad Phariſæos qui cæcus fuerat.
14 Erat autem ſabbatum, quando lutum
fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus.
C 15 Iterùm ergo interrogabant eum Phari-
ſæi quomodo vidiſſet. Ille autẽ dixit eis: Lutum
mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.
16 Dicebant ergo ex Phariſæis quidam:
Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non
cuſtodit. Alij autem dicebant: Quomodo po-
teſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſ-
ma erat inter eos.
17 Dicunt ergo cæco iterùm: Tu quid di-
cis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem

dixit: quia propheta eſt.

18 Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat: D

19 Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?

20 Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt:

21 Quomodo autem nunc videat, neſcimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.

22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam: E
timebant Judæos: jam enim conſpiraverant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.

23 Propterea parentes ejus dixerunt: Quia ætatem habet, ipſum interrogate.

24 Vocaverunt ergo rurſum hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.

25 Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt neſcio: unum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modo video.

26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

27 Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audiſtis: quid iterùm vultis audire? numquid & F
vos vultis diſcipuli ejus fieri?

28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.

29 Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus unde ſit.

30 Reſpondit ille homo,& dixit eis: In hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit, & aperuit meos oculos.

31 Scimus autem quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.

32 A ſæculo non eſt auditum quia quis aperuit oculos cæci nati.

33 Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quidquam.

34 Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus,& tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.

G 35 Audivit Jeſus quia ejecerunt eum foras: & cùm inveniſſet eum,dixit ei: Tu credis in Filium Dei?

36 Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine, ut credam in eum?

37 Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.

38 At ille ait: Credo Domine. Et procidens adoravit eum.

39 Et dixit Jeſus: In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

40 Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci ſumus?

41 Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum, nunc verò dicitis: Quia videmus: Peccatum veſtrum manet.

CAPUT X.

Chriſtus verum deſcribens paſtorem & mercenarium, dicit ſe oſtium ovium & bonum paſtorem, qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam ſuam ponit, ut iterùm ſumat eam: Iudæi lapidare ipſum

volunt, quia ſe ad opera ſua referens, dicebat unum eſſe cum Patre, & Filium Dei; quod tamen oſtendit non eſſe blaſphemiam.

1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat A
per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit
aliunde, ille fur eſt, & latro.
2 Qui autē intrat per oſtiū, paſtor eſt ovium.
3 Huic oſtiarius aperit, & oves vocem ejus
audiunt, & proprias oves vocat nominatim, &
educit eas.
4 Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas
vadit: & oves illum ſequuntur, quia ſciunt
vocem ejus.
5 Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiūt
ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.
6 Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi au- B
tem non cognoverunt quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterùm Jeſus: Amen, amen
dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium.
8 Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, &
latrones, & non audierunt eos oves.
9 Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introie-
rit, ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur,
& paſcua inveniet.
10 Fur non venit niſi ut furetur, & mactet,
& perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abun-
dantiùs habeant.
11 Ego ſum paſtor bonus. * Bonus paſtor *Iſa. 40.c.
animam ſuam dat pro ovibus ſuis. 11.
12 Mercenarius autem, & qui non eſt pa- Ezec. 34.f.
ſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lu- 23.37.
pum venientem, & dimittit oves, & fugit: & g.24.
lupus rapit, & diſpergit oves.
13 Mercenarius autem fugit, quia mercena- C
rius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.

14 Ego ſum paſtor bonus : & cognoſco
meas , & cognoſcunt me meæ.
* *Matt.* 11.*d.* 27. *Luc.* 10.*d.* 22. 15 * Sicut novit me Pater , & ego agnoſco
Patrem:& animam meã pono pro ovibus meis.
16 Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc
ovili : & illas oportet me adducere, & vocem
meã audient,& fiet unum ovile,& unus paſtor.
D 17 Propterea me diligit Pater: * quia ego
* *Iſa.* 53.*c.* 7 pono animam meam , ut iterùm ſumam eam.
18 Nemo tollit eam à me: ſed ego pono
eam à meipſo , & poteſtatem habeo ponendi
eam : & poteſtatem habeo iterum ſumendi
eam : Hoc mandatum accepi à Patre meo.
19 Diſſenſio iterùm facta eſt inter Judæos
propter ſermones hos.
20 Dicebant autem multi ex ipſis : Dæmonium habet,& inſanit : quid eum auditis ?
21 Alij dicebant : Hæc verba non ſunt dæmonium habentis : numquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire ?
* 1. *Mar.* 4.*g.* 56. 59. 22 * Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis : & hiems erat.
23 Et ambulabat Jeſus in templo,in porticu
Salomonis.
E 24 Circumdederunt ergo eum Judæi,& dicebant ei : Quouſque animam noſtram tollis?
ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm.
25 Reſpondit eis Jeſus : Loquor vobis &
non creditis. opera , quæ ego facio in nomine
Patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me:
26 Sed vos non creditis , quia non eſtis ex
ovibus meis.
27 Oves meæ vocem meam audiunt : &
ego cognoſco eas, & ſequuntur me :
28 Et ego vitam æternam do eis : & non

 d287 a 4 90
peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.
29 Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. F
30 Ego & Pater unum ſumus.
31 Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum.
32 Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?
33 Reſponderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.
34 Reſpondit eis Jeſus: Nónne ſcriptum
eſt in lege veſtra: * quia Ego dixi, dij eſtis? * Pſ. 81. 6.
35 Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura:
36 Quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi, Filius Dei ſum? G
37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.
38 Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis quia Pater in me eſt, & ego in Patre.
39 Quærebant ergo eum apprehendere: & exivit de manibus eorum.
40 Et abiit iterùm trans Jordanem, in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primùm: & manſit illic.
41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem ſignum fecit nullum.
42 Omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderũt in eum.

13 Dixerat autem Jeſus de morte ejus: illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret.

14 Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mortuus eſt:

15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi, ſed eamus ad eum.

16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

17 Venit itaque Jeſus: & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. C

18 (Erat autem Bethania juxta Jeroſolymam quaſi ſtadiis quindecim.)

19 Multi autem ex Judæis venerant ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.

20 Martha ergo ut audivit quia Jeſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.

21 Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hîc, frater meus non fuiſſet mortuus:

22 Sed & nunc ſcio, quia quæcumque poſceris à Deo, dabit tibi Deus.

23 Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.

24 Dicit ei Martha: Scio quia reſurget * in reſurrectione in noviſſimo die. *Luc. 14.c. 14.

25 Dixit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio, & vita: * qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet. Sup. 5. e. 29.

26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? *Sup. 6. e. 40.

27 Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti. D

28 Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & vocavit

Mariam ſororem ſuam ſilentio,dicens: Magiſter adeſt,& vocat te.

29 Illa ut audivit,ſurgit citò,& venit ad eum:

30 Nondum enim venerat Jeſus in caſtellum:ſed erat adhuc in illo loco,ubi occurrerat ei Martha.

31 Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exiit,ſecuti ſunt eam dicẽtes:Quia vadit ad monumentũ,ut ploret ibi.

E 32 Maria ergo,cùm veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum,cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.

33 Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu,& turbavit ſeipſum,

34 Et dixit: Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.

35 Et lacrymatus eſt Jeſus.

36 Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.

Sup. 9.a.6. 37 Quidam autem ex ipſis dixerunt: Non poterat hic,qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?

38 Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

39 Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha,ſoror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt enim.

40 Dicit ei Jeſus: Nónne dixi tibi,quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei.

F 41 Tulerunt ergo lapidem: Jeſus autem elevatis ſurſum oculis,dixit: Pater gratias ago

tibi quoniam audiſti me.
42 Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circumſtat, dixi: ut credant quia tu me miſiſti.
43 Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit: Lazare veni foras.
44 Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit ei Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire.
45 Multi ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum.
46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Jeſus.
47 Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?
48 Si dimittimus eum, ſic omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.
49 * Unus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quidquam, * Inf. 18. c. 14.
50 Nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.
51 Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente. G
52 Et non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.
53 Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.
54 Jeſus ergo jam non in palàm ambulabat

apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

55 Proximum autem erat Paſcha Judæorum: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſeipſos.

56 Quærebant ergo Jeſum: & colloquebantur ad invicem, in templo ſtantes: Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur, murmurante Juda fure: cogitarunt autem principes ſacerdotum etiam Lazarum occidere: Jeſus aſello vectus cum honore Ieruſalem ingreditur; & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam ſuæ clarificationis inſtare, ſed granum frumenti prius mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine ſuo: princeps hujus mundi foras ejiciendus: de excæcatione Iudæorum prophetata ab Iſaia: in Chriſto honoratur aut ſpernitur Pater.

A 1 JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Be-
Matt. thaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus,
26. a. quem ſuſcitavit Jeſus.
6. 2 Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha
Marc. miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcum-
14. a. bentibus cum eo.
3.

3 Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi, & unxit pedes Jeſu, & exterſit pedes ejus capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore unguenti.

4 Dixit ergo unus ex diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus:

5 Quare hoc unguentum non væniit trecentis denariis, & datum eſt egenis.

6 Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, loculos habens,ea quæ mittebantur, portabat. B
7 Dixit ergo Jeſus: Sinite illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud.
8 Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.
9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis quia illic eſt:& venerunt, non propter Jeſum tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit à mortuis.
10 Cogitaverunt autem principes ſacerdotum, ut & Lazarum interficerent:
11 Quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jeſum.
12 In craſtinum autem turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cùm audiſſent quia venit Jeſus Jeroſolymam:
13 Acceperunt ramos palmarum,& proceſſerunt obviam ei,& clamabant:Hoſanna,benedictus,qui venit in nomine Domini, Rex Iſraël.
14 * Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: *Zac. 9.b.9. Matt. 21.a. 7.
15 Noli timere filia Sion:ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ.
16 Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus primùm: ſed quando glorificatus eſt Jeſus, tunc recordati ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei. Mar. 11.a. 7. Luc. 19.f. 35.
17 Teſtimonium ergo perhibebat turba,quæ erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis. C
18 Propterea & obviàm venit ei turba:quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum.
19 Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos:

videtis quia nihil proficimus; ecce mundus totus poſt eum abiit.

20 Erant autem quidam Gentiles, ex his qui aſcenderant ut adorarent in die feſto.

21 Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jeſum videre.

22 Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rurſum & Philippus dixerunt Jeſu.

23 Jeſus autem reſpondit eis, dicens: Venit hora ut clarificetur Filius hominis.

D 24 Amen, amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit;

25 Ipſum ſolum manet. ſi autem mortuum
* Matt. fuerit, multum fructum affert. * Qui amat
10. d. animam ſuam, perdet eam: & qui odit ani-
39.16. mam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam
d.25. Mar. cuſtodit eam.
8.d. 26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur:
35. & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si
Luc. quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum
9.c. 24.17. Pater meus.
g.33. 27 Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc.

28 Pater, clarifica nomen tuũ. Venit ergo vox de cælo: Et clarificavi, & iterùm clarificabo.

29 Turba ergo quæ ſtabat, & audierat, dicebat tonitruum eſſe factum. Alij dicebant: Angelus ei locutus eſt.

30 Reſpondit Jeſus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.

31 Nunc judicium eſt mundi: nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.

E 32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.

33 (Hoc autem dicebat, ſignificans quia
morte eſſet moriturus.
34 Reſpondit ei turba: Nos audivimus * ex * Pſ.
lege, quia Chriſtus manet in æternum: & quo- 109.
modo tu dicis, Oportet exaltari Filium homi- b. 4.
nis? Quis eſt iſte Filius hominis? 116. a.
35 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum, 2.
lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucem ha- Iſa.
betis, ut non vos tenebræ comprehendant: & 40. b.
qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat. 8.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut Ezec.
filij lucis ſitis. Hæc locutus eſt Jeſus, & abiit, 37. g.
& abſcondit ſe ab eis. 25.
37 Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram
eis, non credebant in eum.
38 Ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur,
quem dixit: * Domine, quis credidit auditui * Iſa.
noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt? 53. a.
39 Propterea non poterant credere, quia 1.
iterùm dixit Iſaias: Rom.
40 * Excæcavit oculos eorum & induravit 10. c.
cor eorum: ut non videant oculis, & non intelli- 16.
gant corde, & convertantur, & ſanem eos. F
41 Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam * Iſa.
ejus, & locutus eſt de eo. 6. c. 9.
42 Verumtamen & ex principibus multi Matt.
crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non 13. b.
confitebantur, ut è ſynagoga non ejicerentur. 14.
43 Dilexerunt enim gloriam hominum ma- Marc.
gis, quàm gloriam Dei. 4. b.
44 Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui credit 12.
in me, non credit in me, ſed in eũ, qui miſit me. Luc.
45 Et qui videt me, videt eum, qui miſit me. 8. b.
46 Ego lux in mundum veni: ut omnis qui 10.
credit in me, in tenebris non maneat. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8. G
N 4

47 Et ſi quis audierit verba mea,& non cuſtodierit : ego non judico eum, non enim veni ut judicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.

48 Qui ſpernit me, & non accipit verba
* Mar. mea:habet qui judicet eum. * ſermo,quem lo-
16. cutus ſum,ille judicabit eum in noviſſimo die.
d. 15. 49 Quia ego ex me ipſo non ſum locutus, ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit quid dicam,& quid loquar.

50 Et ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt.Quæ ergo ego loquor,ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.

CAPUT XIII.

Ieſus à cœna linteo præcinctus,lavat pedes diſcipulorum,renuente primùm Petro, exhortans ut idem invicem faciant : proditorem ſuum Ioanni indicat,quo poſt buccellam egreſſo ; dicit ſe clarificatum : de novo mandato dilectionis : Petro trinam prædicit ſui abnegationem.

A 1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus
Matt. quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc
26. a. mundo ad Patrem : cùm dilexiſſet ſuos, qui
2. Mar. erant in mundo,in finem dilexit eos.
14. a. 2 Et cœna facta,cùm diabolus jam miſiſſet in
1. cor,ut traderet eum Judas Simonis Iſcariotæ.
Luc. 3 Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus,
22. a. 1. & quia à Deo exivit,& ad Deum vadit :

4 Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua:& cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.

5 Deinde mittit aquam in pelvim,& cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.

6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus:Domine,tu mihi lavas pedes?

7 Reſpondit Jeſus,& dixit ei:Quod ego fa-

cio,tu neſcis modò,ſcies autem poſtea.
8 Dicit ei Petrus:Non lavabis mihi pedes in
æternum. Reſpondit ei Jeſus:Si non lavero te,
non habebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus:Domine, non tan-
tùm pedes meos, ſed & manus, & caput.
10 Dicit ei Jeſus:Qui lotus eſt, non indiget B
niſi ut pedes lavet,ſed eſt mundus totus.Et vos
mundi eſtis, ſed non omnes.
11 Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet
eum:propterea dixit: Non eſtis mundi omnes.
12 Poſtquam ergo lavit pedes eorum,& ac-
cepit veſtimenta ſua: cùm recubuiſſet iterùm
dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magiſter, & Domine:
& benè dicitis: ſum etenim.
14 Si ergo ego lavi pedes veſtros,Dominus,
& Magiſter: & vos debetis alter alterius lava-
re pedes.
15 Exemplum enim dedi vobis,ut quemad-
modum ego feci vobis,ita & vos faciatis.
16 * Amen, amen dico vobis: Non eſt *Matt.*
ſervus major domino ſuo: neque Apoſto- 10.*c.*
lus major eſt eo, qui miſit illum. 24. *Luc.*
17 Si hæc ſcitis,beati eritis ſi feceritis ea. 6. *f.*
18 Non de omnibus vobis dico:ego ſcio quos 40.
elegerim:ſed ut adimpleatur Scriptura: * Qui *Inf.*
manducat mecum panem, levabit contra me 15.*c.* 20.
calcaneum ſuum. * *Pſ.*
19 Amodò dico vobis,priuſquam fiat:ut cùm 40. *b.* 10.
factum fuerit,credatis quia ego ſum. C
20* Amen,amen dico vobis: Qui accepit ſi *
quem miſero, me accipit: qui autem me acci- *Matt.*
pit,accipit eum qui me miſit. 10.
21 Cùm hæc dixiſſet Jeſus,turbatus eſt ſpi- *d.*40.

Luc. ritu:& proteſtatus eſt,& dixit: * Amen, amen
10. *c.* dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me.
16. 22 Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli,
* *Matt.* hæſitantes de quo diceret.
26. *b.* 23 Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis
21. *Marc.* ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus.
14. *b.* 24 Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit
18. ei: Quis eſt, de quo dicit?
Luc. 22. *c.* 25 Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus
21. Jeſu, dicit ei: Domine quis eſt?
26 Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero, Et cùm intinxiſſet panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ.
D 27 Et poſt buccellam, introivit in eum ſatanas. Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs.
28 Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad quid dixerit ei.
29 Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quòd dixiſſet ei Jeſus: Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis ut aliquid daret.
30 Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exivit continuò. Erat autem nox.
31 Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus
**Sup.* eſt in eo.
7. *e.* 32 Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus
34. clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò clari-
* *Lev.* ficabit eum.
19. *d.* 33 Filioli, adhuc modicum vobiſcum
18. *Matt.* ſum.* Quæretis me: & ſicut dixi Judæis: Quò
22. *d.* ego vado, vos non poteſtis venire: & vobis
39. dico modò.
Infr. 15. *b.* 34 * Mandatum novum do vobis: Ut diligatis
12. invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.

35 In hoc cognoſcent omnes quia diſcipu-
li mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinvicẽ.
36 Dicit ei Simon Petrus : Domine, *
quò vadis ? Reſpondit Jeſus : Quò ego va- Matt.
do, non potes me modò ſequi : ſequêris au- 26.c. 35.
tem poſteà. Marc.
37 Dicit ei Petrus : Quare non poſſum 14.c.
te ſequi modò ? * animam meam pro te ponã. 29. Luc.
38 Reſpondit ei Jeſus : Animam tuam pro 22.d.
me pones? Amen, amen dico tibi: Non cantabit 33.
gallus, donec ter me neges.

CAPUT XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſeque rurſum illos aſſumpturum : Thomæ dicit, ſe eſſe viam, veritatem, & vitam; Philippo autem, Patrem in ſe videri ; illóſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint, & ſe alium Paraclitum à Patre eis miſſurum : docet quis ipſum diligere dicendus ſit, & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu meritò gaudere deberent.

1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in A
Deum, & in me credite.
2 In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.
ſi quominùs dixiſſem vobis : Quia vado parare
vobis locum.
3 Et ſi abiero, & præparavero vobis locum:
iterùm venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut
ubi ſum ego, & vos ſitis.
4 Et quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis.
5 Dicit ei Thomas : Domine, neſcimus quò
vadis : & quomodo poſſumus viam ſcire ?
6 Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, & veritas, &
vita. nemo venit ad Patrem, niſi per me.
7 Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique
cognoviſſetis: & amodò cognoſcetis eum,
& vidiſtis eum.
8 Dicit ei Philippus : Domine, oſtende no-

bis Patrem,& ſufficit nobis.
9 Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum
ſum:& non cognoviſtis me?Philippe,qui videt
me,videt & Patrem.Quomodo tu dicis:Oſten-
de nobis Patrem?
B 10 Non creditis,quia ego in Patre, & Pater
in me eſt?Verba,quæ ego loquor vobis,à me ip-
ſo non loquor. Pater autem in me manens,ip-
ſe facit opera.
11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pa-
ter in me eſt?
12 Alioquin propter opera ipſa credite.
Amen,amen dico vobis,qui credit in me,opera
quæ ego facio,& ipſe faciet, & majora horum
faciet: quia ego ad Patrem vado.
13 *Et quodcumque petieritis Patrē in nomi-
ne meo,hoc faciā:ut glorificetur Pater in Filio.
14 Si quid petieritis me in nomine meo,hoc
faciam.
15 Si diligitis me,mandata mea ſervate.
16 Et ego rogabo Patrem,& alium Paracli-
tum dabit vobis,ut maneat vobiſcum in æternū,
17 Spiritum veritatis, quem mundus non
poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit
eum. vos autem cognoſcetis eum; quia apud
vos manebit, & in vobis erit.

* Matt. 7.b.7. 21.b.22. Marc. 11.c.24. Infr. 16.c.23.

C 18 Non relinquam vos orphanos:veniā ad vos.
19 Adhuc modicum:& mundus me jam non
videt.Vos autem videtis me:quia ego vivo, &
vos vivetis.
20 In illo die vos cognoſcetis,quia ego ſum
in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
21 Qui habet mandata mea, & ſervat ea:
ille eſt qui diligit me.Qui autem diligit me,di-
ligetur à Patre meo: & ego diligam eum, &

manifeſtabo ei meipſum.
22 Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?
23 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus:
24 Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus: ſed ejus, qui miſit me, Patris. D
25 Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens.
26 Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.
28 Audiſtis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utiq; quia vado ad Patrem: quia Pater major me eſt.
29 Et nunc dixi vobis priùs quàm fiat: ut cùm factum fuerit, credatis.
30 Jam non multa loquar vobiſcum. venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.
31 Sed ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & * ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. Surgite, eamus hinc. *Act. 2. d. 23.

CAPUT XV.

Chriſtus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum: Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta

ſua communicavit,& elegit eos ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adverſus mundi odium ac perſecutiones: dicens Iudæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

A 1 EGo ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.

2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

*Sup. 13. b. 10. 3 * Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.

4 Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

5 Ego ſum vitis: vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.

6 Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7 Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.

B 8 In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10 Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.

*Sup. 13. d. 34. Eph. 5. a. 2. 1. Theſ. 4. b. 9. 11 Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meũ in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.

12 * Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.

13 Majorem hac dilectionem nemo habet, ut
animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
14 Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego
præcipio vobis.
15 Jam non dicam vos ſervos : quia ſervus
neſcit quid faciat dominus ejus. Vos autem di-
xi amicos : quia omnia quæcumque audivi à
Patre meo, nota feci vobis. C
16 Non vos me elegiſtis : ſed ego elegi vos,
& poſui vos * ut eatis, & fructum afferatis; & *Matt.
fructus veſter maneat: ut quodcumque petie- 28. d.
ritis Patrem in nomine meo, det vobis. 19.
17 *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. *1.
18 Si mundus vos odit, ſcitote quia me prio- Ioan. 3. a.
rem vobis odio habuit. 11. 4.
19 Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum b. 7.
erat diligeret : quia verò de mundo non eſtis,
ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos
mundus.
20 Mementote ſermonis mei, quem ego di-
xi vobis : * Non eſt ſervus major domino *Sup.
ſuo. Si me perſecuti ſunt,* & vos perſequen- 13. b. 16.
tur : ſi ſermonem meum ſervaverunt, & ve- Matt.
ſtrum ſervabunt. 10. c. 24.
21 Sed hæc omnia facient vobis propter no- *
men meum: quia neſciunt eum, qui miſit me. Matt.
22 Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, 24. a. 9.
peccatum non haberent : nunc autem excuſa- D
tionem non habent de peccato ſuo.
23 Qui me odit: & Patrem meum odit.
24 Si opera nõ feciſſem in eis, quæ nemo alius
fecit, peccatum non haberent : nunc autem &
viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum. * Pſ.
25 Sed ut adimpleatur ſermo, qui in lege eorũ 24. d.
ſcriptus eſt: * Quia odio habuerunt me gratis. 19.

*Pſ. 24.d. 19. 26 * Cùm autem venerit Paraclitus, quem
ego mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis,
*Luc. 24.g. 49. qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhi-
bebit de me:
27 Et vos teſtimonium perhibebitis, quia
ab initio mecum eſtis.

Caput XVI.

Diſcipulis prædicit futuras perſecutiones, & quòd eis expediat ut ipſe vadat, quò veniat Paraclitus qui mundum arguat, ipſóſque doceat, & Chriſtum clarificet: declarat quod dixerat, modicum & jam non videbitis me, *&c. addens ſimilitudinem de muliere pariente: hortatur ut à Patre petant ipſius nomine; prædicitque ipſorum fugam.*

A 1 HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandali-
zemini.
2 Abſque ſynagogis facient vos: ſed venit
hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur ob-
ſequium ſe præſtare Deo.
3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt
Patrem, neque me.
4 Sed hæc locutus ſum vobis: ut cùm ve-
nerit hora eorum, reminiſcamini quia ego di-
xi vobis.
5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia
vobiſcum eram: & nunc vado ad eum, qui mi-
ſit me; & nemo ex vobis interrogat me, Quò
vadis?
6 Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia
implevit cor veſtrum.
7 Sed ego veritatem dico vobis: expedit vo-
bis ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paracli-
tus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam
eum ad vos.
8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de
peccato, & de juſtitia, & de judicio.

9 De peccato quidem, quia non crediderunt in me:

10 De juſtitia verò, quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me:

11 De judicio autem, quia princeps hujus mundi jam judicatus eſt. B

12 Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò.

13 Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.

14 Ille me clarificabit:quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

15 Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet,& annuntiabit vobis.

16 Modicum, & jam non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.

17 Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad invicem:Quid eſt hoc,quod dicit nobis:Modicum, & non videbitis me:& iterùm modicum,& videbitis me,& quia vado ad Patrem?

18 Dicebant ergo:Quid eſt hoc,quod dicit, Modicum?neſcimus quid loquitur.

19 Cognovit autem Jeſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum,& non videbitis me:& iterùm modicum, & videbitis me.

20 Amen,amen dico vobis:quia plorabitis, C & flebitis vos,mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini,ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

21 Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia
venit hora ejus: cùm autem pepererit puerum,
jam non meminit preſſuræ propter gaudium,
quia natus eſt homo in mundum.
22 Et vos igitur nunc quidem triſtitiam ha-
betis, iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor
veſtrum: & gaudium veſtrũ nemo tollet à vobis.
23 Et in illo die me non rogabitis quid-
Matt. quam.* Amen, amen dico vobis: ſi quid petieri-
7 *a.* tis Patrem in nomine meo, dabit vobis.
7. 21. 24 Uſque modò non petiſtis quidquam in
b. 22. *Mar.* nomine meo: Petite, & accipietis, ut gaudium
11. *c.* veſtrum ſit plenum.
24. 25 Hæc in proverbiis locutus ſum vobis. Ve-
Luc. 11. *b.* nit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vo-
9. bis, ſed palàm de Patre annuntiabo vobis.
Sup. 26 In illo die in nomine meo petetis: & non
14. *b.* 13. dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis:
Jac. 1. 27 Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me
a. 5. amaſtis, & credidiſtis quia ego à Deo exivi.
D 28 Exivi à Patre, & veni in mundum: ite-
rùm relinquo mundum, & vado ad Patrem.
29 Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce nunc pa-
làm loqueris, & proverbium nullum dicis.
30 Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non
opus eſt tibi ut quis te interroget: in hoc cre-
dimus quia à Deo exiſti.
31 Reſpondit eis Jeſus: Modò creditis?
* *Matt.* 32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut di-
26. *c.* ſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſo-
31. *Marc.* lum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater
14. *c.* mecum eſt.
27. 33 Hæc locutus ſum vobis, ut in me pa-
cem habeatis. In mundo preſſuram habebitis:
ſed confidite, ego vici mundum.

Oratio Chriſti ad Patrem pro utriuſque clarificatione, pro diſcipulis, & iis qui per illos in ipſum eſſent credituri, ut ſerventur à malo, & omnes ſint unum, mundúſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

1 HÆc locutus eſt Jeſus:& ſublevatis ocu- A
lis in cælum, dixit: Pater venit hora,
clarifica filium tuum,ut filius tuus clarificet te.
2 * Sicut dediſti ei poteſtatem omnis car- *Matt.
nis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam 28.d.
æternam. 18.
3 Hæc eſt autem vita æterna: Ut cogno-
ſcant te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti
Jeſum Chriſtum.
4 Ego te clarificavi ſuper terram: opus con-
ſummavi,quod dediſti mihi ut faciam:
5 Et nunc clarifica me tu Pater apud temet-
ipſum, claritate, quam habui priùs, quàm
mundus eſſet,apud te.
6 Manifeſtavi nomen tuum hominibus,quos
dediſti mihi de mundo: tui erant,& mihi eos
dediſti:& ſermonem tuum ſervaverunt.
7 Nunc cognoverunt, quia omnia quæ de-
diſti mihi, abs te ſunt:
8 Quia verba,quæ dediſti mihi,dedi eis: &
ipſi acceperunt,& cognoverunt verè quia à te
exivi,& crediderunt quia tu me miſiſti:
9 Ego pro eis rogo:Non pro mundo rogo, B
ſed pro his,quos dediſti mihi: quia tui ſunt:
10 Et mea omnia tua ſunt,& tua mea ſunt:
& clarificatus ſum in eis.
11 Et jam non ſum in mundo,& hi in mundo
ſunt,& ego ad te venio. Pater ſancte,ſerva eos
in nomine tuo,quos dediſti mihi:ut ſint unum,
ſicut & nos.
12 Cùm eſſem cum eis: ego ſervabam eos *Inf.
in nomine tuo. * Quos dediſti mihi: cuſtodivi: 18.b.9.

Pſ. 108. a.8. & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis,
ut Scriptura impleatur.

C 13 Nunc autem ad te venio: & hæc loquor
in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

14 Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.

15 Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

16 De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo.

17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt.

18 Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19 Et pro eis ego ſanctifico meipſum: ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20 Non pro eis autē rogo tantùm, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorū in me:

21 Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut credat mundus, quia tu me miſiſti.

D 22 Et ego claritatem, quā dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.

23 Ego in eis, & tu in me: ut ſint consūmati in unum: & cognoſcat mundus quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.

24 Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.

25 Pater juſte, mundus te non cognovit: ego autem te cognovi: & hi cognoverunt, quia tu me miſiſti.

26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: ut dilectio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

CAPUT XVIII.

Jeſus à Iudæis capitur, illis primùm ad ipſius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: reſpondens interroganti pontifici, alapa cæditur: ter à Petro negatur: ductus in prætorium, dicit Pilato ſuum regnum non eſſe de hoc mundo: Iudæi Ieſum mori cupiunt, ſoluto Barabba.

1 HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum A 2. Reg.
diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, 15.e.
ubi erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſci- 23.
puli ejus. Matt.
2 Sciebat autem & Judas qui tradebat eum, 26.d. 36.
locum: quia frequenter Jeſus convenerat illuc Marc.
cum diſcipulis ſuis. 14.d.
3 * Judas ergo cùm accepiſſet cohortem, & 32. Luc.
à Pontificibus & Phariſæis miniſtros, venit 22.d.
illuc cum laternis & facibus, & armis. 39.
4 Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura *Matt.
erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem 26.e.
quæritis? 47.
5 Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Di- Mar. 14.e.
cit eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas, 43.
qui tradebat eum, cum ipſis. Luc.
6 Ut ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt re- 22.e. 47.
trorſum, & ceciderunt in terram. B
7 Iterùm ergo interrogavit eos: Quem quæ-
ritis? Illi autem dixerunt: Jeſum Nazarenum.
8 Reſpondit Jeſus: Dixi vobis quia ego ſum:
ergo me quæritis, ſinite hos abire.
9 Ut impleretur ſermo, quem dixit: * Quia *Sup. 17.b.
quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quem- 12.
quam.
10 Simon ergo Petrus habens gladium

eduxit eum: & percuſſit pontificis ſervum: & abſcidit auriculam ejus dexteram: Erat autem nomen ſervo Malchus.

C 11 Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

12 Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum:

*Luc. 3. a. 2. 13 Et adduxerunt eum ad * Annam primùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

*Sup. 11. f. 49. 14 Erat autem Caiphas, * qui conſilium dederat Judæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo.

15 Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Jeſu in atrium pontificis.

16 Petrus autem ſtabat ad oſtium foris.

* Matt. 26. f. 58. Mar. 14. f. 54. Luc. 22. f. 55. * Exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrũ.

17 Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Numquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille: Non ſum:

18 Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebãt ſe: erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.

D 19 Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus.

20 Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.

21 Quid me interrogas? interroga eos, qui

audierunt quid locutus ſim ipſis : ecce hi *
ſciunt quæ dixerim ego. *Matt.*
22 Hæc autem cùm dixiſſet, unus aſſiſtens 26.f.
miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic 57.
reſpondes pontifici ? *Mar.* 14.f.
23 Reſpondit ei Jeſus : Si malè locutus 53.
ſum, teſtimonium perhibe de malo : ſi autem *Luc.*
benè, quid me cædis ? 22.f. 54.
24 * Et miſit eum Annas ligatum ad Cai- E
pham pontificem. *
25 Erat autem Simon Petrus ſtans, & cale- *Matt.*
faciens ſe.* Dixerunt ergo ei : Numquid & 26.g. 69.
tu ex diſcipulis ejus es ? Negavit ille, & dixit : *Mar.*
non ſum. 14.g. 67.
26 Dicit ei unus ex ſervis pontificis, cogna- *Luc.*
tus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam: Nón- 22.f.
ne ego te vidi in horto cum illo ? 56.
27 Iterùm ergo negavit Petrus: & ſtatim * *Matt.*
gallus cantavit. 27.a.
28 * Adducunt ergo Jeſum à Caipha in 2.
prætorium. Erat autem manè: & ipſi non in- *Marc.* 15.a.
troierunt in prætorium, * ut non contamina- 1.
rentur, ſed ut manducarent Paſcha. *Luc.*
29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & di- 23.a. 1.
xit: Quam accuſationem affertis adverſus ho- *
minem hunc ? *Act.*
30 Reſponderunt, & dixerunt ei : Si non 10.d. 28.11.
eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eũ. a.3.
31 Dixit ergo eis Pilatus : Accipite eum F
vos, & ſecundùm legem veſtram judicate eum. *
Dixerunt ergo ei Judæi : Nobis non licet in- *Matt.* 20.c.
terficere quemquam. 19.
32 * Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, *
ſignificans qua morte eſſet moriturus. *Matt.*
33 * Introivit ergo iterùm in prætorium 27.b. 11.

Mar. Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei : Tu es
15. a. rex Judæorum ?
2. Luc. 34 Reſpondit Jeſus : A temetipſo hoc dicis,
23. a. an alij dixerunt tibi de me ?
3. G 35 Reſpondit Pilatus : Numquid ego Judæus ſum ? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi : quid feciſti ?
36 Reſpondit Jeſus : Regnum meum non eſt de hoc mundo. ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis : nunc autem regnum meum non eſt hinc.
37 Dixit itaque ei Pilatus : Ergo rex es tu ? Reſpondit Jeſus : Tu dicis quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati : omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam.
38 Dicit ei Pilatus : Quid eſt veritas ? Et cùm hoc dixiſſet, iterùm exivit ad Judæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo cauſam.
39 * Eſt autem conſuetudo vobis ut unum
* Matt. dimittam vobis in Paſcha : vultis ergo dimit-
27. b. tam vobis regem Judæorum ?
15. Marc. 40 Clamaverunt ergo rurſum omnes, di-
15. a. centes : Non hunc, ſed Barabbam. Erat autem
6. Barabbas latro.
Luc. 23. c. 17.

Caput XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus, ad mortem depoſcitur : rurſúmque à Pilato examinatus, oſtendit illum deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem : Pilatus meticuloſus, Ieſum, quem regem dicit Iudæorum, morti adjudicat : Ieſus bajulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur ; poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diviſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa : Ieſus matri Ioannẽ, matrémq; Ioanni commendat ; & ſitiens aceto potatur, con-

ſummatiſque

ſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus, ex aperto Chriſti latere ſanguis, & aqua profluit; ejúſque corpus myrrha & aloë conditum ſepelitur.

1 TUnc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, A
& flagellavit. Matt.

2 Et milites plectentes coronam de ſpinis, 27.e.
impoſuerunt capiti ejus: & veſte purpurea 27.
circumdederunt eum. Mar.
15.b.
3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave 16.
rex Judæorum: & dabant ei alapas.

4 Exivit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras ut cognoſcatis, quia nullam invenio in eo cauſam.

5 (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum.) Et dicit eis: Ecce homo.

6 Cùm ergo vidiſſent eum pontifices, & miniſtri, clamabant dicentes. Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus. Accipite eũ vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo cauſam.

7 Reſponderunt ei Judæi: Nos legem ha- B
bemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.

8 Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.

9 Et ingreſſus eſt prætorium iterùm: & dixit ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei.

10 Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?

11 Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere
eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc
dimittis, non es amicus Cæſaris; omnis enim,
qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.
C 13 Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones
adduxit foras Jeſum: & ſedit pro tribunali,
in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraïcè
autem Gabbatha.
14 Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi
ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter.
15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum
crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non
habemus Regem, niſi Cæſarem.
16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur.
Suſceperunt autem Jeſum, & eduxerunt.
17 * Et bajulans ſibi crucem, exivit in eum,
qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraïcè autem
Golgotha:
18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios
duos, hinc & hinc, medium autem Jeſum.
19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit
ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Jeſus
Nazarenus, Rex Judæorum.
D 20 Hunc ergo titulum multi Judæorum
legerunt: quia prope civitatem erat locus ubi
crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hebraïcè,
Græcè, & Latinè.
21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum:
Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed quia
ipſe dixit: Rex ſum Judæorum.
22 Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.
23 Milites ergo, cùm crucifixiſſent eum,
* acceperunt veſtimenta ejus, & fecerunt qua-

Matt. 27.d. 31. Mar. 15.b. 22. Luc. 23.e. 33.

Matt. 27.d. 35.

tuor partes : unicuique militi partem, & tunicam : Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum.

Marc. 15. c. 24. Luc. 23. e. 34.

24 Dixerunt ergo ad invicem : Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur, dicens : * Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi : & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt. E

** Pſ. 21. c. 19.*

25 Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ & Maria Magdalene.

26 Cùm vidiſſet ergo Jeſus matrem & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ : Mulier, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuam.

28 Poſteà ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, * ut conſummaretur Scriptura, dixit : Sitio. F

** Pſ. 68. c. 22.*

29 Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30 Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit : Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum.

31 Judæi ergo, (quoniam paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora ſabbato, (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura & tollerentur.

32 Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

33 Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mortuũ, non fregerũt ejus crura:

34 Sed unus militum lancea latus ejus aperuit,& continuò exivit ſanguis & aqua.

G 35 Et qui vidit, teſtimonium perhibuit:& verum eſt teſtimonium ejus. Et ille ſcit quia vera dicit: ut & vos credatis.

36 Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: * Os non comminuetis ex eo.

* Exod. 12.g. 46. 37 Et iterùm alia Scriptura dicit: * Videbunt in quem transfixerunt.

Num. 9.b. 12. 38 * Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa (eò quòd eſſet diſcipulus

* Zac. 12.c. 10. Jeſu, occultus autem propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Jeſu.

* Matt. 27. g. 57. 39 Venit autem & Nicodemus, * qui venerat ad Jeſum nocte primùm ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

Marc. 15. d. 43. 40 Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos

Luc. 23.g. 50. eſt Judæis ſepelire.

41 Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt,

* ſup. 3.a.2. hortus: & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

42 Ibi ergo propter Paraſceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Ioannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandémque Ieſum agnoſcit: qui apparens Apoſtolis, pacem illis optat; & oſtenſis manibus ac latere, dat eis Spiritum ſanctum, ut peccata remittant ac retineant: rurſúmque non credenti Thomæ apparens cum reliquis diſcipulis, corpus prabet palpandum, beatos dicens qui in ipſo non viſo crediderunt:

A *multa Chriſti ſigna non ſunt in hoc libro ſcripta.*

Matt. 28. a. 1. 1 UNa autem ſabbati, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad

monumentum : & vidit lapidem ſublatum à *Marc.*
monumento. *16.a.*
1.
2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Pe- *Luc.*
trum, & ad alium diſcipulum, quem amabat *24.a.*
Jeſus, & dicit illis : Tulerunt Dominum de mo- *1.*
numento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.
3 Exiit ergo Petrus & ille alius diſcipulus,
& venerunt ad monumentum.
4 Currebant autem duo ſimul, & ille alius
diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit
primus ad monumentum.
5 Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita lintea-
mina, non tamen introivit.
6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & B
introivit in monumentum, & vidit linteami-
na poſita,
7 Et ſudarium, quod fuerat ſuper caput ejus,
non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim
involutum in unum locum.
8 Tunc ergo introivit & ille diſcipulus, qui
venerat primus ad monumentum : & vidit,
& credidit :
9 Nondum enim ſciebant Scripturam, quia
oportebat eum à mortuis reſurgere.
10 Abierunt ergo iterùm diſcipuli ad ſe-
metipſos.
11 * Maria autem ſtabat ad monumentum C
foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, **Matt.*
& proſpexit in monumentum. *28.a.*
12 Et vidit duos angelos in albis, ſedentes *1.*
unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſi- *Marc.*
tum fuerat corpus Jeſu. *16.a.*
5.
13 Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras? Dicit *Luc.*
eis : Quia tulerunt Dominum meum ; & neſ- *24.a.*
cio ubi poſuerunt eum. *4.*

14 Hæc cùm dixiſſet, converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſum ſtantem: & non ſciebat quia Jeſus eſt.

D 15 Dicit ei Jeſus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi poſuiſti eum: & ego eum tollam.

16 Dicit ei Jeſus: Maria. Converſa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magiſter.)

E 17 Dicit ei Jeſus: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum & patrem veſtrum; Deum meum, & Deum veſtrum.

18 Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis: Quia vidi Dñm, & hæc dixit mihi.

19 * Cùm ergo ſerò eſſet die illo, una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Judæorum: venit Jeſus & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.

Marc. 16.c. 14. Luc. 24.e. 36. 1.Cor. 15.a. 5.

20 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli viſo Dño.

21 Dixit ergo eis iterùm: Pax vobis: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.

22 Hæc cùm dixiſſet inſufflavit: & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum.

F 23 * Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.

Matt. 18 c. 18.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jeſus.

25 Dixerunt ergo ei alij diſcipuli: Vidimus Dñm. Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digi-

tum meum in locum clavorum, & mittam
manum meam in latus ejus, non credam.

26 Et poſt dies octo, iterùm erant diſcipuli
ejus intus; & Thomas cum eis. Venit Jeſus ja-
nuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax
vobis. G

27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum
tuum huc, & vide manus meas, & affer manum
tuam, & mitte in latus meum: & noli eſſe in-
credulus, ſed fidelis.

28 Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus
meus, & Deus meus.

29 Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me Thoma,
credidiſti: beati qui non viderunt, & credi-
derunt.

30 * Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus * *Inf. 21. d.*
in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non 25.
ſunt ſcripta in libro hoc.

31 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia
Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei: & ut credentes,
vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

*Piſcantibus diſcipulis comprehendere facit Ieſus co-
pioſam piſcium multitudinem; quo ſigno Petrus per
Ioannem Dominum agnoſcens, mittit ſe in mare, &
facto prandio, de amore in Chriſtum ter interrogatus,
ter accipit paſcendas ipſius oves, & de futura paſſione
ſua admonetur, fruſtrà de Ioannis morte curioſè ſcruta-
tus non omnia Chriſti facta ſcripta ſunt.*

1 POſteà manifeſtavit ſe iterùm Jeſus diſci- A
pulis ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit
autem ſic.

2 Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas,
qui dicitur Didymus, & Nathanaël, qui erat à
Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex diſci-
pulis ejus duo:

3 Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Di-
cunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, &
aſcenderunt in navim: & illa nocte nihil pren-
diderunt.
4 Manè autem facto ſtetit Jeſus in littore:
non tamen cognoverũt diſcipuli quia Jeſus eſt:
5 Dixit ergo eis Jeſus: Pueri numquid pul-
mentarium habetis? Reſponderunt ei: Non.
6 Dicit eis: Mittite in dexteram navigij rete;
& invenietis. Miſerunt ergo: & jam non vale-
bant illud trahere præ multitudine piſcium.
B 7 Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat
Jeſus, Petro: Dominus eſt. Simon Petrus cùm
audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe
(erat enim nudus) & miſit ſe in mare.
8 Alij autem diſcipuli navigio venerunt, (non
enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis du-
centis) trahentes rete piſcium.
9 Ut ergo deſcenderunt in terram, vide-
runt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum;
& panem.
10 Dicit eis Jeſus: Afferte de piſcibus, quos
prendidiſtis nunc.
11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in
terram, plenum magnis piſcibus centum quin-
quaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt
ſciſſum rete.
C 12 Dicit eis Jeſus: Venite, prandete. Et nemo
audebat diſcumbentium interrogare eum:
Tu quis es? ſcientes, quia Dominus eſt.
13 Et venit Jeſus, & accipit panem, & dat
eis, & piſcem ſimiliter.
14 Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus
diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.
15 Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Pe-

tro Jeſus: Simon Joannis diligis me plus his?
Dicit ei: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te.
Dicit ei: paſce agnos meos.
16 Dicit ei iterùm: Simon Joannis, diligis
me? Ait illi: Etiam Domine, tu ſcis quia amo
te. Dicit ei: Paſce agnos meos.
17 Dicit ei tertiò: Simon Joannis, amas
me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei
tertiò, Amas me: & dixit ei: Domine tu
omnia noſti: tu ſcis quia amo te. Dixit ei:
Paſce oves meas.
18 * Amen, amen dico tibi: cùm eſ- *2.Pet.
ſes junior, cingebas te, & ambulabas ubi 1.c.14.
volebas: cùm autem ſenueris, extendes ma-
nus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu
non vis.
19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte D
clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſ-
ſet, dicit ei: Sequere me.
20 Converſus Petrus vidit illum diſci-
pulum, quem diligebat Jeſus, ſequen-
tem, * qui & recubuit in cœna ſuper pe- *Sup.
ctus ejus, & dixit: Domine quis eſt qui tra- 13. c. 23.
det te?
21 Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit
Jeſu: Domine, hic autem quid?
22 Dicit ei Jeſus: Sic eum volo manere
donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.
23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia
diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei
Jeſus: Non moritur; ſed: Sic eum volo ma-
nere donec veniam, quid ad te?
24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium
perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus,
quia verum eſt teſtimonium ejus.

* Sup. 25 * Sunt autem & alia multa, quæ fecit
20. Jeſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ip-
30. ſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui
ſcribendi ſunt libros.

Finis Evangeliorum.

Spiritus ſancti in vos, & * eritis mihi teſtes in *Luc.
Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & 24. g.
uſque ad ultimum terræ. 48.
9 Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis,
elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab ocu-
lis eorum.
10 Cúmque intuerentur in cælum euntem
illum, ecce duo viri aſtiterunt juxta illos in ve-
ſtibus albis.
11 Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſta-
tis aſpicientes in cælum? hic Jeſus, qui aſſum-
ptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemad-
modum vidiſtis eum euntem in cælum.
12 Tunc reverſi ſunt Jeroſolymam, à monte
qui vocatur Oliveti, qui eſt juxta Ieruſalem,
ſabbati habens iter.
13 Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcen- C
derunt ubi manebant Petrus & Joannes, Jaco-
bus & Andreas, Philippus & Thomas, Bar-
tholomæus & Matthæus, Jacobus Alphæi, &
Simon Zelotes, & Judas Jacobi.
14 Hi omnes erant perſeverantes unanimi-
ter in oratione cum mulieribus, & Maria ma-
tre Jeſu, & fratribus ejus.
15 In diebus illis exurgens Petrus in medio
fratrum dixit (erat autem turba hominum ſi-
mul, ferè centum viginti.)
16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam * Pſ.
* quam prædixit Spiritus ſanctus per os Da- 40. b.
vid de Juda, qui fuit dux eorum, qui compre- 10.
hendersunt Jeſum: Ioan.
13. b.
17 Qui connumeratus erat in nobis, & ſor- 18.
titus eſt ſortem miniſterij hujus.
18 * Et hic quidem poſſedit agrum de *Matt.
mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit me- 27. a. 7.

dius : & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.
19 Et notum factum eſt omnibus habitantibus Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille,
lingua eorũ, Haceldama, hoc eſt, ager ſãguinis.
D 20 Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum:
*Pſ. * Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit
68.c. 26. qui inhabitet in ea : * & epiſcopatum ejus
*Pſ. accipiat alter.
108. a.8. 21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum
ſunt congregati in omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus Jeſus,
22 Incipiens à baptiſmate Joannis uſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis.
23 Et ſtatuerunt duos, Joſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus, & Mathiam.
24 Et orantes dixerunt : Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende, quem elegeris ex his duobus unum,
25 Accipere locum miniſterij hujus, & apoſtolatus, de quo prævaricatus eſt Judas ut abiret in locum ſuum.
26 Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.

CAPUT II.

Effuſo ſuper diſcipulos Spiritu ſancto die Pentecoſtes, admirantur Iudæi quod omnium loquantur linguis : dicentes autem muſto plenos eſſe confutat Petrus, citata inter alia ſuæ concionis prophetia Ioël, compunctique Iudæi audito Petri conſilio, convertuntur ad Chriſtum tria circiter millia ; ſimúlque perſeverant in doctrina Apoſtolorum, fractione panis & orationibus, habentes omnia communia.

A 1 ET cùm complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco :

2 Et factus eſt repentè de cælo ſonus, tam-
quam advenientis ſpiritus vehementis, & re-
plevit totam domum ubi erant ſedentes.

3 Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ
tamquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum:

4 * Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & *Matt.*
cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus *3.c.*
ſanctus dabat eloqui illis. *11.*

5 Erant autē in Jeruſalem habitantes Judæi, *Marc.*
viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt. *1.a.8. Luc.3.*

6 Facta autem hac voce, convenit multitu- *d.16.*
do, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat *Ioan.*
unuſquiſque lingua ſua illos loquentes. *7.f. 39.*

7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, *Sup.1.*
dicentes: Nónne ecce omnes iſti, qui loquun- *a 8.*
tur, Galilæi ſunt, *Infr. 11.b.*

8 Et quomodo nos audivimus unuſquiſque *16.c.9.*
linguam noſtram, in qua nati ſumus? *a.6.*

9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui ha- B
bitant Meſopotamiam, Judæam, & Cappa-
dociam, Pontum, & Aſiam,

10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum,
& partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & ad-
venæ Romani.

11 Judæi quoque, & Proſelyti, Cretes, &
Arabes: audivimus eos loquentes noſtris lin-
guis magnalia Dei.

12 Stupebant autem omnes, & mirabantur
ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?

13 Alij autem irridentes dicebant: quia
muſto pleni ſunt iſti.

14 Stans autem Petrus cum undecim, leva-
vit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Judæi,
& qui habitatis Jeruſalem univerſi, hoc vobis
notum ſit, & auribus percipite verba mea.

15 Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij
ſunt, cùm ſit hora diei tertia:
16 Sed hoc eſt, quod dictum eſt per pro-
phetam Joël:
C 17 * Et erit in noviſſimis diebus (dicit Do-
* Iſa. minus (effundam de Spiritu meo ſuper om-
44.a. nem carnem: & prophetabunt filij veſtri, &
3. filiæ veſtræ: & juvenes veſtri viſiones vide-
Joël.2. bunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.
g.28. 18 Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper
ancillas meas, in diebus illis effundam de Spi-
ritu meo, & prophetabunt:
19 Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſi-
gna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, &
vaporem fumi.
20 Sol convertetur in tenebras, & luna in
ſanguinem, antequam veniat dies Domini
magnus & manifeſtus.
*Joël. 21 * Et erit: omnis quicumque invocaverit
2.g. nomen Domini, ſalvus erit.
32.
Rom. 22 Viri Iſraëlitæ, audite verba hæc: Jeſum
10.c. Nazarenum, virum approbatum à Deo in
13. vobis, virtutibus, & prodigiis, & ſignis, quæ
fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut &
vos ſcitis.
23 Hunc definito conſilio & præſcientia
Dei traditum, per manus iniquorum affligen-
tes interemiſtis:
D 24 Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis dolori-
bus inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri
illum ab eo.
* Pſ. 25 David enim dicit in eum: * Provide-
15.b. bam Dominum in conſpectu meo ſemper:
8. quoniam à dextris eſt mihi ne commovear:
26 Propter hoc lætatum eſt cor meum, &

exultavit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

28 Notas mihi feciſti vias vitæ: & replebis me jucunditate cum facie tua.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, * quoniam defunctus eſt, & ſepultus: & ſepulchrum ejus eſt apud nos uſque in hodiernum diem. * 3. Reg. 2. b. 10.

30 Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia jurejurando * juraſſet illi Deus de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus: E * Pſ. 131. c. 11.

31 Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia * neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. * Pſ. 15. b. 10.

32 Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus. Infr. 13. e 35.

33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit, hunc quem vos videtis, & auditis.

34 Non enim David aſcendit in cælum: dixit autem ipſe: * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis. * Pſ. 109. a. 1.

35 Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

36 Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſraël, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Jeſum, quẽ vos crucifixiſtis.

37 His autem auditis, compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres? F

38 Petrus verò ad illos: Penitentiam (inquit) agite, & baptizetur unuſquiſque ve-

ſtrûm in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum: & accipietis donum Spiritus ſancti.
39 Vobis enim eſt repromiſſio,& filiis veſtris,& omnibus qui longè ſunt, quoſcumque advocaverit Dominus Deus noſter.
40 Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt,& exhortabatur eos, dicens: Salvamini à generatione iſta prava.
41 Qui ergo receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt:& appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.
42 Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis,& orationibus.
G 43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoq; prodigia & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalē fiebant,& metus erat magnus in univerſis.
44 Omnes etiam qui credebant, erant pariter,& habebant omnia communia.
45 Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebāt,& dividebant illa omnibus,prout cuique opus erat.
46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis,
47 Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

CAPUT III.

Petrus cum Ioanne claudum à matris utero ſanat, ac docet ipſos id feciſſe per fidem nominis Chriſti quem oſtendit eſſe Meſſiam promiſſum per Moyſen & prophetas, ipſique Abrahæ.

A 1 PEtrus autem & Joannes aſcendebant in templum, ad horam orationis nonam.

NOVI TESTAMENTI PARS SECUNDA.

2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris ſuæ, bajulabatur, quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum.

3 Is cùm vidiſſet Petrum & Joannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemoſynam acciperet.

4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne dixit: Reſpice in nos.

5 At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

6 Petrus autem dixit: argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge,& ambula.

7 Et apprehenſa manu ejus dextera allevavit eum, & protinus conſolidatæ ſunt baſes ejus & plantæ.

8 Et exiliens ſtetit,& ambulabat:& intravit cum illis in templum ambulans & exiliens, & laudans Deum.

9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

10 Cognoſcebant autem illum, quòd ipſe erat,qui ad eleemoſynam ſedebat ad ſpecioſam portam templi: & impleti ſunt ſtupore, & extaſi, in eo quod contigerat illi. B

11 Cùm teneret autem Petrum & Joannem, cucurrit omnis populus ad eos, ad porticum quæ appellatur Salomonis, ſtupentes.

12 Videns autem Petrus, reſpondit ad populum: Viri Iſraëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?

24 Et omnes prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.
25 Vos eſtis filij prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham:* Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. *Gen. 12.a. 3.
26 Vobis primùm Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe unuſquiſque à nequitia ſua.

CAPUT IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei juſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi verò, & orantes, accipiunt ſigna dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

1 LOquentibus autem illis ad populum, A
ſupervenerunt ſacerdotes, & magiſtratus templi, & Sadducæi,
2 Dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Jeſu reſurrectionem ex mortuis:
3 Et injecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in craſtinum: erat enim jam veſpera.
4 Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum quinque millia.
5 Factum eſt autem in craſtinum, ut congregarentur principes eorum, & ſeniores, & Scribæ in Jeruſalem.
6 Et Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, & Joannes, & Alexander, & quotquot B
erant de genere ſacerdotali.
7 Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?

20 Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus non loqui.

21 At illi comminantes dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo quod acciderat.

22 Annorum enim erat ampliùs quadraginta homo, in quo factum fuerat ſignum iſtud ſanitatis. E

23 Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes ſacerdotum & ſeniores dixiſſent.

24 Qui cùm audiſſent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui feciſti cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt:

25 Qui Spiritu ſancto, per os patris noſtri David, pueri tui, dixiſti: * Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania? * Pſ. 2. 1.

26 Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus:

27 Convenerunt enim verè in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus, & populis Iſraël, F

28 Facere quæ manus tua & conſilium tuum decreverunt fieri.

29 Et nunc Domine reſpice in minas eorum, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum.

30 In eo quòd manum tuam extendas ad ſanitates & ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti filij tui Jeſu.

31 Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo

erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

G 32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.

33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti Dñi noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.

34 Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant.

35 Et ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.

36 Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum Filius conſolationis) Levites, Cyprius genere,

37 Cùm haberet agrum, vendidit eum, & & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

Caput V.

Ananias & uxor ſua Saphira agro divendito pretij partem ſibi ſervant; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant: quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur: multa per Apoſtolos, & maximè per Petrum fiunt ſigna; ipſique in cuſtodia recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt ut à prædicatione nominis Chriſti ceſſent: Gamalielis autem conſilio caſi dimittuntur, gaudentes quòd pro Chriſti nomine cadi meruiſſent, quem continuè annuntiant.

A 1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore ſua, vendidit agrum.

2 Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxore

ſua: & afferens partem quamdam, ad pedes Apoſtolorum poſuit.

3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri?

4 Nónne manens tibi manebat, & venumdatum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem; non es mentitus hominibus, ſed Deo.

5 Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit & expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt.

6 Surgentes autem juvenes amoverunt eum, & efferentes ſepelierunt.

7 Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introivit. B

8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam tanti.

9 Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium; & efferent te.

10 Confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expiravit. Intrantes autem juvenes, invenerunt illam mortuam, & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.

11 Et factus eſt timor magnus in univerſa Eccleſia, & in omnes qui audierunt hæc.

12 Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

13 Ceterorum autem nemo audebat ſe conjungere illis: ſed magnificabat eos populus. C

14 Magis autem augebatur credentium in
Domino multitudo virorum, ac mulierum,
15 Ita ut in plateas ejicerent infirmos, &
ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente
Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis.
16 Concurrebat autem & multitudo vicinarum civitatum Jeruſalem, afferentes ægros, &
vexatos à ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.
17 Exurgens autem princeps ſacerdotum,
& omnes qui cum illo erant (quæ eſt hæreſis
Sadducæorum) repleti ſunt zelo:
18 Et injecerunt manus in Apoſtolos,& poſuerunt eos in cuſtodia publica.
D 19 Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, & educens eos, dixit:
20 Ite,& ſtantes loquimini in templo plebi
omnia verba vitæ hujus.
21 Qui cùm audiſſent,intraverunt diluculò
in templum, & docebant. Adveniens autem
princeps ſacerdotum, & qui cum eo erant,
convocaverunt concilium, & omnes ſeniores
filiorum Iſraël: & miſerunt ad carcerem ut
adducerentur.
22 Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto
carcere non inveniſſent illos, reverſi nunciaverunt,
23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus
clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes
ſtantes ante januas:aperientes autem neminem
intus invenimus.
E 24 Ut autem audierunt hos ſermones
magiſtratus templi, & principes ſacerdotum,
ambigebant

ambigebant de illis quidnam fieret.
25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis:
Quia ecce viri, quos poſuiſtis in carcerem, ſunt
in templo ſtantes, & docentes populum.
26 Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, &
adduxit illos ſine vi: timebant enim populum
ne lapidarentur.
27 Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in
concilio: & interrogavit eos princeps ſacerdotum,
28 Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis
ne doceretis in nomine iſto: & ecce repleſtis
Ieruſalem doctrina veſtra: & vultis inducere
ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.
29 Reſpondens autem Petrus, & Apoſtoli, F
dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm
hominibus.
30 Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Ieſũ,
quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.
31 Hunc principem & ſalvatorem Deus
exaltavit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam
Iſraëli, & remiſſionem peccatorum.
32 Et nos ſumus teſtes horum verborum, &
Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omnibus
obedientibus ſibi.
33 Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur, & cogitabant
interficere illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Phariſæus,
nomine Gamaliel, legiſdoctor honorabilis
univerſæ plebi, juſſit foras ad breve homines
fieri.
35 Dixitque ad illos: Viri Iſraëlitæ, attendite
vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.
36 Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens G
ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus

virorum circiter quadringentorum: qui occiſus
eſt: & omnes, qui credebant ei, diſſipati ſunt,
& redacti ad nihilum.

37 Poſt hunc extitit Judas Galilæus in die-
bus profeſſionis, & avertit populum poſt ſe,
& ipſe periit: & omnes, quotquot conſenſe-
runt ei, diſperſi ſunt.

38 Et nunc itaque dico vobis, diſcedite
ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi
eſt ex hominibus conſilium hoc, aut opus,
diſſolvetur:

39 Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſolve-
re illud, ne fortè & Deo repugnare inveniami-
ni. Conſenſerunt autem illi.

40 Et convocantes Apoſtolos, cæſis de-
nuntiaverunt ne omnino loquerentur in no-
mine Jeſu, & dimiſerunt eos.

41 Et illi quidem ibant gaudentes à conſpe-
ctu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro
nomine Jeſu contumeliam pati.

42 Omni autem die non ceſſabant, in tem-
plo & circa domos docentes, & evangelizantes
Chriſtum Jeſum.

CAPUT VI.

*Electio ſeptem diaconorum, creſcente indies creden-
tium numero: Stephani vehementia cum ſignis & pro-
digiis, in quem plurimi inſurgunt Iudæi: cùmque eum
non poſſent convincere, falſis teſtibus nititur opprimere.*

A 1 IN diebus autem illis, creſcente numero di-
ſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum
adverſus Hebræos, eò quòd deſpicerentur in
miniſterio quotidiano viduæ eorum.

2 Convocantes autem duodecim multitu-
nem diſcipulorum, dixerunt: Non eſt æquum
nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare
menſis.

3 Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem, plenos Spiritu ſācto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.

4 Nos verò orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.

5 Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum. B

6 Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus.

7 Et verbum Domini creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Jeruſalem valdè: multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei.

8 Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & ſigna magna in populo.

9 Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Aſia, diſputantes cum Stephano: C

10 Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur.

11 Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum.

12 Commoverunt itaque plebem, & ſeniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium, D

13 Et ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte non ceſſat loqui verba adverſus locum ſanctum, & legem.

14 Audivimus enim eum dicentem: Quo-

niam Jeſus Nazarenus hic, deſtruet locum
iſtum,& mutabit traditiones,quas tradidit nobis Moyſes.

15 Et intuentes eum omnes,qui ſedebant in
concilio,viderunt faciem ejus tamquam faciem
Angeli.

Caput VII.

Stephanus, data reſpondendi facultate,multa refert de pacto Dei cum Abraham ejuſque minoribus, de Moyſe & egreſſione filiorum Iſrael ex Ægypto,de tabernaculo teſtimonij & templo per Salomonem ædificato; Iudæos reprehendens quòd ipſi & patres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint; cum autem diceret ſe Ieſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſtimenta ad pedes Sauli deponentibus: orátque pro lapidantibus.

A 1 DIxit autem princeps ſacerdotum:Si hæc
ita ſe habent?

2 Qui ait:Viri fratres, & patres, audite:
Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ
cùm eſſet in Meſopotamia, priùs quàm moraretur in Charan,

Gen. 12. a. 1. 3 Et dixit ad illum: * Exi de terra tua, &
de cognatione tua, & veni in terram, quam
monſtravero tibi.

4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan.Et inde, poſtquam mortuus
eſt pater ejus, tranſtulit illum in terram iſtam
in qua nunc vos habitatis.

5 Et non dedit illi hereditatem in ea,nec paſſum pedis: ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini ejus poſt ipſum,cùm non
haberet filium.

*Gen. 15. c. 13. 6 Locutus eſt autem ei Deus: * Quia erit
ſemen ejus accola in terra aliena, & ſervituti
eos ſubjicient, & malè tractabunt eos annis
quadringentis:

7 Et gentem cui ſervierint, judicabo ego,
dixit Dominus. & poſt hæc exibunt, & ſer- *Gen.
vient mihi in loco iſto. 17.b.
8* Et dedit illi teſtamentum circumciſionis: 10. *Gen.
& * ſic genuit Iſaac, & circumcidit eum die 21.a.
octavo: & * Iſaac, Jacob: & * Jacob, duode- 4. *Gen.
cim Patriarchas, 25.d.
9 Et Patriarchæ æmulantes, * Joſeph vendi- 25. *Gen.
derunt in Ægyptum,& erat Deus cum eo: 29.d.
10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationi- 32.35.
bus ejus:& * dedit ei gratiam & ſapientiam in d.22.
conſpectu Pharaonis regis Ægypti,& conſtituit *Gen.
eum præpoſitum ſuper Ægyptum, & ſuper 37.f. 28.
omnem domum ſuam. B
11 Venit autem fames in univerſam Ægyp- *Gen.
tum & Chanaan,& tribulatio magna: & non 41.e.
inveniebant cibos patres noſtri. 57. *Gen.
12* Cùm audiſſet autem Jacob eſſe frumen- 42.a.
tum in Ægypto: miſit patres noſtros primùm: 2. *Gen.
13* Et in ſecundo cognitus eſt Joſeph à fratri- 45.a.
bus ſuis,& manifeſtatũ eſt Pharaoni genus ejus. 3.
14 Mittens autem Joſeph accerſivit Jacob *Gen.
patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam 46.a.
in animabus ſeptuagintaquinque. 5. *Gen.
15 * Et deſcendit Jacob in Ægyptum, & 49.d.
* defunctus eſt ipſe,& patres noſtri. 32. *Gen.
16 Et tranſlati ſunt in Sichem,& poſiti ſunt 23.c.
in ſepulchro,* quod emit Abraham pretio ar- 16.50.
genti à filiis Hemor filij Sichem. a.5.b.
17 Cùm autem appropinquaret tempus pro- 13. Ioſ.
miſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ,* 24.g.
crevit populus,& multiplicatus eſt in Ægypto, 32.
18 Quoadusque ſurrexit alius rex in Ægy- C
pto, qui non ſciebat Joſeph. * Exod.
19 Hic circumveniens genus noſtrum, affli- 1.a.7.

xit patres noſtros,ut exponerent infantes ſu
ne vivificarentur.

* Exod. 2.a.2. Heb. 11.b. 23.
20 * Eodem tempore natus eſt Moyſes, &
fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſi
bus in domo patris ſui.
21 Expoſito autem illo, ſuſtulit eum fili
Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium.
22 Et eruditus eſt Moyſes omni ſapienti
Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in
operibus ſuis.
23 Cùm autem impleretur ei quadraginta
annorum tempus, aſcendit in cor ejus ut viſi-
taret fratres ſuos filios Iſraël.

* Exod. 2.b.12.
24 * Et cùm vidiſſet quemdam injuriam pa-
tientem, vindicavit illum:& fecit ultionem ei
qui injuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.
25 Exiſtimabat autem intelligere fratres,
quoniam Deus per manum ipſius daret ſalu-
tem illis: at illi non intellexerunt.

* Exod. 2.b.13.
26 * Sequenti verò die apparuit illis litigan-
tibus:& reconciliabat eos in pace, dicens: Viri,
fratres eſtis,ut quid nocetis alterutrum?

D
27 Qui autem injuriam faciebat proximo,
repulit eum, dicens: Quis te conſtituit prin-
cipem & judicem ſuper nos?
28 Numquid interficere me tu vis,quemad-
modum interfeciſti heri Ægyptium?
29 Fugit autem Moyſes in verbo iſto:& fa-
ctus eſt advena in terra Madian, ubi generavit
filios duos.

* Exod. 3.a.2.
30 Et expletis annis quadraginta,*apparuit
illi in deſerto montis Sina Angelus in igne
flammæ rubi.
31 Moyſes autem videns, admiratus eſt vi-
ſum.& accedente illo ut conſideraret,facta eſt
ad eum vox Domini, dicens:

32 Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus
Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Tremefa-
ctus autem Moyſes, non audebat conſiderare.
33 Dixit autem illi Dominus: Solve calcea-
mentum pedum tuorum: locus enim in quo
ſtas, terra ſancta eſt.
34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui
eſt in Ægypto, & gemitum eorum audivi, &
deſcendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam
te in Ægyptum.
35 Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicen-
tes: Quis te conſtituit principem & judicem?
hunc Deus principem & redemptorem miſit,
cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.
36 * Hic eduxit illos, faciens prodigia & ſi- E
gna in terra Ægypti, & in rubro mari, & in de- * *Exod.*
ſerto annis quadraginta. 7.8.9.
37 Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſraël: * 10.11.
Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratribus 14.
veſtris, tamquam me, ipſum audietis. * *Deut.*
38 * Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in ſolitudine 18.*c.*
cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, 15.
& cum patribus noſtris: qui accepit verba * *Exod.*
vitæ dare nobis. 19.*a.*
39 Cui noluerunt obedire patres noſtri: ſed 3.
epulerunt, & averſi ſunt cordibus ſuis in
Ægyptum,
40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui *
præcedant nos: Moyſes enim hic, qui eduxit *Exod.*
os de terra Ægypti, neſcimus quid factū ſit ei. 32.*a.* 1.
41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, &
obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur
operibus manuum ſuarum.
42 Convertit autem Deus, & tradidit
ſervire militiæ cæli ſicut ſcriptum eſt in

* Amos 5 f.25. Libro Prophetarum: * Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto domus Iſraël?

43 Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſidus Dei veſtri Rempham, figuras, quas feciſtis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

F 44 Tabernaculum teſtimonij fuit cum patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis
* Exod. 25. d. 40. Deus, * loquens ad Moyſen, ut faceret illud ſecundùm formam quam viderat.

* Ioſ. 3. c. 14. Heb. 8. c. 9. 45 * Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres noſtri cum Jeſu in poſſeſſionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, uſque in diebus David,

* 1. Reg. 16. c. 13. 46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Jacob,

47 * Salomon autem ædificavit illi domum.

* Pſ. 131. a. 5. 48 * Sed non excelſus in manufactis habitat, ſicut Propheta dicit:

* 3. Reg. 6. a. 1. 1. Par. 17. b. 12. 49 * Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ eſt?

50 Nónne manus mea fecit hæc omnia?

* Inf. 17. e. 24. 51 Dura cervice, & incircumciſis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos.

* Iſai. 66. a. 1. 52 Quem Prophetarum non ſunt perſecuti
G patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Juſti, cujus vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis:

53 Qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis.

54 Audientes autem hæc diſſecabantur cor-

dibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.

55 Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Jeſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei.

56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimirer in eum.

57 Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua, ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.

58 Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Jeſu ſuſcipe ſpiritum meum.

59 Poſitis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit in Domino. Saulus autem erat conſentiens neci ejus.

CAPUT VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, aulo devaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in amaria convertit, & in his Simonem magum baptiat: miſſi ab Apoſtolis Petrus & Ioannes, oratione ac anuum impoſitione impetrant credentibus Samaritas Spiritum ſanctum: Simon autem volens Spiritus ncti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: ilippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum; quem ubi dentem baptizaſſet, à Spiritu raptus defertur in zotum.

FActa eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia, quæ erat Jeroſolymis, & mnes diſperſi ſunt per regiones Judææ & Sariæ, præter Apoſtolos. A

Curaverunt autē Stephanum viri timorac fecerunt planctum magnum ſuper eum: Saulus autem devaſtabat Eccleſiam; per

domos intrans, & trahens viros ac mulieres
tradebat in cuſtodiam.

4 Igitur qui diſperſi erant pertranſibant
evangelizantes verbum Dei.

5 Philippus autem deſcendens in civitate
Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.

6 Intendebant autem turbæ his quæ à Ph
lippo dicebantur, unanimiter audientes, & v
dentes ſigna quæ faciebat.

B 7 Multi enim eorum, qui habebant ſpirit
immundos, clamantes voce magna exibant.

8 Multi autē paralytici & claudi curati ſu

9 Factum eſt ergo gaudium magnum in
la civitate. Vir autem quidam nomine Sim
qui antè fuerat in civitate magus, ſed
cens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliqu
magnum:

10 Cui auſcultabant omnes à minimo uſ
ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus D
quæ vocatur magna.

11 Attendebant autem eum, propter q
multo tempore magiis ſuis dementaſſet eos

12 Cùm verò credidiſſent Philippo ev
gelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Ch
baptizabantur viri ac mulieres.

C 13 Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm
ptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Vi
etiam ſigna & virtutes maximas fieri, ſtu
admirabatur.

14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui e
Jeroſolymis, quòd recepiſſet Samaria verb
Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem.

15 Qui cùm veniſſent, oraverunt pro
ut acciperent Spiritum ſanctum:

16 Nondum enim in quemquam illo

-nerat, ſed baptizati tantùm erant in nomi-
-e Domini Jeſu.
17 Tunc imponebant manus ſuper illos, &
-ccipiebant Spiritum ſanctum.
18 Cùm vidiſſet autem Simon, quia per im-
-poſitionem manus Apoſtolorum daretur Spi-
-ritus-ſanctus, obtulit eis pecuniam,
19 Dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut D
-cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiri-
tum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum:
20 Pecunia tua tecum ſit in perditionem:
quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſ-
ſideri.
21 Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone
iſto. cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.
22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia
tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc
cogitatio cordis tui.
23 In felle enim amaritudinis, & obligatio-
ne iniquitatis video te eſſe.
24 Reſpondens autem Simon, dixit: Preca-
mini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat
ſuper me horum quæ dixiſtis.
25 Et illi quidem teſtificati & locuti ver- E
bum Domini, redibant Jeroſolymam, & multis
regionibus Samaritanorum evangelizabant.
26 Angelus autem Domini locutus eſt ad
Philippum, dicens. Surge, & vade contra meri-
dianum, ad viam quæ deſcendit ad Jeruſalem in
Gazam: hæc eſt deſerta.
27 Et ſurgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eu-
nuchus, potens Candacis reginæ Æthiopum,
qui erat ſuper omnes gazas ejus, venerat ado-
rare in Jeruſalem:
28 Et revertebatur ſedens ſuper currum

ſuum, legénſque Iſaiam prophetam.

29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede & adjunge te ad currum iſtum.

F 30 Accurrens autem Philippus, audivit eu legentem Iſaiam Prophetam, & dixit: Putáſr intelligis quæ legis?

31 Qui ait: Et quomodo poſſum, ſi non al quis oſtenderit mihi? Rogavítque Philippu ut aſcenderet, & ſederet ſecum.

32 Locus autem Scripturæ, quam legebat
*Iſai. erat hic: *Tanquam ovis ad occiſionem duct
53. c. eſt: & ſicut agnus coram tondente ſe, ſine v
7. ce, ſic non aperuit os ſuum.

33 In humilitate judicium ejus ſublatu eſt. generationem ejus quis enarrabit, quonia tolletur de terra vita ejus?

34 Reſpondens autem eunuchus Philipp dixit: Obſecro te, de quo Propheta dicit ho de ſe, an de alio aliquo?

35 Aperiens autem Philippus os ſuũ, & inc piens à Scriptura iſta, evangelizavit illi Jeſu

G 36 Et dum irent per viam, venerunt quamdam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqu quid prohibet me baptizari?

37 Dixit autem Philippus: Si credis ex to corde, licet. Et reſpondens ait: Credo, Filiu Dei eſſe Jeſum Chriſtum.

38 Et juſſit ſtare currum: & deſcenderu uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, baptizavit eum.

39 Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spi tus Domini rapuit Philippum, & ampliùs n vidit eum, Eunuchus. Ibat autem per via ſuam gaudens.

40 Philippus autem inventus eſt in Azot

& pertranſiens evangelizabat civitatibus cun-
ctis, donec veniret Cæſaream.

CAPUT IX.

Admiranda Sauli perſecutoris converſio, Domino ei apparente, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cœpit Damaſci acerrimè tueri Ieſum eſſe Chriſtum: diſcipuli verò ipſum demittunt per murum propter Iudæorum inſidias: quem Barnabas Ieroſolymis ducit ad Apoſtolos, unde rurſum propter inſidias dimittitur Tarſum: Petrus Lyddæ ſanat Æneam paralyticum, & in Ioppe Tabitham reſuſcitat.

1 SAulus autem adhuc ſpirans minarum, & A
cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad *Gal. 1.c.13.*
Principem ſacerdotum,
2 Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad
ſynagogas: ut ſi quos inveniſſet hujus viæ vi-
ros, ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalē.
3 * Et cùm iter faceret, contigit ut appro- ** Inf.*
pinquaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit *22.b. 6.*
eum lux de cælo. *1.Cor.*
4 Et cadens in terram audivit vocem dicen- *15.b.*
tem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris? *8.*
5 Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego *2.Cor. 12.a.*
ſum Jeſus, quem tu perſequeris. durum eſt ti- *2.*
bi contra ſtimulum calcitrare.
6 Et tremens, ac ſtupens dixit: Domine,
quid me vis facere?
7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere B
civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat
facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum
eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vo-
cem, neminem autem videntes.
8 Surrexit autem Saulus de terra, apertíſ-
que oculis nihil videbat. Ad manus autem il-
lum trahentes, introduxerunt Damaſcum.
9 Et erat ibi tribus diebus non videns, &
non manducavit, neque bibit.

10 Erat autem quidam diſcipulus Damaſ
nomine Ananias:& dixit ad illum in viſu Dñ
Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.
11 Et Dominus ad eum:Surge,& vade in
cum,qui vocatur rectus:& quære in domo I
dæ Saulum nomine Tarſenſem:ecce enim or
C 12 (Et vidit virum Ananiam nomine,
troeuntem, & imponentem ſibi manus ut
ſum recipiat.)
13 Reſpondit autem Ananias:Domine,
divi à multis de viro hoc,quanta mala fec
ſanctis tuis in Jeruſalem:
14 Et hic habet poteſtatem à principib
Sacerdotum alligandi omnes,qui invocant
men tuum.
15 Dixit autem ad eum Dñs:Vade quoni
vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nor
meum corã gentibus,& regibus,& filiis Iſr
16 Ego enim oſtendam illi, quanta opor
eum pro nomine meo pati.
17 Et abiit Ananias,& introivit in dom
& imponens ei manus,dixit: Saule frater,I
miſit me Jeſu, qui apparuit tibi in via qua
niebas,ut videas,& implearis Spiritu ſanct
18 Et confeſtim ceciderunt ab oculis
tanquam ſquamæ, & viſum recepit: &
gens baptizatus eſt.
D 19 Et cum accepiſſet cibum, confort
eſt. Fuit autem cum diſcipulis, qui erant
maſci, per dies aliquot.
20 Et continuò in ſynagogis prædic
Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei.
21 Stupebant autem omnes qui audieb
& dicebant: Nonne hic eſt, qui expugn
in Jeruſalem eos,qui invocabant nomen iſ

& huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret
ad principes ſacerdotum?
22 Saulus autem multò magis convaleſce-
bat,& confundebat Judæos, qui habitabant
Damaſci,affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus.
23 Cùm autem implerentur dies multi,
conſilium fecerunt in unum Judæi ut eum in-
terficerent.
24 Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ * 2.
eorum. * Cuſtodiebant autem & portas die Cor.
ac nocte, ut eum interficerent. 11. g.
25 Accipientes autem eum diſcipuli,nocte, 32.
per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in
ſporta.
26 Cùm autem veniſſet in Jeruſalem, tenta- E
bat ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant
eum,non credentes, quòd eſſet diſcipulus.
27 Barnabas autem apprehenſum illum du-
xit ad Apoſtolos:& narravit illis quomodo in
via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei,
& quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in
nomine Jeſu.
28 Et erat cum illis intrans & exiens in Jeru-
ſalem,& fiducialiter agens in nomine Domini.
29 Loquebatur quoque Gentibus & diſpu-
tabat cum Græcis: illi autem quærebant oc-
cidere eum.
30 Quod cùm cognoviſſent fratres,deduxe-
runt eum Cæſaream,& dimiſerunt Tarſum.
31 Eccleſia quidem per totam Judæam, & F
Galileam,& Samariam,habebat pacem, & æ-
dificabatur ambulans in timore Domini, &
conſolatione ſancti Spiritus replebatur.
32 Factum eſt autem, ut Petrus dum per-
tranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos, qui
habitabant Lyddæ.

33 Invenit autem ibi hominem quemdam,
nomine Æneam, ab annis octo jacentem in
grabato, qui erat paralyticus.
34 Et ait illi Petrus: Ænea, ſanat te Domi-
nus Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et
continuò ſurrexit.
35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant
Lyddæ & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dñm.
36 In Joppe autem fuit quædam diſcipula,
nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur
Dorcas. Hęc erat plena operibus bonis, & elee-
moſynis, quas faciebat.
37 Factum eſt autem in diebus illis, ut infir-
mata moreretur. Quam cùm laviſſent, poſue-
runt eam in cœnaculo.
G 38 Cùm autem propè eſſet Lydda ad Jop-
pen, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea,
miſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pi-
griteris venire uſque ad nos.
39 Exurgens autem Petrus venit cum illis:
Et cùm adveniſſet, duxerunt illum in cœna-
culum: & circunſteterunt illum omnes viduæ
flentes, & oſtendentes ei tunicas & veſtes,
quas faciebat illis Dorcas.
40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus po-
nens genua oravit: & converſus ad corpus,
dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos
ſuos: & viſo Petro, reſedit.
41 Dans autẽ illi manum, erexit eam. Et cùm
vocaſſet ſanctos, & viduas, aſſignavit eã vivam.
42 Notum autem factum eſt per univer-
ſam Joppen: & crediderunt multi in Domino.
43 Factum eſt autem, ut dies multos mo-
raretur in Joppe, apud Simonem quemdam
coriarium.

Juſſu Angeli accerſit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei viſionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe, venit ad illum: cúmque ſuper omnes verbum ejus de Chriſto audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, juſſit eos baptizari.

1 VIr autem quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis quæ dicitur Italica, A

2 Religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper:

3 Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid eſt, Domine: Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accerſi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:

6 Hic hoſpitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus eſt domus juxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.

7 Et cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant.

8 Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos B
in Joppen.

9 Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora ut oraret circa horam ſextam.

10 Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus:

11 Et vidit cælum apertum, & deſcendens
vas quoddam, velut linteum magnum, qua-
tuor initiis ſubmitti de cælo in terram,
12 In quo erant omnia quadrupedia, &
ſerpentia terræ, & volatilia cæli.
13 Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre
occide, & manduca.
14 Ait autem Petrus: Abſit Domine, quia
numquam manducavi omne commune & im-
mundum.
15 Et vox iterùm ſecundò ad eum: Quod
Deus purificavit, tu commune ne dixeris.
16 Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim
receptum eſt vas in cælum.
G 17 Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quid
nam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui
miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum
Simonis, aſtiterunt ad januam.
18 Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Si
mon qui cognominatur Petrus, illic haber
hoſpitium.
19 Petro autem cogitante de viſione, di
Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.
20 Surge itaque, deſcende, & vade cum
nihil dubitans: quia ego miſi illos.
21 Deſcendens autem Petrus ad viros,
xit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ ca
eſt propter quam veniſtis?
22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio
juſtus, & timens Deum, & teſtimonium
bens ab univerſa gente Judæorum reſpon
accepit ab Angelo ſancto, accerſire te in
mum ſuam, & audire verba abs te.
D 23 Introducens ergo eos, recepit hoſp
Sequenti autem die ſurgens profectus eſt

illis: & quidam ex fratribus ad Joppe comitati ſunt eum.

24 Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

25 Et factum eſt cùm introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26 Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.

27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos qui convenerant.

28 Dixítque ad illos: Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Judæo, conjungi aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod ſine dubitatione veni acerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam acerſiſtis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die ſque ad hanc horam, orans eram hora nona domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in ve- E
e candida, & ait:

31 Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleeoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpe- Dei.

2 Mitte ergo in Joppen, & accerſi Simon, qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur omo Simonis coriarij juxta mare.

3 Confeſtim ergo miſi ad te: & tu beneti veniendo. Nunc ergo omnes nos in pectu tuo adſumus, audire omnia quæque tibi præcepta ſunt à Domino.

Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit: In

F veritate comperi, * quia non eſt perſonan
* acceptor Deus:
Deut. 10.d. 17. 35 Sed in omni gente, qui timet eum,
operatur juſtitiam,acceptus eſt illi.
2.Par. 19.b. 7. 36 Verbum miſit Deus filiis Iſraël,annu
tians pacem per Jeſum Chriſtum: (hic
Job. 34.b. 19. omnium Dominus.)
37 Vos ſcitis quod factum eſt verbum
Sap. 6.b.8. univerſam Judæam: incipiens enim à * G
læa,poſt baptiſmum quod prędicavit Joan
Eccli. 35.b. 15. 38 Jeſum à Nazareth:quomodo unxit e
Deus Spiritu ſancto,& virtute,qui pertra
Rom. 2.b. 11. benefaciendo & ſanando omnes oppreſſ
diabolo, quoniam Deus erat cum illo.
Gal. 2.b.6. 39 Et nos teſtes ſumus omnium, quæ f
in regione Judæorum,& Jeruſalem, quem
Ephe. 6.b.9. ciderunt ſuſpendentes in ligno.
Col.3. d.25. 40 Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, &
dit eum manifeſtum fieri,
1.Pet. 1.c. 17. 41 Non omni populo, ſed teſtibus p
ordinatis à Deo: nobis, qui manducavi
& bibimus cum illo, poſtquam reſur
* Luc. 4.b. 14. à mortuis.
42 Et præcepit nobis prædicare popul
G teſtificari, quia ipſe eſt,qui conſtitutus
Deo judex vivorum & mortuorum.
* Ier. 31.f. 34. 43 * Huic omnes Prophetæ teſtimon
perhibent, remiſſionem peccatorum acci
Mich. 7.d. 18. per nomen ejus omnes,qui credunt in eu
44 Adhuc loquente Petro verba hæc
cidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui au
bant verbum.
45 Et obſtupuerunt ex circumciſione
les, qui venerant cum Petro: quia & in
tiones gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

46 Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47 Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquā quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

48 Et juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

Caput XI.

Petrus diſceptantibus fratribus quòd ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ converſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Ieroſolymitana, qui multis converſis adducit eò & Saulum à Tarſo: cum quo mittitur erusalem, ut in famem ab Agabo prophetа prædictam erant fratribus eleemoſynam.

AUdierunt autem Apoſtoli, & fratres qui erant in Judea: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei. A

2 Cùm autem aſcendiſſet Petrus Jeroſolyam, diſceptabant adverſus illum, qui erant ex rcumciſione,

3 Dicentes: Quare introiſti ad viros prætium habentes, & manducaſti cum illis?

4 Incipiens autem Petrus exponebat illis linem, dicens:

5 Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi xceſſu mentis viſionem, deſcendens vas oddam velut linteum magnum quatuor iniſummitti de cælo, & venit uſque ad me.

In quod intuens conſiderabam, & vidi drupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & voia cæli.

Audivi autem & vocem dicentem mihi: e Petre, occide, & manduca.

Dixi autem: Nequaquam Domine: quia B

commune aut immundum nunquam introivit
in os meum.
9 Reſpondit autem vox ſecundò de cælo:
Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.
10 Hoc autem factum eſt per ter: & re-
cepta ſunt omnia rurſum in cælum.
11 Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in
domo, in qua eram miſſi à Cæſarea ad me.
12 Dixit autē Spiritus mihi, ut irem cum illis,
nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex
fratres iſti, & ingreſſi ſumus in domum viri.
13 Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet
Angelum in domo ſua ſtantem & dicentem ſi-
bi: Mitte in Joppen, & accerſi Simonem, qui
cognominatur Petrus.
14 Qui loquetur tibi verba, in quibus ſal-
vus eris tu, & univerſa domus tua.
15 Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spi-
ritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.
16 Recordatus ſum autem verbi Domini,
* ſicut dicebat: * Joannes quidem baptizavit
Matt. aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto.
3.*b.* 11. 17 Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus,
Mar. ſicut & nobis, qui credidimus in Dominum
1.*a.*8. Jeſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem
Luc. 3.*d.* prohibere Deum?
16. 18 His auditis, tacuerunt: & glorificave-
Ioan. runt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœ-
1. *d.* 26. nitentiam dedit Deus ad vitam.
Sup. 1. 19 Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à
*a.*5. tribulatione, quæ facta fuerat ſub Stephano,
Inf. perambulaverunt uſque Phœnicem, & Cy-
19.*a.* 4. prum, & Antiochiam, nemini loquentes ver-
bum, niſi ſolis Judæis.
20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprij,

& Cyrenæi, qui cùm introiſſent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Jeſum.

21 Et erat manus Domini cum eis: multúſque numerus credentium converſus eſt ad Dominum.

22 Pervenit autem ſermo ad aures Eccleſiæ, quæ erat Jeroſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam uſque ad Antiochiam.

23 Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam D
Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes in propoſito cordis permanere in Domino:

24 Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto, & fide. Et appoſita eſt multa turba Domino.

25 Profectus eſt autem Barnabas Tarſum, ut quæreret Saulum, quem cùm inveniſſet, perduxit Antiochiam.

26 Et annum totum converſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ diſcipuli Chriſtiani.

27 In his autem diebus ſupervenerunt ab Jeroſolymis prophetæ Antiochiam:

28 Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus, ſignificabat per ſpiritum famem magnam futuram in univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio.

29 Diſcipuli autem prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitantibus in Judæa fratribus:

30 Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ & Sauli.

Caput XII.

Herodes occiſo Iacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream; Cúmque divinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus expiravit.

A 1 EOdem autem tempore miſit Herodes rex manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia.

2 Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.

3 Videns autem quia placeret Judæis, appoſuit ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4 Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo.

5 Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.

6 Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.

7 Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſóque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus.

B 8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.

9 Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat

exiſtimabat autem ſe viſum videre.

10 Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum unum: & continuò diſceſſit Angelus ab eo.

11 Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.

12 Conſiderânſque venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati, & orantes.

13 Pulſante autem eo oſtium januæ, proceſſit puella ad audiendum, nomine Rhode. C

14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare Petrum ante januam.

15 At illi dixerunt ad eam: Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus eſt.

16 Petrus autem perſeverabat pulſans. Cùm autem aperuiſſent, viderunt eum, & obſtupuerunt.

17 Annuens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere, dixítque: Nuntiate Jacobo & fratribus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum.

18 Facta autẽ die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.

19 Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, juſſit eos duci: deſcendénſque à Judæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt. D

20 Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At

illi unanimes venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo.

21 Statuto autem die, Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

23 Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo: & conſumptus à vermibus, expiravit.

24 Verbum autem Domini creſcebat, & multiplicabatur.

25 Barnabas autem & Saulus reverſi ſunt
*Sup. ab Jeroſolymis * expleto miniſterio, aſſumpto
11. d. Joanne, qui cognominatus eſt Marcus.
29.

CAPUT XIII.

Saulus & Barnabas jubentur à Spiritu ſanƈto ſegregari ad opus prædicationis inter gentes, & Bar-jeſu ſive Elyma mago, qui eorum prædicationi reſiſtebat, ad Pauli verbum, excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Piſidiæ Paulus in ſynagoga latiùs de Chriſto diſſerit: ſed Judæis blaſphemantibus, & perſecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes juxta Iſaiæ vaticinium.

A 1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, & doƈtores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collaƈtaneus, & Saulus.

2 Miniſtrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus ſanƈtus: Segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod aſſumpſi eos.

3 Tunc jejunantes & orantes, imponentéſque eis manus, dimiſerunt illos.

4 Et ipſi quidem miſſi à Spiritu ſancto abierunt Seleuciam; & inde navigaverunt Cyprũ.
5 Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant verbum Dei in ſynagogis Judæorum. Habebant autem & Joannem in miniſterio.
6 Et cùm perambulaſſent univerſam inſulam uſque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pſeudoprophetam, Judæum, cui nomen erat Bar-jeſu,
7 Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accerſitis Barnaba & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei.
8 Reſiſtebat autem illis Elymas magus, (ſic enim interpretatur nomen ejus) quærens avertere Proconſulem à fide.
9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuens in eum,
10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.
11 Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſolem uſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eũ caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret.
12 Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.
13 Et cùm à Papho navigaſſent Paulus & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem diſcedens ab eis, reverſus eſt Jeroſolymam.
14 Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynagogam die ſabbatorum, ſederunt. B
15 Poſt lectionem autem legis, & Prophetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos

dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſer-
mo exhortationis ad plebem, dicite.
16 Surgens autem Paulus, & manu ſilen-
tium indicens, ait: Viri Iſraëlitæ,& qui time-
tis Deum, audite:
17 Deus plebis Iſraël elegit patres noſtros
& plebem exaltavit cùm eſſent incolæ * in ter-
*Exod. ra Ægypti, * & in brachio excelſo eduxit
1.a.1. eos ex ea,
*Exo. 18 * Et per quadraginta annorum tempus
13.d. 21.22. mores eorum ſuſtinuit in deſerto.
*Exo. 19 Et deſtruens gentes ſeptem in terra Cha-
16.a. 3. naan, * ſorte diſtribuit eis terram eorum,
* Ioſ. 20 Quaſi poſt quadringentos & quinqua-
14.a. ginta annos: * & poſt hæc dedit judices uſque
1. ad Samuël Prophetam.
* Iudic.3. 21 Et exinde * poſtulaverunt regem: & de-
b. 9. dit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu
* 1. Benjamin, annis quadraginta.
Reg. 8.a.5. 22 Et amoto illo, * ſuſcitavit illis David re-
9.c. gem: cui teſtimonium perhibens, dixit: * Inve-
16.10. ni David filium Jeſſe, virum ſecundùm cor
a.1. meum, qui faciet omnes voluntates meas.
D
* 1. 23 Hujus Deus ex ſemine * ſecundùm pro-
Reg. miſſionem eduxit Iſraël ſalvatorem Jeſum.
13.c. 24 * Prædicante Joanne ante faciem adventus
14. ejus baptiſmũ pœnitentiæ omni populo Iſraël.
16.c. 13. 25 Cùm impleret autem Joannes curſum
* Pſ. ſuum, dicebat: Quem me arbitramini eſſe,*
88.b. non ſum ego, ſed ecce venit poſt me, cujus
21. * Iſa. non ſum dignus calceamenta pedum ſolvere.
11.a. 26 Viri fratres, filij generis Abraham,& qui
1. in vobis timent Deum: vobis verbum ſalutis
* Matt. hujus miſſum eſt.

*3.a.1. Marc.1.a.4. Luc.3.a.3. * Matt.3.b.11. Marc.1.a.7. Ioan. 1.d.27.*

27 Qui enim habitabant Jeruſalem,& prin-
cipes ejus, hunc ignorantes,& voces prophe-
tarum,quæ per omne ſabbatum leguntur, ju-
dicantes impleverunt:
28 Et nullam cauſam mortis invenientes E
in eo * petierunt à Pilato,ut interficerent eum. *
29 Cúmque conſummaſſent omnia,quæ de Matt.
eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno,po- 27.c. 20.23.
ſuerunt eum in monumento. Marc.
30 * Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis 15.b. 13.
tertia die: qui viſus eſt per dies multos his, Luc.
31 Qui ſimul aſcenderant cum eo de Gali- 23.c.
læa in Jeruſalem: qui uſque nunc ſunt teſtes 21.d. 23.
ejus ad plebem. Ioan.
32 Et nos vobis annuntiamus eam,quæ ad 19. c.
patres noſtros repromiſſio facta eſt: 15.
33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis * Matt.
noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in Pſalmo 28.
ſecundo ſcriptum eſt: * Filius meus es tu,ego Mar. 16.
hodie genui te. Luc.
34 Quod autem ſuſcitavit eum à mortuis, 24.
ampliùs jam non reverſurum in corruptio- Ioan. 20.
nem, ita dixit: * Quia dabo vobis ſancta Da- * Pſ.
vid fidelia. 2.b.7.
35 Ideóque & aliàs dicit: * Non dabis San- * Iſa.
ctum tuum videre corruptionem. 55.b. 3.
36 David enim in ſua generatione cùm ad- * Pſ.
miniſtraſſet,voluntati Dei * dormivit,& appo- 15.b. 10.
ſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem. * 3.
37 Quem verò Deus ſuſcitavit à mortuis, Reg.
non vidit corruptionem. 2.b.
38 Notum igitur ſit vobis viri fratres, quia 10. F
per hunc vobis remiſſio peccatorum annun-
tiatur,& ab omnibus, quibus non potuiſtis in
lege Moïſi juſtificari.

39 In hoc omnis, qui credit juſtificatur.
40 Videte ergo ne ſuperveniat vobis quod
dictum eſt in Prophetis :
*Ha- 41 * Videte contemptores, & admiramini,
bac.1. & diſperdimini : quia opus operor ego in die-
b. 5. bus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis
enarraverit vobis.
42 Exeuntibus autem illis, rogabant ut ſe-
quenti ſabbato loquerentur ſibi verba hæc.
43 Cúmque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti
ſunt multi Judæorum, & colentium advena-
rum, Paulum & Barnabam: qui loquentes ſua-
debant eis ut permanerent in gratia Dei.
44 Sequenti verò ſabbato pœnè univerſa ci-
vitas convenit audire verbum Dei.
G 45 Videntes autem turbas Judæi, repleti
ſunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo
dicebantur, blaſphemantes.
46 Tunc conſtanter Paulus & Barnabas di-
xerunt: Vobis oportebat primùm loqui ver-
bum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & in-
dignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce con-
vertimur ad Gentes.
* Iſa. 47 Sic enim præcepit nobis Dominus: *
4.b.6. Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalutem
uſque ad extremum terræ.
48 Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, &
glorificabant verbum Domini: & crediderunt
quotquot erant præordinati ad vitam æternam.
49 Diſſeminabatur autem verbum Domini
per univerſam regionem.
50 Judæi autem concitaverunt mulieres re-
ligioſas, & honeſtas, & primos civitatis, & ex-
citaverunt perſecutionem in Paulum & Bar-
nabam: & ejecerunt eos de finibus ſuis.

51 * At illi, excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

52 Diſcipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu ſancto.

* Matt. 10. b. 14. Mar. 6. b. 11. Luc. 9. a. 5.

CAPUT XIV.

Multis Iudaorum ac Ethnicorum Iconij fidem in Chriſtum ſuſcipientibus, concitatur à Iudais tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt, ubi Paulus claudum à matris utero curat: populumque ac ſacerdotes ob id ipſis tamquam diis ſacrificare volentes ægrè compeſcunt: ſed concitata à Iudæis ſupervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cúmque ſurrexiſſet, ipſe & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinãtes, revertũtur Antiochiam.

1 FActum eſt autem Iconij, ut ſimul introirent in ſynagogam Judæorum, & loquerentur, ita ut crederet Judæorum & Græcorum copioſa multitudo. A

2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, ſuſcitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adverſus fratres:

3 Multo igitur tempore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum.

4 Diviſa eſt autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Judæis, quidam verò cum Apoſtolis.

5 Cùm autem factus eſſet impetus Gentilium & Judæorum cum principibus ſuis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos,

6 Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ, Lyſtram, & Derbem, & univerſam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. B

7 Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus, ex utero matris ſuæ, qui numquam ambulaverat.

8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut ſalvus fieret,

9 Dixit magna voce: Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cùm vidiſſent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam, Lycaonicè dicentes: Dij ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulũ verò Mercurium: quoniam ipſe erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante januas afferens, cum populis volebat ſacrificare.

C 13 Quod ubi audierunt Apoſtoli, Barnabas & Paulus, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas, clamantes:

14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis, homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum,* qui fecit cælum, & terram, & mare & omnia quæ in eis ſunt:

* Gen. 1. a. Pſal. 145. a 6. Apoc. 14. b. 7.

15 Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

16 Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda noſtra.

17 Et hæc dicentes, vix ſedaverunt turbas ne ſibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconico Judæi: & perſuaſis turbis lapidantéſque Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

D 19 Circumdantibus autem eum diſcipulis,

ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

20 Cúmque evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam.

21 Confirmantes animas diſcipulorum, exhortantéſque ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

23 Tranſeuntéſque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam.

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, deſcenderunt in Attaliam:

25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus quod compleverunt. *Sup. 13.a. 2.

26 Cùm autem veniſſent, & congregaſſent Eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cũ illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

27 Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis.

Caput XV.

Orta Antiochiæ ſeditione propter Iudæos, volentes Gentes ad Deum converſas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad Apoſtolos referunt: qui poſt Petri & Iacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi: Paulus cupiens ab Antiochia inviſere loca in quibus prædicaverat, ſeparatur à Barnaba, eò quòd nollet Ioannem aſſumi.

1 ET quidam deſcendentes de Judæa, docebant fratres: * Quia niſi circumcidamini ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari. A *Gal. 5.a.2.

2 Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ adverſus illos,ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex aliis,ad Apoſtolos & presbyteros in Jeruſalem, ſuper hac quæſtione.

3 Illi ergo deducti ab Eccleſia, pertranſibant Phœnicem & Samariam, narrantes converſionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cùm autem veniſſent Jeroſolymam,ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis,& ſenioribus,annuntiantes quãta Deus feciſſet cũ illis.

B 5 Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſæorum,qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

6 Conveneruntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.

7 Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos: * Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelij, & credere.

*Sup. 10. c. 20.

8 Et qui novit corda Deus,teſtimoniũ perhibuit,*dans illis Spiritum ſanctũ,ſicut & nobis,

*Sup. 10.g. 45.

9 Et nihil diſcrevit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum,imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum,quod neq; patres noſtri, neque nos portare potuimus?

11 Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.

C 12 Tacuit autem omnis multitudo:& audiebant Barnabam & Paulum, narrantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia in Gentibus per eos.

13 Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Jaco-
bus, dicens: Viri fratres, audite me.
14 Simon narravit quemadmodum pri-
mùm Deus viſitavit ſumere ex Gentibus po-
pulum nomini ſuo.
15 Et huic concordant verba Prophetarum,
ſicut ſcriptum eſt:
16 * Poſt hæc revertar, & reædificabo ta- * *Amos 9.c.11.*
bernaculum David, quod decidit: & diruta
ejus reædificabo, & erigam illud:
17 Ut requirant ceteri hominum Dominum, D
& omnes gentes, ſuper quas invocatum eſt
nomen meum, dicit Dominus, faciens hæc.
18 Notum à ſæculo eſt Domino opus ſuum.
19 Propter quod ego judico, non inquietari
eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum,
20 Sed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à
contaminationibus ſimulachrorum, & forni-
catione, & ſuffocatis, & ſanguine.
21 Moyſes enim à temporibus antiquis ha-
bet in ſingulis civitatibus qui eum prædicent
in ſynagogis, ubi per omne ſabbatum legitur
22 Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus
cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, & mit-
tere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Ju-
dam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam,
viros primos in fratribus,
23 Scribentes per manus eorum Aposto-
li & ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ,
& Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus,
ſalutem.
24 Quoniam audivimus quia quidam ex no-
bis exeuntes, turbaverunt vos verbis, everten-
tes animas veſtras, quibus non mandavimus:
25 Placuit nobis collectis in unum eligere, E

viros & mittere ad vos, cum chariſſimis noſtris
Barnaba & Paulo,
26 Hominibus, qui tradiderunt animas
ſuas pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.
27 Miſimus ergo Judam & Silam, qui &
ipſi vobis verbis referent eadem.
F 28 Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & no-
bis, nihil ultrà imponere vobis oneris quàm
hæc neceſſaria:
29 Ut abſtineatis vos ab immolatis ſimula-
crorum, & ſanguine, & ſuffocato, & forni-
catione; à quibus cuſtodientes vos, benè age-
tis. Valete.
30 Illi ergo dimiſſi, deſcenderunt Antio-
chiam: & congregata multitudine tradide-
runt epiſtolam.
31 Quam cùm legiſſent, gaviſi ſunt ſuper
conſolatione.
32 Judas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent
Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fra-
tres, & confirmaverunt.
33 Facto autem ibi aliquanto tempore, di-
miſſi ſunt cum pace à fratribus, ad eos qui mi-
ſerant illos.
34 Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Ju-
das autem ſolus abiit Jeruſalem.
35 Paulus autem & Barnabas demoraban-
tur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes
cum aliis pluribus verbum Domini.
36 Poſt aliquot autem dies, dixit ad Bar-
nabam Paulus: Revertentes viſitemus fratres
per univerſas civitates, in quibus prædicavi-
mus verbum Domini, quomodo ſe habeant.
37 Barnabas autem volebat ſecum aſſume-
re, & Joannem, qui cognominabatur Marcus.

38 Paulus autem rogabat eum (ut qui diſ-
ceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum
eis in opus) non debere recipi.
39 Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſce-
derent ab invicem, & Barnabas quidem aſ-
ſumpto Marco navigaret Cyprum.
40 Paulus verò electo Sila profectus eſt,
traditus gratiæ Dei à fratribus.
41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam,
confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire
præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lyſtris aſſumptum Timotheum circumcidit & per varias civitates tradit ſervanda Apoſtolorum dogmata: vetantur à Spiritu ſancto prædicare in Aſia & Bithinia: vocato autem per viſionem Paulo in Macedoniam, proficiſcuntur: primúmque Philippis prædicantes, hoſpitio excipiuntur apud Lydiam: ſed ejecto per Paulum ſpiritu Pythone, virgis cæſi mittuntur in carcerem: ubi facto terræmotu, ſolutiſque eorum vinculis, cuſtos carceris convertitur: poſteróque die magiſtratus orant ut civitatem egrediantur.

1 PErvenit autem Derben, & Lyſtram. Et A
ecce diſcipulus quidam erat ibi nomine
Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, pa-
tre Gentili.
2 Huic teſtimonium bonum reddebant, qui
in Lyſtris erant & Iconio fratres.
3 Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: &
aſſumens circumcidit eum, propter Judæos
qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes
quod pater erat Gentilis.
4 Cùm auté pertranſirent civitates, tradebant
eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab
Apoſtolis & ſenioribus, qui erant Jeroſolymis.
5 Et Eccleſiæ quidem confirmabantur fide,
& abundabant numero quotidie.

6 Tranſeuntes autem Phrygiam,& Galatiæ
regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui
verbum Dei in Aſia.

B 7 Cùm veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bythiniam: & non permiſit eos
Spiritus Jeſu.

8 Cùm autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem:

9 Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir
Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum,
& dicens: Tranſiens in Macedoniam, adjuva nos.

10 Ut autem viſum vidit, ſtatim quæſivimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd
vocaſſet nos Deus evangelizare eis.

11 Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die
Neapolim;

12 Et inde Philippos, quæ eſt prima partis
Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in
hac Urbe diebus aliquot, conferentes.

C 13 Die autem ſabbatorum egreſſi ſumus
foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus,
quæ convenerant.

14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum,
audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere
his quæ dicebantur à Paulo.

15 Cùm autem baptizata eſſet, & domus
ejus, deprecata eſt dicens: ſi judicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, &
manete. Et coëgit nos.

16 Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem ſpiritum

Pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.
17 Hæc ſubſecuta Paulum,& nos, clamabat dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis. D
18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora.
19 Videntes autem domini ejus quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes:
20 Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem noſtram, cùm ſint Judæi:
21 Et annuntiant morem, quē non licet nobis ſuſcipere, neq; facere, cùm ſimus Romani.
22 Et cucurrit plebs adverſus eos: & magiſtratus, ſciſſis tunicis eorum, * juſſerunt eos virgis cædi. * 2. Cor. 11.f. 25. Phili. 1.b.13. 1.The. 2.a.2.
23 Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi ut diligenter cuſtodiret eos.
24 Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno. E
23 Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum, & audiebant eos, qui in cuſtodia erant.
26 Subitò verò terræmotus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula ſoluta ſunt.
27 Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns januas apertas carceris, evaginato gla-

dio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: univerſi enim hîc ſumus.

B 29 Petitóque lumine, introgreſſus eſt: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:

30 Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam?

31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.

32 Et locuti ſunt ei verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo ejus.

33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuò.

34 Cúmque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.

35 Et cùm dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.

C 36 Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis: Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt? Non ita: ſed veniant,

38 Et ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc: Timuerúntque audito quòd Romani eſſent:

39 Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de Urbe.

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt

ad Lydiam : & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

Caput XVII.

Facto Theſſalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adverſus eum à Iudæis ſeditio, ſimiliter & Berœæ: Paulus Athenis cum Iudæis & philoſophis diſſerit, ac Dionyſium Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

1 CUm autem perambulaſſent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Judæorum. A

2 Secundùm conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scripturis,

3 Adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Jeſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibúſque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

5 Zelantes autem Judæi, aſſumentéſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem : & aſſiſtentes domui Jaſonis quærebant eos producere in populum. B

6 Et cùm non inveniſſent eos, trahebant Jaſonem & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem concitant, & huc venerunt,

7 Quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes, eſſe, Jeſum.

8 Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta ſatisfactione à Jaſone,& à ceteris, dimiſerunt eos.

C 10 Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum & Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in Synagogam Judæorum introierunt.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ: qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

12 Et multi quidē crediderunt ex eis,& mulierū Gentilium honeſtarum,& viri non pauci.

13 Cùm autem cognoviſſent in Theſſalonica Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commoventes & turbantes multitudinem.

14 Statímque tunc Paulum dimiſerunt fratres,ut iret uſque ad mare: Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

D 15 Qui autem deducebant Paulum,perduxerunt eum uſque Athenas,& accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum,ut quàm celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret,incitabatur ſpiritus ejus in ipſo,videns idololatriæ deditam civitatem.

17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies, ad eos qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere? Alij verò: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Jeſum, & reſurrectionem annuntiabat eis.

19 Et apprehenſum eum ad Areopagum E
duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire quæ eſt
hæc nova quæ à te dicitur, doctrina?
20 Nova enim quædã infers auribus noſtris:
Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.
21 (Athenienſes autem omnes, & advenæ
hoſpites, ad nihil aliud vocabant, niſi aut dice-
re, aut audire aliquid novi.)
22 Stans autem Paulus in medio Areopagi,
ait: Viri Athenienſes ſuper omnia quaſi ſu-
perſtitioſiores vos video.
23 Præteriens enim, & videns ſimulachra
veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat:
IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes co-
litis, hoc ego annuntio vobis.
24 * Deus, qui fecit mundum, & omnia *
quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cùm ſit Do- *Gen.*
minus, * non in manufactis templis habitat, 1.*a*.1. *Sup.*
25 Nec manibus humanis colitur indigens 7.*f.*
aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpi- 48.
rationem, & omnia:
26 Fecítque ex uno omne genus homi- F
num inhabitare ſuper univerſam faciem terræ,
definiens ſtatuta tempora, & terminos habi-
tationis eorum,
27 Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum,
aut inveniant, quamvis non longè ſit ab uno-
quoque noſtrûm.
28 In ipſo enim vivimus, & movemur, &
ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poëtarum
dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.
29 Genus ergo cum ſimus Dei, non de-
bemus æſtimare, auro, aut argento, aut lapidi,
ſculpturæ artis & cogitationis hominis, Divi-
num eſſe ſimile.

G 30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant,

31 Eò quòd ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32 Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerũt: Audiemus te de hoc iterùm.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam, & quamquam ad ejus prædicationem blaſphemarent Iudæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem convertendum: verùm poſt ſeſquiannum accuſatur à Iudæis apud Gallionem proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac variis regionibus fratres confirmat. Apollo vehementer Iudæos convincit oſtendens ex Scripturis Ieſum eſſe Chriſtum, quamquam tantùm noſſet baptiſma Ioannis.

A 1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum:

2 Et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus, (eo quod præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Roma) acceſſit ad eos.

3 Et quia ejuſdẽ erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erant autẽ ſcenofactoriæ artis.)

4 Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum, interponens nomen Domini Jeſu, ſuadebátque Judæis, & Græcis.

B 5 Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas

Digitized by Google

& Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Judæis eſſe Chriſtum Jeſum.

6 Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cujuſdam, nomine Titi Juſti colentis Deum, cujus domus erat conjuncta ſynagogæ.

8 Criſpus autem archiſynagogus credidit Domino cum omni domo ſua: & multi Corinthiorũ audientes credebant, & baptizabantur. O

9 Dixit autem Dñs nocte per viſionem Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas:

10 Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

11 Sedit autem ibi annum & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei. D

12 Gallione autem proconſule Achaiæ, inſurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, & adduxerunt eum ad Tribunal,

13 Dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Si quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ô viri Judæi, rectè vos ſuſtinerem.

15 Si verò quæſtiones ſunt de verbo, & nominibus, & lege veſtra, vos ipſi videritis: Judex ego horum nolo eſſe.

16 Et minavit eos tribunali. E

17 Apprehendentes autẽ omnes Soſthenem principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

18 Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies
multos, fratribus valefaciens, navigavit in Sy-
riam (& cum eo Priſcilla, & Aquila) qui
* ſibi * totonderat in Cenchris caput: habebat
Num. enim votum.
6.c.
18. 19 Devenítque Epheſum, & illos ibi reli-
Infr. quit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputa-
21. d. bat cum Judæis.
24. 20 Rogantibus autem eis ut ampliori tem-
pore maneret, non conſenſit.
21 Sed valefaciens, & dicens: Iterùm revertar
ad vos Deo volente, profectus eſt ab Epheſo.
F 22 Et deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſa-
lutavit Eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.
23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus
eſt, perambulans ex ordine Galaticā regionem,
& Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.
24 Judæus autem quidam, Apollo nomine,
Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit
Epheſum, potens in ſcripturis.
25 Hic erat edoctus viam Dñi: & fervens
ſpiritu loquebatur, & docebat diligẽter ea quæ
ſunt Jeſu, ſciens tantum baptiſma Joannis.
G 26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſy-
nagoga. Quem cùm audiſſent Priſcilla & A-
quila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expo-
ſuerunt ei viam Domini.
27 Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati
fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent
eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his
qui crediderant.
28 Vehementer enim Judæos revincebat
publicè, oſtendens per Scripturas, eſſe Chri-
ſtum Jeſum.

Paulus Epheſi quoſdam diſcipulos Ioannis tantùm baptiſmate baptizatos, jubet in Ieſu nomine baptizari, ac manuum impoſitione Spiritum ſanctum ipſis impetrat, ibique prædicans multa edit ſigna: de Iudæis qui non credentes conabantur nomine Ieſu à Paulo prædicati adjurare dæmonia: multi peccata confitentes libros ſuperſtitioſos exurunt: Demetrius argentarius gravem adverſus Paulum ſeditionem excitat, quam ægrè tandem ſedat Alexander.

1 FActum eſt autem, cùm Apollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inveniret quoſdam diſcipulos: A

2 Dixítque ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

3 Ille verò ait: In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Joannis Baptiſmate.

4 Dixit autem Paulus: * Joannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Jeſum.

5 His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.

6 Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

7 Erant autem omnes viri ferè duodecim.

8 Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans, & ſuadens de regno Dei. B

Matt. 3. b. 11. Marc. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Ioan. 1. d. 26. Sup. 1. a. 5. 11. b. 16.

9 Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola tyranni cujuſdam.

10 Hoc autem factum eſt per biennium, ita

ut omnes,qui habitabant in Aſia,audirent verbum Domini, Judæi atque Gentiles.

11 Virtutéſque non quaſlibet faciebat Deus per manum Pauli:

C 12 Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.

13 Tentaverunt autem quidam & de circumeuntibus Judæis exorciſtis, invocare ſuper eos, qui habebant Spiritus malos, nomen Domini Jeſu dicentes: Adjuro vos per Jeſum, quem Paulus prædicat.

14 Erant autem quidam Judæi Scevæ principis ſacerdotum ſeptē filij, qui hoc faciebant.

15 Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis: Ieſum novi,& Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

16 Et inſiliens in eos homo,in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

D 17 Hoc autem notum factum eſt omnibus Judæis, atq; Gentilibus, qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Jeſu.

18 Multíque credentium veniebant, confitentes & annuntiantes actus ſuos.

19 Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

20 Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur.

21 His autem expletis, propoſuit Paulus in Spiritu, tranſita Macedonia & Achaia ire Jeroſolymam, dicens: Quoniam poſtquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

22 Mittens autem in Macedoniam duos ex miniſtrantibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe remanſit ad tempus in Aſia. E

23 Facta eſt autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ præſtabat, artificibus non modicum quæſtum:

25 Quos convocans, & eos qui huiuſmodi erant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio:

26 Et videtis, & auditis, quia non ſolùm Epheſi, ſed pœnè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt dij, qui manibus fiunt.

27 Non ſolùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui incipiet majeſtas ejus, quam tota Aſia, & orbis colit.

28 His auditis, repleti ſunt ira, & exclamaverunt dicentes: Magna Diana Epheſiorum. F

29 Et impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.

30 Paulo autem volente intrare in populum, non permiſerunt diſcipuli.

31 Quidam autem & de Aſiæ principibus,

qui erant amici ejus,miſerunt ad eum rogantes
ne ſe daret in theatrum:

32 Alij autem aliud clamabant. Erat enim
Eccleſia confuſa: & plures neſciebant qua ex
cauſa conveniſſent.

33 De turba autem detraxerunt Alexandrum,
propellentibus eum Judæis. Alexander autem
manu ſilentio poſtulato, volebat reddere ratio-
nem populo.

34 Quem ut cognoverunt Judæum eſſe,vox
facta una eſt omnium, quaſi per horas duas
clamantium:Magna Diana Epheſiorum.

35 Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas,dixit:Viri
Epheſij, quis enim eſt hominum, qui neſciat
Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ
Dianæ, Jovíſque prolis?

G 36 Cùm ergo his contradici non poſſit,opor-
tet vos ſedatos eſſe,& nihil temerè agere.

37 Adduxiſtis enim homines iſtos,neque ſa-
crilegos,neque blaſphemantes deam veſtram.

38 Quòd ſi Demetrius,& qui cum eo ſunt
artifices,habent adverſus aliquem cauſam,con-
ventus forenſes aguntur, & proconſules ſunt,
accuſent invicem.

39 Si quid autem alterius rei quæritis: in
legitima Eccleſia poterit abſolvi.

40 Nam & periclitamur argui ſeditionis
hodiernæ: cùm nullus obnoxius ſit (de
quo poſſimus reddere rationem) concur-
ſus iſtius. Et cùm hæc dixiſſet, dimiſit Ec-
cleſiam.

CAPUT XX.

Paulus peragratis variis partibus Macedoniæ & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cúmque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet,Paulus eum reſuſcitavit: & variis locis peragra-

tis, advocatos ex Epheſo presbyteros exhortatur ut vigilantes ſint in regenda Eccleſia, prædicens quòd non eſſent ampliùs eum viſuri.

1 POſtquam autem ceſſavit tumultus, vocatis Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus eſt ut iret in Macedoniam. A

2 Cùm autem perambulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam:

3 Ubi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Judæis navigaturo in Syriam: habuítque conſilium ut reverteretur per Macedoniam.

4 Comitatus eſt autem eum Sopater Pyrrhi Berœenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus: Aſiani verò Tychicus & Trophimus.

5 Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade:

6 Nos verò navigavimus poſt dies azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati ſumus diebus ſeptem. B

7 Una autem Sabbati cùm conveniſſemus ad frangendum panem, Paulus diſputabat cum eis, profecturus in craſtinum, protraxítque ſermonem uſque in mediam noctem.

8 Erant autem lampades copioſæ in cœnaculo, ubi eramus congregati.

9 Sedens autem quidam adoleſcens nomine Eutychus ſuper feneſtram, cùm mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus.

C 10 Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus, incubuit ſuper eum: & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt.

11 Aſcendens autem, frangénſque panem, & guſtans, ſatíſque allocutus uſque in lucem, ſic profectus eſt.

12 Adduxerunt autem puerum viventem, & conſolati ſunt non minimè.

13 Nos autem aſcendentes navem, navigavimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic enim diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.

14 Cùm autem conveniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo, venimus Mitylenen.

15 Et inde navigantes, ſequenti die venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & ſequenti die venimus Miletum.

D 16 Propoſuerat enim Paulus tranſnavigare Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim ſi poſſibile ſibi eſſet, ut diem Pentecoſtes faceret Jeroſolymis.

17 A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit Majores natu Eccleſiæ.

18 Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim,

19 Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidiis Judæorum:

20 Quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quò minùs annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos,

21 Teſtificans Judæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

22 Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado E
in Jeruſalem; quæ in ea ventura ſint mihi,
ignorans:

23 Niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes civitates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vincula, & tribulationes Jeroſolymis me manent.

24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretioſiorem quàm me, dummodò conſummem curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi à Domino Jeſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.

25 Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnùm Dei.

26 Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium.

27 Non enim ſubterfugi, quò minùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis.

28 Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo F
vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

29 Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

30 Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.

31 Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non ceſſavi, cum lacrymis monens unumquemque veſtrûm.

32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare hereditatem in ſanctificatis omnibus.

33 Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupivi, ſicut

* 1. 34 Ipſi ſcitis * quoniam ad ea , quæ mihi
Cor. opus erant & his qui mecum ſunt,miniſtrave-
4.c. 12. runt manus iſtæ.
1. 35 Omnia oſtendi vobis , quoniam ſic la-
Theſſ. borantes , oportet ſuſcipere infirmos , ac me-
3.b.9. 2.The. miniſſe verbi Domini Jeſu,quoniam ipſe dixit:
3.b.8. Beatius eſt magis dare , quàm accipere.
G 36 Et cùm hæc dixiſſet,poſitis genibus ſuis
oravit cum omnibus illis.
37 Magnus autem fletus factus eſt omnium:
& procumbentes ſuper collum Pauli , oſcula-
bantur eum ,
38 Dolentes maximè in verbo , quod dixe-
rat , quoniam ampliùs faciem ejus non eſſent
viſuri. Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

Paulo Ieroſolymum tendenti poſt varias navigationes, vaticinatur Agabus propheta afflictiones quas paſſurus erat Jeroſolymis: nec tamen amicorum lacrymis averti poteſt ne aſcendat Ieruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cúmque Ieruſalem perveniſſet , Iacobus ipſi ſuadet ut cum quinque viris votum habentibus ſe ſanctificet: quod cùm faceret , rapitur à Iudæis , ſed ex eorum manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus ducitur in caſtra : impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

A 1 CUm autem factum eſſet ut navigaremus
abſtracti ab eis , recto curſu venimus
Coum , & ſequenti die Rhodum , & inde
Pataram.
2 Et cùm inveniſſemus navem transfretan-
tem in Phœnicem , aſcendentes navigavimus.
3 Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relin-
quentes eam ad ſiniſtram, navigavimus in Sy-
riam,& venimus Tyrum: ibi enim navis expo-
ſitura erat onus.
4 Inventis autem diſcipulis , manſimus ibi

diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne aſcenderet Jeroſolymam.

5 Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus & filiis uſque foras civitatem: & poſitis genibus in littore, oravimus. B

6 Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcendimus navem: illi autem redierunt in ſua.

7 Nos verò navigatione expleta à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſimus die una apud illos.

8 Alia autem die profecti, venimus Cæſaream. Et intrantes domum Philippi evangeliſtæ, * qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eum. *Sup. 6.b.5.

9 Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.

10 Et cùm moraremur per dies aliquot, ſupervenit quidam à Judæa propheta, nomine Agabus.

11 Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus ſanctus: Virum, cujus eſt zona hæc, ſic alligabunt in Jeruſalem Judæi, & tradent in manus Gentium.

12 Quod cùm audiſſemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymam. C

13 Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes, & affligentes cor meũ? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus ſum, propter nomen Domini Jeſu.

14 Et cùm ei ſuadere non poſſemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

15 Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendebamus in Jeruſalem.

16 Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæ-
ſaræa nobiſcum , adducentes ſecum apud
quem hoſpitaremur Mnaſonem quemdam
Cyprium, antiquum diſcipulum.

D 17 Et cùm veniſſemus Jeroſolymam, liben-
ter exceperunt nos fratres.

18 Sequenti autem die introibat Paulus
nobiſcum ad Jacobum, omnéſque collecti ſunt
ſeniores.

19 Quos cùm ſalutaſſet , narrabat per ſin-
gula , quæ Deus feciſſet in Gentibus miniſte-
rium ipſius.

20 At illi cùm audiſſent , magnificabant
Deum , dixerúntque ei : Vides frater , quot
millia ſunt in Judæis, qui crediderunt, & om-
nes æmulatores ſunt legis.

21 Audierunt autem de te , quia diſceſſio-
nem doceas à Moyſe eorum , qui per Gentes
ſunt Judæorum : dicens non debere eos cir-
cumcidere filios ſuos , neque ſecundùm con-
ſuetudinem ingredi.

22 Quid ergo eſt? utique oportet convenire
multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.

23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt no-
bis viri quatuor , votum habentes ſuper ſe.

* 24 His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: &
Num. impende in illis * ut radant capita : & ſcient
6.c. omnes quia quæ de te audierunt , falſa ſunt ,
18. Sup. ſed ambula & ipſe cuſtodiens legem.
18.e. 25 De his autem, qui crediderunt ex Gen-
18. tibus , * nos ſcripſimus , judicantes ut abſti-
E **Sup.* neant ſe ab idolis , immolato , & ſanguine , &
15.d. ſuffocato, & fornicatione.
10.f. 26 Tunc Paulus , aſſumptis viris , poſtera
29. die purificatus cum illis intravit in templum ,

annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

27 Dum autem ſeptem dies conſummarentur, hi qui de Aſia erant Judæi, cùm vidiſſent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & injecerunt ei manus, clamantes:

28 Viri Iſraëlitæ, adjuvate: hic eſt homo, qui adverſus populum, & legē, & locū hunc omnes ubique docens, inſuper & Gentiles induxit in templum, & violavit ſanctum locum iſtum.

29 Viderant enim Trophimum Epheſium in F
civitate cum ipſo, quem æſtimaverunt quoniam in templum introduxiſſet Paulus.

30 Commotáque eſt civitas tota, & facta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt januæ.

31 Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum eſt tribuno cohortis: Quia tota confunditur Jeruſalem.

32 Qui ſtatim aſſumptis militibus, & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidiſſent tribunum, & milites, ceſſaverunt percutere Paulum.

33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & juſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſſet.

34 Alij autem aliud clamabant in turba. Et G
cùm non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, juſſit duci eum in caſtra.

35 Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

37 Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus,dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè noſti?

38 Nónne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitaſti,& eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum?

39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo ſum quidem Judæus à Tarſo Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

40 Et cùm ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem: & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hæbræa, dicens:

Caput XXII.

Vbi Paulus in ſui excuſationem narraſſet ſuæ converſionis ordinem, vociferantur Iudæi ipſum de terra tollendum, eò quòd diceret ſe à Deo miſſum fuiſſe ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem iuſſus flagellis cædi & torqueri, liberatus eſt dicendo ſe civem Romanum eſſe.

A 1 Viri fratres, & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

2 Cùm audiſſent autem quia Hæbræa lingua loqueretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium.

3 Et dicit: Ego ſum vir Judæus, natus in Tarſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta civitate, ſecus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis,æmulator legis, ſicut & vos omnes eſtis hodie:

*Sup. 8.a.3. 4 * Qui hanc viam perſecutus ſum uſque ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros ac mulieres,

Sup. 9.a.2. 5 Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit, & omnes majores natu, à qui-

B

bus & epiſtolas accipiens, ad fratres Damaſcum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Jeruſalem ut punirentur.

6 Factum eſt autem, eunte me, & appropinquante Damaſco media die, ſubitò de cælo circumfulſit me lux copioſa:

7 Et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

8 Ego autem reſpondi: Quis es Domine? Dixítque ad me: Ego ſum Jeſus Nazarenus, quem tu perſequeris.

9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum. C

10 Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

11 Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damaſcum.

12 Ananias autem quidam, vir ſecundùm legem teſtimonium habens ab omnibus cohabitantibus Judæis,

13 Veniens ad me, & aſtans dixit mihi: Saule frater reſpice. Et ego eadem hora reſpexi in eum. D

14 At ille dixit: Deus patrum noſtrorum præordinavit te, ut cognoſceres voluntatem ejus, & videres juſtum, & audires vocem ex ore ejus:

15 Quia eris teſtis illius ad omnes homines, eorum quæ vidiſti & audiſti.

16 Et nũc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.

17 Factum eſt autem revertenti mihi in Jeru-
ſalem,& oranti in templo, fieri me in ſtupore
mentis,
E 18 Et videre illum dicentem mihi:Feſtina,
& exi velociter ex Jeruſalem: quoniam non
recipient teſtimonium tuum de me.
*Sup. 8.a.3. 19 Et ego dixi:Domine ipſi ſciunt*quia ego
eram concludens in carcerem, & cædens per
ſynagogas eos qui credebant in te:
20 Et cùm funderetur ſanguis Stephani te-
*Sup. 7.g. 57. ſtis tui, * ego aſtabam,& conſentiebam,& cu-
ſtodiebam veſtimenta interficientium illum.
21 Et dixit ad me:Vade, quoniam ego in
nationes longè mittam te.
22 Audiebant autem eum uſque ad hoc
verbum, & levaverunt vocem ſuam dicentes:
Tolle de terra hujuſmodi: non enim fas eſt
eum vivere.
F 23 Vociferantibus autem eis, & projicien-
tibus veſtimenta ſua, & pulverem jactantibus
in aërem,
24 Juſſit tribunus induci eum in caſtra, &
flagellis cædi, & torqueri eum, ut ſciret pro-
pter quam cauſam ſic acclamarent ei.
25 Et cùm aſtrinxiſſent eum loris: dicit
aſtanti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem
Romanum & indemnatũ licet vobis flagellare?
26 Quo audito,Centurio acceſſit ad tribu-
num & nuntiavit ei:dicens:Quid acturus es?
hic enim homo,civis Romanus eſt.
27 Accedens autem tribunus, dixit illi:Dic
mihi ſi tu Romanus es?At ille dixit:Etiam.
G 28 Et reſpondit tribunus:Ego multa ſum-
ma civilitatem hanc conſecutus ſum.Et Pau-
lus ait: Ego autem & natus ſum.

29 Protinus ergo diſceſſerunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit poſtquam reſcivit, quia civis Romanus eſſet & quia alligaſſet eum.

30 Poſtera autem die volens ſcire diligentiùs, qua ex cauſa accuſaretur à Judæis, ſolvit eum, & juſſit ſacerdotes convenire, & omne concilium, & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

CAPUT XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus & toto concilio principem ſacerdotum qui ipſum juſſerat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, ſed excuſat ſe quòd neſciſſet eſſe principem ſacerdotum: cúmque ibidem dixiſſet ſe Phariſæum, & de reſurrectione mortuorum judicari, orta eſt inter Phariſæos & Sadducæos magna diſſenſio: Dominus nocte Paulum confortat, prædicens, quòd etiã Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum litteris quæ hîc referuntur.

1 INtendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conſcientia bona converſatus ſum ante Deum uſque in hodiernum diem. A

2 Princeps autem ſacerdotum Ananias præcepit aſtantibus ſibi percutere os ejus.

3 Tunc Paulus dixit ad eũ: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecundùm legem, & contra legem jubes me percuti?

4 Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſacerdotem Dei maledicis?

5 Dixit autem Paulus: Neſciebam fratres quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim: * Principem populi tui non maledices. B * Exod. 22. d. 28.

6 Sciens autem Paulus, quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit in concilio: Viri fratres: * ego Phari- * Phil. 3. a. 5.

ſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & reſurre-
ctione mòrtuorum ego judicor.
7 Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio
inter Phariſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt
multitudo.
* 8 * Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurre-
Matt. ctionem, neque Angelum, neque Spiritum:
22.c. 23. Phariſæi autem utraque confitentur.
C 9 Factus eſt autem clamor magnus. Et ſur-
gentes quidam Phariſæorum, pugnabant, di-
centes: Nihil mali invenimus in homine iſto:
quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus?
10 Et cùm magna diſſenſio facta eſſet, ti-
mens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ip-
ſis, juſſit milites deſcendere, & rapere eum de
medio eorum, ac deducere eum in caſtra.
11 Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Domi-
nus, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtifica-
tus es de me in Jeruſalem, ſic te oportet & Ro-
mæ teſtificari.
D 12 Facta autem die collegerunt ſe quidam
ex Judæis, & devoverunt ſe dicentes, neque
manducaturos, neque bibituros, donec occide-
rent Paulum.
13 Erant autem plus quàm quadraginta vi-
ri, qui hanc conjurationem fecerant.
14 Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum,
& ſeniores, & dixerunt: Devotione devovi-
mus nos nihil guſtaturos, donec occidamus
Paulum.
15 Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio, ut producat illum ad vos,
tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos
verò priùs quàm appropiet, parati ſumus in-
terficere illum.

16 Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſidias, venit, & intravit in caſtra, nuntiavitque Paulo.

17 Vocans autem Paulus ad ſe unum ex Centurionibus, ait: Adoleſcentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

18 Et ille quidem aſſumens eum duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adoleſcentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

19 Apprehendens autem tribunus manum illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & interrogavit illum, Quid eſt, quòd habes indicare mihi? E

20 Ille autem dixit: Judæis convenit rogare te, ut craſtina die producas Paulum in concilium, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo:

21 Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui ſe devoverunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt expectantes promiſſum tuum.

22 Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiens ne cui loqueretur, quoniam hæc nota ſibi feciſſet. F

23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, ut eant uſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos à tertia hora noctis:

24 Et jumenta præparate, ut imponentes Paulum, ſalvum perducerent ad Felicem præſidem.

25 (Timuit enim ne fortè raperent eum Judæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tamquam accepturus pecuniam)

26 Scribens epiſtolam continentem hæc:

Claudius Lyſias optimo præſidi, Felici, ſalutem.

27 Virum hunc comprehenſum à Judæis,& incipientem interfici ab eis ſuperveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus eſt:

G 28 Voléntque ſcire cauſam, quam objiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

29 Quem inveni accuſari de quæſtionibus legis ipſorum, nihil verò dignum morte aut vinculis habentem criminis.

30 Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis, quas paraverant illi,miſi eum ad te,denuntians & accuſatoribus ut dicant apud te. Vale.

31 Milites ergo,ſecundùm præceptum ſibi aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem,

32 Et poſtera die dimiſſis equitibus ut cum eo irent, reverſi ſunt ad caſtra.

33 Qui cùm veniſſent Cæſaream, & tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.

34 Cùm legiſſet autẽ,& interrogaſſet de qua provincia eſſet:& cognoſcens quia de Cilicia,

35 Audiam te, inquit, cùm accuſatores tui venerint. Juſſitque in prætorio Herodis cuſtodiri eum.

Caput XXIV.

Accuſatus Paulus coram Felice præſide à Tertullo Iudæorum oratore,reſpondet negans impoſita ſibi crimina, confitens tamen ſe Chriſtianum,& dixiſſe ſe de reſurrectione mortuorum judicari: Felix & ipſius uxor Iudæa audiunt Paulum de fide Chriſtiana: cùm autem non acciperet à Paulo pecuniam,reliquit eum vinctum, accipiens ſucceſſorem Portium Feſtum.

A 1 POſt quinque autem dies deſcendit princeps ſacerdotum, Ananias, cum ſeniori-

bus quibuſdam: & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem adverſus Paulum.

2 Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per te,& multa corrigantur per tuam providentiam;

3 Semper & ubique ſuſcipimus, optime Felix,cum omni gratiarum actione.

4 Ne diutiùs autem te protraham,oro, breviter audias nos pro tua clementia.

5 Invenimus hunc hominem peſtiferum,& concitantem ſeditiones omnibus Judæis in univerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum: B

6 Qui etiam templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecundùm legem noſtram judicare.

7 Superveniens autem tribunus Lyſias,cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris,

8 Jubens accuſatores ejus ad te venire: à quo poteris ipſe judicans, de omnibus iſtis cognoſcere,de quibus nos accuſamus eum. C

9 Adjecerunt autem & Judæi,dicentes hæc ita ſe habere.

10 Reſpondit autem Paulus, (annuente ſibi Præſide dicere:) Ex multis annis te eſſe judicem genti huic ſciens,bono animo pro me ſatisfaciam.

11 Potes enim cognoſcere, quia non plus ſunt mihi dies, quàm duodecim, ex quo aſcendi adorare in Jeruſalem:

12 Et neque in templo invenerunt me cum aliquo diſputantem, aut concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis, D

13 Neque in civitate: neque probare poſſunt tibi de quibus nunc me accuſant.

14 Confiteor autem hoc tibi, quòd ſecundùm ſectam quam dicunt hæreſim, ſic deſervio Patri & Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege & Prophetis ſcripta ſunt:

15 Spem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram juſtorum, & iniquorum.

16 In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo conſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſemper.

E 17 Poſt annos autem plures, eleemoſynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota.

*Sup. 21.e. 26. 18 * In quibus invenerunt me purificatum in templo; non cum turba, neque cum tumultu.

19 Quidam autem ex Aſia Judæi, quos oportebat apud te præſtò eſſe, & accuſare ſi quid haberent adverſum me:

20 Aut hi ipſi dicant ſi quid invenerunt in me iniquitatis, cùm ſtem in concilio,

F 21 Niſi de una hac ſolummodò voce, qua
*Sup. clamavi inter eos ſtans: * Quoniam de reſurre-
23.b. 6. ctione mortuorum ego judicor hodie à vobis.

22 Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos.

23 Juſſitque Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quemquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.

24 Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ eſt in Chriſtum Jeſum.

25 Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix

reſpondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te.

26 Simul & ſperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo; propter quod & frequenter accerſens eum, loquebatur cum eo.

27 Biennio autem expleto, accepit ſucceſſorem Felix Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPUT XXV.

Feſtus non obſequitur Iudæis inſidioſè petentibus ut Paulus Ieroſolymam ducatur: ſed Cæſareæ audit ejus accuſatores & Pauli reſponſionem: qui à Feſto requiſitus an vellet de his judicari Jeroſolymis, appellat Cæſarem: Feſtus Pauli cauſam regi Agrippæ indicat, qui ipſum audire cupit, poſteróque die jubente Feſto adducitur coram Agrippa & Bernice.

1 FEſtus ergo cùm veniſſet in provinciam, A
poſt triduum aſcendit Jeroſolymam à Cæſarea.

2 Audierúntque eum principes ſacerdotum, & primi Judæorum, adverſus Paulum: & rogabant eum,

3 Poſtulantes gratiam adverſus eum ut juberet perduci eum in Jeruſalem, inſidias tendentes ut interficerent eum in via.

4 Feſtus autem reſpondit, ſervari Paulum in Cæſarea: ſe autem maturiùs profecturum.

5 Qui ergo in vobis, ait, potentes ſunt, de- B
ſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eum.

6 Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo, aut decem, deſcendit Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali, & juſſit Paulum adduci.

7 Qui cùm perductus eſſet, circumſtete-

runt eum, qui ab Jeroſolyma deſcenderant Judæi, multas & graves cauſas objicientes quas non poterant probare,

8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæſarem quidquam peccavi.

C 9 Feſtus autem volens gratiam præſtare Judæis, reſpondens Paulo, dixit: Vis Jeroſolymam aſcendere, & ibi de his judicari apud me?

10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, ſicut tu meliùs noſti.

11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello.

12 Tunc Feſtus cum concilio locutus, reſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.

13 Et cùm dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa rex & Bernice deſcenderunt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum.

D 14 Et cùm dies plures ibi demorarentur, Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus,

15 De quo cùm eſſem Jeroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum, poſtulantes adverſus illum damnationem.

16 Ad quos reſpondi: Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, priùs quàm is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locúmque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

E 17 Cùm ergo huc conveniſſent ſine ulla dilatione ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſi adduci virum.

18 De quo, cùm ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malum:

19 Quæſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodam Jeſu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

20 Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet ire Jeroſolymam, & ibi judicari de iſtis. F

21 Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, juſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.

22 Agrippa autem dixit ad Feſtum: Volebam & ipſe hominem audire. Cras inquit, audies eum.

23 Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa, & Bernice, cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Feſto, adductus eſt Paulus.

24 Et dicit Feſtus: Agrippa rex, & omnes qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jeroſolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

25 Ego verò comperi nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere. G

26 De quo quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid ſcribam.

27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & cauſas ejus non ſignificare.

Caput XXVI.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit, referens ſua ad Chriſtum converſionis ordinem, & ſe Iudæis ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendens; Feſtóque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omnéſque optat eſſe Chriſtianos: Agrippa dicit eum potuiſſe dimitti, niſi Cæſarem appellaſſet.

A 1 Agrippa verò ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.
2 De omnibus, quibus accuſor à Judæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie,
3 Maximè te ſciente omnia, & quæ apud Judæos ſunt conſuetudines, & quæſtiones propter quod obſecro patienter me audias.
4 Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jeroſolymis, noverunt omnes Judæi:
B 5 Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus.
6 Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto judicio ſubjectus:
7 In quam duodecim tribus noſtræ, nocte ac die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Judæis, rex.
8 Quid incredibile judicatur apud vos ſi Deus mortuos ſuſcitat?
9 Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus nomen Jeſu Nazareni debere multa
C contraria agere.
*Sup. 10 * Quod & feci Jeroſolymis, & multos
8.a.3. ſanctorum ego in carceribus incluſi, à princi-

pibus ſacerdotum poteſtate accepta : & cùm
occiderentur, detuli ſententiam.
11 Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare : & ampliùs inſaniens in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.
12 In quibus * dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principum ſacerdotum, *Sup. 9. a. 2.
13 Die media in via, vidi, rex, de cælo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.
14 Omnéſque nos cùm decidiſſemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraïca lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. D
15 Ego autem dixi : Quis es Domine? Dominus autem dixit : Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.
16 Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi,
17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te,
18 Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortē inter ſanctos, per fidem, quæ eſt in me. E
19 Unde rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti viſioni:
20 * Sed his, qui ſunt Damaſci primùm, & Jeroſolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. *Sup. 13. e. 14.

F 21 Hac ex cauſa me Judæi, cùm eſſem in templo,* comprehenſum tentabant interficere.

* Sup. 21. ſ. 31.

22 Auxilio autem adjutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori, atque majori, nihil extra dicens quàm ea quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes:

23 Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo, & Gentibus.

24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit, Inſanis Paule: multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.

25 Et Paulus: Non inſanio (inquit) optime Feſte, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor.

26 Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum geſtum eſt.

27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

G 28 Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam omnes qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

30 Et exſurrexit rex, & præſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

31 Et cùm ſeceſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

32 Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

Paulus à centurione Iulio ducitur Romam verſus, navigans per varia loca: adverſante autem ipſis vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: à quo licet prædiceret Paulus periculoſam eſſe navigationem, diſcedentes, patiuntur ingentem tempeſtatem: tandémque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute revelationem, hortabatur eos ad cibum ſumendum, paſſi naufragium omnes evadunt incolumes.

1 UT autem judicatum eſt navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Julio cohortis Auguſtæ, A

2 * Aſcendentes navem Adrumetinam incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi. * 2. Cor. 11. e. 25.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. humanè autem tractans Julius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

4 Et inde cùm ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprum, propterea quòd eſſent venti contrarij.

5 Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ: B

6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam.

7 Et cùm multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum: prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta Salmonem:

8 Et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxtà erat civitas Thalaſſa.

9 Multo autẽ tempore peracto, & cùm jam non eſſet tuta navigatio, eò quòd & jejunium

jam prætеriiſſet, conſolabatur eos Paulus,

10 Dicens eis: Viri, video quoniam cum injuria & multo damno, non ſolùm oneris & navis, ſed etiam animarum noſtrarum, incipit eſſe navigatio.

C 11 Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ à Paulo dicebantur.

12 Et cum aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum.

13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

14 Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.

15 Cúmque arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventũ, data nave flatibus, ferebamur.

D 16 In inſulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham.

17 Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

18 Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequenti die jactum fecerunt:

19 Et tertia die ſuis manibus armamenta navis projecerunt.

20 Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

21 Et cùm multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans
Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat qui-
dem, ô viri, audito me, non tollere à Creta, lu-
críque facere injuriam hanc & jacturam.
22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe:
amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præ-
terquam navis.
23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus
Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio,
24 Dicens: Ne timeas Paule, Cæſari te
oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus
omnes qui navigant tecum.
25 Propter quod bono animo eſtote viri: E
credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum
dictum eſt mihi.
26 In inſulam autem quamdam oportet
nos devenire.
27 Sed poſteaquam quartadecima nox ſu-
pervenit, navigantibus nobis in Adria circa
mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ appare-
re ſibi aliquam regionem.
28 Qui & ſummittentes bolidem, invene-
runt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati,
invenerunt paſſus quindecim.
29 Timentes autem ne in aſpera loca inci-
deremus, de puppi mittentes anchoras qua-
tuor, optabant diem fieri.
30 Nautis verò quærentibus fugere de na-
vi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtẽtu
quaſi inciperent à prora anchoras extendere.
31 Dixit Paulus Cẽturioni, & militibus: Niſi
hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.
32 Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ,
& paſſi ſunt eam excidere.
33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat F

Paulus omnes ſumere cibum,dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis,nihil accipientes.

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra: quia nullius veſtrûm capillus de capite peribit.

35 Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cùm fregiſſet,cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

37 Eramus verò univerſæ animæ in navi ducente ſeptuaginta ſex.

38 Et ſatiati cibo alleviabant navem,jactantes triticum in mare.

G 39 Cùm autem dies factus eſſet,terram non agnoſcebant: ſinum verò quemdam conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, ejicere navem.

40 Et cùm anchoras ſuſtuliſſent,committebant ſe mari, ſimul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato artemone ſecundùm auræ flatum tendebat ad littus.

41 Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis verò ſolvebatur à vi maris.

42 Militum autem conſilium fuit ut cuſtodias occiderent: ne quis cùm enataſſet, effugeret.

43 Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: juſsítque eos, qui poſſent natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terram exire:

44 Et ceteros alios in tabulis ferebant:

quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

CAPUT XXVIII.

Paulus ceterique ipſius comites humanè à Barbaris excipiuntur in inſula Melita: in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patrémque Publij principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat: & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Judæorum cauſam exponit cur Cæſarem appellaverit, diéque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe, & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

1 ET cùm evaſiſſemus, tunc cognovimus quia Melita inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis. A

2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus.

3 Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus. B

4 Ut verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

6 At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubitò caſurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

7 In locis autem illis erant prædia principis

inſulæ, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduò benignè exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

C 9 Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

10 Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

11 Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hiemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

12 Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos;

14 Ubi invẽtis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptẽ: & ſic venimus Romam.

D 15 Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſque ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

16 Cùm autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

17 Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cúmque conveniſſent, dicebat eis: Ego viri fratres, nihil adverſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum:

18 Qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eò quòd nul-

la eſſet cauſa mortis in me.

19 Contradicentibus autem Judæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare. E

20 Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſraël catena hac circumdatus ſum.

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Judæa, neque adveniens aliquis fratrum, nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

22 Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis quia ubique ei contradicitur.

23 Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadénſque eis de Jeſu ex Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

24 Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant. F

25 Cúmque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros,

26 Dicens; * Vade ad populum iſtum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis.

27 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus: & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

28 Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient. G

Iſa. 6.c.9. Matt. 13.b. 14. Marc. 4.b. 12. Luc. 8.b. 10. Ioan. 12.f. 40. Rom. 11.b. 8.

29 Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.
30 Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum,
31 Prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA
BEATI PAULI
APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPUT PRIMUM.

Paulus commendato ſuo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelij zelum, optabat Romanos inviſere, oſtendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoſcentes, illius cultum à ſe abjecerant, colendo creaturarum imagines, merito à Deo deſertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hîc recenſentur incidiſſe ſcelera.

A 1 PAULUS, ſervus Jeſu Chriſti vocatus Apoſtolus, * ſegregatus in Evangelium Dei,
2 Quod antè promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis.
3 De Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem,
4 Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri:
5 Per quem accepimus gratiam, & Apoſto-

*Act. 13. a. 2.

latum,ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine ejus,

6 In quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti.

7 Omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis ſanctis. Gratia vobis & pax à Deo Patre
noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

8 Primùm quidem gratias ago Deo meo
per Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis; quia
fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo.

9 Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in B
ſpiritu meo in Evangelio filij ejus, quòd ſine
intermiſſione memoriam veſtri facio

10 Semper in orationibus meis: obſecrans,
ſi quomodo tandem aliquando proſperum iter
habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.

11 Deſidero enim videre vos, ut aliquid
impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandos vos:

12 Id eſt, ſimul conſolari in vobis, per eam
quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.

13 Nolo autem vos ignorare fratres: quia
ſæpè propoſui venire ad vos, (& prohibitus
ſum uſque ad huc) ut aliquem fructum habeam
& in vobis, ſicut & in ceteris gentibus.

14 Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſipientibus
debitor ſum:

15 Ita (quod in me) promptum eſt & vobis
qui Romæ eſtis, evangelizare.

16 Non enim erubeſco Evangelium. Virtus
enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Judæo * *Haba cu. a.4.*
primum & Græco.

17 Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide *Gal. 3.b.11.*
in fidem: ſicut ſcriptum eſt: * Juſtus autem *Heb. 10.g. 30.*
ex fide vivit.

18 Revelatur enim ira Dei de cælo, ſuper

omnem impietatem & injuſtitiam hominum
eorum,qui veritatem Dei in injuſtitia detinent:
C 19 Quia quod notum eſt Dei,manifeſtum
eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit.
20 Inviſibilia enim ipſius,à creatura mundi,
per ea quæ facta ſunt,intellecta,conſpiciuntur:
ſempiterna quoque ejus virtus,& divinitas:ita
ut ſint inexcuſabiles.
*Eph. 4. d. 17. 21 * Quia cùm cognoviſſent Deum, non
ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias ege-
runt: ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis,&
obſcuratum eſt inſipiens cor eorum:
22 Dicentes enim ſe eſſe ſapientes,ſtulti fa-
cti ſunt.
23 Et mutaverunt gloriam incorruptibilis
Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis
hominis, & volucrum, & quadrupedum, &
ſerpentium.
24 Propter quod tradidit illos Deus in deſi-
deria cordis eorum,in immunditiam:ut contu-
meliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis:
25 Qui commutaverunt veritatem Dei in
mendacium: & coluerunt,& ſervierunt crea-
turæ potius quàm Creatori,qui eſt benedictus
in ſæcula. Amen.
26 Propterea tradidit illos Deus in paſſio-
nes ignominiæ. Nam feminæ eorum immuta-
verunt naturalem uſum,in eum uſum qui eſt
contra naturam.
D 27 Similiter autem & maſculi, relicto na-
turali uſu feminæ,exarſerunt in deſideriis ſuis
in invicem maſculi in maſculos turpitudinem
operantes,& mercedem, quam oportuit erro-
ris ſui in ſemetipſis recipientes.
28 Et ſicut non probaverunt Deum habere

in notitia : tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea quæ non conveniunt,

29 Repletos omni iniquitate,malitia,fornicatione,avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones,

30 Detractores Deo odibiles, contumelioſos,ſuperbos, elatos, inventores malorum,parentibus non obedientes,

31 Inſipientes,incompoſitos,ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.

32 Qui cùm juſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte:& non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

CAPUT II.

Judæos redarguit qui ex data ſibi lege Gentes condemnabant, eadem ipſi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus ſit juxta ipſius opera : adeò ut etiam Gentes, ea quæ legis ſunt naturali lumine præſtantes, pro circumciſis habendæ ſint, eóſque judicaturæ, qui ex ſola legis cognitione & carnis circumciſione gloriantur, contraria legi operantes.

1 PRopter quod inexcuſabilis es ô homo A
omnis,qui judicas.*In quo enim judicas *Matt.
alterum,teipſum condemnas:eadem enim agis 7.a.2.
quæ judicas.

2 Scimus enim quoniam judicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt.

3 Exiſtimas autem hoc ô homo, qui judicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies judicium Dei ?

4 An divitias bonitatis ejus,& patientiæ, & longanimitatis contemnis ? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

5 Secundùm autem duritiam tuam & im-

pœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ,
& revelationis juſti judicij Dei,
* 6 * Qui reddet unicuique ſecundùm ope-
Matt. ra ejus.
16.d. 27. 7 Iis quidem, qui ſecundùm patientiam
B boni operis, gloriam, & honorem, & incor-
ruptionem quærunt, vitam æternam:
8 Iis autem, qui ſunt ex contentione, & qui
non acquieſcunt veritati, credunt autem ini-
quitati, ira & indignatio.
9 Tribulatio & anguſtia in omnem animam
hominis operantis malum, Judæi primùm, &
Græci:
* Deut. 10 Gloria autem, & honor, & pax omni
10.d. operanti bonum, Judæo primùm, & Græco:
17. 11 * Non enim eſt acceptio perſonarum
2.Par. apud Deum.
19.b. 7. 12 Quicumque enim ſine lege peccaverunt,
Iob. ſine lege peribunt: & quicumque in lege pec-
34.b. caverunt, per legem judicabuntur.
19. Sap.6. 13 * Non enim auditores legis juſti ſunt
b.8. apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.
Eccli. 14 Cùm enim Gentes, quæ legem non habent,
35. b. 15. naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi
Act. legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex:
10.e. 15 Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in
34. Gal. cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis con-
2.b.6. ſcientia ipſorum, & inter ſe invicem cogitatio-
Col.3. nibus accuſantibus, aut etiam defendentibus,
d. 25. 16 In die, cùm judicabit Deus occulta ho-
C minum, ſecundùm Evangelium meum, per
* Matt. Jeſum Chriſtum.
7.c. 17 Si autem tu Judæus cognominaris, &
21. Iac.1. requieſcis in lege, & gloriaris in Deo,
d. 22. 18 Et noſti voluntatem ejus, & probas

utiliora, inſtructus per legem,

19 Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum,
lumen eorum qui in tenebris ſunt,

20 Eruditorem inſipientium, magiſtrum
infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis in lege.

21 Qui ergo alium doces, teipſum non
doces: qui prædicas non furandum, furaris:

22 Qui dicis non mœchandum, mœcharis:
qui abominaris idola, ſacrilegium facis:

23 Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras. D

24 (* Nomen enim Dei per vos blaſphe- *Iſai.
matur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.) 52.b.

25 Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem 5.
obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis, cir- Ezec.
cumciſio tua præputium facta eſt. 36. d. 20.

26 Si igitur præputium juſtitias legis cuſtodiat: nonne præputium illius in circumciſionem reputabitur?

27 Et judicabit id quod ex natura eſt præputium, legem conſummans, te, qui per litteram & circumciſionem prævaricator legis es?

28 Non enim qui in manifeſto, Judæus eſt: neque quæ in manifeſto, in carne, eſt circumciſio:

29 Sed qui in abſcondito, Judæus eſt: & circumciſio cordis in ſpiritu, non littera: cujus laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPUT III.

Quodam modo præcellunt Iudæi propter facta illis à Deo promiſſiones; quæ complebuntur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes autem & Iudæi & Gentiles peccato ſunt obnoxij: à quo non liberat lex, ſed fides in Chriſtum propitiatorem, ut non ſit cuiquam de legis operibus gloriandum.

1. QUid ergo amplius Judæo eſt? aut quæ utilitas circumciſionis? A

2 Multum per omnem modum. Primùm
quidem quia credita ſunt illis eloquia Dei.
3 Quid enim ſi quidam illorum non credi-
* 2. derunt?* Numquid incredulitas illorum fidem
Tim. Dei evacuabit ? Abſit.
2. b. 4 * Eſt autem Deus verax : * omnis autem
13. *Ioã. homo mendax, ſicut ſcriptum eſt: * Ut juſtifice-
3. d. ris in ſermonibus tuis, & vincas cùm judicaris.
33. *Pſ. 5 Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei
115. a. commendat , quid dicemus ? Numquid ini-
11. quus eſt Deus , qui infert iram ?
* Pſ. 6 (Secundùm hominem dico.) Abſit. alio-
50. a. 6. quin quomodo judicabit Deus hunc mundum?
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio
abundavit in gloriam ipſius: quid adhuc & ego
tamquam peccator judicor ?
8 Et non (ſicut blaſphemamur , & ſicut
aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut
veniant bona : quorum damnatio juſta eſt.
B 9 Quid ergo ? præcellimus eos ; Nequa-
Gal. quam. Cauſati enim ſumus, Judæos & Græ-
3. d. 22. cos omnes ſub peccato eſſe ,
* Pſ. 10 Sicut ſcriptum eſt : * Quia non eſt juſtus
13. a. quiſquam :
3. * Pſ. 11 Non eſt intelligens, non eſt requirens Deũ.
5. c. 12 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles fa-
11. * Pſ. cti ſunt , non eſt qui faciat bonum , non eſt uſ-
139. a. que ad unum ,
4. 13 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum
* Pſ. linguis ſuis doloſè agebant : * Venenum aſpi-
9. b. 7. * Iſa. dum ſub labiis eorum :
59. b. 14 * Quorum os maledictione, & amaritudi-
7. ne plenum eſt :
Prov. 1. b. 15 * Veloces pedes eorum ad effundendum
16. ſanguinem :

16 Contritio,& infelicitas in viis eorum:
17 Et viam pacis non cognoverunt:
18 * Non eſt timor Dei ante oculos eorum. * *Pſ.*
19 * Scimus autem, quoniam quæcumque *35.a.*
lex loquitur, iis, qui in lege ſunt, loquitur: ut *2.* C
omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis **Gal.*
mundus Deo: *2. d.*
20 Quia ex operibus legis non juſtificabi- *16.*
tur omnis caro coram illo. Per legem enim co-
gnitio peccati.
21 Nunc autem ſine lege juſtitia Dei mani-
feſtata eſt; teſtificata à lege & Prophetis.
22 Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chri-
ſti, in omnes & ſuper omnes qui credunt in
eum: non enim eſt diſtinctio:
23 Omnes enim peccaverunt,& egent glo-
ria Dei:
24 Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per
redemptionem,quæ eſt in Chriſto Jeſu,
25 Quem propoſuit Deus propitiationem
per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem
juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præceden-
tium delictorum.
26 In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem ju-
ſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus,&
juſtificans eum,qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.
27 Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. D
Per quam legem? Factorum? Non: ſed per le-
gem fidei.
28 Arbitramur enim juſtificari hominem
per fidem ſine operibus legis.
29 An Judeorum Deus tantùm? nónne &
Gentium? Immò & Gentium.
30 Quoniam quidem unus eſt Deus qui ju-
ſtificat circumciſionem ex fide, & præputium
per fidem.

31 Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit: ſed legem ſtatuimus.

CAPUT IV.

Non ex legis operibus contingit juſtificatio, ſed ex fide in Deum, qua Abraha reputata fuit ad juſtitiam ante datam ipſi circumciſionem, quam poſtea accepit futurus, non lege, ſed juſtitia fidei, pater omnium qui ipſius fidem imitarentur: credidit autem Deo ſe patrem fore multarum gentium per promiſſum ſibi ſemen, cùm tam ipſe quàm uxor ejus Sara annos exceſſiſſent aptos ad generandum.

A 1 QUid ergo dicemus inveniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundùm carnem?
2 Si enim Abraham ex operibus juſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.
*Gen. 3 Quid enim dicit Scriptura? * Credidit
15.b. Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiã.
6. Gal. 4 Ei autem qui operatur, merces nõ imputa-
3.a.5. tur ſecundùm gratiã, ſed ſecundùm debitum.
Iac.2. 5 Ei verò qui non operatur, credenti au-
d.23. tem in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.
6 Sicut & David dicit beatitudinẽ hominis, cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus:
*Pſ. 7 * Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates,
31.a.1. & quorum tecta ſunt peccata.
8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.
B 9 Beatitudo ergo hæc in circumciſione tantùm manet, an etiã in præputio? Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.
10 Quomodo ergo reputata eſt? in circumciſione, an in præputio? Non in circumciſiõne, ſed in præputio.
*Gen.
17.b. 11 * Et ſignum accepit circumciſionis, ſigna-
10.11. culum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio: ut ſit

pater omnium credentium per præputium,ut
reputetur & illis ad juſtitiam:

12 Et ſit pater circumciſionis,non iis tan-
tùm qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis qui
ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio
patris noſtri Abrahæ.

13 Non enim per legem promiſſio Abrahæ, C
aut ſemini ejus, ut heres eſſet mundi, ſed per
juſtitiam fidei.

14 Si enim qui ex lege,heredes ſunt:exina-
nita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non
eſt lex, nec prævaricatio.

16 Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam fir-
ma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex le-
ge eſt ſolùm,ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ,
qui pater eſt omnium noſtrûm.

17 (Sicut ſcriptum eſt:*Quia patrem multa- *
rum gentium poſui te) ante Deum, cui credi- *Gen.*
dit,qui vivificat mortuos,& vocat ea quæ non 17.*a.*
ſunt tamquam ea quæ ſunt. 4.

18 Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut
fieret pater multarum gentium, ſecundùm
quod dictum eſt ei: * Sic erit ſemen tuum. *Gen.*

19 Et non infirmatus eſt fide, nec cõſideravit 15.*b.*5.
corpus ſuum emortuum,cùm jam ferè centum D
eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.

20 In repromiſſione etiam Dei non hæſita-
vit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans
gloriam Deo:

21 Pleniſſimè ſciens quia quæcumque pro-
miſit,potens eſt & facere.

22 Ideò & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

23 Non eſt autem ſcriptum tantùm propter
ipſum,quia reputatum eſt illi ad juſtitiam:

24 Sed & propter nos quibus reputabitur credentibus in eum, qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis:

25 Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.

CAPUT V.

Ex fide, inquit, juſtificati non ſolùm ſpe gloriamur, verum etiam in adverſitatibus: nam ſi Chriſtus pro nobis adhuc impiis mortuus eſt, multò magis ſalvabit jam juſtificatos per ſanguinem ipſius: & ſicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui ſumus; ita per unius Chriſti obedientiam, ex multis delictis juſtificamur ad vitam.

A 1 Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dñm noſtrum Jeſum Chriſtum:

* 2 * Per quem & habemus acceſſum, per fi-
Ephe. dem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & glo-
2.d. riamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.
18.
3 Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in
* *Iac.* tribulationibus: * ſcientes quòd tribulatio pa-
1.a.3. tientiam operatur:

4 Patientia autem probationem, probatio verò ſpem,

5 Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

B 6 Ut quid enim Chriſtus, cùm adhuc infir-
**Heb.* mi eſſemus, ſecundùm tempus * pro impiis
9.d. mortuus eſt?
14.
1.Pet. 7 Vix enim pro juſto quis moritur: nam
3.d. pro bono forſitan quis audeat mori.
18. 8 Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus

9 Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius,

ſalvi erimus ab ira per ipſum.

10 Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij ejus: multò magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

11 Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus. C

12 Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

13 Uſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

14 Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

15 Sed non ſicut delictum, ita & donum. ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit.

16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum. nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem. D

17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.

18 Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.

19 Sicut enim per inobedientiam unius ho-

minis, peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionẽ, juſti conſtituentur multi.
20 Lex autem ſubintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.
21 Ut ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

CAPUT VI.

In Chriſto baptizati ſumus: ut mortui peccato deinceps in novitate vitæ ambulemus; ſicut Chriſtus ſemel mortuus ac ſepultus, ad novam vitam, non ampliùs moriturus, reſurrexit: non ergo jam obediamus peccato aut concupiſcentiis; ſed ſoluti à lege liberatique per Chriſti gratiam à peccato, & ſervi facti juſtitiæ, tradamus membra noſtra in obſequium juſtitiæ ad vitam, quæ priùs tradideramus immunditiæ ad mortem.

A 1 QUid ergo dicemus? permanebis in peccato ut gratia abundet?
2 Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
3 An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus.
*Gal. 3.d. 27. * Col. 2. c. 12. Ephe. 4.c. 23. Heb. 12.a. 1. 1. Pet. 2.a. 1. 4.a. 1.
4 * Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, * ita & nos in novitate vitæ ambulemus.
5 Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectionis erimus.
6 Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultrà non ſerviamus peccato.
7 Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.
B 8 Si autem mortui ſumus cum CHRISTO: credimus quia ſimul etiã vivemus cũ Chriſto:

9 Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

10 Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo.

11 Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

12 Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.

13 Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.

14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia. C

15 Quid ergo? peccavimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

16 * Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam? * *Joan.* 8. *d.* 34. 2. *Pet.* 2. *d.* 19.

17 Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi eſtis.

18 Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ.

19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. D

20 Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.

21 Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.

22 Nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.

23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Caput VII.

In ſimilitudinem mulieris cujus vir defunctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus à lege, qua peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in novitate ſpiritus: occaſione autem legis peccatum judicantis, magis ſe exeruit & crevit peccatum, quanquam lex ſancta eſſet ac ſpiritualis: imò & nunc adverſante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ad ea quæ ſecundùm rationem deteſtamur, legique ſunt contraria.

A 1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

* 1. Cor. 7. 8. 39. 2 * Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri.

3 Igitur vivente viro, vocabitur adultera ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.

4 Itaque fratres mei, & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificemus Deo.

5 Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti.

6 Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novi-

tate ſpiritus,& non in vetuſtate litteræ.
7 Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt?
Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per le-
gem : nam concupiſcentiam neſciebam, niſi B
lex diceret : * Non concupiſces. *Exo.
8 Occaſione autem accepta, peccatum 20. c.
per mandatum operatum eſt in me omnem 17. Deut.
concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum 5. c.
mortuum erat. 21.
9 Ego autem vivebam ſine lege aliquando.
Sed cùm veniſſet mādatum, peccatum revixit.
10 Ego autem mortuus ſum : & inventum
eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc
eſſe ad mortem.
11 Nam peccatum occaſione accepta per
mandatum, ſeduxit me, & per illud occidit. C
12 * Itaque lex quidem ſancta, & manda- * 1.
tum ſanctum, & juſtum, & bonum. Tim.
13 Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt 1. b. 8.
mors? Abſit. Sed peccatum, ut appareat
peccatum, per bonum operatum eſt mihi
mortem : ut fiat ſupra modum peccans pecca-
tum per mandatum.
14 Scimus enim quia lex ſpiritualis eſt: ego
autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato.
15 Quod enim operor, non intelligo. non
enim quod volo bonum, hoc ago : ſed quod
odi malum, illud facio.
16 Si autem quod nolo, illud facio, con-
ſentio legi, quoniam bona eſt.
17 Nunc autem jam non ego operor illud,
ſed quod habitat in me peccatum.
18 Scio enim quia non habitat in me, hoc
eſt in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet
mihi : perficere autem bonum, non invenio.

D 19 Non enim quod volo bonum, hoc facio:
ſed quod nolo malum, hoc ago.
20 Si autem quod nolo, illud facio: jam
non ego operor illud, ſed quod habitat in me
peccatum.
21 Invenio igitur legem volenti mihi facere
bonum, quoniam mihi malum adjacet:
22 Condelector enim legi Dei ſecundùm
interiorem hominem:
23 Video autem aliam legem in membris
meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem
me in lege peccati, quæ eſt in membris
meis.
24 Infelix ego homo, quis me liberabit de
corpore mortis hujus?
25 Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum
noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi
Dei; carne autem legi peccati.

Caput VIII.

Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab omni damnatione eſſe liberos, qui non carnem ſectantur, ſed ſpiritum quem acceperunt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei filios ac futuræ gloriæ cum Chriſto coheredes efficit; ad cujus gloriæ revelationem non ſolùm univerſa aſpirat creatura, vanitati interim ſubjecta; ſed & hi qui ſpiritus acceperunt primitias; illam certa ſpe expectant, ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit inſtruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto charitatem, aſſerens nihil poſſe eos à charitate Dei ſeparare quæ eſt in Chriſto Ieſu.

A 1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis, qui
ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundùm
carnem ambulant.
2 Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit
me à lege peccati & mortis.
3 Nam quod impoſſibile erat legi, in quo
infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum
mittens

mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne,

4 Ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum.

5 Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ carnis ſunt ſapiunt. qui verò ſecundùm ſpiritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.

6 Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita & pax.

7 Quoniam ſapientia carnis inimica eſt B
Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta: nec enim poteſt.

8 Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

9 Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.

10 Si autem Chriſtus in vobis eſt: corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò vivit propter juſtificationem.

11 Quòd ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Je- C
ſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.

12 Ergo fratres debitores ſumus non carni, ut ſecundùm carnem vivamus.

13 Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

14 Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, * 2.
ij ſunt filij Dei. *Tim.*
15 * Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitu- 1.b.7.

*Gal. tis iterùm in timore, ſed accepiſtis ſpiritum *
4.a.5. adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba
(Pater.)

16 Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei.

17 Si autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

D 18 Exiſtimo enim, quòd non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

19 Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

20 Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe:

21 Quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

22 Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

23 Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes; & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri.

E 24 Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat?

25 Si autem quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus.

26 Similiter autem & Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

27 Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid

deſideret Spiritus: quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis.

28 Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.

29 Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filij ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

30 Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, illos & glorificavit. F

31 Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

32 Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

33 Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus qui juſtificat,

34 Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Jeſus, qui mortuus eſt, immò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

35 Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? G

36 (Sicut ſcriptum eſt: * Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.) * Pſ. 43. d. 22.

37 Sed in his omnibus ſuperamus, propter eum qui dilexit nos.

38 Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo,

39 Neque altitudo, neque profundum, ne-

T 2

que creatura alia poterit nos ſeparare à chari-
tate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Dño noſtro.

CAPUT IX

Propter Iudæorum ruinam, de qua vehementer dolet, promiſſiones non fruſtrari aſſerit, Iſraëlitis factas à Deo Abrahæ filiis: nimirum cùm illæ non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantùm ad eos qui ex Iudæis & Gentilibus gratuita Dei electione filij Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem cujus vult miſeretur, & quem vult indurat: Iudæi verò quia non ex fide Chriſti quem rejecerant, ſed ex legis operibus juſtitiam quærebant, ſunt in ſua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti juſtificatis.

A 1 VEritatem dico in Chriſto, non mentior,
teſtimonium mihi perhibente con-
ſcientia mea in Spiritu ſancto:
2 Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & con-
tinuus dolor cordi meo.
*Act. 3 * Optabam enim ego ipſe anathema eſſe
9.a.2. à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati
1.Cor. mei ſecundùm carnem,
15.b. 9. 4 Qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt
B filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſla-
tio, & obſequium, & promiſſa:
5 Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus
ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus
* benedictus in ſæcula. Amen.
Gen. 6 Non autem quòd exciderit verbum Dei.
21.b. 12. Non enim omnes qui ex Iſraël ſunt, ij ſunt
* Iſraëlitæ:
Gal. 7 Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes
4.d. 28. filij: * ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen:
C 8 Id eſt, non qui filij carnis, hi filij Dei;
* ſed * qui filij ſunt promiſſionis, æſtimantur
Gen. in ſemine.
18.b. 10. 9 Promiſſionis enim verbum hoc eſt: * Secun-

dùm hoc tempus veniam;& erit Saræ filius.
10 Non ſolùm autem illa : * ſed & Rebecca *Gen.
ex uno concubitu habens , Iſaac patris noſtri. 25.c.
11 Cùm enim nondum nati fuiſſent,aut ali- 24.
quid boni egiſſent , aut mali, (ut ſecundùm
electionem propoſitum Dei maneret)
12 Non ex operibus , ſed ex vocante di-
ctum eſt ei :
13 * Quia major ſerviet minori , ſicut ſcri- *Gen.
ptum eſt:* Jacob dilexi,Eſau autē odio habui. 25.c. 23.
14 Quid ergo dicemus ? numquid iniqui- *
tas apud Deum ? Abſit. Mal.
15 Moyſi enim dicit : * Miſerebor cujus 1.a.2.
miſereor : & miſericordiam præſtabo cujus D *Exo.
miſerebor. 33. d.
16 Igitur non volentis,neque currentis,ſed 19.
miſerentis eſt Dei.
17 Dicit enim Scriptura Pharaoni : * Quia *Exo.
in hoc ipſum excitavi te , ut oſtendam in te 9.d.
virtutem meam : & ut annuntietur nomen 16.
meum in univerſa terra.
18 Ergo cujus vult miſeretur , & quem
vult indurat.
19 Dicis itaque mihi : quid adhuc quæri-
tur ? voluntati enim ejus quis reſiſtit ?
20 O homo,tu quis es,qui reſpondeas Deo? E
* Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: *Sap.
Quid me feciſti ſic ? 15.b.
21 An non habet poteſtatem figulus luti, 7. Iſa.
ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in 45.b.
honorem , aliud verò in contumeliam ? 9. Ier.18.
22 Quòd ſi Deus volens oſtendere iram,& a.6.
notam facere potentiam ſuam , ſuſtinuit in
multa patientia , vaſa iræ , apta in interitum,
23 Ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in va-

ſa miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.
24 Quos & vocavit nos non ſolùm ex Ju-
dæis,ſed etiam ex Gentibus,
F 25 Sicut in Oſee dicit: * Vocabo non ple-
*Oſee 2.d. bem meam, plebem meam: & non dilectam,
24. dilectam: & non miſericordiam conſecutam,
1.Pet. miſericordiam conſecutam.
2.b. 10. 26 * Et erit: in loco,ubi dictum eſt eis:Non
*Oſee plebs mea vos: ibi vocabuntur filij Dei vivi.
1.d. 10. 27 Iſaias autem clamat pro Iſraël,* Si fue-
* Iſa. rit numerus filiorum Iſraël tamquam arena
10.e. maris,reliquiæ ſalvæ fient.
22. 28 Verbum enim conſummans, & abbre-
vians in æquitate: quia verbum breviatum fa-
ciet Dominus ſuper terram.
G 29 Et ſicut prædixit Iſaias: * Niſi Domi-
* Iſa. nus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen,ſicut Sodo-
1.c.9. ma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles
fuiſſemus.
30 Quid ergo dicemus? Quòd gentes,quæ
non ſectabantur juſtitiam apprehenderunt ju-
ſtitiam: juſtitiam autem, quæ ex fide eſt.
31 Iſraël verò ſectando legem juſtitiæ, in
legem juſtitiæ non pervenit.
32 Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex
operibus: offenderunt enim in lapidem of-
fenſionis.
* Iſa. 33 Sicut ſcriptum eſt: * Ecce pono in
8.c. Sion lapidem offenſionis, & petram ſcanda-
14.28. d.16. li: & omnis, qui credit in eum, non con-
1.Pet. fundetur.
2.b.7.

Caput X.

Orat Apoſtolus pro Iudæis, quos zelum Dei & legis habere aſſerit non ſecundùm ſcientiam: nam Chriſtum finem legis ignorantes, ex legis operibus iuſtitiam quærebant: de diverſitate iuſtitiæ ex operibus legis ab ex

quæ ex fide eſt, quæ tam Iudæo quàm Græco in Chriſtum credenti communis eſt, ubique autem terrarum prædicata eſt Chriſti fides; quam repellentibus Iudæis ſuſceperunt Gentes.

1 FRatres, voluntas quidem cordis mei, & A
obſecratio ad Deum, fit pro illis in ſalutẽ.
2 Teſtimonium enim perhibeo illis, quòd
æmulationem Dei habent, ſed non ſecundùm
ſcientiam.
3 Ignorantes enim juſtitiã Dei, & ſuam quærentes
ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.
4 Finis enim legis, Chriſtus, ad juſtitiam
omni credenti.
5 Moyſes enim ſcripſit, quoniam juſtitiam,
quæ ex lege eſt, * qui fecerit homo, vivet in ea. *Lev.
6 Quæ autem ex fide eſt juſtitia, ſic dicit: * 18.a.
Ne dixeris in corde tuo: quis aſcendet in cæ- 5. Ezec.
lum? id eſt Chriſtum deducere: 20. b.
7 Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt 11.
Chriſtum à mortuis revocare. B
8 Sed quid dicit Scriptura? * Propè eſt *Deut.
verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt 30.c.
verbum fidei, quod prædicamus. 12.
9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum *Deut.
Jeſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus 30.c.
illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris. 14.
10 Corde enim creditur ad juſtitiam: ore
autem confeſſio fit ad ſalutem.
11 Dicit enim Scriptura: * Omnis, qui *Iſa.
credit in illum, non confundetur. 28.d.
12 Non enim eſt diſtinctio Judæi & Græ- 16.
ci: nam idem Dominus omnium, dives in om- C
nes qui invocant illum.
13 * Omnis enim, quicumque invocaverit *Ioel.
nomen Domini, ſalvus erit. 2.g.
14 Quomodo ergo invocabunt, in quem 32.

Act. non crediderunt? Aut quomodo credent ei,
2.c.21. quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?

15 Quomodo verò prædicabunt niſi mittan-
* Iſa. tur? ſicut ſcriptum eſt:* Quàm ſpecioſi pedes
52.b. evangelizantiũ pacem, evangelizantium bona!
7. Nah. 16 Sed non omnes obediunt Evangelio.
1.d.15. Iſaias enim dicit: * Domine quis credidit au-
* Iſa. ditui noſtro?
53.a. 17 Ergo fides ex auditu, auditus autem per
1. Ioan. verbum Chriſti.
12.f. 18 Sed dico: Numquid non audierunt? *
38. Et quidem in omnem terram exivit ſonus eo-
D rum, & in fines orbis terræ verba eorum:
* Pſ. 18 a.5 19 Sed dico: Numquid Iſraël non cogno-
* vit? Primus Moyſes dicit: * Ego ad æmula-
Deut. tionem vos adducam in non gentem: in gen-
32.d. 21. tem inſipientem, in iram vos mittam.
* Iſa. 20 Iſaias autem audet, & dicit, * Inven-
65.a. tus ſum à non quærentibus me: palam appa-
1. rui iis, qui me non interrogabant.
* Iſa. 21 Ad Iſraël autem dicit: * Tota die ex-
65.a. pandi manus meas ad populum non creden-
2. tem, & contradicentem.

CAPUT XI.

Deus quoſdam ex populo Iudaico gratuita ſua electione ſibi ſervavit, per fidem in Chriſtum ſalvandos, reliquis ob incredulitatem in ſua cæcitate juxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentibus in locum ipſorum ex gratuita Dei bonitate aſſumptis: quas monet Apoſtolus ne adverſus Iudæos glorientur: quódque Iudæi ad tempus deſerti tandem ad Chriſtum convertentur; exclamans ob divinæ ſapientiæ incomprehenſibilitatem.

A 1 DIco ergo: Numquid Deus repulit populum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraëlita ſum ex ſemine Abraham, de tribu Benjamin:

2 Non repulit Deus plebem ſuam, quam
præſcivit. An neſcitis in Elia quid dicit Scri-
ptura: quemadmodum interpellat Deum ad-
verſum Iſraël?

3 * Domine Prophetas tuos occiderunt, al- * 3.
taria tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum ſo- *Reg.*
lus, & quærunt animam meam. 19. *b.*
10.
4 Sed quid dicit illi divinum reſponſum?* * 3.
Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non *Reg.*
curvaverunt genua ante Baal. 19. *d.*
18.
5 Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ ſe-
cundùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.

6 Si autem gratia, jam non ex operibus: alio-
quin gratia jam non eſt gratia.

7 Quid ergo? quod quærebat Iſraël, hoc B
non eſt conſecutus: electio autem conſecuta
eſt: ceteri verò excæcati ſunt:

8 Sicut ſcriptum eſt: * Dedit illis Deus ſpiri- * *Iſai.*
tum compunctionis: oculos ut non videant, & 6.*c.* 9.
aures ut nō audiant, uſque ad hodiernū diem. *Matt.*
13.*b.*
9 Et David dicit: * Fiat menſa eorum in 14.
laqueum & in captionem, & in ſcandalum, & *Ioan.*
in retributionem illis. 12.*f.*
40.
10 Obſcurentur oculi eorum ne videant: *Act.*
& dorſum eorum ſemper incurva. 28.*f.*
26.
11 Dico ergo: Numquid ſic offenderunt *Pſ.
ut caderent? Abſit, Sed illorum delicto, ſalus 68.*c.*
eſt Gentibus ut illos æmulentur. 23.

12 Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt
mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium,
quantò màgis plenitudo eorum?

13 Vobis enim dico Gentibus: Quamdiu
quidem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſte-
rium meum honorificabo,

14 Si quomodo ad æmulandum provocem

carnem meam,& ſalvos faciam aliquos ex illis.
15 Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt
C mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis?
16 Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa:
& ſi radix ſancta & rami.
17 Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu au-
tem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſo-
cius radicis, & pinguedinis olivæ factus es.
18 Noli gloriari adverſus ramos. Quòd ſi
gloriaris: non tu radicem portas, ſed radix te.
19 Dices ergo: Fracti ſunt rami ut ego inſerar.
20 Benè: propter incredulitatem fracti ſunt.
Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.
21 Si enim Deus naturalibus ramis non pe-
percit: ne fortè nec tibi parcat.
22 Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem
Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, ſeveri-
tatem: in te autem bonitatem Dei, ſi perman-
ſeris in bonitate, alioquin & tu excidêris.
23 Sed & illi, ſi non permanſerint in incre-
dulitate, inſerentur: potens eſt enim Deus ite-
rùm inſerere illos.
24 Nam ſi tu ex naturali exciſus es oleaſtro,
& contra naturam inſertus es in bonam oli-
vam: quantò magis ij, qui ſecundùm naturam
inſerentur ſuæ olivæ?
D 25 Nolo enim vos ignorare fratres myſte-
rium hoc, (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes)
quia cæcitas ex parte contigit in Iſraël, donec
plenitudo Gentium intraret,
26 Et ſic omnis Iſraël ſalvus fieret, ſicut
*Iſa. ſcriptum eſt: * Veniet ex Sion, qui eripiat, &
59. 4. avertat impietatem à Jacob.
20. 27 Et hoc illis à me teſtamentum: cùm ab-
ſtulero peccata eorum.

28 Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos: ſecundùm electionem autem, chariſſimi propter patres.

29 Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei.

30 Sicut enim aliquando & vos non crediſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum:

31 Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, ut & ipſi miſericordiam conſequantur.

32 Concluſit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium miſereatur.

33 O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!

34 * Quis enim cognovit ſenſum Domini? *Sap.
Aut quis conſiliarius ejus fuit? 9.c.13.
35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Iſai. 40. c.
36 Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in 13.
ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſæcula. Amen. 1.Cor. 2.d. 16.

CAPUT XII.

Inſtruit Romanos ut à ſæculi vanitate abſtracti totos ſe Deo dedant, de ſuſceptis donis non ſe efferentes, aut illorum limites tranſgredientes; ſed in modum membrorum ejuſdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipſis quoque inimicis beneſaciant.

1 OBſecro itaque vos fratres per miſeri- A
cordiam Dei*, ut exhibeatis corpora *
veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo pla- Phil.
centem, rationabile obſequium veſtrum. 4.d. 18.
2 Et nolite conformari huic ſæculo, ſed re-
formamini in novitate ſenſus veſtri: * ut pro- *Ephe.
betis quæ ſit voluntas Dei bona, & benepla- 5.d.
cens, & perfecta. 17.
3 Dico enim per gratiam quæ data eſt mi- 1.The. 4.a.3.

hi, omnibus qui ſunt inter vos: Non plus ſa-
pere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſo-
* 1. brietatem: * & unicuique ſicut Deus diviſit
Cor. menſuram fidei.
12.b. 1. 4 Sicut enim in uno corpore multa mem-
Ephe. bra habemus, omnia autem membra non eun-
4.b.7. dem actum habent:
B 5 Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto,
ſinguli autem alter alterius membra.
6 Habentes autem donationes ſecundùm
gratiam, quæ data eſt nobis, differentes; ſive
prophetiam ſecundùm rationem fidei,
7 Sive miniſterium in miniſtrando, ſive qui
docet in doctrina:
8 Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit
in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui
miſeretur in hilaritate.
* 9 Dilectio ſine ſimulatione. * Odientes ma-
Amos lùm, adhærentes bono:
5.d. 15. 10 * Charitate fraternitatis invicem dili-
C gentes: Honore invicem prævenientes:
* 11 Solicitudine non pigri, Spiritus ferven-
Ephe. tes: Domino ſervientes:
4.a.3. 12 Spe gaudentes: In tribulatione patien-
1.Pet. 2,c. tes: Orationi inſtantes:
17. 13 Neceſſitatibus ſanctorum communi-
*Heb. cantes: * Hoſpitalitatem ſectantes.
13.a. 2. 14 Benedicite perſequentibus vos: benedi-
1.Pet. cite, & nolite maledicere.
4.b.9. 15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum
flentibus:
D 16 Idipſum invicem ſentientes: Non alta
* 2. ſapientes: ſed humilibus conſentientes. Nolite
Cor. eſſe prudentes apud voſmetipſos:
8.d. 21. 17 Nulli malum pro malo reddentes: * pro-

videntes bona non tantùm coram Deo, ſed
etiam coram omnibus hominibus.
18 * Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum *Heb.
omnibus hominibus pacem habentes: 12.d.
19 * Non voſmetipſos defendentes chariſ- 14.
ſimi, ſed date locum iræ. ſcriptum eſt enim: * *Ec-
Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Dominus. cli.28.
20 * Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba il- a 1.2.
lum: ſi ſitit, potum da illi. hoc enim faciens, 3.
carbones ignis congeres ſuper caput ejus. *Matt.
21 * Noli vinci à malo, ſed vince in bono 5.f.
malum. 39.

CAPUT XIII. *Deut.

Hortatur ut ſuperioribus obtemperent inferiores, etiam propter conſcientiam, quamquam civilem tantùm gerant magiſtratum, omnibúſque debita reddant de proximi dilectione, ad quam univerſa lex reducitur: & de tempore gratiæ, ut tranſactis legis tenebris, relictis vitiis, amplectantur Chriſti virtutes. 32.e. 35. Heb. 10.f. 30. *Prov. 25.c. 21.

1 OMnis anima poteſtatibus ſublimiori-
bus ſubdita ſit: Non eſt enim poteſtas A
niſi à Deo: quæ autē ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Sap. 6.a.4.
2 Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordina- 1.Pet.
tioni reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi dam- 2.c.
nationem acquirunt: 13.
3 Nam principes non ſunt timori boni ope-
ris, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem?
Bonum fac; & habebis laudem ex illa:
4 Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si B
autem malum feceris, time: non enim ſine
cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt:
vindex in iram ei, qui malum agit.
5 Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm
propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.
6 Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri
enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.

* 7 * Reddite ergo omnibus debita: cui tribu-
Matt. 22. b. tum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui ti-
21. morem, timorem: cui honorem, honorem.
C 8 Nemini quidquam debeatis, niſi ut invi-
cem diligatis: qui enim diligit proximum, le-
gem implevit.
*Exo. 9 Nam: * Non adulterabis: Non occides:
20.c. 14. Non furaberis: Non falſum teſtimonium di-
Deut. ces: Non concupiſces: & ſi quod eſt aliud man-
5.b. datum, in hoc verbo inſtauratur: * Diliges pro-
18. ximum tuum ſicut te ipſum.
*Lev. 19.d. 10 Dilectio proximi malum non operatur.
18. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.
Mat. 11 Et hoc ſcientes tempus: quia hora eſt jam
22.d. 39. nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt
Mar. noſtra ſalus quàm cùm credidimus.
12.c. 31. 12 Nox præceſſit, dies autem appropinqua-
Gal. vit. Adjiciamus ergo opera tenebrarum, & in-
5.c. duamur arma lucis.
14. 13 Sicut in die honeſtè ambulemus, * non
Jac. 2.b.8. in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cu-
D bilibus & impudicitiis, non in contentione &
*Luc. æmulatione:
21.g. 14 * Sed induimini Dominum Jeſum Chri-
34. ſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

CAPUT XIV.

*Gal. 5.c. 16. *Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi ſunt fo-*
1.Pet. 2.c.11. *vere, & non contemnere, & nec hi nec illi judicare*
quemquam ob ciborum aut dierum diſcrimen, ſcientes
quòd omnes eumdem habeamus Dominum, cui & vi-
vimus & morimur, cui etiam rationem quiſque pro ſe
redditurus eſt: & quamquam nullus cibus jam ſit im-
mundus, nemo tamen quidquam edere debet aut cum
fratris offendiculo, aut contra ſuam conſcientiam.

A 1 INfirmum autem in fide aſſumite, non in
diſceptationibus cogitationum.
2 Alius enim credit ſe manducare omnia:

qui autem infirmus eſt, olus manducet.
3 Is qui manducat, non manducantem non
ſpernat:& qui non manducat, manducantem
non judicet: Deus enim illum aſſumpſit.
4 * Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? * *Iac.*
Domino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit autem: po- 1.c.
tens eſt enim Deus ſtatuere illum. 13.
5 Nam alius judicat diem inter diem: alius
autem judicat omnem diem: unuſquiſque in
ſuo ſenſu abundet.
6 Qui ſapit diem, Domino ſapit: Et qui B.
manducat, Domino manducat: gratias enim
agit Deo. Et qui non manducat, Domino non
manducat, & gratias agit Deo.
7 Nemo enim noſtrûm ſibi vivit, & nemo
ſibi moritur.
8 Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive
morimur, Domino morimur. Sive ergo vivi-
mus, ſive morimur, Domini ſumus.
9 In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & re-
ſurrexit: ut & mortuorũ & vivorũ dominetur.
10 Tu autem quid judicas fratrem tuum?
aut tu quare ſpernis fratrem tuum: * Omnes * 2.
enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. *Cor.*
11 Scriptum eſt enim: * Vivo ego, dicit *5.b.*
Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: 10. * *Iſai.*
& omnis lingua confitebitur Deo. 45. *b.*
12 Itaque unuſquiſque noſtrûm pro ſe ra- 24. *Phil.*
tionem reddet Deo. 2.*b.*
13 Non ergo ampliùs invicem judicemus: 10.
ſed hoc judicate magis, ne ponatis offendicu-
lum fratri, vel ſcandalum.
14 Scio, & confido in Domino Jeſu, quia
nihil commune per ipſum, niſi ei qui exiſtimat
quid commune eſſe, illi commune eſt.

15 Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur: jam non ſecundùm charitatem ambulas. * Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt:

* 1. Cor. 8. d. 11.

16 Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.
17 Non eſt enim regnum Dei, eſca & potus: ſed juſtitia, & pax, & gaudiũ in Spiritu ſãcto:
18 Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus.
19 Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus.
D 20 Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. *Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini, qui per offendiculum manducat.

*Tit. 1. d. 15.

21 * Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

* 1. Cor. 8. d. 13.

22 Tu fidem habes? penes temetipſum habe coram Deo: Beatus, qui non judicat ſemetipſum in eo quod probat.
23 Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, damnatus eſt; quia non ex fide. Omne autem quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

CAPUT XV.

Firmiores debent infirmorum ferre & ſublevare imperfectiones, non ſua, ſed proximorum utilitati ac mutuæ paci ſtudentes: Chriſtus juxta factas patribus promiſſiones prædicavit Iudæis; Gentibus verò ex miſericordia Apoſtoli, non præviis promiſſionibus. Excuſat ſe Paulus quòd liberiùs Romanis ſcripſerit, tamquam Gentium Apoſtolus, oſtendens quomodo ſit hoc munus executus: dicens quòd ad ipſos quoque ſit venturus, ubi datam à Macedonibus eleemoſynam elargitus fuerit Ieroſolymitanæ Eccleſiæ, petens ut pro ſe interim orent.

A 1 DEbemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.

2 Unuſquiſque veſtrûm proximo ſuo pla-
ceat in bonum, ad ædificationem.
3 Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut
ſcriptum eſt: *Improperia improperantium ti- * Pſ.
bi ceciderunt ſuper me. 68. b.
4 Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram 10.
doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam, &
conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.
5 Deus autem patientiæ & ſolatij, *det vobis * 1.
idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Je- Cor. 1.
ſum Chriſtum: b. 10.
6 Ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, B
& patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.
7 Propter quod ſuſcipite invicem, ſicut &
Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.
8 Dico enim Chriſtum Jeſum miniſtrum
fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei,
ad confirmandas promiſſiones patrum:
9 Gentes autem ſuper miſericordia hono- * 2.
rare Deum, ſicut ſcriptum eſt: *Propterea con- Reg.
fitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini 22. d.
tuo cantabo. 50. Pſal.
10 Et iterùm dicit: Lætamini Gentes cum 17. d.
plebe ejus. 50.
11 Et iterùm: * Laudate omnes Gentes Do- * Pſ.
minum: & magnificate eum omnes populi. 116.
12 Et rurſus Iſaias ait: * Erit radix Jeſſe, & a. 1.
qui exurget regere Gentes, in eum Gentes ſpe- * Iſai.
rabunt. 11. c.
10.
13 Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio
& pace in credendo: ut abundetis in ſpe, &
virtute Spiritus ſancti.
14 Certus ſum autem fratres mei, & ego ipſe
de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectio-
ne, repleti omni ſcientia, ita ut poſſitis alteru-
trum monere.

C 15 Audaciùs autem ſcripſi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quæ data eſt mihi à Deo,

16 Ut ſim miniſter Chriſti Jeſu in Gentibus, ſanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata in Spiritu ſancto.

17 Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu ad Deum.

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam Gentium, verbo & factis:

19 In virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Jeruſalem per circuitum uſque ad Illyricum repleverim Evangelium Chriſti.

D 20 Sic autem pædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem: ſed ſicut ſcriptum eſt:

*Iſai. 52.d. 15. 21 * Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.

22 Propter quod & impediebar plurimùm venire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc.

23 Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis:

E 24 Cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primùm ex parte fruitus fuero.

25 Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem miniſtrare ſanctis.

26 Probaverunt enim Macedonia, & Achaia,

collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Jeruſalem :

27 Placuit enim eis:& debitores ſunt eorum. * Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti * 1.
ſunt Gentiles : debent & in carnalibus mini- Cor.9.
ſtrare illis. b.11.

28 Hoc igitur cùm conſummavero, & aſſignavero eis fructum hunc:per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

29 Scio autem quoniam veniens ad vos, in F
abundantia benedictionis Evangelij Chriſti veniam.

30 Obſecro ergo vos,fratres,per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum , & per charitatem ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum,

31 Ut liberer ad infidelibus qui ſunt in Judæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Jeruſalem ſanctis,

32 Ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei , & refrigerer vobiſcum.

33 Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim ſalutandos : quoſdam verò vitandos hortatur, & de aliis dicit quòd ſalutant Romanos.

1 COmmendo autem vobis Phœben ſo- A
rorem noſtram , quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ,quæ eſt in Cenchris :

2 Ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis : & aſſiſtatis ei in quocumque negotio ve- *
ſtri indiguerit:etenim ipſa quoque aſtitit mul- Act.
tis : & mihi ipſi. 18.a.

3 Salutate * Priſcam & Aquilam adjutores 2.&.26.
meos in Chriſto Jeſu ;

4 (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed & cunctæ Eccleſiæ Gentium)

5 Et domeſticam Eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi, qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.

6 Salutate Mariam, quæ multùm laboravit in vobis.

7 Salutate Andronicum & Juniam, cognatos & concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.

8 Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in Domino.

B 9 Salutate Urbanum adjutorem noſtrum in Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum.

10 Salutate Appellen probum in Chriſto.

11 Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino.

12 Salutate Tryphænam & Tryphoſam, quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quæ multùm laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam.

14 Salutate Aſyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, & qui cum eis ſunt, fratres.

C 15 Salutate Philologum & Juliam, Nereum & ſororem ejus, & Olympiadem, & omnes, qui cum eis ſunt, ſanctos.

16 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.

17 Rogo autem vos, fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones & offendicula, præter do-

ctrinam quam vos didiciſtis, faciunt; & declinate ab illis.

18 Hujuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri & per dulces ſermones,& benedictiones,ſeducunt corda innocentium.

19 Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt.Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapiētes eſſe in bono, & ſimplices in malo.

20 Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.

21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, & Lucius,& Jaſon,& Soſipater, cognati mei. D

22 Saluto vos Ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino. * Act. 16.a. 1.

23 Salutat vos Caius hoſpes meus, & univerſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus, frater.

24 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

25 Ei autem,qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterij temporibus æternis, taciti.

26 (Quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarum ſecundùm præceptum æterni Dei,ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti.

27 Soli ſapienti Deo per Jeſum Chriſtũ,cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

Caput Primum.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: ceterùm dolet quòd de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata, gaudens quòd miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit: oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam, & electos ſimplices: ſicut & ſita eſt ſalus in Chriſti morte, cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia, credentibus verò virtus ac ſapientia: ideo enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in ſe glorietur.

A 1 PAulus vocatus Apoſtolus Jeſu Chriſti, per voluntatem Dei, & Soſthenes frater,
2 Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vocatis ſanctis, cũ omnibus qui invocant nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, in omni loco ipſorum, & noſtro.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5 Quòd in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcientia:
6 Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis:
7 Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini noſtri Jeſu Chriſti,
B 8 Qui & confirmabit vos uſque in finem ſine crimine, in die adventus Domini noſtri Jeſu Chriſti.

9 * Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in ſo- * 1.
cietatem filij ejus Jeſu Chriſti Domini noſtri. Theſſ.
10 Obſecro autem vos fratres, per nomen 5. d.
Domini noſtri Jeſu Chriſti: ut idipſum dicatis 24.
omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis
autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem
ſententia.

11 Significatum eſt enim mihi de vobis,
fratres mei, ab iis qui ſunt Chloes, quia con-
tentiones ſunt inter vos.

12 Hoc autem dico, quòd unuſquiſque
veſtrûm dicit: ego quidem ſum Pauli: ego
autem * Apollo: ego verò Cephæ: ego au- *Act.
tem Chriſti. 18. f.

13 Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus 24.
crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli
baptizati eſtis?

C

14 Gratias ago Deo, quòd neminem ve- *Act.
ſtrûm baptizavi * niſi Criſpum & Caium: 18. c.
15 Ne quis dicat quòd in nomine meo ba- 8.
ptizati eſtis. * 1.
16 Baptizavi autem & Stephanæ domum: Pet. 1.
ceterùm neſcio ſi quem alium baptizaverim. c. 16.
Inf. 2.
17 Non enim miſit me Chriſtus baptizare, a. 4.
ſed evangelizare: * non in ſapientia verbi, ut d. 3.
non evacuetur crux Chriſti. * Rom.
18 Verbum enim crucis, pereuntibus qui- 1. b.
dem ſtultitia eſt: iis autem qui ſalvi fiunt, id eſt 16.
nobis, Dei virtus eſt.

19 Scriptum eſt enim: * Perdam ſapien- * Iſa.
tiam ſapientium, & prudentiam prudentium 29. c.
reprobabo. 14.
20 * Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſi- * Iſa.
tor hujus ſæculi? Nónne ſtultam fecit Deus ſa- 33. c.
pientiam hujus mundi? 18.

21 Nam quia in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum : placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes :

22 Quoniam & Judæi ſigna petunt , & Græci ſapientiam quærunt.

23 Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum : Judæis quidem ſcandalum , Gentibus autem ſtultitiam ?

D 24 Ipſis autem vocatis Judæis , atque Græcis, Chriſtum Dei virtutem , & Dei ſapientiam :

25 Quia quod ſtultum eſt Dei , ſapientius eſt hominibus : & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.

26 Videte enim vocationem veſtram fratres , quia non multi ſapientes ſecundùm carnem , non multi potentes , non multi nobiles :

27 Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes : & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia :

28 Et ignobilia mundi , & contemptibilia elegit Deus , & ea quæ non ſunt , ut ea quæ ſunt deſtrueret :

29 Ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus.

30 Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Jeſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & * juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio :

31 Ut quemadmodum ſcriptum eſt : * Qui gloriatur , in Domino glorietur.

*Ier. 23. a. 5.

*Ier. 9. g. 23. 24. 2. Cor. 10. d. 17.

CAPUT

Oſtendit Paulus ſe Chriſtum & hunc crucifixum magna modeſtia verbiſque ſimplicibus prædicaſſe Corinthiis, quamquam perfectis loqueretur etiam ſapientiam mundo abſconditam, quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt: animalis enim non percipit quæ Dei ſunt.

ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, ve- A
1 ni * non in ſublimitate ſermonis, aut *Sup.
ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium 1.6.
Chriſti. 17.

2 Non enim judicavi me ſcire aliquid inter
vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. *Act.
3 *Et ego in infirmitate, & timore, & tre- 18.a.
more multo fui apud vos. 1.
4 Et ſermo meus, & prædicatio mea, *non *2.
in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, Pet.1.
ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis: c.16.
5 Ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.
6 Sapientiam autem loquimur inter perfe- B
ctos: ſapientiam verò non hujus ſæculi, neque
principum hujus ſæculi, qui deſtruuntur:
7 Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio,
quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus
ante ſæcula in gloriam noſtram,
8 Quam nemo principum hujus ſæculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.
C
9 Sed ſicut ſcriptum eſt: * Quod oculus *Iſa.
non vidit, nec auris audivit, nec in cor homi- 64.b.
nis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui di- 4.
ligunt illum:
10 Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum: Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.
11 Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? ita

& quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei.

12 Nos autem non ſpiritum hujus mundi
accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut
D ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis:

*Sup. 1.c. 17. 2. a.1.4. 2.Pet. 1.c. 16.

13 * Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina
Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

14 Animalis autem homo non percipit ea
quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, &
non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.

15 Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe à
nemine judicatur.

*Sap. 9.c. 13. Iſ.40. c.13. Rom. 11.d. 34.

16 * Quis enim cognovit ſenſum Dñi, qui inſtruat eum? Nos autē ſenſum Chriſti habemus.

Caput III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria; contendebant enim de his qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratiæ ac virtutum dare incrementa, ſolúſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè aut malè ſuperædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

A 1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi
ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquam parvulis in Chriſto,

2 Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis: ſed nec nunc quidem
poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

3 Cùm enim ſit inter vos zelus, & contentio: nónne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis:

4 Cùm enim quis dicat: Ego quidem ſum
Pauli: alius autem: Ego Apollo: nónne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò
Paulus?

5 Miniſter ejus, cui credidiſtis, & unicuique
ſicut Dominus dedit.

6 Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus
incrementum dedit.

7 Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neq; B
qui rigat: ſed, qui incrementum dat, Deus.

8 Qui autem plantat, & qui rigat, unum
ſunt. * Unuſquiſque autem propriam merce- * Pſ.
dem accipiet ſecundùm ſuum laborem. 61.d.

9 Dei enim ſumus adjutores: Dei agricul- 13. Matt.
tura eſtis, Dei ædificatio eſtis. 16.d.

10 Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt 27. Rom.
mihi, ut ſapiens architectus fundamentum po- 2.a.6.
ſui: alius autem ſuperædificat. Unuſquiſque Gal.
autem videat quomodo ſuperædificet. 6.b.5.

11 Fundamentum enim aliud nemo poteſt C
ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt
Chriſtus Jeſus.

12 Si quis autem ſuperædificat ſuper fun-
damentum hoc, aurum, argentum, lapides
pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam:

13 Uniuſcujuſque opus manifeſtum erit:
Dies enim Domini declarabit, quia in igne re-
velabitur: & uniuſcujuſque opus quale ſit,
ignis probabit.

14 Si cujus opus manſerit quod ſuperædi-
ficavit, mercedem accipiet.

15 Si cujus opus arſerit, detrimentum pa-
tietur: ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi
per ignem.

16 Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spi-
ritus Dei habitat in vobis?

17 Si quis autem templum Dei violaverit, D
diſperdet illum Deus. * Templum enim Dei * Inf.
ſanctum eſt, quod eſtis vos. 6.d.
19.

2.Cor. 18 Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter
6.d. vos ſapiens eſſe, in hoc ſæculo, ſtultus fiat ut
16. ſit ſapiens.

19 Sapientia enim hujus mundi, ſtultitia
*Iob. eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: * Com-
15.c.3. prehendam ſapientes in aſtutia eorum.
*Pſ. 20 Et iterùm: * Dominus novit cogitatio-
93.b. nes ſapientium, quoniam vanæ ſunt.
11.

21 Nemo itaque glorietur in hominibus.

22 Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſi-
ve Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita,
ſive mors, ſive præſentia, ſive futura: omnia
enim veſtra ſunt:

23 Vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAPUT IV.

Non temere judicandum eſt de Dei miniſtris: reprehenduntur Corinthi qui de miniſtris & acceptis donis gloriabantur, ac ſi illa à ſe haberent: & ſe extollentes contemnebant etiam Apoſtolos, quamquam Paulus illos in Chriſto genuerat: dicit ſe brevi venturum Corinthum, quo Pſeudoapoſtolos redarguat.

A 1 SIc nos exiſtimet homo ut miniſtros Chri-
2.Cor. ſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.
6.a.4. 2 Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut
fidelis quis inveniatur.

3 Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis judicer: aut ab humano die: ſed neque meipſum judico.

4 Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.

5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoadúſque veniat Dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarū, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

B 6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me &

Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne
ſupra quam ſcriptum eſt, unus adverſus alte-
rum infletur pro alio.
7 Quis enim te diſcernit? Quid autem ha-
bes quod non accepiſti? Si autem accepiſti,
quid gloriaris quaſi non acceperis?
8 Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis:
ſine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut &
nos vobiſcum regnemus.
9 Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos no-
viſſimos oſtendit, tamquam morti deſtinatos:
quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & An-
gelis, & hominibus:
10 Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem C
prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem
fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.
11 Uſque in hanc horam & eſurimus, &
ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, &
inſtabiles ſumus,
12 Et * laboramus operantes manibus no- *Act.
ſtris: maledicimur, & benedicimus: perſecu- 20.f.
tionem patimur, & ſuſtinemus: 34.
13 Blaſphemamur, & obſecramus, tam- 1.The.
quam purgamenta hujus mundi facti ſumus, 2.b.9.
omnium peripſema uſque adhuc. 2.The. 3.b.8.
14 Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed
ut filios meos chariſſimos moneo.
15 Nam ſi decem millia pædagogorum ha- D
beatis in Chriſto, ſed non multos patres. Nam
in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.
16 Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote,
ſicut & ego Chriſti.
17 Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt fi-
lius meus chariſſimus, & fidelis in Domino,
qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt

in Chriſtò Jeſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.

18 Tamquam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam.

19 Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed virtutem.

20 Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed in virtute.

21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

Caput V.

Corinthios reprehendit, quòd in inceſtu publicè viventem tolerarent; quem abſens tradit ſatanæ, monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Paſchæ celebrent: nec vult eos commiſceri Chriſtianis palàm crimino ſis.

A 1 OMnino auditur inter vos fornicatio, &
Lev. talis fornicatio, qualis nec inter Gen-
18.a. tes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.
7.8.
20.b. 2 Et vos inflati eſtis: & non magis luctum
11. habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrûm qui hoc opus fecit.

*Col. 3 * Ego quidem abſens corpore, præſens au-
2.a.5. tem ſpiritu, jam judicavi ut præſens eum, qui ſic operatus eſt:

B 4 In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu,

5 Tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.

*Gal. 6 Non eſt bona gloriatio veſtra. * Neſcitis quia
5.b.9. modicum fermentum totam maſſam corrûpit?

C 7 Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha

noſtrum immolatus eſt Chriſtus.
8 Itaque epulemur,non in fermento veteri,
neque in fermento malitiæ & nequitiæ:ſed in
azymis ſinceritatis & veritatis.
9 Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſcea-
mini fornicariis.
10 Non utique fornicariis hujus mundi,
aut avaris,aut rapacibus, aut idolis ſervienti-
bus:alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe.
11 Nunc autem ſcripſi vobis non commiſ- D
ceri; ſi is qui frater nominatur, eſt fornicator,
aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus,
aut ebrioſus,aut rapax: cum ejuſmodi nec ci-
bum ſumere.
12 Quid enim mihi de iis,qui foris ſunt,ju-
dicare? Nónne de iis, qui intus ſunt, vos ju-
dicatis?
13 Nam eos, qui foris ſunt, Deus judica-
bit. Auferte malum ex vobis ipſis.

CAPUT VI.

Corripit eos quòd iudicio contenderent coram iudice ethnico, enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non poſſidebunt: quædam licere dicit quæ non expediant:& varias ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.

1 AUdet aliquis veſtrûm habens nego- A
tium adverſus alterum, judicari apud
iniquos,& non apud ſanctos?
2 An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo
judicabunt? Et ſi in vobis judicabitur mun-
dus, indigni eſtis qui de minimis judicetis?
3 Neſcitis quoniam angelos judicabimus?
quantò magis ſæcularia?
4 Sæcularia igitur judicia ſi habueritis:con-
temptibiles qui ſunt in Eccleſia,illos conſtitui-
te ad judicandum.

5 Ad verecundiam veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit judicare inter fratrem ſuum ?

6 Sed frater cum fratre judicio contendit: & hoc apud infideles ?

B 7 * Jam quidem omnino delictum eſt in vo-
*Matt. bis, quòd judicia habetis inter vos. Quare non
5.f. 9. magis injuriam accipitis ? quare non magis
Luc. fraudem patimini ?
6.d. 29. 8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: &
Rom. hoc fratribus.
12.d. 17. 9 An neſcitis quia iniqui regnum Dei non
1.The. poſſidebunt ? Nolite errare: Neque fornicarij,
4.b.6. neque idolis ſervientes, neque adulteri,

10 Neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.

C 11 Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.

12 Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.

13 Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autē & hunc & has deſtruet: corpus autem non fornicationi, ſed Domino: & Dominus corpori.

14 Deus verò & Dominum ſuſcitavit: & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

15 Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti ? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis ? Abſit.
*Gen. 2.d. 16 An neſcitis quoniam qui adhæret mere-
24. trici, unum corpus efficitur ? * Erunt enim (inquit) duo in carne una.

17 Qui autem adhæret Domino, unus ſpi- *Matt.*
ritus eſt. 19.*a.*
5.
18 Fugite fornicationem. Omne peccatum, *Marc.*
quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt, 10.*a.*
qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. 8.
Eph.
19 An neſcitis quoniam * membra veſtra, 5.*g.*
templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis eſt, 31.
quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri? **Sup.*
3.*d.*
20 * Empti enim, eſtis pretio magno. Glo- 17.
rificate & portate Deum in corpore veſtro. 2.*Cor.*
6.*c.*

CAPUT VII.

16.

Corinthios inſtruit de matrimonio, eiúſque uſu & indiſſolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum; & quomodo fidelis cum coniuge infideli ſe habere debeat: quódque unuſquiſque in quo vitæ ſtatu ad fidem vocatus eſt, permaneat, virginitatem matrimonio præfert; uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit in Domino nubat.

* *Inf.* 7.*d.* 23. 1.*Pet.* 1.*d.* 8.

1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bo- A
num eſt homini mulierem non tangere:
2 Propter fornicationem autem unuſquiſ-
que ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum
virum habeat.
3 * Uxori vir debitum reddat: ſimiliter au- *1.
tem & uxor viro. *Pet.*3.
4 Mulier ſui corporis poteſtatem non ha- *b.*7.
bet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corpo-
ris poteſtatem non habet, ſed mulier.
5 Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex con-
ſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterùm
revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas
propter incontinentiam veſtram.
6 Hoc autem dico ſecundùm indulgen-
tiam, non ſecundùm imperium.
7 Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum: B
ſed unuſquiſque proprium donum habet ex.

Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic.

8 Dico autem non nuptis, & viduis: bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego.

9 Quòd ſi non ſe continent, nubant. Melius eſt enim nubere, quàm uri.

10 Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, * uxorem à viro non diſcedere:

11 Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

Matt. 5. e. 32. 19. b. 9. Marc. 10. a. 7. Luc. 16. e. 18.

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.

13 Et ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum.

C

14 Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.

15 Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſmodi: in pace autem vocavit nos Deus.

16 Unde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum facies? aut unde ſcis vir, ſi mulierem ſalvam facies?

17 Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus, unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus Eccleſiis doceo.

D

18 Circumciſus aliquis vocatus eſt? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus eſt? non circumcidatur.

19 Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei.

20 * Unuſquiſque in qua vocatione voca- *Eph.
tus eſt, in ea permaneat. 4.a.1.

21 Servus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed
& ſi potes fieri liber, magis utere:

22 Qui enim in Domino vocatus eſt ſer-
vus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber
vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.

23 * Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi ho- *Sup.
minum. 6.d.

24 Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, 20.
in hoc permaneat apud Deum. 1. Pet. 1.d.

25 De virginibus autem præceptum Dñi 18.
non habeo: conſilium autem do, tamquam mi- E
ſericordiam conſecutus à Dño, ut ſim fidelis.

26 Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter
inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt
homini ſic eſſe.

27 Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionẽ.
Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

28 Si autem acceperis uxorem, non pecca-
ſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit. tribula-
tionem tamen carnis habebunt hujuſmodi.
Ego autem vobis parco.

29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve
eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tam-
quam non habentes ſint:

30 Et qui flent, tamquam non flentes: & qui
gaudent, tamquam non gaudentes: & qui
emunt, tamquam non poſſidentes:

31 Et qui utuntur hoc mundo, tamquam F
non utantur: præterit enim figura hujus mũdi.

32 Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui
ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt,
quomodo placeat Deo.

33 Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt

quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.

34 Et mulier innupta, & virgo, cogitat quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

35 Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico: non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id, quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi.

G 36 Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, ſi nubat.

37 Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam, benè facit.

38 Igitur & qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit: & qui nõ jungit, meliùs facit.

* Rom. 7. a. 2. 39 * Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit. quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.

40 Beatior autem erit ſi ſic permanſerit, ſecundùm meum conſilium: puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAPUT VIII.

Quamquam idolothytis veſci non ſit ex ſe illicitum, cùm idolum nullius ſit efficacia aut poteſtatis, non ſunt tamen illa edenda aut repugnante conſcientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

A 1 De iis autem, quæ idolis ſacrificantur, ſcimus quia omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat, charitas verò ædificat.

2 Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid,

nondum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire.

3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.

4 De eſcis autem, quæ idolis immolantur, B.
ſcimus quia nihil eſt idolum in mundo, & quòd nullus eſt Deus, niſi unus.

5 Nam etſi ſunt qui dicantur dij, ſive in cælo, ſive in terra (ſiquidem ſunt dij multi, & domini multi:

6 Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.

7 Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam C.
autem cum conſcientia uſque nunc idoli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.

8 Eſca autem nos non commendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundavimus: neque ſi non manducaverimus, deficiemus.

9 Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis.

10 Si enim quis viderit eum, qui habet D.
ſcientiam, in idolio recumbentem: nónne conſcientia ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?

11 * Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt? *Rom. 14. c. 15.*

12 Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.

13 * Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem. *Rom. 14. d. 21.*

Caput IX.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthiis quibus concionabatur, ut omnem amputaret offendiculi occaſionem, licet hoc ſibi fuiſſe licitum multis probet argumentis: ſed in omnem formam ſe vertit, quò plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum qui in ſtadio currunt, aut in agone certant, ſuum quoque ait ſe domare corpus.

A 1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus?
Nónne Chriſtum Jeſum Dñm noſtrum
vidi? Nónne opus meum vos eſtis in Domino?
2 Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen
vobis ſum: nam ſignaculum Apoſtolatus mei
vos eſtis in Domino.
3 Mea defenſio apud eos, qui me interrogant, hæc eſt.
4 Numquid non habemus poteſtatem manducandi, & bibendi?
5 Numquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & ceteri Apoſtoli & fratres Domini, & Cephas?
6 Aut ego ſolus, & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?
7 Quis militat ſuis ſtipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?
8 Numquid ſecundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?
* Deut. 25. a. 4. 9 Scriptum eſt enim in lege Moyſi: * Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura eſt Deo?
1. Tim. 5. c. 18. 10 An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt quoniam debet in ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fru-
B ctus percipiendi.

11 * Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus: * Rom. 15. f. 27.
magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?

12 Si alij poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potius nos? ſed non uſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.

13 * Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altari deſerviunt, cum altari participant? * Deut. 18. a. 1.

14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

15 Ego autem nullo horum uſus ſum. Non autem ſcripſi hæc ut ita fiant in me: bonum eſt enim mihi magis mori, quàm ut gloriam meam quis evacuet. C

16 Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt, ſi non evangelizavero.

17 Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt.

18 Quæ eſt ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium, ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.

19 Nam cùm liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci, ut plures lucrifacerem.

20 Et factus ſum Judæis tamquam Judæus ut Judæos lucrarer.

21 Iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cùm ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem. iis qui ſine lege erant, tamquam ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos, qui ſine lege erant. D

22 Factus ſum infirmis infirmus, ut infir-

mos lucrifacerem. Omnibus omnia factus
ſum, ut omnes facerem ſalvos.
23 Omnia autem facio propter Evangelium:
ut particeps ejus efficiar.
24 Neſcitis quòd ij qui in ſtadio currunt,
omnes quidem currunt, ſed unus accipit bra-
vium? Sic currite ut comprehendatis.
25 Omnis autem, qui in agone contendit,
ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem ut cor-
ruptibilem coronam accipiant; nos autem in-
corruptam.
26 Ego igitur ſic curro, non quaſi in incer-
tum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans:
27 Sed caſtigo corpus meum, & in ſervitu-
tem redigo: ne fortè cùm aliis prædicaverim,
ipſe reprobus efficiar.

Caput X.

Commemoratione ingratorum Judæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à ſimilibus abſterret de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non ſolùm idololatria fugienda eſt, ſed & menſa eorum qui idolothytis veſcuntur: tum quòd per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quòd ſcandalo ſint infirmioribus.

A 1 NOlo enim vos ignorare, fratres, quo-
*Exo. niam patres noſtri omnes * ſub nube
13.d. fuerunt, & omnes * mare tranſierunt;
23. Nũ.9. 2 Et omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nu-
d.21. be, & in mari:
*Exo. 3 * Et omnes eamdem eſcam ſpiritalem
14.e. 22. manducaverunt,
*Exo. 4 * Et omnes eumdem potum ſpiritalem bi-
16.d. berunt: (bibebant autem de ſpiritali conſe-
15. *Exo. quente eos, petra: petra autem erat Chriſtus.)
17.b. 5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum
6. eſt Deo: * nam proſtrati ſunt in deſerto.
Num. 20. b. 11. * Num. 26. g. 64. 65.

6 Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut B
non ſimus concupiſcentes malorum, * ſicut & * Pſ.
illi concupierunt. 105.
c. 4.
7 Neque idololatræ efficiamini, ſicut qui- * Exo.
dam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt: * 32. 6.
Sedit populus manducare & bibere, & ſurre- 6.
xerunt ludere.
8 Neque fornicemur, * ſicut quidam ex ip- * Nũ.
ſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die vigin- 25. a.
ti tria millia. 1.
9 Neque tentemus Chriſtũ: * ſicut quidam * Num.
eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt. 21. b.
10 * Neque murmuraveritis, ſicut qui- 5. 6.
dam eorum murmuraverunt, & perierunt ab * Num.
exterminatore. 11. a.
11 Hæc autem omnia in figura continge- 1. 14.
bant illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem a. 1.
noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt. C
12 Itaq; qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.
13 Tentatio vos non apprehendat niſi humana: fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum ut poſſitis ſuſtinere.
14 Propter quod chariſſimi mihi fugite ab idolorum cultura:
15 Ut prudentibus loquor, vos ipſi judicate quod dico.
16 Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt?
17 Quoniam unus panis, unũ corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.
18 Videte Iſraël ſecundùm carnem: nónne

qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris ?
19 Quid ergo? dico quòd idolis immola-
tum ſit aliquid? aut quod idolum, ſit aliquid?
E 20 Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis
immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios
fieri dæmoniorum: non poteſtis calicem Do-
mini bibere, & calicem dæmoniorum:
21 Non poteſtis menſæ Domini participes
eſſe & menſæ dæmoniorum.
22 An æmulamur Dominum? Numquid
*Sup. fortiores illo ſumus? * Omnia mihi licent,
6.c. ſed non omnia expediunt.
12. 23 Omnia mihi licent, ſed nõ omnia ædificãt.
F 24 Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod
alterius.
25 Omne, quod in macello vænit, mandu-
cate, nihil interrogantes propter conſcientiam.
*Pſ. 26 * Domini eſt terra, & plenitudo ejus.
23.a. 27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis
1. ire: omne, quod vobis apponitur, manducate,
Eccli. nihil interrogantes propter conſcientiam.
17.d.
31. 28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum
G eſt idolis, nolite manducare, propter illum qui
indicavit, & propter conſcientiam:
29 Conſcientiam autem dico non tuam, ſed
alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur
ab aliena conſcientia?
30 Si ego cum gratia participo, quid blaſ-
phemor pro eo quòd gratias ago?
*Col. 31 * Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive
3.e. aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.
17. 32 Sine offenſione eſtote Judæis, & Genti-
bus, & Eccleſiæ Dei.
33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo,
non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod
multis, ut ſalvi fiant.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent, ſed inter ſe diſſiderent: referens interim Sacramenti Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus ac pœnam indignè ad illud accedentium.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. A
2 Laudo autem vos, fratres, quod per
omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vo-
bis, præcepta mea tenetis.
3 Volo autem vos ſcire,* quòd omnis viri *Eph.
caput Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: 5. c.
caput verò Chriſti, Deus. 23.
4 Omnis vir orans aut prophetans velato
capite, deturpat caput ſuum.
5 Omnis autem mulier orans aut prophe-
tans non velato capite, deturpat caput ſuum:
unum enim eſt ac ſi decalvetur.
6 Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. B
Si verò turpe eſt mulieri tonderi, aut decalva-
ri, velet caput ſuum.
7 Vir quidem non debet velare caput ſuum:
quoniam * imago & gloria Dei eſt, mulier au- Gen.
tem gloria viri eſt. 1. c. 26.
8 Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier
ex viro.
9 * Etenim non eſt creatus vir propter mu- *Gen.
lierem, ſed mulier propter virum. 2. d.
10 Ideò debet mulier poteſtatem habere 23.
ſupra caput propter Angelos.
11 Verumtamen neque vir ſine muliere, C
neque mulier ſine viro, in Domino.
12 Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per
mulierem: omnia autem ex Deo.
13 Vos ipſi judicate: decet mulierem non
velatam orare Deum?

14 Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi:

15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.

D 16 Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

17 Hoc autem præcipio: non laudans, quòd non in melius, ſed in deterius convenitis.

18 Primùm quidem convenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.

19 Nam oportet & hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, jam non eſt Dominicam cœnam manducare.

21 Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.

E 22 Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Eccleſiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

23 Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem,

* *Matt.* 26.c. 26. *Marc.* 14.c. 22. *Luc.* 21.b. 17.

24 Et gratias agens fregit, & dixit: * Accipite, & manducate: hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

25 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine. hoc facite quotieſcumque bi-
F betis, in meam commemorationem.

26 Quotieſcumque enim manducabitis pa-
nem hunc & calicem bibetis : mortem Do-
mini annuntiabitis donec veniat.

27 * Itaque quicumque manducaverit pa- *Ioã. 6.f. 59.
nem hunc, vel biberit calicem Domini indignè:
reus erit corporis & ſanguinis Domini.

28 Probet autem ſeipſum homo : & ſic de
pane illo edat, & de calice bibat.

29 Qui enim manducat & bibit indignè, G
judicium ſibi manducat & bibit : non dijudi-
cans corpus Domini.

30 Ideò inter vos multi infirmi & imbecil-
les, & dormiunt multi.

31 Quòd ſi noſmetipſos dijudicaremus,
non utique judicaremur.

32 Dum judicamur autem, à Domino corri-
pimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

33 Itaque fratres mei, convenitis ad man-
ducandum, invicem expectate.

34 Si quis eſurit, domi manducet : ut non
in judicium conveniatis. Cetera autem, cùm
venero, diſponam.

CAPUT XII.

Variis dantur varia ejuſdem Spiritus ſancti chariſmata, ut in modum humani corporis quiſque ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes indigere cognoſcentes, mutuò ſe foveant: & ita Chriſtus ſuæ providit Eccleſiæ de variis hominum ſtatibus.

1 DE ſpiritualibus autem, nolo vos igno- A
rare fratres.

2 Scitis quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſi-
mulachra muta prout ducebamini euntes.

3 Ideo notum vobis facio, * quòd nemo in
Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jeſu. Et *Marc. 9.f. 38.
nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi in
Spiritu ſancto.

4 Diviſiones verò gratiarum ſunt, idem autem Spiritus:

5 Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus:

6 Et diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

7 Unicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.

8 Alij quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eumdem Spiritum.

B 9 Alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia ſanitatum in uno Spiritu:

10 Alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum.

* Rom. 12. a. 3. b. 6. Eph. 4. b. 7.

11 * Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividẽs ſingulis prout vult.

12 Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.

13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno Spiritu potati ſumus.

14 Nam & corpus non eſt unum membrum, ſed multa.

15 Si dixerit pes: Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de corpore?

16 Et ſi dixerit auris: Quoniam non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de corpore?

C 17 Si totum corpus oculus: ubi auditus?

Si totum auditus: ubi odoratus?
18 Nunc autem poſuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore ſicut voluit.
19 Quòd ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus?
20 Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.
21 Non poteſt autem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo; aut iterùm caput pedibus: Non eſtis mihi neceſſarij.
22 Sed multò magis quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt:
23 Et quæ putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his honorem abundantiorem circumdamus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent.
24 Honeſta autem noſtra nullius egent: ſed Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem:
25 Ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita ſint membra. D
26 Et ſi quid patitur unum membrum, cōpatiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.
27 Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.
28 * Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum. *Eph. 4. b. 11.*
29 Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores? numquid omnes virtutes? numquid omnes

gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

30 Æmulamini autem chariſmata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

Caput XIII.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam ſupra fidem & ſpem, reliquáque Dei dona.

A 1 SI linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnẽ fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.

3 Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.

4 Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperam, nõ inflatur,

5 Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum,

6 Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati:

7 Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

B 8 Charitas numquam excidit; ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

9 Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

10 Cùm autem venerit quod perfectum eſt,

eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.
11 Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvu- D
lus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut par-
vulus. Quando autem factus ſum vir, evacuavi
quæ erant parvuli.
12 Videmus nunc per ſpeculum in ænigma-
te: tunc autem facie ad faciem. Nunc cogno-
ſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut &
cognitus ſum.
13 Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas,
tria hæc: major autem horum eſt charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius eſſe dicit dono prophetiæ: imò inutile, ſi deſit qui interpretetur: tradit ergo eis normam qua his donis ordinatè utantur: & mulieres in Eccleſiis ſilere jubet.

1 SEctamini charitatem, æmulamini ſpirita- A
lia: magis autem ut prophetetis.
2 Qui enim loquitur, lingua, non homini-
bus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiri-
tu autem loquitur myſteria.
3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur
ad ædificationem, & exhortationem, & con-
ſolationem.
4 Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat:
qui autem prophetat, Eccleſiam Dei ædificat.
5 Volo autem omnes vos loqui linguis, ma-
gis autem prophetare. Nam major eſt qui pro-
phetat, quàm qui loquitur linguis: niſi fortè in-
terpretetur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.
6 Nunc autem, fratres, ſi venero ad vos B
linguis loquens? quid vobis prodero, niſi vobis
loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in
prophetia, aut in doctrina?
7 Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dan-
tia, ſive tibia ſive cithara, niſi diſtinctionem

ſonituum dederint, quomodo ſcietur id quod
canitur, aut quod citharizatur?
8 Etenim ſi incertam vocem det tuba, quis
parabit ſe ad bellum?
C 9 Ita & vos per linguam niſi manifeſtum
ſermonem dederitis; quomodo ſcietur id quod
dicitur? eritis enim in aëra loquentes.
10 Tam multa, utputa, genera linguarum
ſunt in hoc mundo: & nihil ſine voce eſt.
11 Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei,
cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi
barbarus.
12 Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis
ſpirituum, ad ædificationem Eccleſiæ quæri-
te, ut abundetis.
13 Et ideò qui loquitur lingua, oret ut in-
terpretetur.
14 Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat,
mens autem mea ſine fructu eſt.
D 15 Quid ergò eſt? Orabo ſpiritu, orabo &
mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.
16 Ceterùm ſi benedixeris ſpiritu: qui ſup-
plet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſu-
per tuam benedictionem? quoniam quid di-
cas, neſcit.
17 Nam tu quidem benè gratias agis: ſed
alter non ædificatur.
18 Gratias ago Deo meo, quòd omnium
veſtrûm lingua loquor.
19 Sed in Eccleſia volo quinque verba ſen-
ſu meo loqui, ut & alios inſtruam: quàm de-
cem millia verborum in lingua.
20 Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed
malitia parvuli eſtote; ſenſibus autem perfe-
cti eſtote.

21 In lege ſcriptum eſt: * Quoniam in *Iſai.*
aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic: 28.
& nec ſic exaudient me, dicit Dominus: 11.

22 Itaque linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, ſed fidelibus.

23 Si ergo conveniat univerſa Eccleſia in unum: & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles: nónne dicent quod inſanitis?

24 Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus:

25 Occulta cordis ejus manifeſta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis ſit.

26 Quid ergo eſt, fratres? cùm convenitis, E
unuſquiſque veſtrûm pſalmum habet, doctrinam habet, apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.

27 Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multùm tres, & per partes, & unus interpretetur.

28 Si autem non fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi autem loquatur, & Deo.

29 Prophetæ autem duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent.

30 Quòd ſi alij revelatum fuerit ſedenti, prior taceat.

31 Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare: ut omnes diſcant, & omnes exhortentur:

32 Et ſpiritus prophetarum prophetis ſubjecti ſunt.

D 33 Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis: ſicut & in omnibus Eccleſiis ſanctorum doceo.

34 Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim
* Gen. permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut * &
3. c. 16. lex dicit.

35 Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia.

36 An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in vos ſolos pervenit?

37 Si quis videtur propheta eſſe aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.

38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.

39 Itaque fratres, æmulamini prophetare, & loqui linguis nolite prohibere.

40 Omnia autem honeſtè, & ſecundùm ordinem fiant.

CAPUT XV.

Chriſtum docet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque ac demum Paulo qui ſe minimum dicit Apoſtolorum apparuiſſe: ac noſtram hîc aſtruit reſurrectionem, & ordinem ac modum ejus, unà cum diverſa reſuſcitatorum gloria, non in anima ſolùm, ſed etiam in corpore: mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

A 1 NOtum autem vobis facio, fratres, Evan-
Gal. 1. gelium, quod prædicavi vobis, quod &
b. 11. accepiſtis, in quo & ſtatis,

2 Per quod & ſalvamini: qua ratione prædicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtrà crediſtis.

3 Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro pec-
* Iſa. catis noſtris * ſecundùm Scripturas:
53. b. 4 * Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit
5. * Ioã. tertia die ſecundùm Scripturas:

5 Et quia viſus eſt Cephæ,& poſt hoc * un- 2.a.1.
decim : * Ioā.
6 Deinde viſus eſt plus quàm quingentis 20. e.
fratribus ſimul:ex quibus multi manent uſque 19.
adhuc,quidam autem dormierunt :
7 Deinde viſus eſt Jacobo,deinde Apoſtolis
omnibus :
8 Noviſſimè autem omnium tamquam
abortivo,* viſus eſt & mihi. B
9 * Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, *Aƈt.
qui non ſum dignus vocari Apoſtolus,quoniam 9.a.3.
perſecutus ſum Eccleſiam Dei. *Eph. 3.b.8.
10 Gratia autem Dei ſum id quod ſum, &
gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundan-
tiùs illis omnibus laboravi:non ego autem,ſed
gratia Dei mecum:
11 Sive enim ego,ſive illi;ſic prædicamus,
& ſic crediditis.
12 Si autem Chriſtus prædicatur quòd re-
ſurrexit à mortuis,quomodo quidam dicunt in
vobis,quoniam reſurreƈtio mortuorum nō eſt?
13 Si autem reſurreƈtio mortuorum non eſt:
neque Chriſtus reſurrexit.
14 Si autem Chriſtus non reſurrexit,inanis
eſt ergo prædicatio noſtra , inanis eſt & fides
veſtra:
15 Invenimur autem & falſi teſtes Dei:quo- C
niam teſtimonium diximus adverſus Deum,
quod ſuſcitaverit Chriſtum : quem non ſuſci-
tavit,ſi mortui non reſurgunt.
16 Nam ſi mortui non reſurgunt, neque
Chriſtus reſurrexit.
17 Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana
eſt fides veſtra , adhuc enim eſtis in peccatis
veſtris.

18 Ergo & qui dormierunt in Chriſto,
perierunt.
19 Si in hac vita tantùm in Chriſto ſperan-
tes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus ho-
minibus.
20 Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mor-
*Col. tuis * primitiæ dormientium:
1.c.18. 21 Quoniam quidem per hominem mors,
Apoc. & per hominem reſurrectio mortuorum.
1.b.5. 22 Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita
& in Chriſto omnes vivificabuntur.
* 1. 23 * Unuſquiſque autem in ſuo ordine, pri-
Theſſ. mitiæ Chriſtus: deinde ij, qui ſunt Chriſti,
4. d. qui in adventu ejus crediderunt.
15. 24 Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo
& Patri, cùm evacuaverit omnem principatum
& poteſtatem, & virtutem.
D 25 Oportet autem illum regnare, * donec
*Pſ. ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus.
109. 26 Noviſſima autem inimica deſtruetur
*.1.
Heb. mors: * Omnia enim ſubjecit ſub pedibus
1.d.13. ejus. Cùm autem dicat:
10.c. 27 Omnia ſubjecta ſunt ei: ſine dubio præ-
13.
* Pſ. ter eum, qui ſubjecit ei omnia.
8.b.8. 28 Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia:
Heb. tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubje-
2.b.8. cit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.
29 Alioquin quid facient qui baptizantur
pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt?
ut quid & baptizantur pro illis?
30 Ut quid & nos periclitamur omni hora?
31 Quotidie morior per veſtram gloriam,
fratres quā habeo in Chriſto Jeſu Dño noſtro.
32 Si (ſecundùm hominem) ad beſtias
pugnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui

non reſurgunt? * manducemus, & bibamus, *Sap.
cras enim moriemur. 2.b.6
33 Nolite ſeduci: Corrumpunt mores bo- Iſai.
nos colloquia mala. 22.d.
34 Evigilate juſti, & nolite peccare: igno- 13.56.
rantiam enim Dei quidam habent, ad reveren- d.12.
tiam vobis loquor. E
35 Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt
mortui? qualíve corpore venient?
36 Inſipiens, tu quod ſeminas non vivifi-
catur, niſi prius moriatur.
37 Et quod ſeminas, non corpus, quod fu-
turum eſt ſeminas, ſed nudum granum, utpu-
ta tritici, aut alicujus ceterorum.
38 Deus autem dat illi corpus ſicut vult:
& unicuique ſeminum proprium corpus.
39 Non omnis caro eadem caro: ſed alia
quidem hominum, alia verò pecorum, alia vo-
lucrum, alia autem piſcium.
40 Et corpora cæleſtia, & corpora terre-
ſtria: ſed alia quidem cæleſtium gloria, alia
autem terreſtrium.
41 Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & F
alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella dif-
fert in claritate:
42 Sic & reſurrectio mortuorum. Semina-
tur in corruptione, ſurget in incorruptione.
43 Seminatur in ignobilitate, ſurget in glo-
ria. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute.
44 Seminatur corpus animale, ſurget cor-
pus ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpi-
ritale, ſicut ſcriptum eſt:
45 * Factus eſt primus homo Adam in ani- *Gen.
mam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum 2.a.7.
vivificantem.

46 Sed non priùs quod ſpiritale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpiritale.

47 Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.

48 Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes.

49 Igitur, ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.

50 Hoc autem dico, fratres: quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt: neque corruptio incorruptelam poſſidebit.

G 51 Ecce myſterium vobis dico: Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.

52 In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.

54 Cùm autem mortale hoc induerit immor-
*Oſee talitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: *Ab-
13. d. ſorpta eſt mors in victoria.
14. Hebr. 55 Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors
2. d. ſtimulus tuus?
14. 56 Stimulus autem mortis peccatum eſt: virtus verò peccati lex.

* 1. 57 * Deo autem gratias, qui dedit nobis
Ioan. victoriam per Dominum noſtrum Jeſum
5. a. 5. Chriſtum.

58 Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles: abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino.

Vbi de colligenda pro Chriſtianis qui Ieroſolymis agebant eleemoſyna hortatus eſſet, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam: deinde ſalutationes ſubjungit.

1 DE collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite. A

2 Per unam ſabbati unuſquiſque veſtrûm apud ſe ſeponat, recondens quod ei benè placuerit: ut non, cùm venero, tunc collectæ fiant.

3 Cùm autem præſens fuero: quos probaveritis per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam veſtram in Jeruſalem.

4 Quòd ſi dignum fuerit ut & ego eam, mecum ibunt.

5 Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertranſiero: nam Macedoniam pertranſibo.

6 Apud vos autem forſitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocumque iero. B

7 Nolo enim vos modò in tranſitu videre, ſpero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, ſi Dominus permiſerit.

8 Permanebo autem Epheſi, uſque ad Pentecoſten.

9 Oſtium enim mihi apertum eſt magnum, & evidens: & adverſarij multi.

10 Si autem venerit Timotheus, videte ut ſine timore ſit apud vos: opus enim Domini operatur, ſicut & ego.

11 Ne quis ergo illum ſpernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.

12 De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multùm rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit vo- C

luntas ut nunc veniret: veniet autem, cùm ei vacuum fuerit.

13 Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.

14 Omnia veſtra in charitate fiant.

15 Obſecro autem vos, fratres, noſtis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam ſunt primitiæ Achaiæ, & in miniſterium ſanctorum ordinaverunt ſeipſos.

16 Ut & vos ſubditi ſitis ejuſmodi: & omni cooperanti & laboranti.

D 17 Gaudeo autem in præſentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod vobis deerat, ipſi ſuppleverunt:

18 Refecerunt enim & meum ſpiritum, & veſtrum. Cognoſcite ergo qui hujuſmodi ſunt.

19 Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multùm, Aquilla & Priſcilla, cum domeſtica ſua Eccleſia: apud quos & hoſpitor.

20 Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in oſculo ſancto.

21 Salutatio, mea manu Pauli.

22 Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha.

23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI
APOSTOLI AD CORINTHIOS II.

Caput primum.

Oſtendit Apoſtolus ex quantis in Aſia ortis adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſolaretur: deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit quòd, licet juxta id quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſt levitate, aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem.

1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per A
voluntatem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi,
cũ omnibus ſãctis, qui ſunt in univerſa Achaia.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
3 * Benedictus Deus & Pater Domini no- *Eph. 1.a.3.
ſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & I.Pet.
Deus totius conſolationis, 1.a.3.
4 Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra; ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipſi à Deo.
5 Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.
6 Sive autem tribulamur pro veſtra exhor- B
tatione & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiã earumdem paſſionum, quas & nos patimur:
7 Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcientes quòd ſicut ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.

8 Non enim volumus ignorare vos fratres de
tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quo-
niam ſupra modum gravati ſumus ſupra vir-
tutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.
9 Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum
mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in
nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos:
10 Qui de tãtis periculis nos eripuit, & eruit:
in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet.
11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro
nobis: ut ex multorum perſonis, ejus quæ in
nobis eſt donationis, per multos gratiæ agan-
tur pro nobis.
C 12 Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium
conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cor-
dis & ſinceritate Dei, & non in ſapientia car-
nali, ſed in gratia Dei, converſati ſumus in
hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.
13 Non enim alia ſcribimus vobis, quàm
quæ legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem
quòd uſque in finem cognoſcetis,
14 Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd
gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die
Domini noſtri Jeſu Chriſti,
15 Et hac confidentia volui priùs venire ad
vos, ut ſecundam gratiam haberetis:
16 Et per vos tranſire in Macedoniam, &
iterùm à Macedonia venire ad vos, & à vobis
deduci in Judæam.
17 Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid levi-
tate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm car-
nem cogito, ut ſit apud me Est & Non?
D 18 Fidelis autem Deus, qui ſermo noſter,
qui fuit apud vos, non eſt in illo Est & Non.
19 Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in

vobis per nos prædicatus eſt, per me & Sil-
vanum,& Timotheum,non fuit EST & NON,
ſed EST in illo fuit.
20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt,
in illo EST: ideò & per ipſum Amen Deo ad
gloriam noſtram.
21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in
Chriſto, & qui unxit nos Deus:
22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spi-
ritus in cordibus noſtris.
23 Ego autem teſtem Deum invoco in ani-
mam meam, quòd parcens vobis, non veni
ultrà Corinthum: non quia dominamur fidei
veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudij veſtri:
nam fide ſtatis.

CAPUT II.

Oſtendit quòd ad ipſos non venerit ne majoris eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans ut fornicarium illum recipiant in gratiam: ſimul indicans quòd magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licet prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne A
iterùm in triſtitia venirem ad vos.
2 Si enim ego contriſto vos: & quis eſt,
qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?
3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm
venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam de
quibus oportuerat me gaudere: confidens in
omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium
veſtrûm eſt.
4 Nam ex multa tribulatione & anguſtia
cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas: non
ut contriſtemini: ſed ut ſciatis, quam charita-
tem habeam abundantiùs in vobis.
5 Si quis autem contriſtavit, non me con- B

triſtavit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos.

6 Sufficit illi, qui eiuſmodi eſt, obiurgatio hæc, quæ fit à pluribus:

7 Ita ut econtrariò magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui eiuſmodi eſt.

8 Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

C 9 Ideò enim, & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis.

10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti,

11 Ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12 Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino,

D 13 Non habui requiem ſpiritui meo, eò quòd non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

14 Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco:

15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt:

16 Aliis quidem odor mortis in mortem: alis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

17 Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cum fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multò enim majori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti ac ſpiritus, quàm veteris teſtamenti ac litteræ: & quòd Iudæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

1 INcipimus iterùm noſmetipſos commen- A
dare? aut numquid egemus (ſicut quidam)
commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?
2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordi-
bus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus
hominibus:
3 Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, B
miniſtrata à nobis & ſcripta non atramento,
ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed
i tabulis cordis carnalibus.
4 Fiduciam autem talem habemus, per
Chriſtum ad Deum:
5 Non quòd ſufficientes ſimus cogitare ali-
quid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia
noſtra ex Deo eſt:
6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi
teſtamenti; non littera, ſed Spiritu: littera enim
occidit, Spiritus autem vivificat.
7 Quòd ſi miniſtratio mortis litteris defor-
mata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſ-
ſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi, pro-
pter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:
8 Quomodo non magis miniſtratio Spiritus
erit in gloria?
9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria C
eſt, multò magis abundat miniſterium juſtitiæ
in gloria.
10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit
in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 Si enim quod evacuatur, per gloriam
eſt: multò magis quod manet, in gloria eſt.
12 Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur:
* Exod. 34. d. 33. 13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen
ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filij
Iſraël in faciem ejus, quod evacuatur,
14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in
hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum, (quoniam in Chriſto evacuatur.)
15 Sed uſque in hodiernũ diem, cùm legitur
Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.
16 Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.
* Ioã. 4. d. 24. 17 * Dominus autem Spiritus eſt: Ubi au-
tem Spiritus Domini, ibi libertas:
18 Nos verò omnes, revelata facie gloriam
Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quòd ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtatum eſt, præterquam iis quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternámque gloriam.

A 1 ADeò habentes adminiſtrationem, juxta
quod miſericordiam conſecuti ſumus,
non deficimus,
2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non
ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes nóſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.
3 Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium

noſtrum; in iis, qui pereunt eſt opertum:
4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.
5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed B
Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Jeſum:
6 Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.
7 Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.
8 In omnibus tribulationem patimur, ſed non C
anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur:
9 Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed non perimus:
10 Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris.
11 Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.
12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.
13 Habentes autem eũdem ſpiritum fidei, ſi- * pſ.
cut ſcriptũ eſt: *Credidi propter quod locutus 115.
sũ, & nos credimus, propter quod & loquimur: a.10.
14 Scientes quoniã qui ſuſcitavit Jeſum & nos cũ Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum,
15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: ſed licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur: tamen is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.

17 Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

18 Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt, quæ autem non videntur, æterna ſunt.

CAPUT V.

Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant Apoſtoli abſolvi à corpore, cùm aliter ea frui non poſſint: ſemper autem cupientes Chriſto omnium juſto judici placere, dant ſuis diſcipulis occaſionem de ipſis gloriandi coram adverſariis: & legatione pro Chriſto fungentes; ne ipſum quidem Chriſtum, quem prædicant, & cujus morte reconciliatus eſt Deo mundus, jam ſecundùm carnem noverunt.

A 1 SCimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.

2 Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes.

* *Apoc. 16. c. 15.*

3 * Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.

4 Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri? ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita.

5 Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus.

B 6 Audentes igitur ſemper, ſcientes quoniam dū ſumus in corpore, peregrinamur à Domino:

7 (Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem.)

8 Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore,& præſentes eſſe ad Dominum.

9 Et ideò contendimus,ſive abſentes, ſive præſentes,placere illi.

10 * Omnes enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis,prout geſſit,ſive bonum, ſive malum.

* Rom. 14. b. 10.

C

11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem & in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe.

12 Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde,

13 Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrij ſumus, vobis.

14 Charitas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt:

15 Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus:ut & qui vivunt,jam non ſibi vivant,ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.

D

16 Itaque nos ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc jam non novimus.

17 Si qua ergo in Chriſto nova creatura:vetera tranſierunt:* ecce facta ſunt omnia nova.

18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis miniſterium reconciliationis.

* Iſai. 43. c. 19. Apoc. 21. b. 5.

19 Quoniam quidem Deus erat in Chriſto
mundum reconcilians ſibi, non reputans illis
delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum
reconciliationis.
20 Pro Chriſto ergo legatione fungimur,
tamquam Deo exhortante per nos. Obſecra-
mus pro Chriſto reconciliamini Deo.
21 Eum, qui non noverat peccatum, pro
nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur ju-
ſtitia Dei in ipſo.

CAPUT VI.

Exhortatur ne acceptam negligant gratiam, oſtendens quantum laboraverit ut probatum ſe Dei miniſtrum exhiberet, & admonens ut à convictu & conſortio infidelium ſeparentur.

A 1 ADjuvantes autem exhortamur, ne in
vacuum gratiam Dei recipiatis.
* *Iſa.* 49.c. 8. 2 Ait enim: * Tempore accepto exaudivi
te, & in die ſalutis adjuvi te. Ecce nunc tem-
pus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.
* 1. Cor. 10.g. 32. 3 * Nemini dantes ullam offenſionem, ut
non vituperetur miniſterium noſtrum:
4 Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos
* 1. Cor. 4.a.1. * ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tri-
bulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis,
B 5 In plagis, in carceribus, in ſeditionibus,
in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,
6 In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate,
in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate
non ficta,
7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per ar-
ma juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris;
8 Per gloriam, & ignobilitatem; per infa-
miam, & bonam famam: ut ſeductores, & ve-
races; ſicut qui ignoti & cogniti:
9 Quaſi morientes, & ecce vivimus: ut ca-
ſtigati, & non mortificati:

10 Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes:
ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.
11 Os noſtrum patet ad vos, ô Corinthij,
cor noſtrum dilatatum eſt.
12 Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris:
13 Eamdem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini & vos.
14 Nolite jugum ducere cum infidelibus.
Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?
15 Quæ autem conventio Chriſti ad Belial?
Aut quæ pars fideli cum infideli?
16 Qui autem conſenſus templo Dei cum D
idolis? * Vos enim eſtis templum Dei vivi, *1.
ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, Cor.3.c.16.
& inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, d.17.
& ipſi erunt mihi populus. 6.d.
17 * Propter quod exite de medio eorum, 19. Lev.
& ſeparamini, dicit Dominus, & immundum 26.b.
ne tetigeritis: 12.
18 Et ego recipiam vos: * & ero vobis in *Iſa.
patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, di- 52.c.12.
cit Dominus omnipotens. * Ier.

CAPUT VII. 31.b.9.

Oſtendit Apoſtolus quanto amore Corinthios proſequatur, & quantum de correpta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit, quantúmve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola.

1 Has ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. A
2 Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3 Non ad condemnationem veſtram dico. prædiximus enim quòd in cordibus noſtris eſtis, ad commoriendum, & ad convivendum.
4 Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.
5 Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnē tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ intus timores.
6 Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in adventu Titi.
7 Non ſolùm autem in adventu ejus, ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.
8 Quoniam etſi contriſtavi vos in epiſtola, non me pœnitet: etſi pœniteret, videns quòd epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtavit;
C 9 Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.
* 1. Pet. 2. d. 19. 10 * Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur.
11 Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam, in omnibus exhi-
D buiſtis vos incontaminatos eſſe negotio.
12 Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum qui fecit injuriam, nec propter eum qui

paſſus eſt : ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis
13 Coram Deo : ideò conſolati ſumus. In conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.
14 Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus : ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt,
15 Et viſcera ejus abundantiùs in vobis ſunt : reminiſcentis omnium veſtrûm obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis illum.
16 Gaudeo quòd in omnibus cõfido in vobis.

CAPUT VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus qui Ieroſolymis agebant prompto animo tribuendam tum Macedonum commendatione, tum Chriſti exemplo; admonens, ut quod jam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cujuſque facultate præſtent : & miniſtros collaudat quos ad eam mittit colligendam.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ : A
2 Quòd in multo experimento tribulationis, abundantia gaudij ipſorum fuit ; & altiſſima paupertas eorum, abundavit in divitias ſimplicitatis eorum :
3 Quia ſecundùm virtutem teſtimonium illis reddo, & ſupra virtutem voluntarij fuerunt,
4 Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam, & communicationem miniſterij, quod fit in Sanctos.
5 Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei ;

B 6 Ita ut rogaremus Titum,ut quemadmodum cœpit,ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

7 Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & ſermone,& ſcientia,& omni ſolicitudine,inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quaſi imperans dico:ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9 Scitis enim gratiá Domini noſtri Jeſu Chriſti,quoniam propter vos egenus factus eſt,cùm eſſet dives,ut illius inopia vos divites eſſetis.

10 Et conſilium in hoc do:hoc enim vobis utile eſt,qui non ſolùm facere,ſed & velle cœpiſtis ab anno priore:

11 Nunc verò & facto perficite:ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.

12 Si enim voluntas prompta eſt;ſecundùm id quod habet,accepta eſt, non ſecundùm id quod non habet.

13 Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio,ſed ex æqualitate.

14 In præſenti tempore veſtra abundantia eorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum,ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:

15 * Qui multum, non abundavit:& qui modicum, non minoravit.

* *Exod. 16. e. 18.*

16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.

17 Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cùm ſolicitior eſſet,ſua voluntate profectus eſt ad vos.

18 Miſi

18 Miſimus etiam cum illo fratrem, cuius D
laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias:

19 Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam, quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:

20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ miniſtratur à nobis.

21 *Providemus enim bona non ſolùm co- *Rom. 12. d. 17.
ram Deo, ſed etiam coram hominibus.

22 Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos,

23 Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.

24 Oſtenſionem ergo, quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.

CAPUT IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſynam promptè & abundanter tribuendam; admonens ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providentiæ: variòſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

1 NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos, A
ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.

2 Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

3 Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis:

4 Ne cùm venerint Macedones mecum, B
& invenerint vos imparatos, erubeſcamus

nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.
5 Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres,
ut præveniant ad vos, & præparent repromiſ-
ſam benedictionem hanc paratam eſſe, ſic quaſi
benedictionem, non tanquam avaritiam.
6 Hoc autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè
& metet: & qui ſeminat in benedictionibus,
de benedictionibus & metet.
7 Unuſquiſque prout deſtinavit in corde
*Eccl. 35.b. 11. ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: *hilarem
enim datorem diligit Deus.
C 8 Potens eſt autem Deus omnem gratiam
abundare facere in vobis: ut in omnibus ſem-
per omnem ſufficientiam habentes, abundetis
in omne opus bonum,
* Pſ. 111.b. 9. 9 Sicut ſcriptum eſt: *Diſperſit, dedit paupe-
ribus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
10 Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti:
& panem ad manducandum præſtabit, & mul-
tiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incremen-
ta frugum juſtitiæ veſtræ:
D 11 Ut in omnibus locupletati abundetis in
omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos
gratiarum actionem Deo.
12 Quoniam miniſterium hujus officij, non ſo-
lùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam
abundat per multas gratiarū actiones in Dño,
13 Per probationem miniſterij huius, glo-
rificantes Deum in obedientia confeſſionis ve-
ſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate
communicationis in illos, & in omnes,
14 Et in ipſorum obſecratione pro vobis,
deſiderantium vos propter eminentem gra-
tiam Dei in vobis.
15 Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudoapoſtolos, qui ipſum deprimentes & abjectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos, per A
manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui
in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens
autem confido in vobis.

2 Rogo autem vos ne præſens audeam, per
eam confidentiam qua exiſtimor audere, in
quoſdam, qui arbitrantur nos tamquam ſecundùm
carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non ſecundùm
carnem militamus.

4 Nam arma militiæ noſtræ non carnalia B
ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum,
conſilia deſtruentes,

5 Et omnem altitudinem extollentẽ ſe adverſus
ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes
omnem intellectum in obſequium Chriſti,

6 Et in promptu habentes ulciſci omnem
inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra
obedientia.

7 Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. Si
quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet
iterùm apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt,
ita & nos.

8 Nam, & ſi amplius aliquid gloriatus fuero
de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus
in ædificationem, & non in deſtructionem
veſtram: non erubeſcam.

9 Ut autem non exiſtimer tamquam terrere
vos per epiſtolas:

10 Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, C
graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis
infirma, & ſermo contemptibilis:

11 Hoc cogitet qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

12 Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

D 13 Nos autem non in immenſum gloria-
Eph. bimur, ſed ſecundùm menſuram regulæ, qua
4. b. 7. menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi
uſque ad vos.

14 Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti.

15 Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam,

16 Etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quæ præparata ſunt gloriari.

Ier. 17 Qui autē gloriatur, in Domino glorietur.
9. g. 18 Non enim qui ſeipſum commendat, ille
23. probatus eſt: ſed quem Deus commendat.
1. Cor.
1. d.
31.

CAPUT XI.

Propter pſeudoapoſtolos pervertentes Pauli prædicationem metuens Corinthiis, oſtendit quare nihil ſubſidij ab eis acceperit: deinde ut oſtendat plus fidei ſibi reſtituendum eſſe, quàm illis, ſua recenſet encomia; & primùm adverſa quæ perpeſſus eſt; prædicando Chriſti fidem, & labores ac ſolicitudines.

A 1 UTinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me:

2 Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

3 Timeo autem, ne * ſicut ſerpens Hevam Gen.
ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus 3.*a*.4.
veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in
Chriſto.

4 Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis; aut aliud Evangelium, quod non recepiſtis: rectè pateremini.

5 Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis.

6 Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia: in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis. B

7 Aut numquid peccatum feci, me ipſum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis:

8 Alias Eccleſias expoliavi, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

9 Et cùm eſſem apud vos, & egerem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres, qui venerũt à Macedonia: & in omnib⁹ ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.

10 Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ. C

11 Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.

12 Quod autem facio, & faciam: ut amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionẽ, ut in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos.

13 Nã ejuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarij ſubdoli, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti.

14 Et non mirum: ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis.

15 Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quo- D

rum finis erit ſecundùm opera ipſorum.
16 Iterùm dico,(ne quis me putet inſipien-
tem eſſe , alioquin velut inſipientem accipite
me,ut & ego modicum quid glorier.)
17 Quod loquor,non loquor ſecundùm Deũ,
ſed quaſi in inſipientia,in hac ſubſtãtia gloriæ.
18 Quoniam multi gloriantur ſecundùm
carnem : & ego gloriabor.
19 Libenter enim ſuffertis inſipientes : cùm
ſitis ipſi ſapientes.
D 20 Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem
redigit,ſi quis devorat , ſi quis accipit,ſi quis
extollitur,ſi quis in faciem vos cædit,
21 Secundùm ignobilitatem dico,quaſi nos
infirmi fuerimus in hac parte.In quo quis au-
det(in inſipientia dico)audeo & ego :
22 Hebræi ſunt,& ego : Iſraëlitæ ſunt , &
ego : Semen Abrahæ ſunt,& ego:
E 23 Miniſtri Chriſti ſunt,(ut minus ſapiens
dico)plus ego:in laboribus plurimis, in carce-
ribus abundantiùs,in plagis ſupra modum , in
mortibus frequenter.
* Deut. 25.a. 3. 24 A Judæis quinquies,*quadragenas, una
minus , accepi.
* Act. 16.d. 22. 25 * Ter virgis cæſus ſum,* ſemel lapidatus
ſum,*ter naufragium feci,nocte & die in pro-
fundo maris fui,
* Act. 14.c. 18. 26 In itineribus ſæpè,periculis fluminum ,
periculis latronum , periculis ex genere , peri-
* Act. 27.g. 41. culis ex Gentibus,periculis in civitate,pericu-
lis in ſolitudine,periculis in mari , periculis in
falſis fratribus :
27 In labore & ærumna, in vigiliis multis ,
in fame & ſiti, in jejuniis multis , in frigore &
nuditate :

28 Præter illa quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum.

29 Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? G

30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.

31 Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit quòd non mentior.

32 * Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ regis, cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me comprehenderet: *Act. 9.d. 24

33 Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

Narrat factas ſibi ante annos quatuordecim, divinas viſiones, & de dato ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quòd eum compulerint ut ſe laudaret, cùm ab illis potiùs debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt: ſed metuit ne ad eos veniens inveniat aliquos diſſenſionibus aliiſque vitiis adhuc involutos.

1 SI gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad viſiones & revelationes Domini. A

2 * Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim, ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque ad tertium cælum. *Act. 9.a.3.

3 Et ſcio hujuſmodi hominem, (ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit)

4 Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

5 Pro hujuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.

6 Nam,& ſi voluero gloriari, non ero inſi-
piens: veritatem enim dicam: parco autem, ne
quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me,
aut aliquid audit ex me.
C 7 Et ne magnitudo revelationum extollat
me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus
ſatanæ, qui me colaphizet.
8 Propter quod ter Dominum rogavi ut
diſcederet à me:
9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea:
nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter
igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut in-
habitet in me virtus Chriſti.
D 10 Propter quod placeo mihi in infirmita-
tibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in
perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: Cùm
enim infirmor, tunc potens ſum.
11 Factus ſum inſipiens, vos me coëgiſtis.
Ego enim à vobis debui commendari: nihil
enim minus fui ab iis, qui ſunt ſupra modum
Apoſtoli: tametſi nihil ſum:
12 Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt
ſuper vos, in omni patientia, in ſignis, & prodi-
giis, & virtutibus.
13 Quid eſt enim, quod minus habuiſtis
præ ceteris Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non
gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.
14 Ecce, tertio hoc paratus ſum venire
ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim
quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim
debent filij parentibus theſaurizare, ſed pa-
rentes filiis.
E 15 Ego autem libentiſſimè impendam, &
ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: li-
cet plus vos diligens, minus diligar.

16 Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cùm eſ-
ſem aſtutus, dolo vos cepi.
17 Numquid per aliquem eorum, quos miſi
ad vos, circumveni vos?
18 Rogavi Titum, & miſi cum illo fratrem. F
Numquid Titus vos circumvenit? nónne eo-
dem ſpiritu ambulavimus? nónne iiſdem
veſtigiis?
19 Olim putatis quòd excuſemus nos apud
vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia
autē chariſſimi propter ædificationē veſtram.
20 Timeo enim, ne fortè cum venero, non G
quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à
vobis, qualem non vultis: ne fortè contentio-
nes, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones,
detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditio-
nes ſint inter vos.
21 Ne iterùm cùm venero, humiliet me
Deus apud vos; & lugeam multos ex iis qui
antè peccaverunt, & non egerunt pœniten-
tiam ſuper immunditia, & fornicatione, & im-
pudicitia, quam geſſerunt.

CAPUT XIII.

*Comminatur iis qui peccaverunt, quò ad pœniten-
tiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur ſeverè eos
caſtigare data ſibi à Chriſto poteſtate, cujus virtutem* A
meritò deberent in ſeipſis agnoſcere, additque genera- *
lem exhortationem, & ſalutationes, Deut.

1 ECce tertio hoc venio ad vos: * In ore duo- 19. d.
rum vel trium teſtium ſtabit omne verbū. 15. Matt.
2 Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc ab- 18. c.
ſens iis qui antè peccaverunt, & ceteris omni- 16. Ioan.
bus, quoniam ſi venero iterùm, non parcam. 8. b.
3 An experimentum quæritis ejus, qui in me 17.
loquitur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, Heb. 10. e.
ſed potens eſt in vobis? 28.

B 4 Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo: ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

5 Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide, ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.

6 Spero autem quòd cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi.

C 7 Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt faciatis: nos autem ut reprobi ſimus.

8 Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.

9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus veſtram conſummationem.

10 Ideò hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

D 11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.

12 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti.

13 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD GALATAS.
CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apoſtolus quòd abduci ſe permiſerint à veritate quam ab ipſo acceperant, cùm ſola hæc tenenda ſit: eámque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſteà illam docuerit, quanta ipſam anteà impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ed evangelizandum ſegregaverit.

1 PAulus Apoſtolus non ab ho- A
minibus neque per hominem, ſed
per Jeſum Chriſtum, & Deum
Patrem, qui ſuſcitavit eum à
mortuis:
2 Et qui mecum ſunt omnes fratres, Ec-
cleſiis Galatiæ.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Do-
mino noſtro Jeſu Chriſto,
4 Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris,
ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſe-
cundùm voluntatem Dei & Patris noſtri,
5 Cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.
6 Miror quòd ſic tam citò transferimini, ab B
eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud
Evangelium:
7 Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui
vos conturbant, & volunt convertere Evan-
gelium Chriſti.
8 Sed licet nos, aut Angelus de cælo evan-
gelizet vobis præterquàm quod evangelizavi-
mus vobis, anathema ſit.

C 9 Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si
quis vobis evangelizaverit præter id quod ac-
cepiſtis, anathema ſit.

10 Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo ?
An quæro hominibus placere ? Si adhuc homi-
nibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.

* 1. Cor. 15. a. 1. 11 * Notum enim vobis facio, fratres Evan-
gelium, quod Evangelizatum eſt à me, quia
non eſt ſecundùm hominem :

*E 3. a. 3. 12 * Neque enim ego ab homine accepi illud,
neq; didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.

13 Audiſtis enim converſationem meam
aliquando in Judaïſmo : quoniam ſupra mo-
dum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugna-
bam illam,

14 Et proficiebam in Judaiſmo ſupra mul-
tos coætaneos meos in genere meo, abun-
dantiùs æmulator exiſtens paternarum mea-
rum traditionum.

15 Cùm autem placuit ei, qui me ſegrega-
vit ex utero matris meæ, & vocavit per gra-
tiam ſuam.

16 Ut revelaret Filium ſuum in me, ut
evangelizarem illum in Gentibus : continuò
non acquievi carni & ſanguini.

D 17 Neque veni Jeroſolymam ad anteceſſo-
res meos Apoſtolos : ſed abij in Arabiam : &
iterùm reverſus ſum Damaſcum :

18 Deinde poſt annos tres veni Jeroſoly-
mam videre Petrum, & manſi apud eum die-
bus quindecim :

19 Alium autem Apoſtolorum vidi nemi-
nem, niſi Jacobum fratrem Domini.

20 Quæ autem ſcribo vobis, ecce coram
Deo quia non mentior.

21 Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.
22 Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto:
23 Tantùm autem auditum habebant: Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidẽ quam aliquando expugnabat.
24 Et in me clarificabant Deum.

CAPUT II.

Paulus evangel; veritatem liberè ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus: qui etiam palàm reprehendit Cepham, oſtendens quòd non ex legis operibus quiſquam juſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

1 DEinde poſt annos quatuordecim, iterùm aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. A
2 Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſùm autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurriſſem.
3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi.
4 Sed propter ſubintroductos falſos fratres qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Jeſu, ut nos in ſervitutem redigerent.
5 Quibus neq; ad horam ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelij permaneat apud vos:
6 Ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. * Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.
7 Sed econtrà cum vidiſſent quòd credi-

* *Deut.* 10. *d.* 17. *Iob.* 34. *b.* 19.

Sap. tum eſt mihi Evangelium præputij, ſicut &
6.b.8. Eccli. Petro circumciſionis:
35.b. 8 (Qui enim operatus eſt Petro in Apoſto-
15. Act. latum circumciſionis, operatus eſt & mihi
10.e. inter Gentes.)
34. 9 Et cùm cognoviſſent gratiam, quæ data
Rom. eſt mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui
2.b.11. Ephe. videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt
6.b.9. mihi & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes,
Col.3. ipſi autem in circumciſionem:
d.25. 1.Pet. 10 Tantùm ut pauperum memores eſſemus:
1.c. quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.
17. 11 Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam,
in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.
C 12 Priùs enim quàm venirent quidam à
Jacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem
veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens
eos qui ex circumciſione erant.
13 Et ſimulationi ejus conſenſerunt ceteri
Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in
illam ſimulationem.
14 Sed cùm vidiſſem quòd non rectè am-
bularent ad veritatem Evangelij, dixi Cephæ
coram omnibus. Si tu, cùm Judæus ſis, genti-
liter vivis, & non Judaicè: quomodo Gentes
cogis Judaïzare?
15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus
peccatores.
16 Scientes autem quòd non juſtificatur
homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu
Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut
* juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operi-
Rom. bus legis: * propter quod ex operibus legis
3.c. 20. non juſtificabitur omnis caro.
17 Quòd ſi quærentes juſtificari in Chriſto,

inventi ſumus & ipſi peccatores, numquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.

18 Si enim quæ deſtruxi, iterùm hæc ædifico: prævaricatorem me conſtituo.

19 Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.

20 Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Chriſtus. Quòd autem nunc vivo in carne: in fide vivo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.

21 Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

Caput III.

Sicut Abrahæ, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cùm nemo præſtet legem, maledicti ſunt: ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberavit: promiſſiones verò factæ Abrahæ per fidem complentur, licet interim lex tamquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat juſtificare.

1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis crucifixus? A

2 Hoc ſolum à vobis volo diſcere: Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?

3 Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?

4 Tãta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamẽ ſine cauſa.

5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei? *Gen. 15.b. 6.

6 Sicut ſcriptum eſt: * Abraham credidit Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiam. Rom. 4.a.3. Iac.2.

7 Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ij ſunt filij Abrahæ. d. 23.

B 8 Providens autem Scriptura, quia ex fide
juſtificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ:
Gen. * Quia benedicentur in te omnes Gentes.
12.a. 9 Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum
3. Eccli. fideli Abraham.
44.c. 10 Quicumque enim ex operibus legis ſunt,
21. ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: * Male-
* *Deut.* dictus omnis, qui non permanſerit in omnibus,
27.d. quæ ſcripta ſunt in Libro legis, ut faciat ea.
26. 11 Quoniam autem in lege nemo juſtifica-
* *Habac.2.* tur apud Deum, manifeſtum eſt: * quia juſtus
a.4. ex fide vivit.
Rom. 12 Lex autem non eſt ex fide, ſed, * Qui
1.b.17. fecerit ea, vivet in illis.
* *Lev.* 13 Chriſtus nos redemit de maledicto legis,
18.a. factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum
5. eſt: * Maledictus omnis qui pendet in ligno:
* *Deut.* 14 Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fie-
21.d. ret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiri-
23. tus accipiamus per fidem.
C 15 Fratres (ſecundùm hominem dico) * Ta-
* *Heb.* men hominis confirmatum teſtamentum ne-
9.d. mo ſpernit, aut ſuperordinat.
17. 16 Abrahæ dictæ ſūt promiſſiones, & ſemini
ejus. Non dicit: Et ſeminibꝰ, quaſi in multis: ſed
quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.
17 Hoc autem dico, teſtamentum confirma-
tum à Deo: quæ poſt quadringentos & tri-
ginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad
evacuandam promiſſionem.
18 Nam ſi ex lege hereditas, jam non ex
promiſſione. Abrahæ autem per repromiſſio-
nem donavit Deus.
19 Quid igitur lex? Propter tranſgreſſio-
nes poſita eſt, donec veniret ſemen, cui promi-

ſerat, ordinata per angelos in manu mediatoris:
20 Mediator autem unius non eſt: Deus
autem unus eſt.
21 Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit.
Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare,
verè ex lege eſſet juſtitia.
22 * Sed concluſit Scriptura omnia ſub pec- D
cato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur * Rom.
credentibus. 3.b.9.
23 Prius autem quàm veniret fides, ſub le-
ge cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ
revelanda erat.
24 Itaque lex pædagogus noſter fuit in
Chriſto, ut ex fide juſtificemur.
25 At ubi venit fides, jam non ſumus ſub
pædagogo.
26 Omnes enim filij Dei eſtis per fidem,
quæ eſt in Chriſto Jeſu.
27 * Quicumque enim in Chriſto baptizati * Rom.
eſtis, Chriſtum induiſtis. 6.a.3.
28 Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt
ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque
femina. Omnes enim vos unum eſtis in Chri-
ſto Jeſu.
29 Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abra-
hæ eſtis, ſecundùm promiſſionem heredes.

CAPUT IV.

Ante Chriſtum natum, Iudæi, in modum heredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tamquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſervitute revocare, cùm fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipſum ac prædicationem ipſius anteà acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis, duo teſtamenta deſignantibus: per quod docet legis æmulatores à Chriſti hereditate ejiciendos.

1 DIco autem: Quanto tempore heres par- A
vulus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit
dominus omnium:

2 Sed ſub tutoribus & actoribus eſt, uſque ad præfinitum tempus à patre:

3 Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.

4 At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege,

5 Ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

6 Quoniam autem eſtis filij, miſit Deus Spiritum filij ſui in corda veſtra, clamantem: Abba, Pater.

7 Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quòd ſi filius: & heres per Deum.

B 8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non ſunt dij, ſerviebatis.

9 Nunc autem cùm cognoveritis Deum, immò cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterùm ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?

10 Dies obſervatis, & menſes, & tempora & annos.

11 Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.

12 Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres obſecro vos: Nihil me læſiſtis.

13 Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem: & tentationem veſtram in carne mea

14 Non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Jeſum.

15 Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? teſtimonium enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

16 Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?
17 Æmulantur vos non benè: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.
18 Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos. C
19 Filioli mei, quos iterùm parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.
20 Vellem autẽ eſſe apud vos modò, & mutare vocẽ meam: quoniam confundor in vobis.
21 Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis?
22 Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla*, & unum de libera. *Gen. 16. a. 15.
23 Sed qui de ancilla, ſecundùm carnẽ natus eſt: qui autem de libera per repromiſſionem: D
24 * Quæ ſunt per allegoriã dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Unum quidem in monte Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar: *Gen. 21. a. 2.
25 Sina enim mons eſt in Arabia, qui conjunctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſervit cum filiis ſuis.
26 Illa autem, quæ furſum eſt Jeruſalem, libera eſt; quæ eſt mater noſtra.
27 Scriptum eſt enim:* Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filij deſertæ magis, quàm ejus quæ habet virum. *Iſai. 54. a. 1.
28 * Nos autem fratres, ſecundùm Iſaac promiſſionis filij ſumus. *Rom. 9. b. 8.
29 Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm ſpiritum: ita & nunc. *Gen. 21. a. 10.
30 Sed quid dicit Scriptura? * Ejice ancil-

lam, & filium ejus: non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

31 Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberavit.

CAPUT V.

Qui legis operibus juſtificari cupit, expers eſt fructus Chriſti, in quo nec prodeſt circumciſio, nec præputium, ſed fides viva: hortatur ergo ut caveant à ſeductoribus, ſtudeántque mutuæ dilectioni: caro autem ſemper repugnans ſpiritui, trahit ad carnis opera, quæ ſeparant à regno cælorum: ſpiritus autem adfert fructus quibus illud conſequimur, etiam ſi legis opera non præſtemus.

A 1 STate, & nolite iterùm jugo ſervitutis contineri.

*Act. 15. a. 1. 2 * Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.

3 Teſtificor autem rurſus omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ.

4 Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini: à gratia excidiſtis.

5 Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ expectamus.

6 Nam in Chriſto Jeſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides quæ per charitatem operatur.

B 7 Currebatis benè: quis vos impedivit veritati non obedire?

8 Perſuaſio hæc non eſt ex eo, qui vocat vos.

*1. Cor. 5 b. 6. 9 * Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

10 Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicumque eſt ille.

11 Ego autem, fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem pa-

tior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis.
12 Utinã & abſcindantur qui vos cõturbant.
13 Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres:
tantùm ne libertatem in occaſionem detis car-
nis, ſed per charitatem Spiritus ſervite invicẽ.
14 Omnis enim lex in uno ſermone imple- C
tur:* Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. * Levi.
15 Quòd ſi invicem mordetis, & comedi- 19. d.
tis: videte ne ab invicem conſumamini. 18.
16 Dico autem: * Spiritu ambulate, & de- Matt.
ſideria carnis non perficietis. 22. d.
39.
17 Caro enim concupiſcit adverſus ſpiri- Rom.
tum: Spiritus autem adverſus carnem: hæc 13. c.
enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæ- 8.
* 1.
cumque vultis, illa faciatis. Pet.
18 Quòd ſi ſpiritu ducimini: nõ eſtis ſub lege. 2. c. 11.
19 Manifeſta ſunt autẽ opera carnis: quæ sũt
fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,
20 Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ,
contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſen-
ſiones, ſectæ,
21 Invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſa- D
tiones, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſi-
cut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum
Dei non conſequentur.
22 Fructus autem Spiritus eſt: charitas, gau-
dium, pax, patientia, benignitas, bonitas, lon-
ganimitas,
23 Manſuetudo, fides, modeſtia, continen-
tia, caſtitas, Adverſus hujuſmodi non eſt lex.
24 Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam
crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.
25 Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.
26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, in-
vicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate juvandus eſt proximus, nec aliorum laudes curandæ, ſempérque benè operandum eſt, ut tempore ſuo metamus vitam æternam: rurſum monet ut caveant à ſeductoribus, qui cùm legem ſuadeant, ipſi illam non obſervant: Paulus autem in ſolo Chriſto crucifixo gloriatur, ad quem nec circumciſio, nec præputium quidquam faciunt.

A 1 FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris.

2 Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.

3 Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.

B 4 Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, & non in altero.

* 1. Cor. 3. b. 8. 5 * Unuſquiſque enim onus ſuum portabit.

6 Communicet autem, is qui catechizatur verbo ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.

7 Nolite errare: Deus non irridetur.

8 Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet, corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.

C 9 * Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes.

* 2. Theſſ. 3. c. 13. 10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.

11 Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu.

12 Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantùm ut crucis

Chriſti perſecutionem non patiantur.
13 Neque enim qui circumciduntur, legem
cuſtodiunt: ſed volunt vos circumcidi, ut in
carne veſtra glorientur.
14 Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce D
Domini noſtri Jeſu Chriſti: per quem mihi
mundus crucifixus eſt, & ego mundo.
15 In Chriſto enim Jeſu, neque circũciſio ali-
quid valet, neque præputiũ, ſed nova creatura.
16 Et quicumque hanc regulam ſecuti fue-
rint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper
Iſraël Dei.
17 De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ego
enim ſtigmata Dñi Jeſu in corpore meo porto.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum
ſpiritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

Caput Primum.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam.

1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per A
voluntatem Dei, omnibus ſanctis,
qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.

* 2. Cor. 1.a.3. 1. Pet. 1.a.3. 3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto,
4 Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate.
B 5 Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ,
6 In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo.
7 In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus,
8 Quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſapientia & prudentia:
9 Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo.
10 In diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt in ipſo:
11 In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:
12 Ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui antè ſperavimus in Chriſto:
C 13 In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis, (Evangelium ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto,
14 Qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redẽptionem acquiſitionis, in laudẽ gloriæ ipſius.
15 Propterea & ego audiens fidem veſtram,
quæ

: eſt in Domino Jeſu , & dilectionem in
nes ſanctos ,
6 Non ceſſo gratias agens pro vobis , me-
:iam veſtri faciens in orationibus meis :
7 Ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti pa-
gloriæ , det vobis ſpiritum ſapientiæ , &
:lationis, in agnitione ejus ?
8 Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſcia-
quæ ſit ſpes vocationis ejus , & quæ divi-
gloriæ hereditatis ejus in ſanctis ,
9 Et quæ ſit ſupereminens magnitudo D
utis ejus in nos, qui credimus * ſecundùm * *Inf. 3. b. 7.*
:rationem potentiæ virtutis ejus ,
.o Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans
m à mortuis , & conſtituens ad dexteram
n in cæleſtibus ,
.1 Supra omnem principatum, & poteſta-
, & virtutem, & dominationem, & omne
:ıen, quod nominatur non ſolùm in hoc ſæ-
), ſed etiam in futuro.
2 *Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus : & * *Pſ. 8. 6. 8.*
ım dedit caput ſupra omnem Eccleſiam,
3 Quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus,
omnia in omnibus adimpletur.

CAPUT II.

:ccatis anteà mortui, per Chriſtum vivificati ſunt,
ſuis operibus, ſed gratis per fidem : oſtendit Gentes
priùs alienæ erant à Dei promiſſionibus , jam per
:ſtum & fidem, quæ Dei donum eſt, factas eſſe ſan-
um concives ; idémque habere fundamentum cum
:iarchis ac Prophetis.

ET vos, cùm eſſetis mortui delictis & pec- A
catis veſtris, *Col. 2. c. 13.*
In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm
ulum mundi hujus , ſecundùm principem
:eſtatis aëris hujus , ſpiritus qui nunc

operatur in filios diffidentiæ :

3 In quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ, ſicut & ceteri :

4 Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos,

B 5 Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, (cujus gratia eſtis ſalvati)

6 Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Jeſu :

7 Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu.

8 Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt ;

9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10 Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

C 11 Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne, manu facta :

12 Quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.

13 Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos, qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.

14 Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ

ens inimicitias in carne ſua :
Legem mandatorum decretis evacuans,
uos condat in ſemetipſo in unum novum
inem, faciens pacem,
6 Et reconciliet ambos in uno corpore D
per crucem, interficiens inimicitias in
etipſo.
7 Et veniens evangelizavit pacem vobis,
longè fuiſtis, & pacem iis, qui propè.
8 * Quoniam per ipſum habemus acceſ-
ambo in uno Spiritu ad Patrem. *Rom. 5. a. 2.*
9 Ergo jam non eſtis hoſpites, & advenæ:
eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei.
20 Superædificati ſuper fundamentum
oſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo
ulari lapide Chriſto Jeſu :
21 In quo omnis ædificatio constructa
ſcit in templum ſanctum in Domino :
22 In quo & vos coædificamini in habita-
um Dei in Spiritu.

CAPUT III.

*aulus docuit hoc myſterium, Prophetis & Apoſto-
evelatum, quòd Gentes eſſent per Chriſtum parti-
s promiſſionum Dei : quem orat ut ſpiritu corrobo-
ur, & in charitate radicati, ad plenum in di-
is myſteriis edoceantur.*

HUjus rei gratia, ego Paulus vinctus A
Chriſti Jeſu, pro vobis Gentibus,
2 Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ
i, quæ data eſt mihi in vobis :
3 Quoniam ſecundùm revelationem no
n mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſu-
à ſcripſi in brevi.
4 Prout poteſtis legentes intelligere pru-
ntiam meam in myſterio Chriſti :
5 Quod aliis generationibus non eſt agni-

tum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt
ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu.
6 Gentes eſſe coheredes, & concorporales,
& comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto
Jeſu per Evangelium:
B 7 Cujus factus ſum miniſter, ſecundùm do-
*Sup. num gratiæ Dei, quæ data eſt mihi * ſecundùm
1. d. 19. operationem virtutis ejus.
*1. Cor. 8 * Mihi omnium ſanctorum minimo data
eſt gratia hæc, In Gentibus evangelizare in-
15. b. 9. veſtigabiles divitias Chriſti,
9 Et illuminare omnes, quæ ſit diſpenſa-
tio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui
omnia creavit,
10 Ut innoteſcat principatibus & poteſta-
tibus in cæleſtibus per Eccleſiam, multiformis
ſapientia Dei,
11 Secundùm præfinitionem ſæculorum,
quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro:
C 12 In quo habemus fiduciam, & acceſſum
in confidentia per fidem ejus.
13 Propter quod peto ne deficiatis in tribu-
lationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria
veſtra.
14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad
Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti,
15 Ex quo omnis paternitas in cælis & in
terra nominatur.
16 Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ
ſuæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in
interiorem hominem,
17 Chriſtum habitare per fidem in cordibus
veſtris: in charitate radicati, & fundati,
18 Ut poſſitis comprehendere cum omni-
bus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, &
ſublimitas, & profundum:

19 Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ D
aritatem Chriſti, ut impleamini in omnem
:nitudinem Dei.
20 Ei autem qui potens eſt omnia facere
ɔerabundanter quàm petimus, aut intelli-
nus, ſecundùm virtutem, quæ operatur in
bis:
21 Ipſi gloria in Eccleſia,& in Chriſto Jeſu,
ɔmnes generationes ſæculi ſæculorum. Amen

Caput IV.

*Id unitatem ſpiritus hortatur, oſtendens Chriſtum
verſa diverſis dediſſe chariſmata, & ad ſui corporis
ficationem varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad
m uſque mundi: monet igitur ut exuto veteri homi-
novum induant, utriuſque partes explicans: rurſúm- A
monet ut in hoc corpore manentes, ſeparentur ab iis* 1.
mente excæcati ſequuntur effrenè carnis deſideria, Cor.7.
novos induant mores damnatis prioribus.* d.27.

OBſecro itaque vos ego vinctus in Do- Phili.
mino,* ut dignè ambuletis vocatione, 1. d. 27.
a vocati eſtis,
Cum omni humilitate,& manſuetudine, cũ * Rom.
:ientia, ſupportantes invicem in charitate, 12. b. 10.
3 * Soliciti ſervare unitatem Spiritus in B
ıculo pacis.
4 Unum corpus,& unus Spiritus, ſicut vo- * Mal.
i eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. 2. b. 10.
Unus Dominus, una fides, unum baptiſma. *
* Unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſu- Rom.
: omnes,& per omnia,& in omnibus nobis. 12. a. 3.
7 * Unicuique autem noſtrûm data eſt gra- 1. Cor.
ſecundùm menſuram donationis Chriſti. 12. b. 11.
8 Propter quod dicit: * Aſcendens in altum 2. Cor.
ɔtivam duxit captivitatem: dedit dona ho- 10. d.
nibus. 13.
9 Quòd autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & * Pſ.
ſcendit primùm in inferiores partes terræ? 67. c. 19.

10 Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit
ſuper omnes cælos, ut impleret omnia.

* 1. Cor. 12. d. 28. 11 Et ipſe dedit quoſdam quidem * Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò
Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores,

12 Ad conſummationem ſanctorum in opus
C myſterij, in ædificationem corporis Chriſti:

13 Donec occurramus omnes in unitatem
fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

14 Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes,
& circumferamur omni vento doctrinæ in
nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

15 Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput
D Chriſtus.

16 Ex quo totum corpus compactum, &
connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.

* Rom. 1. c. 21. 17 * Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino,
ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes ambu-
E lant in vanitate ſenſus ſui,

18 Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ
eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum,

19 Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

20 Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum.

21 Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu.

22 * Deponere vos ſecundùm priſtinam con- *Col. 3 b.8.
ſationem veterem hominem, qui corrum-
ur ſecundùm deſideria erroris.
23 * Renovamini autem ſpiritu mẽtis veſtræ, * Rô. 6.a.4.
24 * Et induite novum hominem, qui ſe-
ndùm Deum creatus eſt in juſtitia, & ſan- * Col. 3.b.12
tate veritatis.
25 * Propter quod deponentes mendacium, * 1. Pet.2. a.1.
oquimini veritatem unuſquiſque cum pro-
mo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.
26 * Iraſcimini, & nolite peccare: ſol non * Zach. 8.c. 16.
cidat ſuper iracundiam veſtram.
27 * Nolite locum dare diabolo: F
28 Qui furabatur, jam non furetur: magis * Pſ. 4.a.5.
tem laboret, operando manibus ſuis quod
mum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſita- * Iac. 4.b.7.
m patienti.
29 Omnis ſermo malus ex ore veſtro non
ocedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem
lei, ut det gratiam audientibus.
30 Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum
ei: in quo ſignati eſtis in diem redemptionis. G
31 Omnis amaritudo, & ira, & indignatio,
clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum
nni malitia.
32 * Eſtote autem invicem benigni, miſe-
cordes, donantes invicem, ſicut & Deus in * Col. 3.c.13.
hriſto donavit vobis.

CAPUT V.

Hortatur ut Chriſtum imitentur, longè ſeparati omni vitio ac ſcelerato, & redimentes tempus, aſſu-ant ſpiritualia quæ tradit, exercitia: uxores vult bditas eſſe viris, viros autem diligere uxores, ſicut riſtus dilexit Eccleſiam.

Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij cha-
riſſimi: A

*Ioã. 2*Et ambulate in dilectione, ſicut & Chri-
13. d. ſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro
34.15. b.12. nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem
1.Ioã. ſuavitatis.
4. d. 21. 3* Fornicatio autem, & omnis immundi-
*Col. tia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut
3.a.5. decet ſanctos;
4 Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcur-
rilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis
gratiarum actio.
B 5 Hoc enim ſcitote intelligentes, quod om-
nis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod
eſt idolorum ſervitus, non habet hereditatem
in regno Chriſti & Dei.
* 6*Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter
Matt. hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.
24. a. 4. 7 Nolite ergo effici participes eorum.
Marc. 8 Eratis enim aliquando tenebræ; nunc au-
13. a. tem lux in Domino. Ut filij lucis ambulate:
5. Luc. 9 Fructus enim lucis eſt in omni bonitate,
21. b. & juſtitia, & veritate:
8. 10 Probantes quid ſit beneplacitum Deo:
2.The. 2 a.3. 11 Et nolite communicare operibus infru-
C ctuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.
12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, tur-
pe eſt & dicere.
13 Omnia autem, quæ arguuntur, à lumine
manifeſtantur: omne enim, quod manifeſtatur,
lumen eſt.
D 14 Propter quod dicit: Surge qui dormis, &
exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.
15 Videte itaque fratres, quomodo cautè
*Col. ambuletis: *non quaſi inſipientes,
4.a.5. 16 Sed ut ſapientes: redimentes tempus, quo-
niam dies mali ſunt.

17 * Propterea nolite fieri imprudentes, ſed * Rom.
elligentes quæ ſit voluntas Dei. 12.a.
18 Et nolite inebriari vino in quo eſt lu- 2.
ria: ſed implemini Spiritu ſancto, 1.The.
19 Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & 4.a.3
mnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes &
llentes in cordibus veſtris Domino,
20 Gratias agentes ſemper pro omnibus, in
mine Dñi noſtri Jeſu Chriſti, Deo & Patri.
21 Subjecti invicem in timore Chriſti.
22 * Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut *Gen.
mino: 3.c.
16.
23 * Quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut Col.3.
riſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe, ſalvator cor- c.18.
ris ejus. 1.Pet.
3.a.1.
24 Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, E
& mulieres viris ſuis in omnibus. * 1.
25 * Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Cor.
riſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit 11.a.
ea, 3.
* 1.
26 Ut illam ſanctificaret, mundans lavacro Col.
æ in verbo vitæ, 3.c.
19.
27 Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Ec- F
ſiam, non habentem maculam, aut rugam,
t aliquid huiuſmodi, ſed ut ſit ſancta & im-
culata.
28 Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut
pora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum
igit. *Gen.
29 Nemo enim umquam carnem ſuam 2.d.
io habuit: ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & 24.
riſtus Eccleſiam: Matt.
19.a.
30 Quia membra ſumus corporis ejus, de 5.
rne ejus & de oſſibus ejus. Marc.
10.A.
31 * Propter hoc relinquet homo patrem, & 7.

* 1. Cor. 6. d. 16. matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & * erunt duo in carne una.

32 Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

33 Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.

Caput VI.

Filij parentibus, ſervique dominis obediant: rurſumque parentes erga filios, & domini erga ſervos ſui memores ſint officij: monet Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam, ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam ut pro ſe orent.

A 1 Filij, obedite parentibus veſtris in Domino: hoc enim juſtum eſt.

*Exo. 20. c. 12. 2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam; quod eſt mandatum primum in promiſſione:

Deut. 5. b. 16. 3 Ut benè ſit tibi, & ſis longævus ſuper terrã.

4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.

Eccli. 3. b. 9. Matt. 15. a. 4. Mar. 7. b. 10. 5 * Servi obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto:

Col. 3. d. 20. 6 Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo,

* Col. 3. d. 22. 7 Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino, & non hominibus:

Tit. 2. c. 9. 1. Pet. 2. c. 18. 8 Scientes quoniam unuſquiſque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

B 9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cælis: * & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

* Deut. 10. d. 17.

10 De cetero fratres confortamini in Do- 2.Par.
ino,& in potentia virtutis ejus. 19.b. 7.
11 Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis Iob.
ire adverſus inſidias diaboli. 34.b.
12 Quoniam non eſt nobis colluctatio ad- 19.
rſus carnem & ſanguinem; ſed adverſus Sap. 6.b.8.
incipes, & poteſtates, adverſus mundi re- Eccli.
ores tenebrarum harum, contra ſpiritualia 35.b.
quitiæ, in cæleſtibus. 15. Act.
13 Propterea accipite armaturam Dei, ut 10.e.
ſſitis reſiſtere in die malo; & in omnibus 34. Rom.
rfecti ſtare. 2.b.
14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in 11.
ritate, & induti loricam juſtitiæ, Col.3.
15 Et calceati pedes in præparatione Evan- d.25. 1.Pet.
lij pacis: 1.c.
16 In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in 17.
io poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea ex- C
nguere:
17 * Et galeam ſalutis aſſumite; & gladium * Iſa.
iritus, (quod eſt verbum Dei) 59.d.
18 Per omnem orationem & obſecratio- 17.
em orantes omni tempore in ſpiritu: & in 1.The. 5.b.8.
ſo * vigilantes in omni inſtantia, & obſecra- D
one pro omnibus ſanctis; * Col.
19 * Et pro me, ut detur mihi ſermo in 4.a.2.
pertione oris mei cum fiducia, notum facere * Col. 4.a.3.
yſterium Evangelij: 2.The.
20 Pro quo legatione fungor in catena, ita 3.a.1.
in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.
21 Ut autem & vos ſciatis quæ circa me
nt, quid agam: omnia vobis nota faciet Ty-
icus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter
Domino:
22 Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut

* 1. matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & *
Cor.6. erunt duo in carne una.
d.16. 32 Sacramentum hoc magnum eſt, ego au-
tem dico in Chriſto & in Eccleſia.
33 Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſ-
que uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor
autem timeat virum ſuum.

CAPUT VI.

Filii parentibus, ſervique dominis obediant: rurſúmque parentes erga filios, & domini erga ſervos ſui memores ſint officii: monet Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam, ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam ut pro ſe orent.

A 1 Filij, obedite parentibus veſtris in Do-
mino: hoc enim juſtum eſt.
*Exo. 2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam;
20.c. 12. quod eſt mandátum primum in promiſſione:
Deut. 5.b. 3 Ut benè ſit tibi, & ſis longævus ſuper terrã.
16. 4 Et vos patres nolite ad iracundiam provo-
Eccli. care filios veſtros: ſed educate illos in diſci-
3.b.9. plina & correptione Domini.
Matt. 15.a. 5 * Servi obedite dominis carnalibus cum
4. timore, & tremore, in ſimplicitate cordis ve-
Mar. ſtri, ſicut Chriſto:
7.b. 10. 6 Non ad oculum ſervientes, quaſi homini-
Col.3. bus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes
d.20. voluntatem Dei ex animo,
*Col. 3.d. 7 Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Do-
22. mino, & non hominibus:
Tit.2. 8 Scientes quoniam unuſquiſque, quod-
c.9. cumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domi-
1.Pet. 2.c.18. no, ſive ſervus, ſive liber.

10 De cetero fratres confortamini in Do- 2.*Par.*
ino,& in potentia virtutis ejus. 19.*b.*
11 Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis 7. *Iob.*
are adverſus inſidias diaboli. 34.*b.*
12 Quoniam non eſt nobis colluctatio ad- 19. *Sap.*
erſus carnem & ſanguinem; ſed adverſus 6.*b.*8.
incipes, & poteſtates, adverſus mundi re- *Eccli.*
ores tenebrarum harum, contra ſpiritualia 35.*b.*
equitiæ, in cæleſtibus. 15. *Act.*
13 Propterea accipite armaturam Dei, ut 10 *e.*
oſſitis reſiſtere in die malo; & in omnibus 34. *Rom.*
erfecti ſtare. 2.*b.*
14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in 11.
eritate, & induti loricam juſtitiæ, *Col.*3.
15 Et calceati pedes in præparatione Evan- *d.*25. 1.*Pet.*
elij pacis: 1.*c.*
16 In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in 17. C
uo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea ex-
nguere:
17 * Et galeam ſalutis aſſumite; & gladium * *Iſa.*
piritus, (quod eſt verbum Dei) 59.*d.*
18 Per omnem orationem & obſecratio- 17. 1.*The.*
em orantes omni tempore in ſpiritu: & in 5.*b.*8.
pſo * vigilantes in omni inſtantia, & obſecra- D
ione pro omnibus ſanctis; * *Col.*
19 * Et pro me, ut detur mihi ſermo in 4.*a.*2. * *Col.*
pertione oris mei cum fiducia, notum facere 4.*a.*3.
nyſterium Evangelij: 2.*The.*
20 Pro quo legatione fungor in catena, ita 3.*a.*1.
t in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.
21 Ut autem & vos ſciatis quæ circa me
unt, quid agam: omnia vobis nota faciet Ty-
hicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter

cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

23 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto.

24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.

Caput Primum.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis quòd preſſura ſua in majorem Evangelij fructum ceſſerint: quam utilitatem ſi non ſpectaret, omnino diſſolvi cuperet, & eſſe cum Chriſto: eóſque adhortatur ut dignè ad Chriſti Evangelium converſentur, dicens quòd pro ipſo jam afflictiones ſuſtinuerint.

A 1 Paulus & Timotheus, ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum epiſcopis, & diaconibus.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri,

4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,

5 Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti à prima die uſque nunc.

6 Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu.

7 Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro om- B
ibus vobis : eò quòd habeam vos in corde,
: in vinculis meis, & in defenſione & con-
:matione Evangelij, ſocios gaudij mei om-
:s vos eſſe.
8 Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cu-
iam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti.
9 Et hoc oro ut charitas veſtra magis ac
iagis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu :
10 Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, &
ne offenſa in diem Chriſti,
11 Repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chri-
um, in gloriam & laudem Dei.
12 Scire autem vos volo fratres, quia quæ
rca me ſunt, magis ad profectum venerunt
vangelij :
13 Ita ut vincula mea manifeſta fierent in
hriſto in omni prætorio, & in ceteris om-
ibus ;
14 Et plures è fratribus in Domino confi-
entes vinculis meis, abundantiùs auderent
ne timore verbum Dei loqui.
15 Quidam quidem & propter invidiam C
: contentionem, quidam autem & propter
onam voluntatem Chriſtum prædicant.
16 Quidam ex charitate, ſcientes quoniam
i defenſionem Evangelij poſitus ſum.
17 Quidam autem ex contentione Chri-
um annuntiant non ſincerè, exiſtimantes
reſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis.
18 Quid enim? Dum omni modo, ſive per
ccaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus an-
untietur ; & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.
19 Scio enim quia hoc mihi proveniet ad
lutem, per veſtram orationem, & ſubmi-

C niſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti.

20 Secundùm expectationem & ſpem meam; quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.

21 Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum.

D 22 Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.

23 Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multò magis meliùs.

24 Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.

25 Et hoc confidens ſcio quia manebo, & permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum, & gaudium fidei:

26 Ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto Jeſu in me, per meum adventũ iterùm ad vos.

*Eph. 4. a. 1. Col. 1. b. 10. 1. The. 2. c. 12.

27 * Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos, ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelij.

28 Et in nullo terreamini ab adverſariis: quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc à Deo:

29 Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini:

30 Idem certamen habentes, quale & vidiſtis in me, & nunc audiſtis de me.

Id mutuam dilectionem & concordiam, animique eſtiam miro affectu eos hortatur, exemplo Chriſti, in s nomine omne genu nunc flectitur, utque ſuam in re operentur ſalutem: congratulatur tum illis quod malos ſanctè vivant, tum ſibi quòd tales habeant pulos: Timotheum laudat à ſincera Evangelii prætione & obedientia; ſimiliter & Epaphroditum, n ad eos mittit, poſtquam ab ægritudine convaluit.

SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiri- A
ſi qua viſcera miſerationis:

Implete gaudium meum, ut idem ſapia- eamdem charitatem habentes, unanimes, ›ſum ſentientes.

Nihil per contentionem, neque per ina- a gloriam: ſed in humilitate ſuperiores ſibi icem arbitrantes,

Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ea quæ aliorum.

Hoc enim ſentite in vobis, quod & in riſto Jeſu:

; Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam itratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:

Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi ipiens, in ſimilitudinem hominum factus, habitu inventus ut homo.

8 * Humiliavit ſemetipſum factus obediens * Heb. ue ad mortem, mortem autem crucis. 2.c.9.

Propter quod & Deus exaltavit illũ, & do- B it illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen:

10 * Ut in nomine Jeſu omne genu flecta- * Iſa. cæleſtium, terreſtrium & infernorum; 45.d.

11 Et omnis lingua confiteatur, quia Do- 24. nus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Rom. 14.c.

2 Itaque chariſſimi mei, (ſicut ſemper obe- 11. is) non ut in præſentia mei tantùm, ſed ltò magis nunc in abſentia mea, cum metu

& tremore veſtram ſalutem operamini.
13 Deus eſt enim, qui operatur in vobis &
velle, & perficere, pro bona voluntate.
* 1. Pet. 4. 9. 14 * Omnia autem facite ſine murmura-
tionibus, & hæſitationibus :
15 Ut ſitis ſine querela , & ſimplices filij
B Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis pra-
væ & perverſæ : inter quos lucetis ſicut lumi-
naria in mundo ,
C 16 Verbum vitæ continentes ad gloriam
meam in die Chriſti, quia non in vacuum cu-
curri, neque in vacuum laboravi.
17 Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium , &
obſequium fidei veſtræ , gaudeo , & congra-
tulor omnibus vobis.
18 Idipſum autem & vos gaudete , & con-
gratulamini mihi.
* Act. 16. 1. 19 Spero autem in Domino Jeſu, * Timo-
theum me citò mittere ad vos : ut & ego bono
animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.
20 Neminem enim habeo tam unanimem,
qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.
* 1. Cor. 13. 5. 21 * Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt,
non quæ ſunt Jeſu Chriſti.
22 Experimentum auté ejus cognoſcite, quia
ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.
D 23 Hunc igitur ſpero me mittere ad vos,
mox ut videro quæ … unt.
24 … no, quoniam &
… imavi Epaphro-
… tem, & commili-
… tem Apoſtolum, &
… mittere ad vos :
… os deſiderabat:

mœſtus erat, propterea quòd audieratis
um infirmatum.

27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem;
d Deus miſertus eſt ejus; non ſolùm autem
us, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper
ſtitiam haberem.

28 Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo
rùm gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.

29 Excipite itaque illum cum omni gaudio
Domino, & ejuſmodi cum honore habetote.

30 Quoniam propter op s Chriſti uſque
mortem acceſſit, tradens nimam ſuam, ut
pleret id, quod ex vobis deerat erga meum
ſequium.

CAPUT III.

*emo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id ma-
e conveniret: qui tamen omnia hac detrimentum
itratus eſt, quò Dei juſtitiam ex fide in Chriſtum
piſceretur, ſemper proficiens ut tandem perfectionem
ſequeretur: quapropter Philippenſes hortatur ut ipſū,
non dyſcolos, crucis Chriſti, inimicos, imitentur.*

DE cetero fratres mei gaudete in Domi- A
no. Eadem vobis ſcribere, mihi quidem
1 pigrum, vobis autem neceſſarium.

2 Videte canes, videte malos operarios, vi-
e conciſionem.

3 Nos enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu
vimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, &
n in carne fiduciam habentes:

4 Quamquam ego habeam confidentiam
carne. Si quis alius videtur confidere in
agis.
ſus octavo die, ex genere Iſraël,
n, Hebræus ex Hebræis, * ſe- *Act. 23. b. 6.
ariſæus,
mulationem perſequens

C niſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti.
20 Secundùm expectationem & ſpem meam; quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.

21 Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum.

D 22 Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.

23 Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multò magis meliùs:

24 Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.

25 Et hoc confidens ſcio quia manebo, & permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum, & gaudium fidei:

26 Ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto Jeſu in me, per meum adventũ iterùm ad vos.

*Eph. 4. a. 1. Col. 1. b. 10. 1. The 2. c. 12. 27 * Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos, ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelij.

28 Et in nullo terreamini ab adverſariis: quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc à Deo:

29 Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini:

30 Idem certamen habentes, quale & vidiſtis in me, & nunc audiſtis de me.

Ad mutuam dilectionem & concordiam, animique deſtiam miro affectu eos hortatur, exemplo Chriſti, in us nomine omne genu nunc flectitur, útque ſuam in iore operentur ſalutem: congratulatur tum illis quòd er malos ſanctè vivant, tum ſibi quòd tales habeant cipulos: Timotheum laudat à ſincera Evangelij præ- atione & obedientia; ſimiliter & Epaphroditum, m ad eos mittit, poſtquam ab ægritudine convaluit.

SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod A
ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiri-
s, ſi qua viſcera miſerationis:
2 Implete gaudium meum, ut idem ſapia-
, eamdem charitatem habentes, unanimes,
pſum ſentientes.
3 Nihil per contentionem, neque per ina-
m gloriam: ſed in humilitate ſuperiores ſibi
vicem arbitrantes,
4 Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes,
l ea quæ aliorum.
5 Hoc enim ſentite in vobis, quod & in
riſto Jeſu:
6 Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam
bitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:
7 Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi
cipiens, in ſimilitudinem hominum factus,
habitu inventus ut homo.
8 * Humiliavit ſemetipſum factus obediens * Heb.
ue ad mortem, mortem autem crucis. 2.c.9.
Propter quod & Deus exaltavit illũ, & do- B
vit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen:
10 * Ut in nomine Jeſu omne genu flecta- * Iſa.
, cæleſtium, terreſtrium & infernorum; 45.d.
11 Et omnis lingua confiteatur, quia Do- 24.
nus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Rom.
12 Itaque chariſſimi mei, (ſicut ſemper obe- 14.c.
tis) non ut in præſentia mei tantùm, ſed 11.
ltò magis nunc in abſentia mea, cum metu

& tremore veſtram ſalutem operamini.
13 Deus eſt enim, qui operatur in vobis &
velle, & perficere, pro bona voluntate.
* 1. 14 * Omnia autem facite ſine murmura-
Pet. 4. tionibus, & hæſitationibus:
b. 9. 15 Ut ſitis ſine querela, & ſimplices filij
A Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis pravæ & perverſæ: inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo,
C 16 Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Chriſti, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.
17 Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, & obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis.
18 Idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.
* Act. 19 Spero autem in Domino Jeſu, * Timo-
16. a. theum me citò mittere ad vos: ut & ego bono
1. animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.
20 Neminem enim habeo tam unanimem, qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.
* 1. 21 * Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt,
Cor. non quæ ſunt Jeſu Chriſti.
13. b. 22 Experimentum autẽ ejus cognoſcite, quia
5. ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.
23 Hunc igitur ſpero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me ſunt.
24 Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.
D 25 Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem: & cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos:
26 Quoniam quidem omnes vos deſiderabat:

mœſtus erat, propterea quòd audieratis
um infirmatum.
27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem;
l Deus miſertus eſt ejus; non ſolùm autem
is, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper
ſtitiam haberem.
28 Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo
rùm gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.
29 Excipite itaque illum cum omni gaudio
Domino, & ejuſmodi cum honore habetote.
30 Quoniam propter op·s Chriſti uſque
mortem acceſſit, tradens ‹nimam ſuam, ut
pleret id, quod ex vobis deerat erga meum
ſequium.

CAPUT III.

*'emo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id ma-
'e conveniret: qui tamen omnia hac detrimentum
itratus eſt, quò Dei juſtitiam ex fide in Chriſtum
›iſceretur, ſemper proficiens ut tandem perfectionem
'equeretur: quapropter Philippenſes hortatur ut ipſū,
ıon dyſcolos, crucis Chriſti, inimicos, imitentur.*

DE cetero fratres mei gaudete in Domi- A
no. Eadem vobis ſcribere, mihi quidem
1 pigrum, vobis autem neceſſarium.
2 Videte canes, videte malos operarios, vi-
e conciſionem.
3 Nos enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu
'imus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, &
ı in carne fiduciam habentes:
4 Quanquam ego habeam confidentiam
n carne. Si quis alius videtur confidere in
ıe, ego magis.
Circumciſus octavo die, ex genere Iſraël,
ribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, * ſe- *Act.
dùm legem Phariſæus, 23. b.
5 Secundùm æmulationem perſequens 6.

Eccleſiam Dei, ſecundùm juſtitiam, quæ in lege eſt, converſatus ſine querela.
B 7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.
8 Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam,
9 Et inveniar in illo, non habens meã juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu: quæ ex Deo eſt juſtitia in fide,
C 10 Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius: configuratus morti ejus:
11 Si quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis.
12 Non quòd jam acceperim, aut jam perfectus ſim: ſequor autem ſi quomodo comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.
13 Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ quidem retrò ſunt obliviſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum;
14 Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.
15 Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.
D 16 Verumtamen ad quod pervenimus, ut idẽ ſapiamus, & in eadem permaneamus regula.
17 Imitatores mei eſtote fratres, & obſervate eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram.

18 * Multi enim ambulant, quos ſæpè dice- *
n vobis (nunc autem & flens) dico inimi- Rom.
crucis Chriſti: 16.c.
17.
19 Quorum finis interitus: quorum Deus
iter eſt: & gloria in confuſione ipſorum,
terrena ſapiunt.
20 Noſtra autem converſatio in cælis eſt:
le etiam Salvatorem expectamus Domi-
n noſtrum Jeſum Chriſtum,
1 Qui reformabit corpus humilitatis no-
, configuratum corpori claritatis ſuæ, ſe-
ıdùm operationem, qua etiam poſſit ſub-
re ſibi omnia.

CAPUT IV.

*Ad perſeverantiam & ſpirituale gaudium, mode-
n, preces & gratiarum actiones eos componit, pa-
Dei ipſis exoptans, útque mordicus teneant quæ-
que Dei ſunt, laudans ipſos, quòd per Epaphrodi-
neceſſaria ad ipſum miſerint.*

ITaque fratres mei chariſſimi, & deſidera- A
tiſſimi, gaudium meum & corona mea:
tate in Domino, chariſſimi.
Evodiam rogo, & Syntychen deprecor,
ſum ſapere in Domino.
Etiam rogo & te germane compar, ad-
illas, quæ mecum laboraverunt in Evan-
cum Clemente, & ceteris adjutoribus
, quorum nomina ſunt in libro vitæ.
Gaudete in Domino ſemper: iterùm di-
udete.
Modeſtia veſtra nota ſit omnibus homi-
s: Dominus propè eſt.
Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, B
ſecratione, cùm gratiarum actione, peti-
s veſtræ innoteſcant apud Deum.
Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſen-

ſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias
veſtras in Chriſto Ieſu.

8 De cetero fratres, quæcumque ſunt vera,
quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque
ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque
bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua
laus diſciplinæ, hæc cogitate.

C 9 Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis,
& vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis
erit vobiſcum.

10 Gaviſus ſum autem in Domino vehementer,
quoniam tandem aliquando refloruiſtis
pro me ſentire: ſicut & ſentiebatis: occupati
autem eratis.

11 Non quaſi propter penuriam dico: ego
enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.

12 Scio & humiliari, ſcio & abundare; (ubique
& in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, &
eſurire, & abundare, & penuriam pati.

13 Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

14 Verumtamen bene feciſtis, communicantes
tribulationi meæ.

D 15 Scitis autem & vos Philippenſes, quòd
in principio Evangelij, quando profectus ſum
à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit
in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli:

16 Quia & Theſſalonicam ſemel & bis in
uſum mihi miſiſtis.

17 Non quia quæro datum, ſed requiro
fructum abundantem in ratione veſtra.

18 Habeo autem omnia, & abundo: repletus
ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis,
odorem ſuavitatis, * hoſtiam acceptam,
placentem Deo.

* Rom. 12. 1.

19 Deus autem meus impleat omne deſi-

ium veſtrum ; ſecundùm divitias ſuas, in
ria in Chriſto Ieſu.
0 Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæ-
ſæculorum: Amen.
Salutate omnem ſanctum in Chriſto Ieſu.
2 Salutant vos, qui mecum ſunt fratres.
ıtant vos omnes ſancti, maximè autem
de Cæſaris domo ſunt.
3 Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum
itu veſtro. Amen.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPUT PRIMUM.

udita fide, charitate ac ſpe Coloſſenſium, orat pro Apoſtolus, quò in ſcientia Dei boniſque operibus ciantur: Chriſtum Dei imaginem dicit, per quem ia creata ſunt, & qui caput eſt Eccleſiæ, quo omnia ficata ſunt: hortatur ergo ut immobiles in fide per- eant: ſéque dicit effectum Chriſti miniſtrum, ad icandum myſterium à ſæculis abſconditum, & manifeſtatum.

PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti, A
per voluntatem Dei, & Timotheus
frater:
Eis, qui ſunt Coloſſis, ſanctis, & fideli-
fratribus in Chriſto Ieſu.
Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro,
Domino Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo,
Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſemper
vobis orantes:
Audientes fidem veſtram in Chriſto Ieſu,
lectionem quam habetis in ſanctos omnes.

5 Propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis in
cælis: quã audiſtis in verbo veritatis Evangelij:
6 Quod pervenit ad vos, ſicut & in univer-
ſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in
vobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoviſtis
gratiam Dei in veritate;
7 Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo
conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis mini-
ſter Chriſti Jeſu,
B 8 Qui etiam manifeſtavit nobis dilectio-
nem veſtram in ſpiritu.
9 Ideò & nos ex qua die audivimus, non
ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes ut
impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni
ſapientia & intellectu ſpiritali:
10 Ut ambuletis dignè Deo per omnia pla-
centes: in omni opere bono fructificantes, &
creſcentes in ſcientia Dei:
11 In omni virtute confortati ſecundùm po-
tentiam claritatis ejus, in omni patientia &
longanimitate cum gaudio,
12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos
nos fecit in parte ſortis ſanctorum in lumine:
13 Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarũ,
& tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ:
14 In quo habemus redemptionem per ſan-
guinem ejus, remiſſionem peccatorum:
C 15 Qui eſt imago Dei inviſibilis, primo-
genitus omnis creaturæ:
* Joan. 1. a. 3. 16* Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa
in cælis & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſivè
throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſivè
poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo crea-
ta ſunt:
17 Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo
conſtant.

8 Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, * 1. Cor
eſt principium, primogenitus ex mortuis: 15. c.
t in omnibus ipſe primatum tenens. 20.
9 Quia in ipſo complacuit, omnem ple- Apoc.
dinem inhabitare: 1. b 5.
) Et per eum reconciliare omnia in ipſum
ficans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ
rris, ſive quæ in cælis ſunt.
1 Et vos cùm eſſetis aliquando alienati,
nimici ſenſu in operibus malis:
2 Nunc autem reconciliavit in corpore
is ejus per mortem, exhibere vos ſanctos, &
aculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo:
Si tamen permanetis in fide fundati, & D
les, & immobiles à ſpe Evangelij, quod
ſtis, quod prædicatum eſt in univerſa crea-
quæ ſub cælo eſt, cujus factus ſum ego
us miniſter.
4 Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro
s, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum
ſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod
cleſia:
Cujus factus ſum ego miniſter ſecun-
diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi
s, ut impleam verbum Dei:
Myſterium, quod abſconditum fuit à
lis, & generationibus, nunc autem mani-
um eſt ſanctis ejus,
Quibus voluit Deus notas facere divi-
loriæ ſacramenti hujus in Gentibus, quod
hriſtus, in vobis ſpes gloriæ,
Quem nos annuntiamus, corripientes
m hominem, & docentes omnem homi-
, in omni ſapientia, ut exhibeamus om-
hominem perfectum in Chriſto Jeſu.

29 In quo & laboro, certando ſecundùm
operationem ejus, quam operatur in me in
virtute.

Caput II.

Hortatur ut caveant ne ullis aut perſuaſionibus aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur à Chriſti fide, per quem à peccatis, & poteſtate diaboli, & ab adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

A 1 Volo enim vos ſcire qualem ſolicitudi-
nem habeam pro vobis, & pro iis qui
ſunt Laodiciæ, & quicumque non viderunt
faciem meam in carne:

2 Ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi
in charitate, & in omnes divitias plenitudinis
intellectūs, in agnitionem myſterij Dei Pa-
tris & Chriſti Jeſu:

3 In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ &
ſcientiæ abſconditi.

4 Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat
in ſublimitate ſermonum.

*1. 5 * Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiri-
Cor. 5. tu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordi-
a. 3. nem veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in
Chriſto eſt, fidei veſtræ.

6 Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Do-
B minum, in ipſo ambulate,

7 Radicati, & ſuperædificati in ipſo, & con-
firmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in
illo in gratiarum actione.

8 Videte ne quis vos decipiat per philoſo-
phiam, & inanem fallaciam, ſecundùm tradi-
tionem hominum, ſecundùm elementa mun-
di, & non ſecundùm Chriſtum:

9 Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo
divinitatis corporaliter:

10 Et

10 Et eſtis in illo repleti,qui eſt caput om-
s principatus, & poteſtatis:
11 In quo & circumciſi eſtis circumciſione C
n manu facta in expoliatione corporis car-
s, ſed in circumciſione Chriſti:
12 Conſepulti ei in baptiſmo,in quo & re-
rexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſ-
avit illum à mortuis.
13 * Et vos, cùm mortui eſſetis in delictis, *Eph. 2.a.1.
præputio carnis veſtræ, convivificavit cum
o, donans vobis omnia delicta:
14 Delens quod adverſus nos erat chirogra-
um decreti, quod erat contrarium nobis, &
ſum tulit de medio, affigens illud cruci:
15 Et expolians principatus, & poteſtates,
duxit confidenter, palàm triumphans illos
ſemetipſo.
16 Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in
tu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ,
ſabbatorum:
17 Quæ ſunt umbra futurorum: corpus au-
n Chriſti:
8 *Nemo vos ſeducat,volens in humilitate, *
religione angelorum, quæ non vidit ambu- Matt.
s,fruſtrà inflatus ſenſu carnis ſuæ, 24.a.4.
19 Et non tenens caput, ex quo totum cor- D
s, per nexus & conjunctiones ſubminiſtra-
n & conſtructum, creſcit in augmentum
i.
20 Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab ele-
ntis hujus mundi: quid adhuc tamquam
entes in mundo decernitis?
21 Ne tetigeritis,neque guſtaveritis, neque
ntrectaveritis:
22 Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu,

ſecundùm præcepta & doctrinas hominum:
23 Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus ſuis, quos hîc explicat, novum induant: in quo non eſt diſtinctio nationis aut conditionis; aſſumántque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipſum referentes: docet deinde quomodo ſe habere debeant uxores & mariti, filij & patres, ſervi ac domini.

A 1 IGitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens:
2 Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.
3 Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.
4 Cùm Chriſtus apparuerit, vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.
5 Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt
*Eph. ſuper terram; *fornicationem, immunditiam,
5.a.3. libidinem, concupiſcentiam malam, & avari-
B tiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus:
* 6 Propter quæ venit ira Dei ſuper filios in-
Rom. credulitatis:
6.a.4.
Eph. 7 In quibus & vos ambulaſtis aliquando,
4.e. cùm viveretis in illis.
22. 8 * Nunc autem deponite & vos omnia;
Heb.
12. a. iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam,
1. turpem ſermonem de ore veſtro.
1. Pet. 9 Nolite mentiri invicem, expoliantes vos
2. a.
1.4.a. veterem hominem cum actibus ſuis,
2. 10 Et induentes novum, eum qui renovatur

agnitionem,ſecundùm * imaginem ejus qui *Gen.
eavit illum. 1.c.
1 Ubi non eſt Gentilis,& Judæus,circumci- 25.
),& præputium,Barbarus,& Scytha, ſervus, C
liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.
2 Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti,
dilecti,viſcera miſericordiæ,benignitatem,
umilitatem, modeſtiam, patientiam:
3 Supportantes invicem,& donantes vobiſ
etipſis,ſi quis adverſus aliquem habet quere-
: ſicut & Dominus donavit vobis,ita & vos.
14 Super omnia autem hæc, charitatem ha-
:te,quod eſt vinculum perfectionis:
15 Et pax Chriſti exultet in cordibus ve-
is, in qua & vocati eſtis in uno corpore: &
ati eſtote.
16 Verbum Chriſti habitet in vobis abun-
nter,in omni ſapientia,docentes, & commo-
ntes voſmetipſos,* pſalmis,hymnis,& can- * in
is ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordi- * 1.
is veſtris Deo. Cor.
17 * Omne quodcumque facitis in verbo 10.g.
t in opere, omnia in nomine Domini Jeſu 31.
riſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſū. *Eph. 5.d.
18*Mulieres ſubditæ eſtote viris,ſicut opor- 22.
, in Domino. 1.Pet.
19 Viri diligite uxores veſtras, & nolite 3.a.1.
ari eſſe ad illas. *Eph.
20 * Filij obedite parentibus per omnia: 6.a.1.
c enim placitum eſt in Domino. *Eph. 6.a.4.
21 *Patres,nolite ad indignationem provo-
e filios veſtros, ut non puſillo animo fiant. *Tit.
22 * Servi obedite per omnia dominis car- 2.c.9.
ibus, non ad oculum ſervientes, quaſi ho- 1.Pet. 2.c.18.
nibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, D
ientes Deum.

23 Quodcumque facitis, ex animo opera-
mini,ſicut Domino, & non hominibus:
24 Scientes quòd à Domino accipietis retri-
butionem hereditatis. Domino Chriſto ſervite.
*Rom. 25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id
2.a.6. quod iniquè geſſit,& non eſt perſonarum ac-
ceptio apud Deum.

CAPUT IV.

Proſe cupit ipſos precari, & cautè ac diſcretè cum infidelibus converſari; mittitque qui manifeſtet eis quæ apud ipſum agantur, & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens ut & hæc & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud utramque legatur Eccleſiam.

A 1 Domini, quod juſtum eſt & æquum,
ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos
Dominum habetis in cælo.
*Luc. 2*Orationi inſtate, vigilantes in ea in gra-
18.a.1. tiarum actione:
1.The.
5.c. 3*Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus ape-
17. riat nobis oſtium ſermonis ad loquendum my-
*Eph. ſteriũ Chriſti(propter quod etiam vinctus ſũ.)
6.d.
19. 4 Ut manifeſtẽ illud ita ut oportet me loqui.
2.The. 5 * In ſapientia ambulate ad eos qui foris
3.a.1. ſunt; tempus redimentes.
Col.4.
a.3. 6 Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit con-
*Eph. ditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos uni-
5.d. cuique reſpondere.
35.
B 7 Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota fa-
ciet Tichicus, chariſſimus frater, & fidelis mi-
niſter, & conſervus in Domino:
8 Quem miſi ad vos ad hoc ipsũ, ut cognoſcat
quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra,
9 Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre
qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hîc aguntur, no-
ta facient vobis.
C 10 Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus,

& Marcus conſobrinus Barnabæ, de quo acce-
piſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum:
11 Et Jeſus qui dicitur Juſtus: qui ſunt ex
circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in
regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.
12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt,
ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſolicitus pro vobis
in orationibus, ut ſtetis perfecti, & pleni in
omni voluntate Dei.
13 Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd D
habet multum laborem pro vobis, & pro iis
qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.
14 Salutat vos *Lucas medicus chariſſimus, * 2.
& Demas. *Tim.*
15 Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & *4. c. 11.*
Nympham, & quæ in domo ejus eſt, Eccleſiã.
16 Et cùm lecta fuerit apud vos epiſtola
hec, facite ut & in Laodicenſiũ Eccleſia lega-
tur; & eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.
17 Et dicite Archippo: Vide miniſterium,
quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.
18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores
eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſcum.
Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES I.
CAPUT PRIMUM.

Theſſalonicenſes commendat, actis Deo gratiis, quòd acceptam ſemel fidem ſervaverint, Pauli, imò ipſius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palàm oſtendentes, quem apud ipſos fructum Pauli prædicatio habuerit.

PAULUS, & Silvanus, & Timo- A
theus, Eccleſiæ Theſſalonicenſium,

* noſtro. in Deo Patre * & Domino Jeſu Chriſto.

B 2 Gratia vobis, & pax. Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione,

3 Memores operis fidei veſtræ, & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum & patrem noſtrum:

4 Scientes fratres, dilecti à Deo, electionem veſtram:

C 5 Quia Evangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute, & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.

6 Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti:

7 Ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaïa.

D 8 A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini, non ſolùm in Macedonia, & in Achaïa, ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad Deum, profecta eſt, ita ut non ſit nobis neceſſe quidquam loqui.

9 Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo converſi eſtis ad Deum à ſimulacris, ſervire Deo vivo, & vero,

10 Et expectare Filium ejus de cælis (quem ſuſcitavit ex mortuis) Jeſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAPUT II.

Oſtendit quàm ſincerum ſe exhibuerit in prædicando ipſis Evangelio, gratias Deo agens quòd ſuſceptum Dei verbum ſedulò ſervaverint, paſſi multa à contribulibus, ſicut Eccleſiæ Judææ à Judæis qui unà cum Chriſto

etiam pios omnes perſequuntur: declarat etiam quàm ardentem gerat erga ipſos affectum.

1 NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit: A
2 Sed ante paſſi, & * contumeliis affecti (ſi- *Act. 16. d. 19.
cut ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus in
Deo noſtro, loqui ad vos Evangelium Dei in
multa ſolicitudine.
3 Exhortatio enim noſtra non de errore,
neque de immunditia, neque in dolo,
4 Sed ſicut probati ſumus à Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur, non quaſi
hominibus placentes, ſed Deo, qui probat
corda noſtra.
5 Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione
avaritiæ: Deus teſtis eſt:
6 Nec quærentes ab hominibus gloriam,
neque à vobis, neque ab aliis.
7 Cùm poſſemus vobis oneri eſſe ut Chriſti B
Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrûm, tamquam ſi nutrix foveat filios ſuos.
8 Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus
tradere vobis non ſolùm Evangelium Dei, ſed
etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.
9 Memores enim eſtis fratres laboris noſtri,
& fatigationis: * nocte ac die operantes, ne *Act. 20. f. 34. 1. Cor. 4. c. 12. *2. Theſſ. 3. b. 8.
quem veſtrûm gravaremus, prædicavimus in
vobis Evangelium Dei.
10 Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè, & juſtè, & ſine querela, vobis, qui crediſtis, fuimus:
11 Sicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrûm (ſicut pater filios ſuos)
12 Deprecantes vos & conſolantes, teſtifica- C

ti ſumus,ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum & gloriam.

13 Ideò & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione:quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum,ſed(ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis.

14 Vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu;quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis:

D 15 Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & Prophetas,& nos perſecuti ſunt, & Deo non placent,& omnibus hominibus adverſantur;

16 Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant,ut impleant peccata ſua ſemper:pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

17 Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ,aſpectu,non corde, abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio:

18 Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus,& ſemel, & iterùm,ſed impedivit nos ſatanas.

19 Quæ eſt enim noſtra ſpes aut gaudium,aut corona gloriæ?Nónne vos ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?

20 Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

CAPUT III.

Metuens ne propter ſuas afflictiones à fide moverentur,miſit ad eos Timotheum,qui ipſos roboraret:illo autem reverſo gratias Deo agit,quòd in fide ac dilectione firmi permanſerint: oſtendens quantum cupiat illos inviſere, ut ſuppleat quod deeſt fidei ipſorum.

A 1 PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis:

2 * Et miſimus Timotheum fratrem no- *Act. 16. a. 1.
:tum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti,
d confirmandos vos, & exhortandos pro fide
eſtra:
3 Ut nemo moveatur in tribulationibus
tis: ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus. B
4 Nam & cùm apud vos eſſemus, prædice-
amus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut
: factum eſt, & ſcitis.
5 Proptereà & ego amplius non ſuſtinens,
iiſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne for-
: tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat la-
or noſter.
6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos à
obis, & annuntiante nobis fidem & charita-
m veſtram, & quia memoriam noſtri ha-
tis bonam ſemper, deſiderantes nos videre,
ut & nos quoque vos:
7 Ideò conſolati ſumus fratres in vobis, in C
nni neceſſitate & tribulatione noſtra, per fi-
m veſtram,
8 Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in
omino.
Quam enim gratiarum actionem poſſumus
eo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo
udemus propter vos ante Deum noſtrum,
10 Nocte ac die abundantiùs orantes, ut vi-
amus faciem veſtram, & compleamus ea
æ deſunt fidei veſtræ?
11 Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Do- D
nus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam no-
am ad vos.
12 Vos autem Dominus multiplicet, &
undare faciat charitatem veſtram in invicē,
in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda veſtra ſine quere-
la in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum,
in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
omnibus ſanctis ejus. Amen.

CAPUT IV.

Hortatur ut tradita ſibi præcepta obſervent, abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuò diligentes, manibúſque operantes, quò nullius quidquam deſiderare cogantur: docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe crucient propter eos qui moriuntur.

1 DE cetero ergo, fratres, rogamus vos &
A obſecramus in Domino Jeſu, ut quem-
admodum accepiſtis à nobis, quomodo
oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic &
ambuletis, ut abundetis magis.
2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis
per Dominum Jeſum.
* 3 * Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio
Rom. veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione,
12.a. 2. 4 Ut ſciat unuſquiſque veſtrûm vas ſuum
Eph. poſſidere in ſanctificatione & honore;
5.d. 17. 5 Non in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes
quæ ignorant Deum:
B 6 Et ne quis ſupergrediatur, neque circum-
veniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vin-
dex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædi-
ximus vobis, & teſtificati ſumus.
* 7 Non enim vocavit nos Deus in immundi-
Joan. tiam, ſed in ſanctificationem.
13.d. 8 Itaque qui hæc ſpernit, non hominem
34. & 15.b.12. ſpernit, ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum
c.7. ſuum ſanctum in nobis.
1.Joã. 2.b. 9 De charitate autem fraternitatis non ne-
10.4. ceſſe habemus ſcribere vobis: * ipſi enim vos à
&.12. Deo didiciſtis ut diligatis invicem.
C 10 Etenim illud facitis in omnes fratres in

univerſa Macedonia. Rogamus autem vos fra-
tres ut abundetis magis,

11 Et operam detis ut quieti ſitis, & ut ve-
ſtrum negotium agatis, & operemini manibus
veſtris ſicut præcepimus vobis: & ut honeſtè
ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius ali-
quid deſideretis.

12 Nolumus autem vos ignorare fratres de
dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & ce-
teri qui ſpem non habent.

13 Si enim credimus quòd Jeſus mortuus
eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormie-
unt per Jeſum, adducet cum eo.

14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Do-
mini,* quia nos, qui vivimus, qui reſidui ſu- * 1.
mus in adventum Domini, non præveniemus Cor.
eos, qui dormierunt. 15.c.
23.

15 Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in D
voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de
cœlo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent
primi.

16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinqui-
mur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus ob-
viàm Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domi-
no erimus.

17 Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis.

Caput V.

Diem judicij dicit inſperatum adfuturum, qui tamen
eos non poteſt incautos opprimere, cum ſemper ad
eum ſe præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet A
quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo * 2.
erga invicem & erga Deum ſe habere debeant: orat Pet. 3.
pro ipſis, útque pro ſe orent precatur. c. 10.

DE temporibus autem, & momentis, fra- Apoc.
tres non indigetis ut ſcribamus vobis. 3.a. 3.
16.c.
2 * Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Do- 15.

mini, ſicut fur in nocte, ita veniet.

3 Cùm enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient.

4 Vos autem fratres non eſtis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat:

5 Omnes enim vos filij lucis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.

6 Igitur non dormiamus ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus.

7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt.

*Iſai. 59. c. 17. Eph. 6. c. 14. 17. 8 Nos autem, qui diei ſumus, ſobrij ſimus, * induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis:

9 Quoniam non poſuit nos Deus in iram,
B ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

10 Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.

11 Propter quod conſolàmini invicem, & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.

C 12 Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos,

13 Ut habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum: pacē habete cum eis.

* Prov. 17. c. 13. 20. d. 22. Rom. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9. *Eccl. 18. c. 22.

14 Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes.

15 * Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in invicem, & in omnes.

16 Semper gaudete.

17 * Sine intermiſſione orate.

18 In omnibus gratias agite: hæc eſt enim *Luc.*
oluntas Dei in Chriſto Jeſu, in omnib⁹ vobis. *18.a.*
19 Spiritum nolite extinguere. *1.*
20 Prophetias nolite ſpernere. *Col.4.*
a.2.
21 Omnia autem probate: quod bonum eſt D
:nete.
22 Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.
23 Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos
et omnia: ut integer ſpiritus veſter,& anima,
c corpus ſine querela in adventu Domini no-
ri Jeſu Chriſti ſervetur.
24 * Fidelis eſt, qui vocavit vos: qui etiam * *1.*
iciet. *Cor.1.*
25 Fratres orate pro nobis. *b.9.*
26 Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.
27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur
piſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.
28 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vo-
iſcum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENCES II.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Theſſaloni-
nſium in perſecutionibus, propter quas dicit illos glo-
im, adverſarios verò ultionem in die judicij receptu-
s, orans ut digni habeantur vocatione Dei.

PAulus, & Silvanus, & Timo- A
theus Eccleſiæ Theſſalonicenſium,
1 Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro,&
omino Jeſu Chriſto.

3 Gratias agere debemus ſemper Deo pro
vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam
ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas
uniuſcujuſque veſtrûm in invicem:
B 4 Ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in
Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, &
in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribu-
lationibus, quas ſuſtinetis
5 In exemplum juſti judicij Dei, ut digni ha-
beamini in regno Dei, pro quo & patimini.
6 Si tamen juſtum eſt apud Deum, retri-
buere tribulationem iis qui vos tribulant:
C 7 Et vobis qui tribulamini, requiem nobiſ-
cum in revelatione Domini Jeſu de cælo cum
angelis virtutis ejus,
8 In flamma ignis dantis vindictam iis, qui
non noverunt Deum, & qui non obediunt
Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.
9 Qui pœnas dabunt in interitu æternas à
D facie Domini, & à gloria virtutis ejus.
10 Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis,
& admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum
ſuper vos in die illo.
11 In quo etiam oramus ſemper pro vobis:
ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, &
* ſuæ impleat omnem voluntatem bonitatis, * &
opus fidei in virtute,
12 Ut clarificetur nomen Domini noſtri
Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm
gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.

CAPUT II.

De die Domini monet ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum priùs filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens ut

ſervent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione ac confirmatione orat.

1 ROgamus autem vos fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum : A

2 Ut non citò moveamini à veſtro ſenſu,
neque terreamini, neque per ſpiritum, neque
per ſermonem, neque per Epiſtolam tamquam
per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

3 * Ne quis vos ſeducat ullo modo : quo- *Eph.
niam niſi venerit diſceſſio primùm, & revela- 5.b.6.
tus fuerit homo peccati, filius perditionis,

4 Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne B
quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in
tẽplo Dei ſedeat oſtendens ſe tãquam ſit Deus.

5 Non retinetis quòd cùm adhuc eſſem
apud vos, hæc dicebam vobis?

6 Et nunc quid detineat ſcitis, ut reveletur
in ſuo tempore.

7 Nam myſterium jam operatur iniquitatis : tantùm ut qui tenet nunc, teneat donec
de medio fiat.

8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem *Iſa.
Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & 11.a.
deſtruet illuſtratione adventus ſui eum : 4.

9 Cujus eſt adventus ſecundùm operatio- C
nem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus.

10 Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui
pereunt : eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent. Ideò mittet illis Deus
operationem erroris, ut credant mendacio,

11 Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

12 Nos autem debemus gratias agere Deo

ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veritatis:

D 13 In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.

14 Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

15 Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus, & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia,

16 Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.

CAPUT III.

Cupit ut pro ſe precentur, confidens quòd ſervaturi ſint ipſius præcepta: monetque ut ſubtrahant ſe à Chriſtianis nolentibus ſervare quæ ipſe inſtituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipſemet Paulus apud eos feceràt: cavet tamen ne tales ut inimicos exiſtiment, ſed ut fratres corripiant.

A 1 DE cetero fratres orate pro nobis, ut
Eph. ſermo Dei currat, & clarificetur, ſicut
6.d. & apud vos:
19. *Col.* 2 Et ut liberemur ab importunis, & malis
4.a.3. hominibus: non enim omnium eſt fides.

3 Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.

4 Confidimus autem de vobis, in Dño, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.

B 5 Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.

6 Denuntiamus autẽ vobis fratres in nomine Dñi noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinatè, & non ſecun-

ùm traditionem, quam acceperunt à nobis.
7 Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat
nitari nos: quoniam non inquieti fuimus in-
:r vos:
8 * Neque gratis panẽ manducavimus ab ali- *Act.
uo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & 20.f.
ie operantes, ne quem veſtrûm gravaremus: 34.
9 Non quaſi non habuerimus poteſtatem, 1.Cor.
d ut noſmetipſos formam daremus vobis ad 4.c.
nitandum nos. 12.
10 Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc de- 1.The.
intiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult 2.b.9.
)erari, nec manducet. C
11 Audivimus enim inter vos quoſdã ambu-
:e inquietè, nihil operãtes, ſed curiosè agẽtes.
12 Iis autem qui ejuſmodi ſunt, denuntia-
us, & obſecramus in Dño Jeſu Chriſto, ut cũ
entio operantes, ſuum panem manducent.
13 * Vos autem fratres nolite deficere be- *Gal.
facientes. 6.b.9.
14 Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro D
r epiſtolam, hunc notate, & ne commiſcea-
ni cum illo, ut confundatur.
15 Et nolite quaſi inimicum exiſtimare,
: corripite ut fratrem.
16 Ipſe autem Dominus pacis, det vobis
:em ſempiternam in omni loco. Dominus
cum omnibus vobis.
17 Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt
num in omni epiſtola, ita ſcribo.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
nibus vobis. Amen.

B. PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibuſdam à perverſa doctrina & tradenda ſana: lex ob injuſtos poſita eſt: Deo gratias agit, quòd eum ab Eccleſiæ perſecutione ad Apoſtolatum vocaverit: qui miſericordiam conſecutus eſt, ut oſtenditur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet ut ſtrenuum agat militem.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti ſecundùm imperium Dei Salvatoris noſtri & Chriſti Jeſu ſpei noſtræ:

*Act. 16. a. 1. 2 * Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, miſericordia, & pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.

3 Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent,

*Inf. 4. b. 7. 2. Timot. 2. d. 23. Tit. 3. c. 9. 4 Neque * intenderent fabulis, & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide.

5 Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

6 A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt in vaniloquium,

B 7 Volentes eſſe legis doctores non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

*Rō. 7. c. 12. 8 * Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè utatur:

9 Sciens hoc quia lex juſto non eſt poſita, ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis, & pec-

oribus, ſceleratis, & contaminatis, parri-
is & matricidis, homicidis,
10 Fornicariis, maſculorum concubitori-
s, plagiariis, mendacibus, & perjuris, & ſi
id aliud ſanæ doctrinæ adverſatur,
1 Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ
iti Dei, quod creditum eſt mihi.
12 Gratias ago ei, qui me confortavit Chri- C
Jeſu Domino noſtro, quia fidelem me exi-
navit, ponens in miniſterio:
3 Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor,
contumelioſus: ſed miſericordiam Dei
ſecutus ſum, quia ignorans feci in incre-
itate.
4 Superabundavit autem gratia Domini
tri, cum fide, & dilectione, quæ eſt in
riſto Jeſu,
15 Fidelis ſermo, & omni acceptione di-
is: *quod Chriſtus Jeſus venit in hunc mun- *Matt. 9. b. 13. Marc. 2. c. 17.
n peccatores ſalvos facere, quorum primus
ſum.
5 Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum:
n me primò oſtenderet Chriſtus Jeſus om-
a patientiam, ad informationem eorum, D
crediturі ſunt illi, in vitam æternam.
7 Regi autem ſæculorum immortali, in-
bili, ſoli Deo, honor & gloria in ſæcula ſæ-
orum. Amen.
8 Hoc præceptum commendo tibi fili Ti-
thee, ſecundùm præcedentes in te prophe-
ut milites in illis bonam militiam,
9 Habens fidem, & bonam conſcientiam,
m quidam repellentes, circa fidem naufra-
erunt:
o Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexan-

der, quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.

CAPUT II.

Vult pro regibus & magiſtratibus fieri orationes ac gratiarum actiones, unúmque dicit eſſe Deum & unum mediatorem: quomodo orare debeant vir ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cujus non eſt docere, ſed in ſilentio diſcere.

A 1 OBſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus;

2 Pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus, in omni pietate, & caſtitate.

3 Hoc enim bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo,

B 4 Qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

5 Unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus:

6 Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus, teſtimonium temporibus ſuis:

7 In quo poſitus ſum ego prædicator & Apoſtolus (veritatem dico, non mentior) doC
ctor Gentium in fide, & veritate.

8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus ſine ira & diſceptatione.

* 1. Pet. 3. a. 3. 9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa:

10 Sed quod decet mulieres, promittentes D pietatem per opera bona.

* 1. Cor. 14. g. 34. 11 Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione.

12 * Docere autem mulieri non permitto,

que dominari in virum; ſed eſſe in ſilentio.
13 * Adam enim primus formatus eſt, dein- *Gen.
Heva: 1. d.
27.
14 * Et Adam non eſt ſeductus, mulier au- *Gen.
n ſeducta in prævaricatione fuit. 3.a.6.
15 Salvabitur autem per filiorum genera-
nem, ſi permanſerit in fide, & dilectione, &
ctificatione cum ſobrietate.

Caput III.

)ocet T moth eum quales eſſe debeant epiſcopi, diaco- ac mulieres: ut ſciat quomodo converſari debeat in leſia quæ eſt columna veritatis: ſimúlque commen- Dominicæ incarnationis ſacramentum.

Fidelis ſermo: Si quis epiſcopatum deſi- A
derat, bonum opus deſiderat.
* Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibi- *Tit.
1 eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, pruden- 1.b.7.
, ornatum, pudicũ, hoſpitalem, doctorem.
3 Non vinolentum, non percuſſorem, ſed
deſtum; non litigioſum, non cupidum, ſed
4 Suæ domui benè præpoſitum, filios ha-
tem ſubditos cum omni caſtitate.
Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, B
modo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?
Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus,
idicium incidat diaboli.
Oportet autem illum & teſtimonium ha-
bonum ab iis qui foris ſunt, ut non in op-
orium incidat, & in laqueum diaboli.
Diaconos ſimiliter pudicos, non bilin- C
s, non multo vino deditos, non turpe lu-
n ſectantes.
Habẽtes myſteriũ fidei in conſcientia pura.
o Et hi autem probentur primùm: & ſic
iſtrent, nullum crimen habentes.
1 Mulieres ſimiliter pudicas, non detra-

hentes, ſobrias, fideles in omnibus.

12 Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis benè præſint, & ſuis domibus.

13 Qui enim benè miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

14 Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire citò.

D 15 Si autem tardavero, ut ſcias quo modo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

16 Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

CAPUT IV.

Prædicit quoſdam falſam tradituros doctrinam, potiſſimùm de nuptiis ac cibis: diſcipulum autem monet ut ſpreta vana doctrina, exerceat ſe ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur: & quamquam ſit adoleſcens, præbeat ſe reliquis exemplum.

A 1 SPiritus autem manifeſtè dicit, quia * in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum,

2 In hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam,

B 3 Prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

4 Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur:

* 2. *Tim.* 3. *a.* 1. 2. *Pet.* 3. *a.* 3. *Iud.* *d.* 18.

Sãctificatur enim per verbũ Dei,& orationẽ.
5 Hæc proponens fratribus , bonus eris mi-
ter Chriſti Jeſu,enutritus verbis fidei,& bo-
doctrinæ,quam aſſecutus es.
7 * Ineptas autem,& aniles fabulas devita: *Sup.
erce autem te ipſum ad pietatem. 1.b.4.
8 Nam corporalis exercitatio,ad modicum 2. Timot.
lis eſt;pietas autem ad omnia utilis eſt,pro- 2.d.
ſſionẽ habens vitæ,quæ nunc eſt,& futuræ. 23. Tit. 3.
) Fidelis ſermo,& omni acceptione dignus. c.9.
o In hoc enim laboramus & maledicimur, C
ia ſperamus in Deum vivum , qui eſt Salva-
omnium hominum,maximè fidelium.
11 Præcipe hæc, & doce.
12 Nemo adoleſcentiam tuam contemnat:
exemplum eſto fidelium , in verbo,in con-
ſatione,in charitate,in fide, in caſtitate.
13 Dum venio, attende lectioni, exhorta-
ni,& doctrinæ.
4 Noli negligere gratiam , quæ in te eſt, D
e data eſt tibi per prophetiam cum impo-
ne manuum presbyterij.
5 Hæc meditare,in his eſto : ut profectus
s manifeſtus ſit omnibus.
6 Attende tibi, & doctrinæ : inſta in illis.
c enim faciens , & teipſum ſalvum facies;
os qui te audiunt.

CAPUT V.

ocet quomodo ſeniores, anus , ac juvenculas guber-
debeat , rurſum ſeniores ac juniores viduas : &
additionibus in eligenda vidua requiſitis : presbyte-
bè ſuo fungentes munere dupliciter honorentur :
acilè adverſus presbyterum accuſationem ſuſci-
ſed peccantes publicè arguat : hæc mandata ſer-
nemini citò manus imponens : modico vino uta-
& de variis hominum peccatis.

1 Eniorem ne increpaveris , ſed obſecra ut A
patrem; juvenes, ut fratres;

2 Anus, ut matres; juvenculas, ut ſorores in omni caſtitate:

3 Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt.

4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum eſt coram Deo.

5 Quæ autem verè vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die.

6 Nam quæ in deliciis eſt, vivés mortua eſt.

7 Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint.

8 Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.

B 9 Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor,

10 In operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationē patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

11 Adoleſcentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt:

12 Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

13 Simul autem & otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

C 14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

15 Jam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

16 Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis,

illis, & non gravetur Eccleſia : ut iis,quæ verè
viduæ ſunt, ſufficiat.
17 Qui benè præſunt presbyteri duplici
honore digni habeantur : maximè qui laborant
in verbo & doctrina.
18 Dicit enim Scriptura:* Non alligabis os
bovi trituranti. Et : * Dignus eſt operarius *Deut.
mercede ſua. 25. a.
19 Adverſus presbyterum accuſationẽ noli 4.
recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. 1.Cor. 9. b. 9.
20 Peccantes coram omnibus argue: ut & *
ceteri timorem habeant. Matt.
21 Teſtor coram Deo & Chriſto Jeſu, & 10. b. 10.
electis angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudi- Luc.
cio,nihil faciens in alteram partem declinando. 10. b.
22 Manus citò nemini impoſueris, neque 7.
communicaveris peccatis alienis. Teipſum ca- D
ſtum cuſtodi.
23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico
vino utere, propter ſtomachum tuum, & fre-
quentes tuas infirmitates.
24 Quorumdam hominum peccata mani-
feſta ſunt,præcedentia ad judicium : quoſdam
autem & ſubſequuntur.
25 Similiter & facta bona manifeſta ſunt :
& quæ aliter ſe habent,abſcondi non poſſunt.

CAPUT VI.

Servi dominis ſuis obſequantur,ſive fidelibus ſive infidelibus : fugiendi ſunt qui his relictis vana docent : quantum mali inducat avaritia ; qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, ſervata fide quam in Baptiſmo confeſſus eſt, utque in finem uſque ſervet hac mandata : divites autem reprimat à ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.

1 QUicumque ſunt ſub jugo ſervi, domi- A
nos ſuos omni honore dignos arbi-

trentur, ne nomen Domini, & doctrina blaſ-
phemetur.

2 Qui autem fideles habent dominos, non
contemnant, quia fratres ſunt: ſed magis ſer-
viant, quia fideles ſunt & dilecti, qui benefi-
cij participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.

3 Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſa-
nis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, &
ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ:

4 Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens
circa quæſtiones, & pugnas verborum: ex qui-
bus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphe-
miæ, ſuſpiciones malæ,

5 Conflictationes hominum mente corru-
ptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſti-
mantium quæſtum eſſe pietatem.

6 Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum
ſufficientia.

7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum:
B haud dubiũ quòd nec auferre quid poſſumus.
* Iob. 8 * Habentes autem alimenta, & quibus te-
1.d. gamur, his contenti ſimus.
21. 9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt
Eccli. in tentationem, & in laqueum diaboli, & de-
5.c. ſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt
14. homines in interitum & perditionem.
* Prov. 10 Radix enim omnium malorum eſt cupi-
27.d. ditas, quam quidam appetentes, erraverunt à
26. fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

11 Tu autem ô homo Dei hæc fuge: ſecta-
C re verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem,
patientiam, manſuetudinem.

12 Certa bonum certamen fidei, apprehen-
de vitam æternã, in qua vocatus es, & confeſ-
ſus bonam cõfeſſionem coram multis teſtibus.

13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat
omnia,& Chriſto Jeſu,qui teſtimonium reddi-
dit * ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem: *
14 Ut ſerves mandatum ſine macula, irre- *Matt.*
prehenſibile uſque in adventum Domini no- 27.*b.* 11.
ſtri Jeſu Chriſti: *Ioan.*
15 Quem ſuis temporibus oſtendet * bea- 18.*f.*
tus & ſolus potens, Rex regum, & Domi- 33.*g.* 37.
nus dominantium:
16 Qui ſolus habet immortalitatem, & lu- * *Apoc.*
cem inhabitat inacceſſibilem: * quem nullus 17.*d.* 14.19.
hominum vidit,ſed nec videre poteſt: cui ho- *c.* 6.
nor, & imperium ſempiternum. Amen. D
17 Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſu- * *Ioã.*
blime ſapere, * neque ſperare in incerto divi- 1.*c.* 18.
tiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis 1.*Ioã.*
omnia abundè ad fruendum) 4.*c.* 2.
18 Benè agere, divites fieri in bonis operi- **Luc.* 12.*c.*
bus, facilè tribuere, communicare, 15.
19 Theſaurizare ſibi fundamentum bonum
in futurum, ut apprehendant veram vitam.
20 O Timothee, depoſitum cuſtodi, devi-
tans profanas vocum novitates, & oppoſitio-
nes falſi nominis ſcientiæ,
21 Quam quidam promittentes, circa fidem
exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA.
CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione jubet exeri: Chriſtus mortem deſtruxit, & Paulum in Gentium doctorem elegit, ſervans ei debitum ipſius laboribus præmium: dicit quòd omnes

Aſianiipſum reliquerint, laudans Oneſiphori familiam quòd inde multa receperit obſequia.

A 1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ, quæ eſt in Chriſto Jeſu:

2 Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.

3 Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus in conſcientia pura, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die.

4 Deſiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear,

B 5 Recordationem accipiens ejus fidei, quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loïde, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.

6 Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum,

* Rom. 8. c. 15. 7 * Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.

8 Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei:

C 9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſua * Tit. 3. b. 5. ſancta, * non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tépora ſæcularia.

10 Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per Evangelium:

* 1. Tim. 2. b. 7. 11 In quo * poſitus ſum ego prædicator, &

poſtolus, & magiſter Gentium.
12 Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed
on confundor. Scio enim cui credidi, & cer-
ɪs ſum quia potens eſt depoſitum meum ſer-
are in illum diem.
13 Formam habe ſanorum verborũ, quæ à me D
udiſti in fide & in dilectione in Chriſto Jeſu.
14 Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum
ſanctum, qui habitat in nobis.
15 Scis hoc, quòd averſi ſunt à me omnes
qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, &
Hermogenes.
16 Det miſericordiam Dominus* Oneſipho- *Inf. 4.d. 19.
ri domui: quia ſæpè me refrigeravit, & cate-
nam meam non erubuit:
17 Sed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me
quæſivit, & invenit.
18 Det illi Dominus invenire miſericor-
diam à Domino in illa die. Et quanta Epheſi
miniſtravit mihi, tu meliùs noſti.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios ſincerè docendum & patiendum pro Chriſto, facta mentione futuri præmij ac reſurrectionis Chriſti: utque contentiones & profana vaniloquia devitet, ſtultáſque legis quæſtiones: de magna domo varia habente vaſa, & quas virtutes ſervus Dei ſectari debeat.

1 TU ergo fili mi confortare in gratia, quæ A
eſt in Chriſto Jeſu:
2 Et quæ audiſti à me per multos teſtes,
hæc commenda fidelibus hominibus, qui ido-
nei erunt & alios docere.
3 Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.
4 Nemo militans Deo implicat ſe negotiis
ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.
5 Nam & qui certat in agone, non corona-

tur niſi legitimè certaverit.

6 Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.

7 Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

8 Memor eſto Dominum Jesum Christum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum,

B 9 In quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.

10 Ideò omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu, cum gloria cæleſti.

11 Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, & convivemus:

* *Matt.* 10. *c.* 33. *Mar.* 8. *d.* 38.

12 Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: * ſi negaverimus, & ille negabit nos:

13 Si non credimus, ille fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt.

* *Rom.* 3. *a.* 3.

14 Hæc commone, teſtificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.

15 Solicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

C 16 Profana autem, & vaniloquia devita: multùm enim proficiunt ad impietatem:

17 Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus, & Philetus,

18 Qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam, & ſubverterunt quorumdam fidem.

19 Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui ſunt ejus; & diſcedat ab iniquitatè, omnis qui

minat nomen Domini.
20 In magna autem domo non ſolùm ſunt
.ſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & ficti-
ι: & quædam quidem in honorem, quædam
item in contumeliam.
21 Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit D
as in honorem ſanctificatum, & utile Domi-
o, ad omne opus bonum paratum.
22 Juvenilia autem deſideria fuge, ſectare
erò juſtitiam, fidem, charitatem, & pacem
um iis qui invocant Dominũ de corde puro.
23 * Stultas autem, & ſine diſciplina quæ- * 1.
tiones devita: ſciens quia generant lites. Tim.
24 Servum autem Domini non oportet liti- 1. 6.
gare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibi- 4. 7. Tit. 3.
lem, patientem, c. 9.
25 Cum modeſtia corripientem eos, qui re-
ſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœni-
tentiam ad cognoſcendam veritatem,
26 Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo
captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas ſeducentes veritati reſiſtant: Timotheum autem hortatur ut ſuo exemplo virtutes ampleᶜtatur, ac tolerantiam in perſecutionibus: & de ſacrarum litterarum utilitate.

1 HOc autem ſcito, quòd in * noviſſimis A
diebus inſtabunt tempora periculoſa: * 1.
2 Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, Tim.
elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obe- 4. a. 1. 2. Pet.
dientes, ingrati, ſcelesti, 3. a. 3.
3 Sine affectione, ſine pace, criminatores, in- Iud.
continentes, immites, ſine benignitate, d. 18.
4 Proditores, protervi, tumidi, & volu-
ptatum amatores magis quàm Dei:

B 5 Habentes ſpeciem quidem pietatis,virtu-
tem autem ejus abnegantes.Et hos devita :
6 Ex his enim ſunt, qui penetrant domos,&
captivas ducunt mulierculas oneratas pecca-
tis,quæ ducuntur variis deſideriis :
7 Semper diſcentes,& numquam ad ſcien-
tiam veritatis pervenientes.
* 8 Quemadmodum autem*Iannes & Mam-
Exod. bres reſtiterūt Moyſi:ita & hi reſiſtunt veritati,
7.b.11. homines corrupti mente,reprobi circa fidem,
9 Sed ultrà non proficient:inſipientia enim
eorum manifeſta erit omnibus,ſicut & illorum
fuit.
C 10 Tu autem aſſecutus es meam doctrinam,
inſtitutionem,propoſitum,fidem, longanimi-
tatem, dilectionem, patientiam ,
11 Perſecutiones, paſſiones:qualia mihi fa-
cta ſunt Antiochiæ, Iconij, & Liſtris : quales
perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit
me Dominus.
12 Et omnes , qui piè volunt vivere in
Chriſto Jeſu , perſecutionem patientur.
13 Mali autem homines,& ſeductores, pro-
ficient in pejus; errantes, & in errorem mit-
tentes.
D 14 Tu verò permane in iis,quæ didiciſti, &
credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.
15 Et quia ab infantia ſacras litteras noſti,
quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem,per fidem,
quæ eſt in Chriſto Jeſu.
*2. 16*Omnis ſcriptura divinitus inſpirata,uti-
Pet.1. lis eſt ad docendum, ad arguendum,ad corri-
d.20. piendum,ad erudiendum in juſtitia:
17 Ut perfectus ſit homo Dei, ad omne
opus bonum inſtructus.

*'imotheum per Chriſtum judicem obteſtatur, ut ad-
ſus falſos doctores, & eos qui tales ſibi coacervant,
tanter prædicet, tolerando quæcumque infligentur
verſa: prædicitque ſuam paſſionem & futurum præ-
um: advocans Timotheum, eò quod à multis de-
us ſit, & ab Alexandro multa paſſus: in prima ſui
nſione ab omnibus deſertus fuit, ſed à Domino li-
atus.*

TEſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, A
qui judicaturus eſt vivos, & mortuos,
: adventum ipſius, & regnum ejus:
2 Prædica verbum, inſta opportunè, impor-
nè: argue, obſecra, increpa in omni patientia,
doctrina.
3 Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam
n ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacerva-
nt ſibi magiſtros, prurientes auribus:
4 Et à veritate quidem auditum avertent,
fabulas autem convertentur.
5 Tu verò vigila, in omnibus labora, opus B
: Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. So-
ius eſto.
6 Ego enim jam delibor, & tempus reſolu-
nis meæ inſtat.
7 Bonum certamen certavi, curſum conſum-
avi, fidem ſervavi.
8 In reliquo repoſita eſt mihi corona juſti-
æ, quam reddet mihi Dominus in illa die
ſtus judex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis
ui diligunt adventum ejus. Feſtina ad me ve-
ire citò.
9 Demas enim me reliquit, diligens hoc ſæ-
ulum, & abiit Theſſalonicam:
10 Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiã.
11 *Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſu- *Col. 4. d. 14.
ne, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in mi-
iſterium. C

12 Tychicum autem miſi Epheſum.

13 Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas.

D 14 Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit: reddet illi Dominus ſecundùm opera ejus:

15 Quem & tu devita: valdè enim reſtitit verbis noſtris.

16 In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

17 Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus ſum de ore Leonis.

18 Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cæleſte, cui gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

*ſup. 1.d. 16. 19 Saluta Priſcam, & Aquilam, & *Oneſiphori domum.

20 Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

21 Feſtina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

22 Dominus Jeſus Chriſtus, cum ſpiritu tuo, Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in ſalutatione mentione ſpei vitæ æternæ quæ jam manifeſtata eſt, oſtendit quales debeat ordinare

*·esbyteros ac epiſcopos:& de quibuſdam qui ob varia
iti a durè ſunt increpandi:mundis omnia munda:qui-
am facto Deum negant.*

PAULUS ſervus Dei,Apoſtolus autem A
Jeſu Chriſti ſecundùm fidem electo-
.um Dei,& agnitionem veritatis, quæ ſecun-
ùm pietatem eſt.
2 In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui
on mentitur,Deus ante tempora ſæcularia:
3 Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbũ B
ıum in prædicatione, quæ credita mihi eſt
ecundùm præceptum Salvatoris noſtri Dei:
4 Tito dilecto filio ſecundùm communem
dem,gratia & pax à Deo Patre,& Chriſto Je-
ı Salvatore noſtro.
5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ,ut ea quæ
eſunt corrigas & conſtituas per civitates pres-
yteros,ſicut & ego diſpoſui tibi.
6 * Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris * 1.
ir,filios habens fideles,non in accuſatione lu- Tim.
uriæ,aut non ſubditos. 3.a.2.
7 Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſ-
,ſicut Dei diſpenſatorem:non ſuperbum,non
acundum,non vinolentum,non percuſſorem,
on turpis lucri cupidum:
8 Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, ju-
um, ſanctum, continentem,
9 Amplectentem eum, qui ſecundùm do- C
trinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit
xhortari in doctrina ſana,& eos,qui contradi-
unt, arguere.
10 Sunt enim multi etiam inobedientes,va-
iloqui,& ſeductores;maximè qui de circum-
iſione ſunt:
11 Quos oportet redargui: qui univerſas

domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

12 Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

D 13 Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide,

14 Non intendentes Judaicis fabulis, & mandatis hominum averſantium ſe à veritate.

15 * Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia.

* Rom. 14. d. 20.

16 Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: cùm ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

Quomodò docere debeat ſenes, anus, adoleſcentulas ac juvenes, præbendo ſe omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei quæ apparuit, beneficia etiam per Chriſtum nobis exhibita oſtendit.

A 1 TU autem loquere quæ decent ſanam doctrinam:

2 Senes, ut ſobrij ſint, pudici, prudentes, ſani in fide, in dilectione, in patientia:

3 Anus ſimiliter in habitu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſervientes, benè docentes:

4 Ut prudentiam doceant adoleſcentulas, ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant,

B 5 Prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam habentes, benignas, ſubditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei,

6 Juvenes ſimiliter hortare ut ſobrij ſint.

7 In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate,

8 Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is, qui
adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum
cere de nobis. C
9 * Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in om- *Eph.
ibus placentes, non contradicentes, 6.a.5.
10 Non fraudantes: ſed in omnibus fidem Col.3.
onam oſtendentes: ut doctrinam Salvatoris d.22.
oſtri Dei ornent in omnibus. 1.Pet.
11 * Apparuit enim gratia Dei Salvatoris no- 2.c.
tri omnibus hominibus, 18.
12 Erudiens nos, ut abnegantes impieta- *Inf.
tem, & ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, 3.a.4. D
& piè vivamus in hoc ſæculo,
13 Expectantes beatam ſpem, & adven-
tum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Je-
ſu Chriſti:
14 Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos
redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi
populum acceptabilem, ſectatorem bonorum
operum.
15 Hæc loquere, & exhortare, & argue cum
omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitiis dehortari: & quòd à peccatis prioribus ſola Dei benignitate ſalvati ſimus per lavacrum regenerationis, facti in ſpe heredes vitæ æternæ: monétque, ut hæc doces vanam devitet doctrinam, ſimiliter & hæreticos.

1 ADmone illos principibus & poteſtati- A
bus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad om-
ne opus bonum paratos eſſe:
2 Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe,
ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetu-
dinem ad omnes homines.
3 Eramus enim aliquando & nos inſipientes,
increduli, errantes, ſervientes deſideriis &

voluptatibus variis,in malitia & invidia agen-
tes, odibiles, odientes invicem.
*Sup 4 Cùm * autem benignitas & humanitas
2.c.11. apparuit Salvatoris noſtri Dei ;
B 5 * Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus
* 2. Tim. nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos
1.c.9. nos fecit,per lavacrum regenerationis & reno-
vationis Spiritus ſancti ,
6 Quem effudit in nos abundè per Jeſum
Chriſtum Salvatorem noſtrum :
7 Ut juſtificati gratia ipſius, heredes ſimus
ſecundùm ſpem vitæ æternæ.
C 8 Fidelis ſermo eſt : & de his volo te con-
firmare : ut curent bonis operibus præeſſe qui
credūt Deo.Hæc ſunt bona & utilia hominib⁹.
* 1. Tim. 9 * Stultas autem quæſtiones & genealo-
1.b.4. gias,& contentiones , & pugnas legis devita;
4.b.7. ſunt enim inutiles, & vanæ.
2.Timot.2. 10 Hæreticum hominem, poſt unam & ſe-
d.23. cundam correptionem devita :
11 Sciens quia ſubverſus eſt , qui ejuſmodi
eſt, & delinquit, cùm ſit proprio judicio con-
demnatus.
D 12 Cùm miſero ad te Artemam, aut Ty-
chicum, feſtina ad me venire Nicopolim : ibi
enim ſtatui hiemare.
13 Zenam legiſperitum , & Apollo ſolicitè
præmitte, ut nihil illis deſit :
14 Diſcant autem & noſtri bonis operi-
bus præeſſe ad uſus neceſſarios , ut non ſint
infructuoſi.
15 Salutant te qui mecum ſunt omnes : ſa-
luta eos , qui nos amant in fide. Gratia Dei
cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
S. PAULI APOSTOLI
AD PHILEMONEM.

Philemoni, cujus charitatem ac fidem collaudat, Oneſimum ſervum ipſius remittit; quem illi commendat, & ejus culpam in ſe recipit; indicans ſe cupere ipſum habere, ut ſibi miniſtret in Evangelij prædicatione.

1 PAULUS vinctus Chriſti Jeſu, & Ti- A
motheus frater; Philemoni dilecto,
& adjutori noſtro,
2 Et Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo
commilitoni noſtro, & Eccleſiæ, quæ in domo
tua eſt.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam
tui faciens in orationibus meis,
5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam
habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos:
6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat B
in agnitione omnis operis boni, quod eſt in vo-
bis in Chriſto Jeſu.
7 Gaudium enim magnum habui, & con-
ſolationem in charitate tua: quia viſcera ſan-
ctorum requieverunt per te, frater.
8 Propter quod multam fiduciam habens in
Chriſto Jeſu imperãdi tibi quod ad rẽ pertinet.
9 Propter charitatem magis obſecro, cùm
ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vin-
ctus Jeſu Chriſti:
10 Obſecro te pro meo filio, quem genui
in vinculis, Oneſimo,

11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc
autem & mihi & tibi utilis,
C 12 Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut
mea viſcera, ſuſcipe:
13 Quem ego volueram mecum detinere, ut
pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelij:
14 Sine conſilio autem tuo nihil volui facere,
uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum
eſſet, ſed voluntarium.
15 Forſitan enim ideò diſceſſit ad horam à
te, ut æternum illum reciperes:
D 16 Jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum
fratrem, maximè mihi; quantò autem
magis tibi, & in carne, & in Domino?
17 Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum
ſicut me:
18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet:
hoc mihi imputa.
19 Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam,
ut non dicam tibi, quod & teipſum mihi debes:
20 Ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice
viſcera mea in Domino.
21 Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi:
ſciens quoniam & ſuper id, quod dico, facies.
22 Simul autem & para mihi hoſpitium: nam
ſpero per orationes veſtras donari me vobis.
23 Salutat te Epaphras concaptivus meus
in Chriſto Jeſu,
24 Marcus, Ariſtarchus, Demas, & Lucas,
adjutores mei.
25 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri teſtamento per Angelos dato novum per Chriſtum datum præfertur, quantum Chriſtus Angelis dignior eſt, quos origine, dominio, potentia & honore antecellit.

MULTIFARIAM, multíſ- A
que modis olim Deus loquens
patribus in Prophetis: noviſſimè,
2 Diebus iſtis locutus eſt nobis
in filio, quem conſtituit heredem univerſo-
rum, per quem fecit ſæcula.
3 *Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura *Sup.
ſubſtantiæ ejus, portánſque omnia verbo vir- 7. a.
tutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſe- 26. B.
det ad dexteram majeſtatis in excelſis:
4 Tantò melior Angelis effectus, quantò
differentiùs præ illis, nomen hereditavit.
5 Cui enim dixit aliquando Angelorum:
* Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et * Pſ.
rurſum: * Ego ero illi in patrem, & ipſe erit 2. b. 7.
mihi in filium? * 2.
Reg.
6 Et cùm iterùm introducit primogenitum 7. b.
in orbem terræ, dicit: * Et adorent eum om- 14.
nes Angeli Dei: * Pſ.
7 Et ad Angelos quidem dicit: * Qui facit 96. b.
Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flam- 7. C.
mam ignis. * Pſ.
8 Ad filium autem: * Thronus tuus Deus, 103. a.
in ſeculū ſeculi: virga æquitatis, virga regni tui. 4.
9 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquita- * Pſ.
tem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, 44. b. 7.

oleo exultationis præ participibus tuis.
* Pſ. 10 Et: * Tu in principio Domine terram fun-
101.d. daſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
26. 11 Ipſi peribunt, tu autem permanebis, &
omnes ut veſtimentum veteraſcent:
D 12 Et velut amictum mutabis eos, & mu-
tabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui
non deficient.
13 Ad quem autem Angelorum dixit ali-
*Pſal. quando: * Sede à dextris meis, quoadusque po-
109.a. nam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?
1.
1.Cor. 14 Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpi-
15. d. ritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui he-
25. reditatem capient ſalutis?

Caput II.

Cùm angelicorum præceptorum tranſgreſſio dignam acceperit ultionem, multò magis ea ſequetur tranſgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem & crucem minoratus eſt ab Angelis, & ex eo factus auctor ſalutis in ipſum credentium.

A 1 PRopterea abundantius oportet obſervare
nos ea quæ audivimus, ne forte pereffluamus.
2 Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo,
factus eſt firmus, & omnis prævaricatio & ino-
bedientia accepit juſtã mercedis retributionẽ:
3 Quomodo nos effugiemus, ſi tantam ne-
glexerimus ſalutem? quæ cùm initium acce-
piſſet enarrari per Dominum, ab eis, qui au-
dierunt, in nos confirmata eſt,
* 4 * Conteſtante Deo ſignis & portentis, &
Marc. variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtribu-
16.d. tionibus ſecundùm ſuam voluntatem.
20. 5 Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem
terræ futurum de quo loquimur.
B 6 Teſtatus eſt autem in quodam loco quis,

dicens: * Quid eſt homo quòd memor es ejus, * *Pſ.*
aut filius hominis quoniam viſitas eum? *8.a.5.*
7 Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis: glo-
ria & honore coronaſti eum: & conſtituiſti
eum ſuper opera manuum tuarum.
8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. In eo
enim quòd omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit *Matt.
non ſubjectum ei. Nunc autem necdum vide- *28.d.*
mus omnia ſubjecta ei. *18.* *1.Cor.*
9 * Eum autem, qui modico quàm Angeli *15.d.*
minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſio- *26.*
nem mortis, gloria & honore coronatum: ut C
gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem. **Phili.*
10 Decebat enim eum, propter quem om- *2.a.8.*
nia, & per quem omnia, qui multos filios in
gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum
per paſſionem conſummare.
11 Qui enim ſanctificat, & qui ſanctifican-
tur, ex uno omnes. Propter quam cauſam
non confunditur fratres eos vocare, dicens:
12 * Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: * *Pſ.*
in medio Eccleſiæ laudabo te. *21.c.*
13 Et iterùm: * Ego ero fidens in eum. Et *23.* D
iterùm: * Ecce ego, & pueri mei, quos dedit * *Pſ.*
mihi Deus. *17.a.*
14 Quia ergo pueri communicaverunt car- *3.* **Iſai.*
ni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſ- *8.d.*
dem: * ut per mortem deſtrueret eum, qui *18.*
habebat mortis imperium, id eſt, diabolum: **Oſee*
15 Et liberaret eos qui timore mortis per to- *13.d.* *14.*
tam vitam obnoxij erant ſervituti. *1.Cor.*
16 Nuſquam enim Angelos apprehendit, *15.g.*
ſed ſemen Abrahæ apprehendit. *54.*
17 Unde debuit per omnia fratribus ſimi-
lari, ut miſericors fieret, & fidelis pontifex ad

Deum,ut repropitiaret delicta populi.

18 In eo enim,in quo paſſus eſt ipſe & tentatus,potens eſt & eis,qui tentantur, auxiliari.

CAPUT III.

Longè excellentior eſt Chriſtus, utpote filius, quàm Moyſes,qui famulus fidelis erat in domo Dei;curandum igitur ut huic in omnibus obtemperemus,ne in modum incredulorum Judæorum ab ejus requie repellamur.

A 1 UNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderate Apoſtolum & pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum:

2 Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut & * Moyſes in omni domo ejus.

* Num. 12. b. 7. 3 Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quantò ampliorem honorem habet domus,qui fabricavit illam.

4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus eſt.

B 5 Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant:

6 Chriſtus verò tamquã filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei uſque ad finem,firmam retineamus.

* Pſ. 94. b. 8. Inf. 4. b. 7. 7 Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus:* Hodie ſi vocem ejus audieritis,

8 Nolite obdurare corda veſtra,ſicut in exacerbatione ſecundùm diẽ tẽtationis in deſerto,

9 Ubi tentaverunt me patres veſtri; probaverunt, & viderunt opera mea

C 10 Quadraginta annis: Propter quod infenſus fui generationi huic,& dixi: ſemper errant corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas,

11 Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

12 Videte fratres,ne fortè ſit in aliquo ve-

um cor malum incredulitatis, diſcedendi à
o vivo:
13 Sed adhortamini voſmetipſos per ſin-
los dies, donec Hodie cognominatur, ut non
duretur quis ex vobis fallacia peccati.
14 Participes enim Chriſti effecti ſumus: D
tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad fi-
m firmum retineamus.
15 Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus au-
eritis, nolite obdurare corda veſtra, quemad-
odum in illa exacerbatione.
16 Quidam enim audientes exacerbave-
int, ſed non univerſi qui profecti ſunt ex
Ægypto per Moyſen.
17 Quibus autem infenſus eſt quadragin-
a annis? Nónne illis, qui peccaverunt,* quo- *Nũ.
um cadavera proſtrata ſunt in deſerto? 14.f.
18 Quibus autem juravit non introire in re- 37.
quiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?
19 Et videmus, quia non potuerunt in-
troire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

*Quandoquidem Iudæi ob incredulitatem non introie-
runt in promiſſam requiem, & reliquum eſt ut alij
ingrediantur, curandum eſt ne ea fruſtremur, ſed cre-
dentes, in ipſam admittamur: de vivo & efficaci Dei
verbo quod omnia conſpicit, déque ejus infirmitate,
ut noſtris compateretur infirmitatibus.*

1 Timeamus ergo ne fortè relicta pollici- A
tatione introeundi in requiem ejus,
exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe.
2 Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemad-
modum & illis: ſed non profuit illis ſermo au-
ditus, non admiſtus fidei ex iis qui audierunt.* Pſ.
3 Ingrediemur enim in requiem, qui cre- 94.b.
didimus: quemadmodum dixit; * Sicut ju- 11.

ravi in ira mea : Si introibunt in requiem
meam : & quidem operibus ab inſtitutione
mundi perfectis.

B 4 Dixit enim in quodam loco de die ſepti-
*Gen. ma ſic : * Et requievit Deus die ſeptima ab
2.a.2. omnibus operibus ſuis.

5 Et in iſto rurſum : Si introibunt in re-
quiem meam.

6 Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam
in illam, & ij, quibus prioribus annuntiatum
eſt, non introierunt propter incredulitatem :

7 Iterùm terminat diem quemdam, Hodie,
in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut
*Sup. ſuprà dictum eſt : * Hodie ſi vocem ejus au-
3.b.7. dieritis, nolite obdurate corda veſtra.

8 Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet,
numquam de alia loqueretur, poſt hac, die.

C 9 Itaq; relinquitur ſabbatiſmus populo Dei.

10 Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus ;
etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à
ſuis Deus.

11 Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem :
ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis
exemplum.

12 Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, &
penetrabilior omni gladio ancipiti : & pertin-
gens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus,
compagum quoque ac medullarum, & diſcre-
tor cogitationum & intentionum cordis.

D
* Pſ. 13 * Et non eſt ulla creatura inviſibilis in
33.c. conſpectu ejus : omnia autem nuda & aperta
16. ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.
Eccli.
15.d. 14 Habentes ergo pontificem magnum, qui
20. penetravit cælos, Jeſum filium Dei : teneamus
confeſſionem.

15 Non enim habemus pontificem, qui non
poſſit compati infirmitatibus noſtris ; tenta-
tum autem per omnia pro ſimilitudine abſ-
que peccato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, &
gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Caput V.

Chriſtus debito ordine factus noſter Pontifex, preceſque Patri offerens, exauditus eſt : & diſcens ex iis quæ paſſus eſt obedientiam, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis æternæ : ſed reconditorum de ipſo myſteriorum capaces non erant ii ad quos hîc ſcribebat Apoſtolus.

1 OMnis namque Pontifex ex hominibus A
aſſumptus, pro hominibus conſtitui-
tur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona,
& ſacrificia pro peccatis :
2 Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, &
errant : quoniam & ipſe circumdatus eſt infir-
mitate :
3 Et propterea debet, quemadmodum pro
populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro
peccatis. B
4 * Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, *
ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron. Exod. 28.a.
5 Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarifi- 1.
cavit ut pontifex fieret : ſed qui locutus eſt ad 2.Pa.
eum : * Filius meus es tu, ego hodie genui te. 26.c. 18.
6 Quemadmodum & in alio loco dicit : * Pſ.
Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordi- 2.b.7.
nem Melchiſedech. * Pſ. 109.
7 Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſuppli- b.4.
cationéſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum C
facere à morte, cum clamore valido & lacry-
mis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.

8 Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit
ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam:
9 Et conſummatus, factus eſt omnibus ob-
temperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,
10 Appellatus à Deo pontifex juxta ordi-
nem Melchiſedech.
11 De quo nobis grandis ſermo, & ininter-
pretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles
facti eſtis ad audiendum.
D 12 Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe pro-
pter tempus: rurſum indigetis ut vos docea-
mini quæ ſint elementa exordij ſermonum
Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non
ſolido cibo.
13 Omnis enim, qui lactis eſt particeps, ex-
pers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt:
14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus;
eorum, qui pro conſuetudine exercitatos ha-
bent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata relabuntur, imò timenda illis eſt æterna maledictio: conſolando autem Hebræos hortatur ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum quæ jurejurando promiſit illi Deus.

A 1 QUapropter intermittentes inchoationis
Chriſti ſermonem, ad perfectiora fera-
mur, non rurſum jacientes fundamentum pœ-
nitẽtiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum,
2 Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quo-
B que manuum, ac reſurrectionis mortuorum,
* & judicij æterni.
Matt. 3 Et hoc faciemus, ſi quidẽ permiſerit Deus.
12. d.
45. 4 * Impoſſibile eſt enim, eos qui ſemel ſunt
illuminati,

illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, *Infr.*
& participes facti ſunt Spiritus ſancti, *10.e.*
26.
5 Guſtaverunt nihilominùs bonum Dei *2.Pet.*
verbum, virtutéſque ſæculi venturi, *2.d.*
20.
6 Et prolapſi ſunt; rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.

7 Terra enim ſæpè venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur; accipit benedictionem à Deo.

8 Proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem.

9 Confidimus autem de vobis dilectiſſimi meliora, & viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur.

10 Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.

11 Cupimus autem unumquemque veſtrûm eamdem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem: C

12 Ut non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum, qui fide & patientia hereditabunt promiſſiones.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per ſemetipſum,

14 Dicens: * Niſi benedicens benedicam te *
& multiplicans multiplicabo te. *Gen.*
22.c.
15 Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt *16.*
repromiſſionem.

16 Homines enim per majorem ſui jurant: D

& omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt juramentum.

17 In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatem conſilij ſui, interpoſuit jusjurandum:

18 Ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem.

19 Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis:

20 Ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech pontifex factus in æternum.

Caput VII.

Cùm Melchiſedech ſacerdotium, ex decimarum acceptione & benedictione Leviticum excelleret, Chriſti ſacerdotium neceſſitate quadam ſecundùm ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, ac juramento firmatum præcellit Leviticum: & ipſum unà cum lege evacuat.

A 1 HIc enim Melchiſedech, rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abra-
Gen. 14.*d.* 18. hæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei:

2 Cui & decimas omnium diviſit Abraham: primùm quidem qui interpretatur rex juſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis,

3 Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet ſacerdos in perpetuum.

4 Intuemini autẽ quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

5 Et quidem de filiis Levi ſacerdotium ac-

cipientes, * mandatum habent decimas ſumere * Deut. 18. a. 3. Ioſ. 14. b. 4.
à populo ſecundùm legem, id eſt, à fratribus
ſuis, quamquam & ipſi exierint de lumbis
Abrahæ.
6 Cujus autem generatio non annumeratur
in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc,
qui habebat repromiſſiones, benedixit.
7 Sine ulla autem contradictione, quod mi- B
nus eſt, à meliore benedicitur.
8 Et hîc quidem, decimas morientes homi-
nes accipiunt: ibi autem cõteſtatur, quia vivit.
9 Et (ut ita dictum ſit) per Abraham, &
Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt:
10 Adhuc enim in lumbis patris erat quan-
do obviavit ei Melchiſedech.
11 Si ergo conſummatio per ſacerdotium
Leviticum erat: (populus enim ſub ipſo legem
accepit) quid adhuc neceſſarium fuit, ſecũdùm
ordinem Melchiſedech alium ſurgere ſacerdo-
tem, & non ſecundùm ordinem Aaron dicit?
12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt
ut & legis tranſlatio fiat.
13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu
eſt, de qua nullus altari præſto fuit.
14 Manifeſtum eſt enim quòd ex Juda ortus C
ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſa-
cerdotibus Moyſes locutus eſt.
15 Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt; ſi
ſecundùm ſimilitudinem Melchiſedech exſur-
gat alius ſacerdos,
16 Qui non ſecundùm legem mandati car-
nalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ
inſolubilis.
17 Conteſtatur enim: * Quoniam tu es * Pſ. 109. b. 4.
ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Mel-
chiſedech.

18 Reprobatio quidem fit præcedentis mādati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:

19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum.

20 Et quantum eſt non ſine jurejurando (alij quidem ſine jurejurando ſacerdotes facti ſunt;

21 Hic autem cum jurejurando, per eum, qui dixit ad illum: * Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum.)

* Pſ. 109. b. 4.

22 In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Jeſus.

D

23 Et alij quidem plures facti ſunt ſacerdotes, idcircò quòd morte prohiberentur permanere:

24 Hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.

25 Unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.

26 Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus:

27 Qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum ſacerdotes, * priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel, ſeipſum offerendo.

* Lev. 16. b. 6.

28 Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem jurisjurandi, qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

Caput VIII.

Excellentius eſt Chriſti ſacerdotium Levitico, cùm ipſe in dextera Patris ſedeat in cælis, & majorum ſacramentorum miniſter fuerit quàm ſacerdotes veteris le-

gis: oſtendit etiam novi teſtamenti neceſſitatem ex imperfectione veteris, & ex Promiſſione Dei per Ieremiam.

1 Capitulum autem ſuper ea quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui cõſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis, A
2 Sanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.
3 Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid, quod offerat:
4 Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: cùm eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera,
5 Qui exemplari & umbræ deſerviunt cæleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret tabernaculum: * Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in monte. B *Exo. 25.d. 40. Act. 7.f. 44.
6 Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, quantò & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt. C
7 Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.
8 Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Juda, teſtamentum novum: *Ier. 31.f. 31.
9 Non ſecundùm teſtamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra Ægypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.
10 Quia hoc eſt teſtamentum, quod diſponam domui Iſraël poſt dies illos, dicit Domi- D

nus: Dando leges meas in mentem eorum, &
in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in
Deum,& ipſi erunt mihi in populum:
11 Et non docebit unuſquiſque proximum
ſuum,& unuſquiſque fratrem ſuum, dicens:
Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient
me à minore uſque ad majorem eorum.
12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum,
& peccatorum eorum jam non memorabor.
13 Dicendo autem novum,veteravit prius.
Quod autem antiquatur & ſeneſcit,propè in-
teritum eſt.

CAPUT IX.

*Ex his quæ in veteri erant teſtamento & imperfe-
ctione illarum hoſtiarum, oſtendit novi perfectionem,
in quo Chriſtus Pontifex & hoſtia ſemel oblata emun-
dat conſcientiam à peccatis: quem ad teſtamenti ſui
confirmationem mori fuit neceſſe.*

A 1 HAbuit quidem & prius, juſtificationes
culturæ, & ſanctum ſæculare.
*Exo. 2 * Tabernaculum enim factum eſt pri-
26.a. 1. 36. mum, in quo erant candelabra, & menſa, &
a.8. propoſitio panum quæ dicitur Sancta.
*Lev. 3 Poſt velamentum autem ſecundum, ta-
16. Num. bernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum:
16. 4 Aureum habens * thuribulum, & arcam
* 3. teſtamenti circumtectam ex omni parte auro,
Reg. in qua urna aurea habens manna, & virga
8.a.9. 2.Par. Aaron,quæ fronduerat,* & tabulæ teſtamenti.
5.b. 5 Supérque eam erant Cherubim gloriæ
10. obumbrantia propitiatorium: de quibus non
B *Exo. eſt modò dicendum per ſingula.
30.b. 6 His verò ita compoſitis; in priori qui-
10. dem tabernaculo ſemper introibant ſacerdo-
Lev. 16.a. tes, ſacrificiorum officia conſummantes:
2. 7 In ſecundo autem * ſemel in anno ſolus

pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro
ſua & populi ignorantia:

8 Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum C
propalatam eſſe ſanctorum, viam adhuc prio-
re tabernaculo habente ſtatum.

9 Quæ parabola eſt temporis inſtantis: juxta quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem, ſolummodò in cibis & in potibus.

10 Et variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.

11 Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, id eſt, non hujus creationis;

12 Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinē, introivit
ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa. D

13 * Si enim ſanguis hircorum & tauro- *Lev.
rum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſan- 16.c.
ctificat ad emundationem carnis: 15.

14 *Quantò magis ſanguis Chriſti, qui per *1.Pet.1.
Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit imma- d.19.
culatum Deo, emundabit conſcientiam no- 1.Joã.
ſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum 1.c.7.
Deo viventi? Apoc. 1.b.5.

15 Et ideò novi teſtamenti mediator eſt;* *Gal.
ut morte intercedente, in redemptionem ea- 3.c.15.
rum prævaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hereditatis.

16 Ubi enim teſtamentum eſt; mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.

17 Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.

18 Unde nec primum quidem ſine ſangui-
ne dedicatum eſt.

E 19 Lecto enim omni mandato legis à
Moyſe univerſo populo, accipiens ſanguinem
vitulorum & hircorum, cum aqua, & lana
coccinea, & hyſſopo; ipſum quoque librum, &
omnem populum aſperſit,

*Exo. 20 Dicens: * Hic ſanguis teſtamenti, quod
24. b. mandavit ad vos Deus.
8. 21 Etiam tabernaculum & omnia vaſa mi-
niſterij ſanguine ſimiliter aſperſit.

F 22 Et omnia pænè in ſanguine ſecundùm
legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione
non fit remiſſio.

23 Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem
cæleſtium his mundari: ipſa autem cæleſtia
melioribus hoſtiis quàm iſtis.

24 Non enim in manufacta Sancta Jeſus
introivit, exemplaria verorum: ſed in ipſum
cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

25 Neque ut ſæpè offerat ſemetipſum,
quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per
ſingulos annos in ſanguine alieno:

G 26 Alioquin oportebat eum frequenter pa-
ti ab origine mundi: nunc autem ſemel in
conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem
peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.

27 Et quemadmodum ſtatutum eſt homi-
nibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium:

*Rō. 28 * Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad
5. b. 9. multorum exhaurienda peccata; ſecundò ſine
1. Pet. peccato apparebit expectantibus ſe, in ſa-
3. d. 18. lutem.

Propter imperfectionem hoſtiarum veteris teſtamenti neceſſarium fuit novum induci, cujus unica hoſtia auferrentur univerſa peccata: cui niſi fide, ſpe, charitate, ac bonis operibus adhaſerimus, acerbius puniemur quàm veteris teſtamenti tranſgreſſores: laudat interim Hæbræos quòd & multa paſſi ſint, & patientibus aſtiterint.

1 Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum; per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, numquam poteſt accedentes perfectos facere: A

2 Alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd nullam haberent ultrà conſcientiam peccati, cultores ſemel mundati:

3 Sed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.

4 Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

5 Ideò ingrediens mundum dicit: * Hoſtiam, & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi: B *Pſ. 39. b. 7.

6 Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt.

7 Tunc dixi: Ecce venio: * in capite libri ſcriptum eſt de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam. *Pſ. 39. b. 8.

8 Superiùs dicens: Quia hoſtias, & oblationes, & holocautomata pro peccato noluiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem offeruntur,

9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut ſequens ſtatuat.

10 In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel. C

11 Et omnis quidem ſacerdos præſtò eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ numquam poſſunt auferre peccata:
12 Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei,
* Pſ. 109. 13 De cetero exſpectans * donec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus.
4.2. 1.Cor. 15. d. 25. 14 Una enim oblatione, conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.
15 Conteſtatur autem nos & Spiritus ſanctus. Poſtquam enim dixit:
*Ier. 31.f. 33. Sup. 8.c.8. 16 * Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribam eas:
17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor ampliùs.
18 Ubi autem horum remiſſio: jam non eſt oblatio pro peccato.
D 19 Habentes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguinem Chriſti.
20 Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id eſt, carnem ſuam,
21 Et ſacerdotem magnum ſuper domũ Dei:
22 Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda,
E 23 Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem, (fidelis enim eſt qui repromiſit)
24 Et conſideremus invicem in provocationem charitatis, & bonorum operum:
25 Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, & tantò magis quantò videritis appropinquantem diem.

26 * Voluntariè enim peccantibus nobis poſt *Sup.
acceptam notitiam veritatis, jam non relin- 6.a.4.
quitur pro peccatis hoſtia;

27 Terribilis autem quædam expectatio
judicij, & ignis æmulatio, quæ conſumptura
eſt adverſarios.

28 Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine
ulla miſeratione * duobus vel tribus teſtibus *Deut.
moritur: 17.a.

29 Quantò magis putatis deteriora mereri 6.
ſupplicia, qui filium Dei conculcaverit, & Matt.
ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in 18.c.
quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contu- 16.
meliam fecerit? Ioan. 8.b.

30 Scimus enim qui dixit: * Mihi vindicta, 17. 2.Cor.
& ego retribuam. Et iterùm: Quia judicabit 13.a.1.
Dominus populum ſuum. F

31 Horrendum eſt incidere in manus Dei *Deut.
viventis. 32.e.

32 Rememoramini autem priſtinos dies, 35.
in quibus illuminati, magnum certamen ſu- Rom.
ſtinuiſtis paſſionum: 12.d.
19.

33 Et in altero quidem, opprobriis & tri-
bulationibus ſpectaculum facti: in altero au-
tem, ſocij taliter converſantium effecti.

34 Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapi- G
nam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſce-
piſtis, cognoſcentes vos habere meliorem &
manentem ſubſtantiam.

35 Nolite itaque amittere confidentiam ve-
ſtram, quæ magnam habet remunerationem.

36 Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut vo-
luntatem Dei facientes, reportetis promiſſio-
nem.

37 Adhuc enim modicum aliquantulum,

qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.

*Hab. 38 * Juſtus autem meus ex fide vivit: quòd

2.a.4. ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ.

Rom. 39 Nos autem non ſumus ſubtractionis filij in

1.b. 17. perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ.

Gal.3.

b.11.

Caput XI.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum à mundi exordio uſque ad David ac Prophetas: & in univerſum quanta patrarint ac paſſi ſint per fidem: nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

A 1 Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.

2 In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

*Gen. 3 * Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula ver-

1.a.3. bo Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.

*Gen. 4 * Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm

4.a.4. Cain, obtulit Deo, * per quam teſtimonium

*Matt. conſecutus eſt eſſe juſtus, teſtimonium perhi-

23.d. bente muneribus ejus Deo; & per illam de-

35. functus adhuc loquitur.

*Gen. 5 * Fide Henoch tranſlatus eſt ne videret

5.c. 24. mortem, & non inveniebatur, quia tranſtulit

Eccli. illum Deus: ante tranſlationem enim teſtimo-

44.c. 16. nium habuit placuiſſe Deo.

B 6 Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentē ad Deū: quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.

*Gen. 7 * Fide Noë, reſponſo accepto de iis quæ

6.c. 14. adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam

Eccli. in ſalutem domus ſuæ, per quam damnavit

44.c. mundum: & juſtitiæ, quæ per fidem eſt, heres

17. eſt inſtitutus.

*Gen. 8 * Fide qui vocatur Abraham obedivit in

12.a. locum exire, quem accepturus erat in here-

1. ditatem: & exiit, neſciens quò iret.

9 Fide demoratus eſt in Terra repromiſſionis, tamquam in aliena, in caſulis habitando, cum Iſaac & Jacob coheredibus repromiſſionis ejuſdem.

10 Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex & conditor Deus. C

11 * Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptionem ſeminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui repromiſerat. *Gen. 17.c. 19.

12 Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc emortuo) tamquam ſidera cæli in multitudinem, & ſicut arena, quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.

13 Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.

14 Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere. D *Gen. 22.a. 1. Eccli. 44.d. 21.

15 Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi:

16 Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideò non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem.

17 *Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones; *Gen. 21. b. 12. Rom. 9.b.7.

18 Ad quem dictum eſt: *Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen: *Gen. 27. d. 27.f. 39.

19 Arbitrans quia & à mortuis ſuſcitare potés eſt Deus: unde eum & in parabolam accepit. *Gen. 48. c. 15.

20 *Fide & de futuris benedixit Iſaac Jacob, & Eſau. *Gen. 47. f. 31.

21 * Fide Jacob, moriens, ſingulos filio-

Gen. rum Joſeph benedixit: & adoravit faſtigium
50. d. virgæ ejus.
23. E 22 * Fide Joſeph, moriens, de profectione
filiorum Iſraël memoratus eſt, & de oſſibus
* Exod. ſuis mandavit.
2. a. 2. 23 * Fide Moyſes, natus, occultatus eſt men-
* Exod. ſibus tribus à parentibus ſuis; eò quòd vidiſ-
1. c. ſent elegantem infantem, * & non timuerunt
17. regis edictum.
* Exod. 24 * Fide Moyſes grandis factus negavit ſe
2. b. eſſe filium filiæ Pharaonis,
11. 25 Magis eligens affligi cum populo Dei,
quàm temporalis peccati habere jucũditatem,
26 Majores divitias æſtimans theſauro Æ-
gyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat
enim in remunerationem.
27 Fide reliquit Ægyptum, non veritus ani-
moſitatem regis: inviſibilem enim tamquam
videns ſuſtinuit.
* 28 * Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effu-
Exod. ſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos.
12. d. 29 * Fide tranſierunt Mare rubrum tam-
21. quam per aridam terram: quod experti Ægy-
F ptij, devorati ſunt.
* Exod. 30 * Fide muri Jericho corruerunt, circuitu
14. e. dierum ſeptem.
22. 31 * Fide Rahab meretrix non periit cum
* Ioſ. 6. c. incredulis, excipiens exploratores cum pace.
20. 32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me
* Ioſ. tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sam-
2. a. 3. ſon, Jephte, David, Samuel, & Prophetis:
33 Qui per fidem vicerunt regna, operati
ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, ob-
turaverunt ora leonum,
34 Extinxerunt impetum ignis, effugerunt

aciem gladij, convaluerunt de infirmitate,
fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:
35 Acceperunt mulieres de reſurrectione G
mortuos ſuos. Alij autem diſtenti ſunt, non
ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent
reſurrectionem.
36 Alij verò ludibria & verbera experti, inſuper
& vincula & carceres:
37 Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in
occiſione gladij mortui ſunt: circuierunt in
melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati,
afflicti:
38 Quibus dignus non erat mundus: in ſolitudinibus
errantes, in montibus, & ſpeluncis,
& in cavernis terræ.
39 Et hi omnes teſtimonio fidei probati,
non acceperunt repromiſſionem,
40 Deo pro nobis melius aliquid providente,
ut non ſine nobis conſummarentur.

CAPUT XII.

Priſcorum, imò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans à peccatis: & ex novi teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora quàm Iudæi pati cogamur ſupplicia.

1 IDeóque & nos tantam habentes impoſitam A
nubem teſtium, * deponentes
omne pondus, & circumſtans nos peccatum, Rom.
per patientiam curramus ad propoſitum no- 6.a.4.
bis certamen: Ephe.
2 Aſpicientes in Auctorem fidei, & con- 4.e.
ſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gau- 22.
dio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, Col. 3.
atque in dextera ſedis Dei ſedet. 6. 8. 1. Pet. 2.a.1.
3 Recogitate enim eum, qui talem ſuſti- 4.a.2.
nuit à peccatoribus adverſum ſemetipſum B

contradictionem : ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.

4 Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes:

5 Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens: * Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris.

* Prov. 3. b. 12. Apoc. 3. d. 19.

6 Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.

7 In diſciplina perſeverate. Tamquam filiis vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non corripit pater?

8 Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filij eſtis.

9 Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos: non multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?

C 10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile eſt in recipiendo ſanctificationem ejus.

11 Omnis autem diſciplina, in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſteà autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitiæ.

12 Propter quod, remiſſas manus, & ſoluta genua, erigite,

13 Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut
D non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

* Rom. 12. d. 18.

14 * Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum:

15 Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei:

ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans
impediat, & per illam inquinentur multi. E

16 Ne quis fornicator, aut profanus * ut *Gen.
Eſau: qui propter unam eſcam vendidit pri- 25.d.
mitiva ſua. 33.

17 Scitote enim quoniam * & poſteà cu- *Gen.
piens hereditare benedictionem, reprobatus 27.f.
eſt: non enim invenit pœnitentiæ locum, 38.
quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.

18 * Non enim acceſſiſtis ad tractabilem *Exod.
montem: & accenſibilem ignem, & turbinem, 19.c.
& caliginem, & procellam, 12.20.

19 Et tubæ ſonum, & vocem verborum, c.21.
quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis
fieret verbum.

20 Non enim portabant quod dicebatur:
* Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur. *Exod.

21 Et ita terribile erat quod videbatur. Moy- 19.c.
ſes dixit: Exterritus ſum, & tremebundus. 13.

22 Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civi-
tatem Dei viventis, Jeruſalem cæleſtem, &
multorum millium Angelorum frequentiam,

23 Et Eccleſiam primitivorum, qui conſcri-
pti ſunt in cælis, & judicem omnium Deum,
& ſpiritus juſtorum perfectorum,

24 Et teſtamenti novi mediatorem Jeſum,
& ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem
quàm Abel.

25 Videte ne recuſetis loquentem. Si enim F
illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper
terram loquebatur: multò magis nos, qui de
cælis loquentem nobis avertimus.

26 Cujus vox movit terram tunc: nunc
autem repromittit, dicens: * Adhuc ſemel; & *Agg.
ego movebo non ſolùm terram, ſed & cælum. 2.b.7.

27 Quòd autem, Adhuc ſemel, dicit: declarat mobilium tranſlationem tamquam factorum, ut maneant ea quæ ſunt immobilia.

28 Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habemus gratiam: per quam ſerviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.

* Deut. 4. d. 24. 29 * Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.

Caput XIII.

Ad varias hortatur virtutes, iubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris & hoſtiarum veteris novique teſtamenti, & ſubinde monens ut præpoſitis obtemperent: orat ut pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens, additis mutuis ſalutationibus.

A 1 Charitas fraternitatis maneat in vobis.
* Rō. 2 * Et hoſpitalitatem nolite oblviſci,
12. c. per hanc enim * latuerunt quidam, Angelis
13. hoſpitio receptis.
1. Pet.
4. b. 9. 3 Mementote vinctorum, tamquam ſimul
* Gen. vincti; & laborantium, tamquam & ipſi in
18. a. corpore morantes.
3. 19.
a. 2. 4 Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros iudicabit Deus.

5 Sint mores ſine avaritia, contenti præſen-
* Ioſ. tibus: ipſe enim dixit: * Non te deſeram, ne-
1. a. 5. que derelinquam,
* Pſ.
117. 6 Ita ut confidenter dicamus: * Dominus
a. 6. mihi adjutor: nō timebo quid faciat mihi homo.

B 7 Mementote propoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

8 Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe & in ſæcula.

9 Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor, non

eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.
10 Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.
11 * Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. *Lev. 16. f. 27.
12 Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. C
13 Exeamus igitur ad eum extra caſtra improperium ejus portantes.
14 * Non enim habemus hîc manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. *Mic. 2. c. 10.
15 Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini ejus.
16 Beneficentiæ autem, & communionis nolite oblivisci: talibus enim hoſtiis promeretur Deus.
17 Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.
18 Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus in omnibus benè volentes converſari. D
19 Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celeriùs reſtituar vobis.
20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,
21 Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat co-

ram ſe per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut ſufferatis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

23 Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum: cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA

B. JACOBI APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Docet tentationum utilitatem, & ſapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt aut auctor peccati, ſed ab eò procedit omnis bona donatio: hortatur ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire, niſi illa opere compleatur: ſubdit etiam quænam ſit vera & immaculata religio.

A 1 JAcobus Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.

2 Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis:

3 * Scientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur.

Rom. 5. a. 3.

4 Patientia autem opus perfectum habet: ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

5 Si quis autem veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei.

6 * Poſtulet autem in fide nihil hæſitans: qui B
enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à *
vento movetur & circumfertur. Matt.
7 Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat 7.b.7.
aliquid à Domino. 21.b.
22.
8 Vir duplex animo, inconſtans eſt in om- Mar.
nibus viis ſuis. 11.c.
24.
9 Glorietur autem frater humilis in exalta- Luc.
tione ſua: 11.b.
9.
10 Dives autem in humilitate ſua, * quoniam Ioan.
ſicut flos fœni tranſibit. 14.b.
11 Exortus eſt enim ſol cum ardore, & are- 13.16.
fecit fœnum, & flos ejus decidit, & decor vul- c.23.
tus ejus deperiit: ita & dives in itineribus ſuis 24.
marceſcet. * Eccli.
12 * Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quo- 14.c.
niam cùm probatus fuerit, accipiet coronam 18.
vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Iſ.40.
b.5.
13 Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à 1.Pet.
Deo tentatur: Deus enim intentator malorum 1.d.
eſt: ipſe autem neminem tentat. 24.
* Iob.
14 Unuſquiſque verò tentatur à concupi- 5.c.
ſcentia ſua abſtractus, & illectus. 17. C
15 Deinde concupiſcentia cùm conceperit,
parit peccatum: peccatum verò cùm con-
ſummatum fuerit, generat mortem.
16 Nolite itaq; errare fratres mei dilectiſſimi.
17 Omne datum optimum, & omne do-
num perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à
Patre luminum, apud quem non eſt tranſmu-
tatio, nec viciſſitudinis obumbratio.
18 Voluntariè enim genuit nos verbo veri- *
tatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus. Prov.
19 Sitis fratres mei dilectiſſimi. * Sit autem 17.d.
omnis homo velox ad audiendum; tardus au- 27. D

tem ad loquendum, & tardus ad iram.
20 Ira enim viri, juſtitiam Dei non operatur.
21 Propter quod abjicientes omnem immun-
ditiam & abundantiam malitiæ, in manſuetu-
dine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt
ſalvare animas veſtras.
* 22 * Eſtote autem factores verbi, & non
Matt. auditores tantùm, fallentes voſmetipſos.
7.c. 23 Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non
21.24. *Rom.* factor: hic comparabitur viro conſideranti
2.c. vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo:
13. 24 Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſta-
tim oblitus eſt qualis fuerit.
25 Qui autem perſpexerit in legem perfe-
ctam libertatis, & permanſerit in ea, non au-
ditor obliviosſus factus, ſed factor operis: hic
beatus in facto ſuo erit.
26 Si quis autem putat ſe religioſum eſſe,
non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens
cor ſuum, hujus vana eſt religio.
27 Religio munda & immaculata apud
Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos
& viduas in tribulatione eorum, & immacu-
latum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAPUT II.

Monet ne perſonarum reſpectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum tranſgreditur, legis tranſgreſſor eſt: hortatur ut operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens quòd homo per opera juſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

A 1 FRatres mei, nolite in perſonarum acce-
Lev. ptione habere fidem Domini noſtri Jeſu
19.c. Chriſti gloriæ.
15. *Deut.* 2 Etenim ſi introierit in conventum veſtrum
1.c. vir aureum annulum habens in veſte candida,
17.16. d.19. introierit autem & pauper in ſordido habitu,

3 Et intendatis in eum qui indutus eſt veſte *Prov.*
præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hîc benè: *24.c.*
pauperi autem dicatis: Tu ſta illic ; aut ſede *23.* *Eccli.*
ſub ſcabello pedum meorum: *42. a.*
4 Nónne judicatis apud voſmetipſos, & fa- *1.*
cti eſtis judices cogitationum iniquarum?
5 Audite fratres mei dilectiſſimi, nónne Deus B
elegit pauperes in hoc mūdo, divites in fide, &
heredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?
6 Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nónne divites per potentiam opprimunt vos, &
ipſi trahunt vos ad judicia?
7 Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen,
quod invocatum eſt ſuper vos?
8 Si tamen legem perficitis regalem ſecun- * *Lev.*
dùm ſcripturas: * Diliges proximum tuum *19. d.*
ſicut teipſum: benè facitis: *18.*
9 * Si autem perſonas accipitis, peccatum *Matt.*
operamini, redarguti à lege quaſi trāſgreſſores. *22. d.* *39.*
10 * Quicumque autem totam legem ſer- *Marc.*
vaverit, offendat autem in uno, factus eſt om- *12. c.*
nium reus. *31.* *Rom.*
11 Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit *13. c. 9.*
&, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, oc- *Gal.*
cides autem, factus es tranſgreſſor legis. *5. c.* *14.*
12 Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per le- **Sup.*
gem libertatis incipientes judicari. *a. 1.*
13 Judicium enim ſine miſericordia illi, * *Matt.*
qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat au- *5. c. 19.*
tem miſericordia judicium. C
14 Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis
dicat ſe habere, opera autem non habeat? * *1.*
Numquid poterit fides ſalvare eum? *Ioan.*
15 * Si autem frater & ſoror nudi ſint, & *3. c.* *17.*

indigeant victu quotidiano,
16 Dicat autem aliquis ex vobis illis : Ite
in pace, calefacimini & ſaturamini : non de-
deritis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori,
quid proderit?
17 Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua
eſt in ſemetipſa.
18 Sed dicet quis : Tu fidem habes, & ego
opera habeo. oſtende mihi fidem tuam ſine
operibus : & ego oſtendam tibi ex operibus
fidem meam:
D 19 Tu credis quoniam unus eſt Deus : Benè
facis : & dæmones credunt, & contremiſcunt.
20 Vis autem ſcire ô homo inanis, quo-
niam fides ſine operibus mortua eſt?
*Gen. 21 * Abraham pater noſter, nónne ex ope-
22.b. ribus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium
9. ſuum ſuper altare?
22 Vides quoniã fides cooperabatur operib⁹
illius : & ex operibus fides conſummata eſt?
23 Et ſuppleta eſt Scriptura, dicens:* Cre-
*Gen. didit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad
15.b. juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.
6. 24 Videtis quoniam ex operibus juſtifica-
Rom. tur homo, & non ex fide tantùm?
4.a.3. 25 Similiter * & Rahab meretrix, nónne
Gal.3. ex operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios,
a.6. & alia via ejiciens?
*Ioſ. 26 Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum
2.a.4. eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPUT

Lingua mala recenſet, quam difficillimum eſt rectè gubernare; ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam & cæleſtem.

1 NOlite plures magiſtri fieri fratres mei, A
ſcientes quoniam majus judicium ſu- *Matt.*
mitis. *2. a.*
2 In multis enim offendimus omnes. Si quis *8.*
in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir. po-
teſt etiam fræno circumducere totum corpus.
3 Si autem equis fræna in ora mittimus ad
conſentiendum nobis, & omne corpus illorum
circumferimus.
4 Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ven- B
tis validis minentur, circumferuntur à modico
gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.
5 Ita & lingua modicum quidem mem-
brum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus
ignis quàm magnam ſilvam incendit?
6 Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis.
Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ
maculat totum corpus, & inflammat rotam
nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.
7 Omnis enim natura beſtiarum, & volu-
crum, & ſerpentium, & ceterorum domantur,
& domita ſunt à natura humana:
8 Linguam autem nullus hominum doma- C
re poteſt: inquietum malum, plena veneno
mortifero.
9 In ipſa benedicimus Deum & Patrem: &
in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimili-
tudinem Dei facti ſunt.
10 Ex ipſo ore procedit benedictio, & male-
dictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.
11 Numquid fons de eodem foramine ema-
nat dulcem, & amaram aquam?

12 Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam.

13 Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

D 14 Quòd ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem.

15 Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.

16 Ubi enim zelus & contentio: ibi incon-
C ſtantia, & omne opus pravum.

17 Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.

18 Fructus autem juſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

Caput IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuaque dilectioni ſtudendum, rebus incertis Divina providentia commiſſis.

A 1 Unde bella & lites in vobis? Nónne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris?

2 Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, & zelatis: & non poteſtis adipiſci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non poſtulatis.

B 3 Petitis, & non accipitis: eò quòd male petatis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.

4 Adulteri, neſcitis quia amicitia hujus mundi, inimica eſt Dei? Quicumque ergo

voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus
Dei conſtituitur.

5 An putatis quia inaniter ſcriptura dicat:
Ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat
in vobis?

6 Majorem autem dat gratiam. Propter
quod dicit: * Deus ſuperbis reſiſtit, humili- *Prov. 3.d. 34.*
bus autem dat gratiam.

7 Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem *1.Pet. 5.b.5.*
diabolo, & fugiet à vobis.

8 Appropinquate Deo, & appropinquabit
vobis. Emundate manus, peccatores: & pu-
rificate corda, duplices animo. C

9 Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus
veſter in luctum convertatur, & gaudium in
mœrorem.

10 * Humiliamini in conſpectu Domini, ** 1. Pet. 5. b.6.*
& exaltabit vos.

11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui
detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum,
detrahit legi, & judicat legem. Si autem judi-
cas legem: non es factor legis, ſed judex.

12 Unus eſt legiſlator, & judex, qui poteſt
perdere, & liberare.

13 * Tu autem quis es, qui judicas proxi- D
mum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut cra- ** Rom. 14.a. 4.*
ſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus
ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum
faciemus:

14 Qui ignoratis quid erit in craſtino.

15 Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad
modicum parens, & deinceps exterminabitur.
Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit; &:
Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.

16 Nunc autem exultatis in ſuperbiis ve-

ſtris. Omnis exultatio talis, maligna eſt.
17 Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.

CAPUT V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quàm efficax ſit juſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

A 1 AGite nunc divites, plorate ululantes in
miſeriis veſtris, quæ advenient vobis.
2 Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſti-
menta veſtra à tineis comeſta ſunt.
3 Aurum & argentum veſtrum æruginavit:
& ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, &
manducabit carnes veſtras ſicut ignis. The-
ſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.
4 Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt
regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, cla-
mat: & clamor eorum in aures Domini ſa-
baoth introivit.
5 Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis
enutriſtis corda veſtra, in die occiſionis.
6 Addixiſtis, & occidiſtis juſtum, & non
reſtitit vobis.
B 7 Patientes igitur eſtote fratres, uſque ad
adventum Domini. Ecce agricola expectat
pretioſum fructum terræ, patienter ferens do-
nec accipiat temporaneum, & ſerotinum.
8 Patientes igitur eſtote & vos, & confir-
mate corda veſtra: quoniam adventus Domini
appropinquavit.
9 Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum,
ut non judicemini. Ecce judex ante januam
aſſiſtit.

10 Exemplum accipite, fratres, exitus ma-
li, laboris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti
ſunt in nomine Domini.

11 Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. C
Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini
vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, &
miſerator.

12 Ante omnia autem fratres mei * nolite *Matt.
jurare, neque per cælum, neque per terram, 5.e.
neque aliud quodcumque juramentum. Sit 34.
autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut
non ſub judicio decidatis.

13 Triſtatur aliquis veſtrûm? oret: Æquo
animo eſt? pſallat.

14 Infirmatur quis in vobis? Inducat pres- D
byteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungen-
tes eum oleo in nomine Domini:

15 Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & al-
leviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit,
remittentur ei.

16 Confitemini ergo alterutrum peccata
veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini:
multum enim valet deprecatio juſti aſſidua.

17 Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: * *3.
& oratione oravit ut non plueret ſuper ter- Reg.
ram, & non pluit annos tres, & menſes ſex. 17.a.
1.

18 Et rurſum oravit: & cælum dedit plu- Luc.
viam, & terra dedit fructum ſuum. 4.d.
25.

19 Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à
veritate, & converterit quis eum:

20 Scire debet, quoniam qui converti fece-
rit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit
animam ejus à morte, & operiet multitudi-
nem peccatorum.

EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI
PRIMA.

Caput Primum.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiam, ut qui Christi ſanguine redempti ſunt.

A 1 PEtrus Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ,

2 Secundùm præſcientiam Dei Patris, in ſanctificationem Spiritus, in obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti: Gratia vobis & pax multiplicetur.

*2. Cor. 1. a. 3. Eph. 1. a. 3. — 3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivã, per reſurrectionẽ Jeſu Chriſti ex mortuis,

B 4 In hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem, conſervatam in cælis in vobis,

5 Qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem in ſalutẽ paratã revelari in tẽpore noviſſimo.

6 In quo exultabitis, modicum nunc ſi oportet contriſtari in variis tentationibus:

7 Ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jeſu Chriſti:

8 Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis:

credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata.

9 Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.

10 De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia propheta verunt:

11 Scrutantes in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti: prænuntians C
eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias.

12 Quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant Angeli proſpicere.

13 Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrij perfectè ſperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jeſu Chriſti:

14 Quaſi filij obedientiæ, non configurati * Lev.
prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis. 11.g.

15 Sed ſecundùm eũ, qui vocavit vos, San- 44.'9.
ctum; & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis: a.1. 20.a.

16 Quoniam ſcriptum eſt: * Sancti eritis, 7.
quoniam ego Sanctus ſum. *Deu.

17 Et ſi patrem invocatis eum, qui * ſine ac- 10.d. 17.
ceptione perſonarum judicat ſecundùm univſ- Rom.
cujuſque opus, in timore incolatus veſtri tem- 2.b.11.
pore converſamini. Gal. 2.b.6.

18 Scientes quòd non corruptibilibus auro D
vel argento redempti eſtis de vana veſtra con- * 1.
verſatione paternæ traditionis: Cor.6.

19 * Sed pretioſo ſanguine quaſi agni im- d.20. 7.d.
maculati Chriſti, & incontaminati: 23.

Heb. 20 Præcogniti quidem ante mundi conſti-
9. d. tutionem, manifeſtati autem noviſſimis tem-
14. *1. Ioã.* poribus propter vos,
1. c. 7. 21 Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui
Apoc. ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam,
1. b. 5. ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo:

22 Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs:

23 Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi,& permanentis in æternum.

* *Eccli.* 24 * Quia omnis caro ut fœnum: & omnis
14. c. gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœ-
8. num,& flos ejus decidit.
Iſa. 25 Verbum autem Domini manet in æter-
40. b. 6. num. hoc eſt autem verbum, quod evangeli-
Iac. 1. zatum eſt in vos.
b. 10.

Caput II.

Excluſa omni fictione, regenerati ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm priùs eſſent populus abjectus; hortatur ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictionéſque ad Chriſti imitationem ferant.

1 DEponentes igitur omnem malitiam,&
A omnem dolum, & ſimulationes, &
Rom. invidias,& omnes detractiones,
6. a. 4. *Eph.* 2 Sicut modò geniti infantes, rationabile,
4. e. ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis
22. in ſalutem:
Col. 3. *b. 8.* 3 Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt
Heb. Dominus.
12. a. 4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab
1. hominibus quidem reprobatum, à Deo au-
tem electum,& honorificatum:

5 Et ipſi tamquam lapides vivi ſuperædi-
ficamini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſan-
ctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles
Deo per Jeſum Chriſtum. B
6 Propter quod continet Scriptura: * Ec- *Iſa.
ce pono in Sion lapidem ſummum angula- 28. d.
rem, electum, pretioſum: & qui crediderit 16. Rō. 9.
in eum, non confundetur. g. 33.
7 Vobis igitur honor credentibus: non cre-
dentibus autem, * lapis quem reprobaverunt * Pſ.
ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, 117.
8 Et lapis offenſionis, & petra ſcandali, his f. 22. Iſa. 8.
qui offendunt verbo, nec credunt in quo & c. 14.
poſiti ſunt. Matt.
9 Vos autem genus electum, regale ſacer- 21. d.
dotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: 42. Act.
ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris 4. b. 11.
vos vocavit in admirabile lumen ſuum.
10 * Qui aliquando non populus, nunc au- *Oſee
tem populus Dei: qui non conſecuti miſeri- 2. d.
cordiam, nunc autem miſericordiam cōſecuti. 24. Rō. 9.
11 * Chariſſimi, obſecro vos tamquam ad- f. 25.
venas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus C
deſideriis, quæ militant adverſus animam, * Rō.
12 Converſationem veſtram inter gentes 13. d. 14.
habentes bonam: ut in eo, quòd detrectant de Gal. 5.
vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis c. 16.
operibus vos conſiderantes, glorificent Deum
in die viſitationis.
13 * Subjecti igitur eſtote omni humanæ * Rō.
creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi præ- 13. a.
cellenti: 1.
14 Sive ducibus, tamquam ab eo miſſis ad
vindictam malefactorū, laudem verò bonorū.
15 Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benè fa-

cientes obmutescere faciatis imprudentium
hominum ignorantiam.
16 Quaſi liberi, & non quaſi velamen ha-
bentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.
* Rõ. 17 Omnes honorate: * fraternitatem dili-
12.b. gite: Deum timete: Regem honorificate.
10. 18 * Servi ſubditi eſtote in omni timore
*Eph. 6.a.5. dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed
Col.3. etiam dyſcolis.
d.22. 19 Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei
Tit. 2. conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens
c.9. D injuſtè.
20 Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, &
colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes pa-
tienter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum.
21 In hoc enim vocati eſtis: quia & Chri-
ſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens
exemplum ut ſequamini veſtigia ejus.
*Iſa. 22 * Qui peccatum non fecit, nec inventus
53.c. eſt dolus in ore ejus:
9. 23 Qui cùm malediceretur, non maledice-
bat: cùm pateretur, non comminabatur: tra-
debat autem judicanti ſe injuſtè:
*Iſa. 24 * Qui peccata noſtra ipſe pertulit in
53.b. corpore ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui,
5. 1.Ioã. juſtitiæ vivamus: cujus livore ſanati eſtis.
3.a.5. 25 Eratis enim ſicut oves errantes, ſed con-
verſi eſtis nunc ad paſtorem & epiſcopum ani-
marum veſtrarum.

CAPUT III.

De mutua inter coniuges converſatione, & mulierũ ornatu: hortatur ad varias virtutes, útque Chriſti exemplo ferant adverſa, & quòd per Baptiſmum ſalvemur in ſimilitudinem eorum qui in arca Noë ſalvabantur.

A Ephe. 5.e. 22. 1 SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris
ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per

mulierum converſationem ſine verbo lucrifiat, *Col.* 3.
2 Conſiderantes in timore caſtam conver- *c.* 18.
ſationem veſtram.
3 * Quarum non ſit extrinſecus capillatu- * 1.
ra, aut circumdatio auri, aut indumenti veſti- *Tim.*
mentorum cultus: 2. *c.* 9.
4 Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in
incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus,
qui eſt in conſpectu Dei locuples.
5 Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres,
ſperantes in Deo, ornabant ſe ſubjectæ pro-
priis viris.
6 * Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum *Gen.
eum vocans: cujus eſtis filiæ benefacientes, & 18. *b.*
non pertimentes ullam perturbationem. 12.
B
7 * Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm * 1.
ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri *Cor.*
impartientes honorem, tamquam & cohere- 7. *a.* 3.
dibus gratiæ vitæ: ut non impediantur ora-
tiones veſtræ.
8 In fine autem, omnes unanimes, compa-
tientes, fraternitatis amatores, miſericordes,
modeſti, humiles:
9 * Non reddentes malum pro malo, nec ma- *
ledictum pro maledicto, ſed econtrariò bene- *Prov.*
dicentes: quia in hoc vocati eſtis, ut benedi- 17. *b.*
ctionem hereditate poſſideatis. 13. *Rom.*
10 * Qui enim vult vitam diligere, & dies 12. *d.*
videre bonos, coërceat linguam ſuam à ma- 17. 1. *The.*
lo, & labia ejus ne loquantur dolum. 5. *c.* 15.
11 * Declinet à malo, & faciat bonum: in- * *Pſ.*
quirat pacem, & ſequatur eam: 33. *c.* 15.
12 Quia Oculi Domini ſuper juſtos, & au- * *Iſ.* 1.
res ejus in preces eorum: Vultus autem Do- *d.* 16.
mini ſuper facientes mala.
C

13 Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?

* *Matt.* 5. *a.* 10. 14 * Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

15 Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt ſpe.

* *Sup.* 2. *c.* 12. 16 * Sed cum modeſtia, & timore conſcientiam habentes bonam: ut in eo, quòd detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.

D 17 Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas Dei velit) pati quàm malefacientes:

* *Rō.* 5. *b.* 6. *Heb.* 9. *g.* 28. 18 * Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu.

19 In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit:

* *Gen.* 7. *b.* 7. *Matt.* 24. *c.* 37. *Luc.* 17. *f.* 26. 20 Qui increduli fuerant aliquando, * quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca: in qua pauci, id eſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam.

21 Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti,

22 Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem ut vitæ æternæ heredes efficeremur: profectus in cælum, ſubjectis ſibi angelis, & poteſtatibus, & virtutibus.

Chriſti morte redemptos hortatur ut pergant præterita devitare peccata: incumbentes orationibus ac mutuæ dilectioni, ſemper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes ſi propter Chriſtum pati oporteat.

1 CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis: A

2 * Ut jam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt in carne vivat temporis. *Eph. 4. e. 23.

3 Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confuſionem blaſphemantes.

5 Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt judicare vivos & mortuos. B

6 Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt: ut judicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu. Prov. 10. 6. 12. * Rō. 12. c.

7 Omnium autē finis appropinquavit. Eſtote itaque prudentes, & vigilate in orationibus. 13. Heb. 13. a.

8 Ante omnia autem, mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia * charitas operit multitudinem peccatorum. 2. C *Philip. 2.

9 * Hoſpitales invicē ſine * murmuratione. b. 14.

10 * Unuſquiſque, ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni * diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. * Rō. 12. b. 6.

11 Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tamquam ex virtute, quam ad- * 1. Cor. 4. a. 2.

miniſtrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum: Amen.

12 Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat:

13 Sed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.

D 14 Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit.

15 Nemo autem veſtrûm patiatur ut homicida, au fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.

16 Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.

17 Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?

18 * Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?

* *Prov.* 11. d. 31.

19 Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat ut verbo & exemplo paſcant gregem Dei, juniores autem illis ſubditi ſint: hortatur omnes ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradentes, & in ſobrietate ac fide diabolo reſiſtentes.

A 1 SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum: qui & ejus, quæ in futuro revelanda eſt gloriæ communicator:

2 Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, pro-

vidéntes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm
Deum: neq; turpis lucri gratia, ſed voluntariè.
3 Neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.
B
4 Et cùm apparuerit princeps paſtorum,
percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.
5 Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſe-
nioribus. * Omnes autem invicem humilita- *
tem inſinuate, * quia Deus ſuperbis reſiſtit, Rom. 12.b.
humilibus autem dat gratiam. 10.
6 * Humiliamini igitur ſub potenti manu * Iac.
Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis: 4.b.6. * Iac.
7 * Omnem ſolicitudinem veſtram proji- 4.c.
cientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. 10. * Pſ.
8 Sobrij eſtote, & vigilate: quia adverſarius 54. d.
veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, 23.
quærens quem devoret: Matt.
9 Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eam- 6.c. 25.
dem paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ Luc.
fraternitati fieri. 12. c.
10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit 22. C
nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu
modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit,
ſolidabitque.
11 Ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæ-
culorum. Amen.
D
12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut
arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conte-
ſtans, hanc eſſe veram gratiā Dei, in qua ſtatis.
13 Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylo-
ne coëlecta, & Marcus filius meus.
14 Salutate invicem in oſculo ſancto. Gra-
tia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Jeſu.
Amen.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI SECUNDA.

Caput Primum.

Hortatur ut memores maximorum quæ à Deo acceperunt donorum, per varias ſcandant virtutes, ut ſic introitus in regnum Domini illis miniſtretur: dicitque ſe brevi moriturum, & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris & Prophetæ commendarunt.

A 1 SIMON Petrus, ſervus & Apo-
ſtolus Jeſu Chriſti, iis qui coæ-
qualem nobiſcum ſortiti ſunt fi-
dem in juſtitia Dei noſtri, & Sal-
vatoris Jeſu Chriſti.
2 Gratia vobis & pax adimpleatur in cogni-
tione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri:
3 Quomodo omnia nobis divinæ virtutis
ſuæ quæ ad vitam & pietatem donata ſunt,
per cognitionem ejus, qui vocavit nos, pro-
pria gloria & virtute,
4 Per quem maxima & pretioſa nobis pro-
miſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ
conſortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mun-
do eſt, concupiſcentiæ corruptionem.
B 5 Vos autem curam omnem ſubinferentes,
miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute
autem ſcientiam,
6 In ſcientia autem abſtinentiam, in abſti-
nentia autem patientiam, in patientia autem
pietatem,
7 In pietate autem amorem fraternitatis, in
amore autem fraternitatis charitatem.
8 Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent;
non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent

in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione.
9 Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt,
& manu tentans, oblivionem accipiens pur-
gationis veterum ſuorum delictorum.
10 Quapropter fratres magis ſatagite, ut C
per bona opera certam veſtram vocationem
& electionem faciatis: hæc enim facientes,
non peccabitis aliquando.
11 Sic enim abundanter miniſtrabitur vo-
bis introitus in æternum regnum Domini no-
ſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.
12 Propter quod incipiam vos ſemper com-
monere de his; & quidem ſcientes & confir-
matos vos in præſenti veritate.
13 Juſtum autem arbitror quandiu ſum in
hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in cõmonitione:
14 Certus quòd velox eſt depoſitio taber-
naculi mei, ſecundùm quod & Dominus no-
ſter Jeſus Chriſtus * ſignificavit mihi. *
15 Dabo autem operam & frequenter ha- *Ioan.* 21. *d.*
bere vos poſt obitum meum, ut horum me- 19.
moriam faciatis.
16 * Non enim doctas fabulas ſecuti, no- * 1.
tam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti *Cor.*
virtutem & præſentiam: ſed ſpeculatores fa- 1. *c.*
cti illius magnitudinis. 17.
17 Accipiens enim à Deo Patre honorem D
& gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi *
à magnifica gloria: * Hic eſt Filius meus di- *Matt.*
lectus, in quo mihi complacui, ipſum audite. 17. *a.*
18 Et hanc vocem nos audivimus de cælo 5.
allatam, cùm eſſemus cum ipſo in mõte ſancto.
19 Et habemus firmiorem propheticum
ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi
lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies
elucеſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris:

* 2. 20 Hoc primùm intelligentes, * quòd om-
Tim. nis prophetia Scripturæ propria interpreta-
3. d. 16. tione non fit.
21 Non enim voluntate humana allata eſt
aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto in-
ſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

Caput II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verùm acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvij, & de Sodomitis: proſequitur autèm pravos mores horum quos admodum effuſos dicit in libidinem.

A 1 FUerunt verò & pſeudoprophetæ in po-
pulo, ſicut & in vobis erunt magiſtri
mendaces qui introducent ſectas perditionis,
& eum, qui emit eos, Dominum negant; ſu-
perducentes ſibi celerem perditionem.
2 Et multi ſequentur eorum luxurias, per
quos via veritatis blaſphemabitur:
3 Et in avaritia fictis verbis de vobis nego-
tiabuntur: quibus judicium jam olim non ceſ-
ſat; & perditio eorum non dormitat.
* Iob. 4 * Si enim Deus angelis peccantib⁹ nō pe-
4. d. percit, ſed rudentib⁹ inferni detractos in tarta-
18. rum tradidit cruciandos, in judicium reſervari.
Iud. b. 6. 5 Et originali mundo non pepercit, * ſed
*Gen. octavum Noë juſtitiæ præconem cuſtodivit,
7 a. 1. diluvium mundo impiorum inducens.
*Gen. 6 * Et civitates Sodomorum & Gomorrheo-
19. e. rum in cinerem redigens, everſione damna-
25. vit: exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt,
B ponens:
7 Et juſtum Lot oppreſſum à nefandorum
injuria ac luxurioſa converſatione eripuit:
8 Aſpectu enim, & auditu juſtus erat: ha-
bitans apud eos, qui de die in diem animam
juſtam iniquis operibus cruciabant.

9 Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem judicij reſervare cruciandos.
10 Magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere blaſphemantes:
11 Ubi Angeli fortitudine & virtute cùm ſint majores, non portant adverſum ſe execrabile judicium.
12 Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem in his quæ ignorant blaſphemantes in corruptione ſua peribunt.
13 Percipientes mercedem injuſtitiæ, voluptatem exiſtimantes diei delicias: coinquinationes, & maculæ deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum, C
14 Oculos habentes plenos adulterij, & inceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filij:
15 Derelinquentes rectam viam erraverunt,* ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit: *Iud. b. 11.
16 Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ: ſubjugale mutum animal,* hominis voce loquens, prohibuit prophetæ inſipientiam. *Num. 21 e. 29.
17 * Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur. *Iud. c. 12.
18 Superba enim vanitatis loquentes pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululùm effugiunt, qui in errore converſantur: D

19 Libertatem illis promittentes, cùm ipſi
* Ioan. ſervi ſint corruptionis: * à quo enim quis ſu-
8.d. peratus eſt, hujus & ſervus eſt.
34. 20 Si enim refugientes coinquinationes
Rom. 6.c. mundi in cognitione Dñi noſtri, & Salvatoris
16.d. Jeſu Chriſti, * his rurſus implicati ſuperantur:
20. facta ſunt eis * poſteriora deteriora prioribus.
*Heb. 6.a.4. 21 Melius enim erat illis non cognoſcere
viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem, retror-
* Matt. ſum converti ab eo, quod illis traditum eſt,
12.d. 45. ſancto mandato.
22 Contigit enim eis illud veri proverbij: *
* Prov. Canis reverſus ad ſuum vomitum; &, Sus lo-
26.b. 11. ta in volutabro luti.

CAPUT III.

Propter quoſdam illuſores ſecundum Domini adventum negantes, aſtruit futuram mundi renovationem, cùm brevi & inſperatò Dominus adveniet: ad cujus adventum monet ut ſe praparent, laudans Pauli ſcripta quæ indocti depravant.

A 1 Hanc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam
ſcribo epiſtolam, in quibus veſtram
excito in commonitione ſinceram mentem:
2 Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi
verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolo-
rum veſtrorum, præceptorum Domini &
* 1. Salvatoris.
Tim. 3 Hoc primùm ſcientes, quòd venient * in
4.a.1. noviſſimis diebus in deceptione illuſores, juxta
2.Timot. proprias concupiſcentias ambulantes,
3.a.1. 4 Dicentes: * ubi eſt promiſſio, aut ad-
Iud. ventus ejus? ex quo enim patres dormierunt,
d.18. omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ.
*Eze. 12.g. 5 Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli
27. erant priùs, & terra, de aqua & per aquam
B conſiſtens Dei verbo:

6 Per quæ, ille tunc mundus aqua inunda-
tus periit.
7 Cæli autem qui nunc ſunt, & terra, eo-
dem verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem
judicij, & perditionis impiorum hominum.
8 Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi,
quia unus dies apud Dominum ſicut mille
anni, & mille anni ſicut dies unus.
9 Non tardat Dominus promiſſionem ſuam:
ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit
propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes C
ad pœnitentiam reverti.
10 * Adveniet autem dies Domini ut fur: in * 1.
quo cæli magno impetu tranſient, elementa *Theſſ.*
verò calore ſolventur, terra autem, & quæ in 5.a.2. *Apoc.*
ipſa ſunt opera, exurentur. 3.a.3.
11 Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint, 16.c.15.
quales oportet vos eſſe in ſanctis converſatio-
nibus & pietatibus,
12 Expectantes & properantes in adven-
tum diei Domini, per quem cæli ardentes ſol-
ventur, & elementa ignis ardore tabeſcent?
13 * Novos verò cælos, & novam terram * *Iſa.*
ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in 65.c.
quibus juſtitia habitat. 17.66.
14 Propter quod chariſſimi hæc expectan- g.32. *Apoc.*
tes, ſatagite immaculati & inviolati ei inveni- 21.a.
ri in pace. 1.
15 Et * Domini noſtri longanimitatem, ſa- *
lutem arbitremini: ſicut & chariſſimus frater *Rom.*
noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapien- 2.a.4. D
tiam ſcripſit vobis.
16 Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens in
eis de his: in quibus ſunt quædam difficilia in-
tellectu, quæ indocti, & inſtabiles depravant,

ſicut, & ceteras Scripturas, ad ſuam ipſorum
perditionem.
17 Vos igitur fratres præſcientes cuſtodi-
te: ne inſipientium errore traducti excidatis à
propria firmitate.
18 Creſcite verò in gratia, & in cognitio-
ne Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.
Ipſi gloria & nunc, & in diem æternitatis.
Amen.

EPISTOLA
B. JOANNIS APOSTOLI
PRIMA.

Caput Primum.

Joannes quod de Chriſto vidit & audivit, aliis annuntiat, ut unà cum ipſo ſocientur Deo & Chriſto ejus filio, cujus ſanguine hominum peccata mundantur: porrò qui ſe peccaſſe negat, Deum mendacem facit.

A 1 QUod fuit ab initio, quod audi-
vimus, quod vidimus oculis no-
ſtris, quod perſpeximus, & ma-
nus noſtræ contrectaverunt de
verbo vitæ:
2 Et vita manifeſtata eſt, & vidimus, & te-
ſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam,
quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis:
3 Quod vidimus & audivimus, annuntia-
mus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis no-
biſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, &
cum Filio ejus Jeſu Chriſto.
B 4 Et hæc ſcribimus vobis ut gaudeatis, &
gaudium veſtrum ſit plenum.

5 Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus
ab eo, & annuntiamus vobis: * Quoniam *
Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ. Ioan.
8.6.
6 Si dixerimus quoniam ſocietatem habe- 12.
mus cum eo, & in tenebris ambulamus, men-
timur, & veritatem non facimus.

7 Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe
eſt in luce; ſocietatem habemus ad invicem, * *Heb.
& ſanguis Jeſu Chriſti, Filij ejus, emundat nos 9. d.
ab omni peccato. 14.
1. Pet.
8 * Si dixerimus quoniam peccatum non 1. d.
habemus; ipſi nos ſeducimus & veritas in no- 19.
bis non eſt. Apoc.
1. b. 5.
9 Si confiteamur peccata noſtra; fidelis eſt, * 3.
& juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & Reg.
emundet nos ab omni iniquitate. 8. e.
46.
10 Si dixerimus quoniam non peccavimus, 2. Pa.
mendacem facimus eum, & verbum ejus non 6. f.
eſt in nobis. 36.
Prov.

CAPUT II. 20. b.

Ieſus Chriſtus advocatus noſter eſt apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi, obſervatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia ac dilectio: quod ſit vetus ac novum mandatum: quis ſit in luce & in tenebris: variis ſcribit ætatibus, revocans à mundi dilectione & ab hereticis, ac monens ut ſemel acceptæ fidei adhæreant, ſequentes ductum Spiritus ſancti. 9. Eccle. 7. c. 21.

1 Filioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non pec- A
cetis. Sed & ſi quis peccaverit, advoca-
tum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum
juſtum:

2 Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis no-
ſtris; non pro noſtris autem tantum, ſed etiam
pro totius mundi.

3 Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus
eum, ſi mandata ejus obſervemus.

4 Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus
non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas
non eſt.

5 Qui autem ſervat verbum ejus, verè in
hoc charitas Dei perfecta eſt: & in hoc ſcimus
quoniam in ipſo ſumus.

6 Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut
ille ambulavit, & ipſe ambulare.

B 7 Chariſſimi: non mandatum novum ſcri-
bo vobis, ſed mandatum vetus, quod habui-
ſtis ab initio: Mandatum vetus, eſt verbum
quod audiſtis:

* *Joan.* 8 * Iterùm mandatum novum ſcribo vobis,
13. *d.* quod verum eſt & in ipſo, & in vobis: quia te-
34. 5. nebræ tranſierunt, & verum lumen jam lucet.
6. 12. 9 Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum
odit, in tenebris eſt uſque adhuc.

* *Inf.* 10 * Qui diligit fratrem ſuum, in lumine
3. *c.* manet, & ſcandalum in eo non eſt.
14. 11 Qui autem odit fratrem ſuum, in tene-
bris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò
eat, quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remit-
tuntur vobis peccata propter nomen ejus.

13 Scribo vobis patres, quoniam cognovi-
ſtis eum, qui ab initio eſt. Scribo vobis ado-
leſcentes, quoniam viciſtis malignum.

14 Scribo vobis infantes, quoniam cogno-
viſtis patrem. Scribo vobis juvenes, quoniam
fortes eſtis, & verbum Dei manet in vobis,
& viciſtis malignum.

C 15 Nolite diligere mundum, neque ea quæ
in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non
eſt charitas Patris in eo:

16 Quoniam omne quod eſt in mundo,
concupiſcentia

concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt.
17 Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.
18 Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt: unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.
19 Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. nam, ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis.
20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.
21 Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non eſt.
22 Quis eſt mendax, niſi is qui negat quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus qui negat Patrem & Filium. D
23 Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.
24 Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permanſerit quod audiſtis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis.
25 Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æternam.
26 Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſeducũt vos.
27 Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis doceat vos: ſed ſicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum eſt, & non eſt mendacium. Et ſicut docuit vos: manete in eo.

28 Et nunc filioli manete in eo: ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.

29 Si ſcitis quoniam juſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis qui facit juſtitiam, ex ipſo natus eſt.

Caput III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo diſtinguantur qui ex Deo ſunt & qui ex diabolo: de dilectione & odio fratrum: qui mentis puritate & fide in Chriſtum quippiam à Deo petit, impetrat.

A 1 Videte qualem charitatem dedit nobis Pater ut filij Dei nominemur, & ſimus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

2 Chariſſimi, nunc filij Dei ſumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

3 Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

4 Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum eſt iniquitas.

5 Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata
* *Iſa. 53. c. 9.* noſtra tolleret: * & peccatum in eo non eſt.

6 Omnis qui in eo manet, non peccat: &
1. Pet. 2. d. 22. omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

B 7 Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſtitiam, juſtus eſt: ſicut & ille juſtus eſt.

* *Joan. 8. f. 44.* 8 * Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.

9 Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniã ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.

10 In hoc manifeſti ſunt filij Dei & filij diaboli. Omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo,& qui non diligit fratrem ſuum:

11 Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio, * ut diligatis alterutrum. *Ioan. 13. d. 34. 15. b. 12.

12 Non ſicut * Cain,qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum?Quoniam opera ejus maligna erant: fratris autem ejus, juſta. *Gen. 4. b. 8.

13 Nolite mirari fratres,ſi odit vos mundus. C

14 Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Qui non diligit, manet in morte: *Lev. 19. d. 17.

15 Omnis qui odit fratrem ſuum,homicida eſt.Et ſcitis quoniam omnis homicida nõ habet vitam æternam in ſemetipſo manentem. Sup. 2. b. 10. Luc. 3. c. 11.

16 *. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. *Ioã. 15. b. 13.

17 * Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere,& clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? *Luc. 3. c. 11. Iac. 2. c. 15.

18 Filioli mei,non diligamus verbo,neque lingua, ſed opere & veritate. D

19 In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra.

20 Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrũ; major eſt Deus corde noſtro,& novit omnia.

21 Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:

22 * Et quidquid petierimus,accipiemus ab eo; quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo facimus. *Matt. 21. c. 22.

* 23 * Et hoc eſt mandatum ejus: Ut creda-
Ioan. 6.d. mus in nomine Filij ejus Jeſu Chriſti: & * dili-
29. 7. gamus alterutrum, ſicut dedit mandatū nobis.
a.3. 24 Et qui ſervat mandata ejus, in illo ma-
* Ioā. net, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus quoniam
13. d. 34. 15. manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.
b. 12.

CAPUT IV.

Qui ſpiritus ex Deo ſint, & qui non: cùm Deus ſua nos dilectione prævenerit, dato pro nobis Filio ſuo, debemus & nos Deum ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

A 1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui crede-
re, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint:
quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in
mundum.
2 In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei: omnis
ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in car-
ne veniſſe, ex Deo eſt:
3 Et omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex
Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo
audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mun-
do eſt.
4 Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum,
quoniam major eſt qui in vobis eſt, quàm qui
in mundo.
* 5 * Ipſi de mundo ſunt: Ideò de mundo
Ioā. 8. loquuntur, & mundus eos audit.
f. 47. 6 Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, au-
B dit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos:
in hoc cognoſcimus Spiritum veritatis, & ſpi-
ritum erroris.
7 Chariſſimi, diligamus nos invicem: quia
charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex
Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.
8 Qui non diligit, non novit Deum: quo-
niam Deus charitas eſt.

9 In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam * Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum. * Ioan. 3.b. 16.

10 In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

11 Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere. C

12 * Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt. * Ioā. 1. c. 18. 1. Timoth. 6. d. 16.

13 In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

14 Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.

15 Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Jeſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

16 Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus Charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

17 In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcum: ut fiduciam habeamus in die judicij: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo. D

18 Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet. qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.

19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

20 Si quis dixerit quoniam diligo Deum,

& fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?

* Ioan. 13. d. 34. 15. b. 12. Eph. 5. a. 2.

21 * Et hoc mandatum habemus à Deo: ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAPUT V.

De natis ex Deo, veráque erga ipſum charitate: fides mundum vincit: tres in terra teſtantur Chriſtum verum hominem, & tres in cælo verum Dei filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

A 1 OMnis qui credit, quoniam Jeſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo.

2 In hoc cognoſcimus quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata ejus faciamus.

3 Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus: & mandata ejus gravia non ſunt.

4 Quoniam omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.

* 1. Cor. 15. g. 57.

5 * Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Jeſus eſt filius Dei?

6 Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem,
B Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Et Spiritus eſt, qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas.

7 Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt.

8 Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt.

9 Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſtimonium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.

10 * Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non cre dit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. *Ioan. 3. d. 36.* C

11 Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus eſt.

12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet.

13 Hæc ſcribo vobis: ut ſciatis quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filij Dei.

14 Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus ſecundùm voluntatem ejus, audit nos.

15 Et ſcimus quia audit nos quidquid petierimus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo.

16 Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. D

17 Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt peccatum ad mortem.

18 Scimus quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum.

19 Scimus quoniam ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno poſitus eſt.

20 Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, * & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus **Luc. 24. f. 45.*

verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus.
Hic eſt verus Deus, & vita æterna.
21 Filioli, cuſtodite vos à ſimulachris. Amen.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI SECUNDA.

Electam hanc ejúſque filios in charitate & fide confirmat, ne ab hæreticis ſeducantur; idque paucis; cetera ſervans donec ad eos veniat.

1 SENIOR Electæ dominæ, &
A natis ejus, quos ego diligo in
veritate, & non ego ſolus, ſed
& omnes qui cognoverunt veritatem.

2 Propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum.

3 Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Jeſu Filio Patris, in veritate & charitate.

4 Gaviſus ſum valdè, quoniam inveni de
B filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus à Patre.

5 Et nunc rogo te domina, non tamquam mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio,* ut diligamus alterutrum.

* Ioan. 13.d. 34. 15. b. 12.

6 Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum, ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo
C ambuletis:

7 Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor, & antichriſtus.

8 Videte voſmetipſos,ne perdatis quæ operati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.

9 Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti,Deum non habet:qui permanet in doctrina,hic & Patrem & Filium habet.

10 Si quis venit ad vos,& hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis. D

11 Qui enim dicit illi AVE, communicat operibus ejus malignis.

12 Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum: ſpero enim me futurum apud vos & os ad os loqui: ut gaudium veſtrum plenum ſit.

13 Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Gaium collaudat quòd in veritate ambulet, & peregrinos humanè excipiat; ſubdens de Diotrephis calumniis & inhumanitate,ac Demetrio optimum perhibens teſtimonium,ſubjungẽs ſe illum brevi inviſurum.

1 SENIOR Gaio chariſſimo,quem ego diligo in veritate. A

2 Chariſſime,de omnibus orationem facio proſperè te ingredi, & valere, ſicut proſperè agit anima tua.

3 Gaviſus ſum valdè venientibus fratribus, & teſtimonium perhibentibus veritati tuæ, ſicut tu in veritate ambulas.

4 Majorem horum non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare. B

5 Chariſſime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos,
6 Qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu Eccleſiæ: quos, benefaciens, deduces dignè Deo.
C 7 Pro nomine enim ejus profecti ſunt, nihil accipientes à Gentibus.
8 Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi, ut cooperatores ſimus veritatis.
9 Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ: ſed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos.
10 Propter hoc ſi venero, commonebo ejus opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos: & quaſi non ei iſta ſufficiant; neque ipſe ſuſcipit fratres; & eos, qui ſuſcipiunt, prohibet, & de Eccleſia ejicit.
11 Chariſſime, noli imitari malum, ſed quod bonum eſt. Qui benefacit, ex Deo eſt: qui malefacit, non vidit Deum.
D 12 Demetrio teſtimonium redditur ab omnibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimonium perhibemus: & noſti quoniam teſtimonium noſtrum verum eſt.
13 Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi.
14 Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
B. JUDÆ APOSTOLI.

Monet, ut firmi ſint in tradita ſemel fide adverſus inſurgentes impios ac laſcivos, ſubdens de horum ſupplicio in modum Iudæorum ac Sodomorum: num & hi nullum veriti, effranè feruntur in omnem carnis concupiſcentiam, quos diverſis rebus comparat: & iſtos ad Enoch ac Apoſtolorum de illis vaticinia revocat.

1 JUDAS Jeſu Chriſti ſervus, fra- A
ter autem Jacobi, his qui ſunt in
Deo Patre dilectis, & Chriſto
Jeſu conſervatis, & vocatis.
2 Miſericordia vobis, & pax, & charitas ad-
impleatur.
3 Chariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens
ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, ne-
ceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſuper-
certari ſemel traditæ ſanctis fidei.
4 Subintroierunt enim quidam homines
(qui olim preſcripti ſunt in hoc judicium) im-
pij, Dei noſtri gratiam transferentes in luxu-
riam, & ſolum Dominatorem & Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum negantes.
5 Commonere autem vos volo, ſcientes ſe- B
mel omnia, quoniam Jeſus populum de terra
Ægypti ſalvans, * ſecundo eos, qui non credi- *
derunt, perdidit: Num.
6 Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum 14. f. 37.
principatum, ſed dereliquerunt ſuum domici-
lium, in judicium magni diei, vinculis æternis
ſub caligine reſervavit.
7 Sicut * Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ *Gen.
civitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes 19. 24.

poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum ignis æterni pœnam ſuſtinentes.

8 Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, majeſtatem autem blaſphemant.

* Zach. 3. b. 2. 9 * Cùm Michaël Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit: Imperet tibi Dominus.

10 Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blaſphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

*Gen. 4. b. 8. * Nũ. 22. e. 23. 11 Væ illis, quia in * via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione * Core perierunt.

C * Nũ. 16. e. 32. 12 Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcẽtes, * nubes ſine aqua, quæ à ventis circũferũtur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ,

* 2. Pet. 2. c. 17. 13 Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones, ſidera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.

14 Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch, dicens: * Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis

* Apoc. 1. b. 7. 15 Facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti ſunt contra Deum peccatores impij.

* Pſ. 16. c. 10. 16 Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, * & os eorum loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.

17 Vos autem chariſſimi, memores eſtote D.
verborum, * quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis * 1.
Domini noſtri Jeſu Chriſti, *Tim.*
18 Qui dicebant vobis, quoniam in noviſ- 4.a.1.
ſimo tempore venient illuſores, ſecundùm de- 2.Ti-
ſideria ſua ambulantes in impietatibus. *moth.*
19 Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos, anima- 3.a.1.
les, Spiritum non habentes. 2.Pet. 3.a.3.
20 Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes
voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiri-
tu ſancto orantes.
21 Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate,
expectantes miſericordiam Domini noſtri Je-
ſu Chriſti in vitam æternam,
22 Et hos quidem arguite judicatos:
23 Illos verò ſalvate, de igne rapientes. Aliis
autem miſeremini in timore: odientes & eam,
quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.
24 Ei autem, qui potens eſt vos conſervare
ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum
gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in ad-
ventu Domini noſtri Jeſu Chriſti;
25 Soli Deo Salvatori noſtro, per Jeſum
Chriſtum Dominum noſtrum, gloria & ma-
gnificentia, imperium & poteſtas ante omne
ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæcu-
lorum. Amen.

APOCALYPSIS BEATI JOANNIS APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Joannes in Patmos insula relegatus jubetur ſcribere quæ viderit ſeptem Aſiæ Eccleſiis, per ſeptem candelabra deſignatis, quæ vidit in circuitu filij hominis; modum deſcribens quo hic ipſi demonſtratus ſit.

A 1 APOCALYPSIS Jeſu Chriſti, quam dedit illi Deus palàm facere ſervis ſuis, quæ oportet fieri citò: & ſignificavit, mittens per Angelum ſuum
ſervo ſuo Joanni,
2 Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, &
teſtimonium Jeſu Chriſti, quæcumque vidit.
*Exo. 3 Beatus, qui legit & audit verba prophe-
3.d. tiæ hujus: & ſervat ea, quæ in ea ſcripta ſunt:
14.
B tempus enim propè eſt.
* 1. 4 Joannes ſeptem eccleſiis, quæ ſunt in A-
Cor. ſia. Gratia vobis & pax ab eo, * qui eſt, & qui
15.c. erat, & qui venturus eſt; & à ſeptem ſpiriti-
20.
Col.1. bus, qui in conſpectu throni ejus ſunt;
c.18. 5 Et à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, *
*Heb. primogenitus mortuorum, & princeps regum
9. d. terræ: qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis
14.
1.Pet. noſtris * in ſanguine ſuo,
1. d. 6 Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo &
19.
1.Ioã. Patri ſuo: ipſi gloria, & imperium in ſæcula
1.c.7. ſæculorum: Amen.
*Iſ.3.
c.13. 7 Ecce venit cum nubibus, & videbit

eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. *Matt.*
Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ: *24.c.*
Etiam: Amen. *30. Iud.c.*
8 * Ego ſum α & ω, principium & finis,di- *14.*
cit Dominus Deus, qui eſt,& qui erat, & qui ** Iſ.*
venturus eſt, omnipotens. *41.a. 4.44.*
9 Ego Joannes frater veſter, & particeps in *a.6.*
tribulatione,& regno, & patientia in Chriſto *48.b.*
Jeſu; fui in inſula, quæ appellatur Patmos, *12. Inf.*
propter verbum Dei, & teſtimonium Jeſu: *21.b.*
10 Fui in Spiritu in Dominica die, & audi- *6.22.*
vi poſt me vocem magnam tamquam tubæ, *c.13.* C
11 Dicentis: Quod vides, ſcribe in libro:&
mitte ſeptem Eccleſiis,quæ ſunt in Aſia,Ephe-
ſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, &
Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.
12 Et converſus ſum, ut viderem vocem
quæ loquebatur mecum: Et converſus vidi
ſeptem candelabra aurea:
13 Et in medio ſeptem candelabrorum au-
reorum ſimilem filio hominis, veſtitum podê-
re, & præcinctum ad mammillas zona aurea.
14 Caput autem ejus & capilli erant can- D
didi tamquam lana alba, & tamquam nix, &
oculi ejus tamquam flamma ignis,
15 Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in
camino ardenti: & vox illius tamquam vox
aquarum multarum:
16 Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem: ** Iſ.*
& de ore ejus gladius utraque parte acutus exi- *41.a.*
bat:& facies ejus ſicut ſol lucet in virtute ſua. *4.44. a.6.*
17 Et cùm vidiſſem eum, cecidit ad pedes *48.b.*
ejus tamquam mortuus. Et poſuit dexteram *12.*
ſuam ſuper me, dicens: Noli timere: * ego *Inf. 22.c.*
ſum primus,& noviſſimus; *13.*

18 Et vivus, & fui mortuus; & ecce ſum
vivens in ſæcula ſæculorum, & habeo claves
mortis, & inferni.

19 Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, &
quæ oportet fieri poſt hæc.

20 Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas
vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra
aurea: ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Ec-
cleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem Ec-
cleſiæ ſunt.

CAPUT II.

Iubetur Ioannes varia ſcribere Eccleſiis Epheſi, Smyrnæ, Pergami & Thyatiræ, collaudans eos qui Nicolaitarum doctrinam non admiſerant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque deteſtans, & vincenti præmium pollicens.

A 1 Angelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc
dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dex-
tera ſua, qui ambulat in medio ſeptem can-
delabrorum aureorum:

2 Scio opera tua, & laborem, & patien-
tiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos:
& tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, &
non ſunt: & inveniſti eos mendaces:

3 Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti pro-
pter nomen meum, & non defeciſti.

B 4 Sed habeo adverſum te, quòd charitatem
tuam primam reliquiſti.

5 Memor eſto itaque unde excideris: & age
pœnitentiam, & prima opera fac. ſin autem,
venio tibi, & movebo candelabrum tuum de
loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

6 Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolai-
tarum, quæ & ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus di-
cat Eccleſiis: Vincenti dabo edere de ligno

vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.
8 Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc C
dicit primus, & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit.
9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, ſed dives es: & blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.
10 Nihil horum timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem: Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.
11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus D
dicat Eccleſiis: Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda.
12 Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit qui habet romphæam utraque patre acutam:
13 Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meã. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat.
14 Sed habeo adverſus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam * Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſraël, edere, & fornicari: *Num. 24. a. 3. 25. a. 2.
15 Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.
16 Similiter pœnitentiam age: ſi quo minùs veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in E
gladio oris mei.
17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in

calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

18 Et Angelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, & pedes ejus ſimiles aurichalco:

F 19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus.

20 Sed habeo adverſus te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit propheten, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.

21 Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.

22 Ecce mittam eam in lectum: & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint.

G 23 Et filios ejus interficiam in morte, &
* 1. ſcient omnes Eccleſiæ, * quia ego ſum ſcru-
Reg. 16.b. tans renes & corda: & dabo unicuique ve-
7. ſtrûm ſecundùm opera ſua. Vobis autem dico,
Pſ.7. 24 Et ceteris qui Thyatiræ eſtis: Quicum-
b.10. Ier.11. que non habent doctrinam hanc, & qui non
d.20. cognoverunt altitudines ſatanæ, quemadmo-
17.b. dum dicunt, non mittā ſuper vos aliud pōdus:
10. 20.c. 25 Tamen id, quod habetis, tenete donec ve-
12. niam.

26 Et qui vicerit, & cuſtodierit uſq; in finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper Gentes,

27 Et reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur,

28 Sicut & ego accepi à Patre meo: & dabo illi ſtellam matutinam.

29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

Jubetur ſcribere Eccleſiis Sardis, Philadelphiæ & Laodiciæ, errantes ad pœnitentiam minis revocans, ſed alios collaudans, & vincenti præmium pollicens: Deum dicens ad oſtium pulſare, ut ingrediatur ad illum qui aperuerit.

1 ET Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc A
dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, &
ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen
habes quòd vivas, & mortuus es.

2 Eſto vigilans, & confirma cetera, quæ
moritura erant. Non enim invenio opera tua
plena coram Deo meo.

3 In mente ergo habe qualiter acceperis,
& audieris, & ſerva, & pœnitentiam age. Si
ergo non vigilaveris, * Veniam ad te tamquam
fur, & neſcies qua hora veniam ad te.

4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui
non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambulabunt
mecum in albis, quia digni ſunt.

5 Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis,
& non delebo nomen ejus de libro vitæ, &
confitebor nomen ejus coram Patre meo, & B
coram angelis ejus.

* 1. Theſ. 5. a. 2. 2. Pet. 3. c. 10. Infr. 16. c. 15.

6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus
dicat Eccleſiis.

7 Et Angelo Philadelphiæ Eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit Sanctus & Verus, * qui habet clavem
David: * qui aperit, & nemo claudit:
claudit, & nemo aperit:

8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium
apertum, quod nemo poteſt claudere: quia
modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum
meum, & non negaſti nomen meum.

* Iſ. 22. f. 22.
* Iob. 12. c. 14.

9 Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt
ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur:
Ecce faciam illos ut veniant, & adorent
ante pedes tuos: & ſcient quia ego dilexi te.

C 10 Quoniam ſervaſti verbum patientiæ
meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis,
quæ ventura eſt in orbem univerſum tentare
habitantes in terra.

11 Ecce venio citò: tene quod habes, ut ne-
mo accipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam illum columnam in
templo Dei mei, & foras non egredietur am-
pliùs: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei,
& nomen civitatis Dei mei novæ Jeruſalem,
quæ deſcendit de cælo à Deo meo, & nomen
meum novum.

13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus
dicat Eccleſiis.

* Ioã. 14 Et Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe: *
14. a. 6. Hæc dicit: Amen, teſtis fidelis, & verus, qui eſt
principium creaturæ Dei.

15 Scio opera tua, quia neque frigidus es, ne-
que calidus: utinam frigidus eſſes, aut calidus:

16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec
calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

D 17 Quia dicis: Quòd dives ſum, & locuple-
tatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es mi-
ſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

18 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum
probatum, ut locuples fias, & veſtimentis albis
induaris, & non appareat confuſio nuditatis
tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut videas.

* 19 *Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Æmu-
Prov. 3. b. late ergo, & pœnitentiam age.

12. 20 Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis au-
Heb. dierit vocem meam, & aperuerit mihi januam,
12. b. 6. intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe
mecum.

21 Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in

throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum pa-
tre meo in throno ejus.

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus
dicat Eccleſiis.

CAPUT IV.

Aperto in cælo oſtio videt ſedentem in throno, & in hujus circuitu vigintiquatuor ſeniores ſedentes: & quæ hic deſcribit, quatuor animalia, quæ ſedentem in throno aſſiduè unà cum vigintiquatuor ſenioribus glorificabant.

1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum A
in cælo; & vox prima, quam audivi,
tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Aſ-
cende huc, & oſtendam tibi quæ oportet fieri
poſt hæc.
2 Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes po-
ſita erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens.
3 Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapi-
dis jaſpidis & ſardinis: & iris erat in circuitu
ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.
4 Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiqua- B
tuor: & ſuper thronos vigintiquatuor ſenio-
res ſedentes, circumamicti veſtimentis albis,
& in capitibus eorum coronæ aureæ.
5 Et de throno procedebant fulgura, & vo-
ces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes
ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.
6 Et in conſpectu ſedis tamquam mare vi- C
treum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in
circuitu ſedis, quatuor animalia plena oculis
antè & retrò.
7 Et animal primum ſimile leoni, & ſecun-
dum animal ſimile vitulo, & tertium animal
habens faciem quaſi hominis, & quartum ani-
mal ſimile aquilæ volanti.
8 Et quatuor animalia, ſingula eorum ha-

bebant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.

*Iſa. 6.b.3.

9 Et cùm darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum, viventi in ſæcula ſæculorum,

D 10 Procidebant viginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viventem in ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes:

11 Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.

Caput V.

Flente Ioanne quod librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primùm occiſus illum aperuit; quo facto quatuor animalia & vigintiquatuor ſeniores, cum innumera Angelorum multitudine omnique creatura illum maximè glorificarunt.

A 1 Et vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem.

2 Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula ejus?

3 Et nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram, aperire librum neque reſpicere illum.

4 Et ego flebam multùm, quoniam nemo dignus inventus eſt aperire librum, nec videre eum.

B 5 Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix Da-

vid, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſigna-
cula ejus.
6 Et vidi: & ecce in medio throni & qua-
tuor animalium, & in medio ſeniorum, agnum
ſtantem tamquam occiſum, habentem cornua
ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem
ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram.
7 Et venit, & accepit de dextera ſedentis
in throno librum.
8 Et cùm aperuiſſet librum, quatuor ani-
malia, & vigintiquatuor ſeniores ceciderunt
coram agno, habentes ſinguli citharas, & phia-
las aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt
orationes ſanctorum:
9 Et cantabant canticum novum, dicentes:
Dignus es Domine accipere librum, & aperi-
re ſignacula ejus: quoniam occiſus es, & re- C
demiſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni tri-
bu, & lingua, & populo, & natione:
10 Et feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſa-
cerdotes: & regnabimus ſuper terram.
11 Et vidi, & audivi vocem angelorum
multorum in circuitu throni, & animalium,
& ſeniorum: & erat numerus eorum * millia *
millium, Dan. 7. c. 10.
12 Dicentium voce magna: Dignus eſt
Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & D
divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem,
& honorem, & gloriam & benedictionem.
13 Et omnem creaturam quæ in cælo eſt, &
ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari,
& quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti
in throno, & Agno, benedictio, & honor, &
gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum.
14 Et quatuor animalia dicebant: Amen.

Et viginti quatuor ſeniores ceciderunt in facies ſuas: & adoraverunt viventem in ſæcula ſæculorum.

Caput VI.

Apertis quatuor ſigillis varij adverſus terram ſequuntur effectus: quinto verò aperto, animæ martyrum petunt accelerari judicium: ad ſexti autem apertionem oſtenduntur ſigna futuri judicij.

A 1 Et vidi quòd aperuiſſet Agnus unum de
ſeptem ſigillis, & audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni, & vide.

2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

3 Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecundum, audivi ſecundum animal, dicens: Veni, & vide.

4 Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei ut ſumeret pacem de terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus.

B 5 Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat ſtateram in manu ſua.

6 Et audivi tamquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici
C denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum & oleum ne læſeris.

7 Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, & vide.

8 Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi Mors, & infernus ſequebatur eum; & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ, interficere gladio, fame

&

& morte, & beſtiis terræ.
9 Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum, C
vidi ſubtus altare animas interfectorum pro-
pter verbum Dei, & propter teſtimonium
quod habebant,
10 Et clamabant voce magna, dicentes:
Uſquequò Domine, (ſanctus, & verus) non
judicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum
de iis qui habitant in terra?
11 Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: &
dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc tem-
pus modicum, donec compleantur conſervi
eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt
ſicut & illi.
12 Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: D
& ecce terræ motus magnus factus eſt, & ſol
factus eſt niger tamquam ſaccus cilicinus: &
luna tota facta eſt ſicut ſanguis:
13 Et ſtellæ de cælo ceciderunt ſuper ter-
ram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cùm à ven-
to magno movetur.
14 Et cælum receſſit ſicut liber involutus: &
omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt.
15 Et reges terræ, & principes, & tribuni,
& divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber
abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris mon-
tium:
16 Et dicunt montibus, & petris: * Cadi- * *Iſa.*
te ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis 2. *d.*
ſuper thronum, & ab ira Agni: 19.
Oſee
17 Quoniam venit dies magnus iræ ipſo- 10. *c.*
rum: & quis poterit ſtare? 8.
Luc.
23. *e.*
30.

CAPUT VII.

Tum punienda eſt terra, jubentur abſque nocumento ſervari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam ex Iudæis quàm ex Gentibus, benedicentes Deum, & de his qui amicti erant ſtolis albis.

A 1 POſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes ſuper quatuor angelos terræ,tenentes quatuor ventos terræ,ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem.

2 Et vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor Angelis,quibus datum eſt nocere terræ, & mari,

3 Dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoaduſque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.

4 Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni tribu filiorum Iſraël.

B 5 Ex tribu Juda duodecim millia ſignati: Ex tribu Ruben duodecim millia ſignati: Ex tribu Gad duodecim millia ſignati:

6 Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati: Ex tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex tribu Manaſſe duodecim millia ſignati:

7 Ex tribu Simeon duodecim millia ſignati: Ex tribu Levi duodecim millia ſignati: Ex tribu Iſſachar duodecim millia ſignati:

8 Ex tribu Zabulon duodecim millia ſignati: Ex tribu Joſeph duodecim millia ſignati: Ex tribu Benjamin duodecim millia ſignati:

9 Poſt hæc vidi turbam magnam,quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus
C & tribubus,& populis, & linguis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni,amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum;

10 Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & & Agno.

11 Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum; & quatuor animalium: & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt Deum,

12 Dicentes, Amen. Benedictio, & charitas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro, in ſæcula ſæculorum, Amen.

13 Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde venerunt?

14 Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis: & dixit mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni. D

15 Et ideò ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in templo ejus: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.

16 *Non eſurient, neque ſitient ampliùs, nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus: *Iſa. 49. c. 10.

17 Quoniam Agnus, qui in medio throni eſt reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, * & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. *Iſa. 25. c. 8. Inf. 21. b. 4.

Caput VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur; effuſóque in terram igne altaris ab alio Angelo fiunt variæ tempeſtates: ſimiliter quatuor Angelis tuba canentibus producuntur variæ plagæ adverſus homines.

1 ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cælo, quaſi media hora. A

2 Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.

3 Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare habens thuribulum aureum: & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei.

B 4 Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu Angeli coram Deo.

5 Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus magnus.

6 Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem tubas, præparaverunt ſe ut tuba canerent.

C 7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta eſt grando, & ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

8 Et ſecundus Angelus tuba cecinit: & tāquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis,

9 Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & cecidit de cælo ſtella magna ardens tamquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum:

D 11 Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium, & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

12 Et quartus Angelus tuba cecinit: & per-

cuſſa eſt tertia pars ſolis,& tertia pars lunæ, &
tertia pars ſtellarum: ita ut obſcuraretur tertia
pars eorum, & diei non luceret pars tertia, &
noctis ſimiliter.

13 Et vidi,& audivi vocem unius aquilæ
volantis per medium cæli dicentis voce ma-
gna: Væ, væ, væ habitantibus in terra, de
ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant
tuba canituri.

CAPUT IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ à fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines crucient: ſexto verò Angelo canente ſolvuntur quatuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

1 ET quintus Angelus tuba cecinit: & vi- A
di ſtellam de cælo cecidiſſe in terram,
& data eſt ei clavis putei abyſſi.

2 Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit
fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ: &
obſcuratus eſt ſol & aër de fumo putei:

3 Et de fumo putei exierunt locuſtæ in ter-
ram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent
poteſtatem ſcorpiones terræ:

4 Et præceptum eſt illis ne læderent fœ-
num terræ, neque omne viride,neque omnem
arborem: niſi tantùm homines, qui non ha- B
bent ſignum Dei in frontibus ſuis: * *Iſa.*

5 Et datum eſt illis ne occiderent eos; ſed 2.*d.*
ut cruciarent menſibus quinque: & crucia- 19.
tus eorum, ut cruciatus ſcorpij cùm percutit *Oſee* 10.*c.*
hominem. 8.

6 * Et in diebus illis quærent homines mor- *Luc.*
tem, & non invenient eam: & deſiderabunt 23.*e.*
mori, & fugiet mors ab eis. 30.

7 * Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles *Sap.* 16.*b.* 9.

equis paratis in prælium : & ſuper capita ea-
rum tamquam coronæ ſimiles auro : & facies
earum tamquam facies hominum.
8 Et habebant capillos ſicut capillos mulierũ;
& dentes earum, ſicut dentes leonum erant :
9 Et habebant loricas ſicut loricas ferreas,
& vox alarum earum ſicut vox curruum
equorum multorum currentium in bellum :
10 Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum,
& aculei erant in caudis earum : & poteſtas
earum nocere hominibus menſibus quinque :
& habebant ſuper ſe
C 11 Regem angelum abyſſi, cui nomen He-
braïce Abaddon, Græcè autem Appollyon, La-
tinè habens nomen Exterminans.
12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc
duo væ poſt hæc.
13 Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audi-
vi vocem unam ex quatuor cornibus altaris
aurei, quod eſt ante oculos Dei,
14 Dicentem ſexto Angelo, qui habebat
tubam : Solve quatuor Angelos, qui alligati
ſunt in flumine magno Euphratè.
15 Et ſoluti ſunt quatuor Angeli, qui parati
erant in horam, & diem, & menſem, & an-
num, ut occiderent tertiam partem hominum.
16 Et numerus equeſtris exercitus vicies mil-
lies dena millia. Et audivi numerum eorum.
17 Et ita vidi equos in viſione: & qui ſede-
bant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hya-
cinthinas, & ſulphureas, & capita equorum
erant tanquam capita leonum: & de ore eorum
procedit ignis, & fumus, & ſulphur.
D 18 Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia
pars hominum, de igne, & de fumo, & ſulphu-

re, quæ procedebant de ore ipſorum.
19 Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt,
& in caudis eorum. nam caudæ eorum ſimi-
les ſerpentibus habentes capita: & in his no-
cent.
20 Et ceteri homines, qui non ſunt occiſi
in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de
operibus manuum ſuarum, ut non adorarent
dæmonia, & ſimulacra aurea, & argentea, &
ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre
poſſunt, neque audire, neque ambulare:
21 Et non egerunt pœnitentiam ab homici-
diis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à forni-
catione ſua, neque à furtis ſuis.

CAPUT X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: porrò Angelus jurat non amplius fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium: dâtque librum Ioanni devorandum.

1 ET vidi alium Angelum fortem deſcen- A
dentem de cælo amictum nube, & iris
in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, & pe-
des ejus tamquam columnæ ignis:
2 Et habebat in manu ſua libellum aper-
tum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper
mare, ſiniſtrum autem ſuper terram:
3 Et clamavit voce magna, quemadmodum B
cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, locuta ſunt
ſeptem tonitrua voces ſuas.
4 Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua
voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vo-
cem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta
ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea ſcribere.
5 *Et angelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, *Dã.
& ſuper terram, levavit manum ſuam ad cæ- 12.c.7.
lum:

C 6 Et juravit per viventem in ſæcula ſæcu-
lorum,qui creavit cælum,& ea quæ in eo ſunt,
& terram,& ea quæ in ea ſunt; & mare, & ea
quæ in eo ſunt: Quia tempus non erit ampliùs:
7 Sed in diebus vocis ſeptimi Angeli, cùm
cœperit tuba canere, conſummabitur myſte-
rium Dei, ſicut evangelizavit per ſervos ſuos
Prophetas.
8 Et audivi vocem de cælo iterùm loquen-
tem mecum, & dicentem: Vade & accipe li-
brum apertum de manu angeli ſtantis ſuper
mare, & ſuper terram.
D 9 Et abij ad angelum, dicens ei, ut daret
*Eze. mihi librum. Et dixit mihi: * Accipe librum,
3.a.1. & devora illum: & faciet amaricari ventrem
tuum,ſed in ore tuo erit dulce tamquam mel.
10 Et accepi librum de manu Angeli, &
devoravi illum: & erat in ore meo tamquam
mel dulce, & cùm devoraſſem eum, amarica-
tus eſt venter meus:
11 Et dixit mihi: Oportet te iterùm pro-
phetare Gentibus, & populis, & linguis, &
regibus multis.

CAPUT XI.

Ioannes templum metiens audit prædicaturos duos teſtes, quos beſtia à mari aſcendens occidet: at illi reſurgentes in cælum aſcendunt, ac terræmotu occiduntur 7000. *hominum, & ad cantum ſeptimi Angeli viginti quatuor ſeniores Deo gratias agunt.*

A 1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ,
& dictum eſt mihi: Surge & metire
templum Dei, & altare, & adorantes in eo.
2 Atrium autem quod eſt foris templum,
ejice foras, & ne metiaris illud: quoniam datũ
eſt Gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt
menſibus quadraginta duobus:

3 Et dabo duobus teſtibus meis,& prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſaccis.

4 Hi ſunt duæ olivæ,& duo candelabra,in conſpectu Domini terræ ſtantes.

5 Et ſi quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum,& devorabit inimicos eorum: & ſi quis voluerit eos lædere, ſic oportet eum occidi.

6 Hi habent poteſtatem claudendi cælum, B
ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & poteſtatem habent ſuper aquas convertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plaga quotieſcumque voluerint.

7 Et cùm finierint teſtimonium ſuum, beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

8 Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.

9 Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpora eorum non ſinent poni in monumentis.

10 Et inhabitantes terram gaudebunt ſu- C
per illos,& jucundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant ſuper terram.

11 Et poſt dies tres & dimidium, ſpiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos, qui viderunt eos.

12 Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt

in cælum in nube : & viderunt illos inimici
eorum.
13 Et in illa hora factus eſt terræmotus magnus,& decima pars civitatis cecidit:& occiſa
ſunt in terræ motu nomina hominum ſeptem
millia:& reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt
gloriam Deo cæli.
14 Væ ſecundum abiit : & ecce væ tertium
veniet citò.
D 15 Et ſeptimus angelus tuba cecinit: &
factæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes : Factum
eſt regnum hujus mundi, Domini noſtri
& Chriſti ejus, & regnabit in ſæcula ſæculorum
: Amen.
16 Et viginti quatuor ſeniores,qui in conſpectu
Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in
facies ſuas, & adoraverunt Deum, dicentes :
17 Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens,qui
es,& qui eras,& qui venturus es:quia
accepiſti virtutem tuam magnam, & regnaſti.
18 Et iratæ ſunt Gentes, & advenit ira tua,
& tempus mortuorum judicari, & reddere
mercedem ſervis tuis Prophetis, & ſanctis, &
timentibus nomen tuum puſillis,& magnis, &
exterminandi eos qui corruperunt terram.
19 Et apertum eſt templum Dei in cælo :
& viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus,
& facta ſunt fulgura,& voces,& terræ motus,
& grando magna.

CAPUT XII.

Cùm mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab ea filius ejus ad Deum: tunc facto in cælo prælio, lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi.

A 1 ET ſignum magnum apparuit in cælo :
Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus

ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim:

2 Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

3 Et viſum eſt aliud ſignum in cælo: & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata ſeptem:

4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cæli, & miſit eas in terram: & draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura: ut cùm peperiſſet, filium ejus devoraret.

5 Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus:

6 Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta. B

7 Et factum eſt prælium magnum in cælo: Michaël, & angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus:

8 Et non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cælo.

9 Et projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem: & projectus eſt in terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.

10 Et audivi vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus: quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte. C

11 Et ipſi vicerunt eum propter ſangui-

nem Agni, & propter verbum teſtimonij ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.

12 Propterea lætamini cæli, & qui habitatis in eis, Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.

D 13 Et poſtquam vidit draco quòd projectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſculum:

14 Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis, à facie ſerpentis.

15 Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine.

16 Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit draco de ore ſuo.

17 Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Jeſu Chriſti.

18 Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPUT XIII.

Beſtia de mari aſcendens ſeptem capitum & decem cornuum decémque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blaſphemat, & ſanctos debellat: alteráque beſtia duorum cornuum de terra aſcendens illi maximè favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, habérique characterem nominis ejus.

A 1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ.

2 Et beſtia, quam vidi, ſimilis erat pardo,

& pedes ejus ſicut pedes urſi, & os ejus ſicut
os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam,
& poteſtatem magnam.
3 Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi oc-
ciſum in mortem: & plaga mortis ejus curata
eſt. Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiam. B
4 Et adoraverunt draconem, qui dedit po-
teſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, di-
centes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit
pugnare cum ea?
5 Et datum eſt ei os loquens magna, &
blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere
menſes quadraginta duos.
6 Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad
Deum, blaſphemare nomen ejus, & taberna-
culum ejus, & eos qui in cælo habitant.
7 Et eſt datum illi bellum facere cum ſan-
ctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas
in omnem tribum, & populum, & linguam,
& gentem:
8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabi-
tant terram: quorum non ſunt ſcripta nomi-
na in Libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab ori-
gine mundi.
9 Si quis habet aurem, audiat.
10 Qui in captivitatem duxerit, in capti- C
vitatem vadet:* qui in gladio occiderit, opor-
tet eum gladio occidi. Hîc eſt patientia, & fi-
des Sanctorum.
11 Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de
terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, &
loquebatur ſicut draco.
12 Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem fa-
ciebat in conſpectu ejus: & fecit terram, &
habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cu-
jus curata eſt plaga mortis.

*Gen. 9.b.6. Matt. 26.e.52.

13 Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem
faceret de cælo deſcendere in terram in con-
ſpectu hominum.
D 14 Et ſeduxit habitantes in terra, propter
ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu
beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant
imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladij,
& vixit.
15 Et datum eſt illi ut daret ſpiritum ima-
gini beſtiæ, & ut loquatur imago beſtiæ: &
faciat ut quicumque non adoraverint imagi-
nem beſtiæ, occidantur.
16 Et faciet omnes puſillos, & magnos, &
divites, & pauperes, & liberos, & ſervos ha-
bere characterem in dextera manu ſua, aut in
frontibus ſuis.
17 Et ne quis poſſit emere, aut vendere, niſi
qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut
numerum hominis ejus.
18 Hîc ſapientia eſt. Qui habet intelle-
ctum, computet numerum beſtiæ. Numerus
enim hominis eſt: & numerus ejus ſexcenti
ſexaginta ſex.

CAPUT XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapſum, tertio verò cruciatum eorum qui beſtiam adorarunt prædicante: porrò duo habentes falces jubentur, ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

A 1 ET vidi: & ecce Agnus ſtabat ſupra mon-
tem Sion, & cum eo centum quadra-
ginta quatuor millia, habentes nomen ejus, &
nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis.
2 Et audivi vocem de cælo, tamquam vo-
cem aquarum multarum, & tamquam vo-
cem tonitrui magni: & vocem, quam audivi,

ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis.

3 Et cantabant quaſi canticum novum, ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.

4 Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.

5 Et in ore eorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

6 Et vidi alterum Angelum volantem per B.
medium cæli, habentem Evangelium æternum
ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, &
ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam,
& populum:

7 Dicens magna voce: Timete Dominum,
& date illi honorem, quia venit hora judicij
ejus: & adorate eum, * qui fecit cœlum & * Pſ.
terram, mare, & fontes aquarum. 145. a.6.

8 Et alius Angelus ſecutus eſt dicens: * * Act.
Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ à 14. c.
vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes 14. * Iſa.
gentes. 21. c.

9 Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, di- 9.
cens voce magna: Si quis adoraverit beſtiam, Ier. 51. a.8.
& imaginem ejus, & acceperit characterem
in fronte ſua, aut in manu ſua:

10 Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni.

C 11 Et fumus tormentorum eorum aſcen-
det in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem
die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, &
imaginem ejus, & ſi quis acceperit characte-
rem nominis ejus.

12 Hîc patientia ſanctorum eſt, qui custo-
diunt mandata Dei & fidem Jeſu.

13 Et audivi vocem de cælo, dicentem mi-
hi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino mo-
riuntur. Amodò jam dicit Spiritus, ut re-
quieſcant à laboribus ſuis; opera enim illo-
rum ſequuntur illos.

14 Et vidi, & ecce nubem candidam: &
ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio homi-
nis, habentem in capite ſuo coronam auream,
& in manu ſua falcem acutam.

D 15 Et alius Angelus exivit de templo, cla-
Joël. mans voce magna ad ſedentem ſuper nubem:
3.c.13. Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora
Matt. ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.
13.e.
93. 16 Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, fal-
E cem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra.

17 Et alius Angelus exivit de templo, quod
eſt in cælo, habens & ipſe falcem acutam.

18 Et alius Angelus exivit de altari, qui ha-
bebat poteſtatem ſupra ignem: & clamavit
voce magna ad eum qui habebat falcem acu-
tam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, &
vindemia botros vineæ terræ: quoniam matu-
ræ ſunt uvæ ejus.

19 Et miſit Angelus falcem ſuam acutam
in terram, & vindemiavit vineam terræ, & mi-
ſit in lacum iræ Dei magnum:

20 Et calcatus eſt lacus extra civitatem,
& exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos

equorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPUT XV.

Qui beſtiam vicerant & ejus imaginem ac numerum nominis ejus, Deum glorificant: & ſeptem Angelis habentibus ſeptem plagas noviſſimas dantur ſeptem phialæ iræ Dei plenæ.

1 ET vidi aliud ſignum in cælo magnum A
& mirabile, Angelos ſeptem, habentes
plagas ſeptem noviſſimas: Quoniam in illis
conſummata eſt ira Dei.

2 Et vidi tamquam mare vitreum miſtum B
igne,& eos,qui vicerunt beſtiam,& imaginem
ejus, & numerum nominis ejus, ſtantes ſuper
mare vitreum, habentes citharas Dei:

3 Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei,
& canticum Agni, dicentes: Magna & mirabilia
ſunt opera tua, Domine Deus omnipotens:
juſtæ & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſeculorum.

4 * Quis non timebit te Domine,& magni- C
ficabit nomen tuum? quia ſolus pius es: quo- * Ier.
niam omnes gentes venient, & adorabunt in 10.a.
conſpectu tuo, quoniam judicia tua manife- 7.
ſta ſunt.

5 Et poſt hęc vidi, & ecce apertum eſt
templum tabernaculi teſtimonij in cælo:

6 Et exierunt ſeptem Angeli habentes ſeptem
plagas de templo, veſtiti lino mundo &
cādido,& præcincti circa pectora zonis aureis.

7 Et unum de quatuor animalibus dedit ſe- D
ptē Angelis ſeptem phialas aureas, plenas ira-
cundię Dei viventis in ſęcula ſęculorum.

8 Et impletum eſt templum fumo à majeſtate
Dei,& de virtute ejus: & nemo poterat introire
in templum, donec conſummarentur
ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

CAPUT XVI.

Ad ſeptem phialarum effuſionem in terram, mare, fontes, ſolem, beſtiæ ſedem, Euphraten & aërem, multæ in terra plagæ oriuntur.

A 1 ET audivi vocem magnam de templo,
dicentem ſeptem Angelis: Ite, & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram.

2 Et abiit primus, & effudit phialam ſuam
in terram, & factum eſt vulnus ſævum & peſſimum in homines, qui habebant characterem beſtiæ; & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.

3 Et ſecundus Angelus effudit phialam
ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tamquam mortui: & omnis anima vivens mortua eſt in mari.

4 Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina, & ſuper fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.

B 5 Et audivi Angelum aquarum dicentem:
Juſtus es Domine, qui es, & qui eras ſanctus, qui hæc judicaſti:

6 Quia ſanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere: digni enim ſunt.

7 Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens, vera & juſta judicia tua.

8 Et quartus Angelus effudit phialam ſuam in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere homines, & igni:

9 Et æſtuaverunt homines æſtu magno, & blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam
ſuam ſuper ſedem beſtiæ:& factum eſt regnum
ejus tenebroſum, & commanducaverunt lin-
guas ſuas præ dolore:
11 Et blaſphemaverunt Deum cæli, præ C
doloribus & vulneribus ſuis, & non egerunt
pœnitentiam ex operibus ſuis.
12 Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam
in flumen illud magnum Euphratem: & ſic-
cavit aquam ejus, ut præpararetur via regi-
bus ab ortu ſolis.
13 Et vidi de ore draconis, & de ore be-
ſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres
immundos in modum ranarum.
14 Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facien-
tes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ
congregare illos in prælium ad diem magnum
omnipotentis Dei,
15 * Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigi- *Matt.*
lat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus am- 24. *d.*
bulet, & videant turpitudinem ejus. 43.
16 Et congregabit illos in locum, qui vo- *Luc.*
catur Hebraicè Armageddon. 12. *e.* 39.
17 Et ſeptimus Angelus effudit phialam *Sup.* 3.
ſuam in aërem, & exivit vox magna de templo *a.* 3.
à throno, dicens: Factum eſt.
18 Et facta ſunt fulgura, & voces, & toni-
trua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis
numquam fuit ex quo homines fuerunt ſuper
terram: talis terræmotus, ſic magnus.
19 Et facta eſt civitas magna in tres partes:
& civitates Gentium ceciderunt. & Babylon
magna venit in memoriam ante Deum, dare
illi calicem vini indignationis iræ ejus.

20 Et omnis inſula fugit, & montes non ſunt inventi.

21 Et grando magna ſicut talentum deſcendit de cælo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

Caput XVII.

Mulier fornicaria ſive Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

A 1 Et venit unus de ſeptem Angelis, qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas,

2 Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitant terram de vino proſtitutionis ejus.

3 Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

B 4 Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5 Et in fronte ejus nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ.

6 Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Jeſu. Et miratus ſum cùm vidiſſem illam admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris?

Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & be-
ſtiæ quæ portat eam, quę habet capita ſeptem,
& cornua decem.
8 Beſtia, quam vidiſti, fuit & non eſt, & C
aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit:
& mirabuntur inhabitantes terram (quorum
non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à con-
ſtitutione mundi) videntes beſtiam, quę erat
& non eſt.
9 Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam.
Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper
quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.
10 Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius
nondum venit: & cum venerit, oportet illum
breve tempus manere.
11 Et beſtia quæ erat, & non eſt, & ipſa
octava eſt: & de ſeptem eſt, & in interitum
vadit.
12 Et decem cornua, quæ vidiſti, decem
reges ſunt, qui regnum nondum acceperunt,
ſed poteſtatem tamquam reges una hora acci-
pient poſt beſtiam.
13 Hi unum conſilium habent, & virtu- D
tem & poteſtatem ſuam beſtię tradent.
14 Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vin-
cet illos: * quoniam Dominus dominorum * 1.
eſt, & Rex regum, & qui cum illo ſunt, voca- *Tim.*
ti, electi, & fideles. *6. c.*
15 Et dixit mihi: Aquę, quas vidiſti ubi me- *15.*
retrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ. *Infr.*
16 Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia: *19. c. 16.*
hi odient fornicariam, & deſolatam facient
illam, & nudam, & carnes ejus manducabunt,
& ipſam igni concremabunt.

17 Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum eſt illi : ut dent regnum ſuum beſtiæ donec conſummentur verba Dei.

18 Et mulier, quam vidiſti, & civitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

Caput XVIII.

Babylonis lapſus, judicium, plaga, & ultiones : propter quas reges ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amarè lugebunt ; cælum verò, Apoſtoli ac Prophetæ exultabunt.

A 1 ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cælo, habentem poteſtatem magnam : & terra illuminata eſt à gloria ejus.

2 Et exclamavit in fortitudine, dicens : *
* Iſa. 21. c. 9. Jer. 51. a. 8. Cecidit, cecidit Babylon magna : & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis :

Sup. 14. b. 8. 3 Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes : & reges terræ cum illa fornicati ſunt : & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti ſunt.

B 4 Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem : Exite de illa populus meus : ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.

5 Quoniam pervenerunt peccata ejus uſque ad cælum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum ejus.

6 Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis : & duplicate duplicia ſecundùm opera ejus : in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum.

C 7 Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit ; tantum date illi tormentum & luctum :

quia in corde ſuo dicit: * Sedeo regina: & vi- * *Iſa.*
dua non ſum: & luctum non videbo. 47. c.
8 Ideò in una die venient plagæ ejus, mors, 8.
& luctus, & fames, & igne comburetur: quia
fortis eſt Deus, qui judicabit illam.
9 Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam
reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in
deliciis vixerunt, cùm viderint fumum incen-
dij ejus:
10 Longè ſtantes propter timorem tormen-
torum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa ma-
gna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una
hora venit judicium tuum.
11 Et negotiatores terræ flebunt, & luge- D
bunt ſuper illam: quoniam merces eorum ne-
mo emet amplius;
12 Merces auri, & argenti, & lapidis pre-
tioſi, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſe-
rici, & cocci, (& omne lignum thyinum, &
omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide
pretioſo, & æramento, & ferro, & mar-
more,
13 Et cinnamomum) & odoramentorum,
& unguenti, & thuris & vini, & olei, & ſi-
milæ, & tritici, & jumentorum, & ovium,
& equorum, & rhedarum, & mancipiorum,
& animarum hominum. E
14 Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſe-
runt à te, & omnia pinguia, & præclara pe-
rierunt à te, & ampliùs illa jam non invenient.
15 Mercatores horum, qui divites facti
ſunt, ab ea longè ſtabunt propter timorem
tormentorum ejus, flentes, ac lugentes,
16 Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna,
quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco,

& deaurata erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis:

F 17 Quoniam una hora deſtitutę ſunt tantę divitię. Et omnis gubernator, & omnis qui in lacum navigat, & nautę, & qui in mari operantur, longè ſteterunt,

18 Et clamaverunt videntes locum incendij ejus, dicentes: Quæ ſimilis civitati huic magnæ?

19 Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua, & clamaverunt flentes & lugentes, dicentes: Vę, vę civitas illa magna; in qua divites facti ſunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus: quoniam una hora deſolata eſt.

20 Exulta ſuper eam cęlum, & ſancti Apoſtoli, & Prophetę: quoniam judicavit Deus judicium veſtrum de illa.

G 21 Et ſuſtulit unus Angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, & ultra jam non invenietur.

22 Et vox citharœdorum, & muſicorum, & tibia canentium, & tuba non audietur in te ampliùs: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te ampliùs: & vox molę non auditur in te ampliùs.

23 Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs: & vox ſponſi & ſponſæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

24 Et in ea ſanguis prophetarum & ſanctorum inventus eſt; & omnium qui interfecti ſunt in terra.

CAPUT

Sanctis de judicio meretricis Deum glorificantibus, parantur nuptiæ Agni, & Angelus à Ioanne adorari recuſat: apparens autem quidam equo inſidens cum exercitu, qui eſt Verbum Dei & rex regum ac Dominus dominantium, pugnat adverſus beſtiam & reges terræ ac eorum exercitus, vocatis interim avibus cæli ad edendas eorum carnes.

1 POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum A
multarum in cælo dicentium: Alleluia:
Salus, & gloria, & virtus Deo noſtro eſt:
2 Quia vera & juſta judicia ſunt ejus, qui
judicavit de meretrice magna, quæ corrupit
terram in proſtitutione ſua, & vindicavit ſan-
guinem ſervorum ſuorum de manibus ejus.
3 Et iterùm dixerunt: Alleluia. Et fumus
ejus aſcendit in ſæcula ſæculorum.
4 Et ceciderunt ſeniores vigintiquatuor, &
quatuor animalia, & adoraverunt Deum ſe-
dentē ſuper thronū, dicentes: Amen: Alleluia.
5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem
dicite Deo noſtro omnes ſervi ejus: & qui ti-
metis eum, puſilli & magni.
6 Et audivi quaſi vocem turbæ magnæ, &
ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vo-
cem tonitruorum magnorum, dicentium: Al-
leluia, quoniam regnavit Dominus Deus no-
ſter omnipotens.
7 Gaudeamus, & exultemus, & demus glo- B
riam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor
ejus præparavit ſe.
8 Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſino
ſplendenti & candido. Byſſinum enim, juſtifi- * Matt. 22.a 2.
cationes ſunt ſanctorum.
9 Et dixit mihi: Scribe: * Beati qui ad cœ-
nam nuptiarum Agni vocati ſunt. & dicit mi- Luc. 14.d 16.
hi: Hæc verba Dei vera ſunt.

10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem
eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: conſervus
tuus ſum, & fratrum tuorum habentium te-
ſtimonium Jeſu. Deum adora. Teſtimonium
enim Jeſu, eſt ſpiritus prophetiæ.

11 Et vidi cælum apertum, & ecce equus al-
bus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur Fide-
lis, & Verax, & cum juſtitia judicat, & pugnat.

12 Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, &
in capite ejus diademata multa, habens nomen
ſcriptum, quod nemo novit niſi ipſe.

C 13 * Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine:
* Iſa. 63.a. 1. & vocatur nomen ejus, Verbum Dei.

14 Et exercitus qui ſunt in cælo, ſequebantur
eũ in equis albis, veſtiti byſſino albo & mũdo.

15 Et de ore ejus procedit gladius ex utra-
queparte acutus ut in ipſo percutiat Gentes:
* pſ. 2.c.9. *Et ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat
torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

16 Et habet in veſtimento, & in femore
* 1. Tim. 6.c.1. ſuo ſcriptum: * Rex regum, & Dominus do-
minantium.

Sup. 17.d. 14. 17 Et vidi unum Angelum ſtantem in ſole,
& clamavit voce magna, dicens omnibus avi-
bus, quæ volabant per medium cæli: Venite,
& congregamini ad cœnam magnam Dei:

D 18 Ut manducetis carnes regum, & carnes
tribunorum, & carnes fortium, & carnes
equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes
omnium liberorum, & ſervorum, & puſillo-
rum, & magnorum.

19 Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exer-
citus eorum congregatos, ad faciendum præ-
lium cum illo qui ſedebat in equo, & cum
exercitu ejus.

20 Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea
pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo,
quibus ſeduxit eos, qui acceperunt characte-
rem beſtiæ, & qui adoraverunt imaginem
ejus. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis
ardentis ſulphure:
21 Et ceteri occiſi ſunt in gladio ſedentis
ſuper equum, qui procedit de ore ipſius: &
omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

Ligatum draconem ſive diabolum mittit Angelus in Abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog & Magog innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igni cœleſti devorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de cœ- A
lo, habentem clavem abyſſi, & catenam
magnam in manu ſua.
2 Et apprehendit draconem, ſerpentem
antiquum, qui eſt diabolus & ſatanas, & li-
gavit eum per annos mille:
3 Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, &
ſignavit ſuper illum, ut non ſeducat am-
pliùs gentes, donec conſummentur mille an-
ni: & poſt hæc oportet illum ſolvi modico
tempore.
4 Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & B
judicium datum eſt illis: & animas decolla-
torum propter teſtimonium Jeſu, & propter
verbum Dei, & qui non adoraverunt be-
ſtiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt
characterem ejus in frontibus aut in manibus

ſuis, & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis.

5 Ceteri mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.

6 Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.

C 7 * Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris.

* Ezec. 39. a. 2.

8 Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem dilectam.

9 Et deſcendit ignis à Deo de cælo, & devoravit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia.

10 Et pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum.

D 11 Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra & cælum, & locus non eſt inventus eis.

12 Et vidi mortuos, magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius Liber apertus eſt qui eſt vitæ: & judicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundùm opera ipſorum.

13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors & infernus dederunt mortuos ſuos,

qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingu-
lis ſecundùm opera ipſorum.
14 Et infernus & mors miſſi ſunt in ſta-
gnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.
15 Et qui non inventus eſt in Libro vitæ
ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPUT XXI.

Cælo ac terra renovatis, nova civitas Ieruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis; cujus civitatis murus & portæ ac fundamenta deſcribuntur & menſurantur, quæ univerſa ſunt aurum ac vitrum mundum, lapides pretioſi ac margaritæ.

1 ET vidi cælum novum, & terram no- A
vam. Primum enim cælum, & prima *Iſa.*
terra abiit, & mare jam non eſt. *65.c.*
2 Et ego Joannes vidi ſanctam civitatem Je- *17.66.*
ruſalem novam deſcendentem de cælo à Deo, *g.32.*
paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. *2.Pet.* *3.c.13.*
3 Et audivi vocem magnam de throno di-
centem: Ecce tabernaculum Dei cum homi-
nibus, & habitabit cũ eis. Et ipſi populus ejus
erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.
4 * Et abſterget Deus omnem lacrymam B
ab oculis eorum: Et mors ultrà non erit, ne- * *Iſa.*
que luctus, neque clamor, neque dolor erit *25.c.8.*
ultrà, quia prima abierunt. *Sup.7.*
5 Et dixit qui ſedebat in throno: * Ecce *d.17.*
nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia * *Iſa.* *43.c.*
hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. *19.*
6 Et dixit mihi: Factum eſt. ego ſum α & ω: *2.Cor.*
initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte *5.d.17.*
aquæ vitæ gratis.
7 Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi
Deus, & ille erit mihi filius.
8 Timidis autem, & incredulis, & execratis

& homicidis,& fornicatoribus,& veneficis,& idololatris,& omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure: quod eſt mors ſecunda.

9 Et venit unus de ſeptem Angelis habētibus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam, uxorem Agni.

10 Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum & altum, & oſtendit mihi civitatē ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cælo à Deo,

D 11 Habentem claritatem Dei:& lumen ejus ſimile lapidi pretioſo tamquam lapidi jaſpidis,ſicut cryſtallum.

12 Et habebat murum magnum & altum, habentem portas duodecim: & in portis Angelos duodecim,& nomina inſcripta,quæ ſunt nomina duodecim tribuum filiorum Iſraël.

13 Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres,& ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſu portæ tres.

14 Et murus civitatis habens fundamenta duodecim,& in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum Agni.

15 Et qui loquebatur mecum, habebat menſuram arundineam auream, ut metiretur civitatem,& portas ejus,& murum.

E 16 Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo ejus tanta eſt quanta & latitudo:& menſus eſt civitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim millia:& longitudo, & altitudo, & latitudo ejus, æqualia ſunt.

17 Et menſus eſt murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, menſura hominis,quæ eſt angeli.

18 Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide: ipſa verò civitas, aurum mundum ſimile vitro mundo.

19 Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata. Fundamentum primum, jaſpis: ſecundum, ſapphirus: tertium, chalcedonius: quartum, ſmaragdus: F

20 Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſeptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum, hiacinthus: duodecimum, amethyſtus.

21 Et duodecim portæ duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

22 Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt, & Agnus. G

23 * Et civitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus eſt Agnus. *Iſai. 60.d. 19.

24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus: & reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in illam.

25 * Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic. * Iſa. 60.b. 11.

26 Et afferent gloriam & honorem gentium in illam.

27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

Caput XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum ſingulis menſibus reddit fructum ſuum: nec maledictum nec ulla nox eſt in civitate: Angelus autem qui hæc citò ventura Ioanni oſtendebat, non vult ab eo adorari, dicitque juſtos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: conteſtatur etiam de non addendo aut minuendo ad hanc prophetiam.

A 1 ET oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplendidum tamquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei & Agni.

2 In medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.

3 Et omne maledictum non erit ampliùs: ſed ſedes Dei & Agni in illa erunt, & ſervi ejus ſervient illi.

4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in frontibus eorum.

* Iſa. 60. d. 20. 5 * Et nox ultrà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæcula ſæculorum.

B 6 Et dixit mihi: Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum miſit Angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis quæ oportet fieri citò.

7 Et ecce venio velociter. Beatus qui cuſtodit verba prophetiæ libri hujus.

8 Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc. Et poſtquam audiſſem, & vidiſſem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat.

9 Et dixit mihi: Vide ne feceris: conſervus enim tuus ſum, & fratrum tuorum Propheta-

rum, & eorum qui ſervant verba prophetiæ libri hujus: Deum adora.
10 Et dicit mihi: Ne ſignaveris verba prophetiæ libri hujus: tempus enim propè eſt.
11 Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.
12 Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.
13 * Ego ſum α, & ω: primus, & noviſſimus, principium, & finis. * Iſa. 41.a. 4.44. a.6. 48.6. 12.
14 Beati, qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine Agni: ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in civitatem. Sup. 1.b.8.
15 Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis qui amat & facit mendacium. d. 17. 21.b. 6.
16 Ego Jeſus miſi Angelum meum, teſtificari vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & genus David, ſtella ſplendida & matutina.
17 Et ſpiritus & ſponſa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: * & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis. * Iſa. 55.a. 1.
18 Conteſtor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.
19 Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt in libro iſto.
20 Dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò: Amen. Veni Domine Jeſu.
21 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

FINIS.

INDEX
EPISTOLARUM
ET EVANGELIORUM,

QVÆ E VETERI ET NOVO TESTAMENTO excerpta, in Eccleſia Dominicis & aliis feſtis diebus leguntur, juxta Miſſalis reformationem ex decreto ſacroſanctiConcilij Tridentini reſtituti Pij V. Pont. Max. juſſu editis, & Clem. VIII. auctoritate recogniti.

ADVENTUS.

Dominica prima.

EPISTOLA, Scientes quia hora. Rom. 13.
Evangelium, Erunt ſigna in ſole. Luc. 21.

Dominica ſecunda.

Epiſtola, Quæcumque ſcripta ſunt. Rom. 15.
Evangelium, Cùm audiſſet Joannes in vinculis. Matt. 11.

Dominica tertia.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. Philipp. 4.
Evangelium, Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis. Joan. 1.

Feria quarta Quatuor Temporum.

Epiſtola, Erit in noviſſimis diebus. Iſa. 2.
Item Epiſtola, Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa. 7.
Evangelium, Miſſus eſt Angelus Gabriel. Luc. 2.

Feria ſexta.

Epiſtola, Egredietur virga. Iſa. 11.
Evangelium, Exurgens Maria. Luc. 1.

Sabbato.

Epiſtola, Clamabunt ad Dominum. Iſa. 19.
Item Epiſtola, Lætabitur deſerta. Iſa. 35.
Item Epiſtola, Super montem excelſum. Iſa. 40.
Item Epiſt. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro. Iſ. 45.
Item Epiſt. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan. 3.
Item Epiſtola, Rogamus vos per adventum. 2. Theſſ. 2.
Evangelium, Anno quintodecimo imperij Tiberij. Luc. 3.

Dominica quarta.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo, 1. Cor. 4.
Evangelium, Anno quintodecimo. Luc. 3.

In vigilia Nativitatis Domini.

Epiſtola, Paulus ſervus Jeſu Chriſti. Rom. 1.
Evangelium, Cùm eſſet deſponſata. Matth. 1.

25. Decemb. IN NATIVITATE DOMINI.

Ad primam Miſſam in nocte.

Epiſtola, Apparuit gratia Dei. Tit. 2.
Evang. Exiit edictum à Cæſare Auguſto. Luc. 2.

Ad ſecundam Miſſam in Aurora.

Epiſt. Apparuit benignitas & humanitas. Tit. 3.
Evangel. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc. 2.

Ad tertiam Miſſam in die.

Epiſt. Multifariam multiſque modis. Hebr. 1.
Evang. In principio erat Verbum. Joan. 1.

26. Decemb. *In feſto S. Stephani Protomartyris.*

Epiſtola, Stephanus plenus gratia. Act. 6.
Evang. Ecce ego mitto, ad finem capitis. Matt. 23.

27. Decemb. *In feſto S. Ioannis Apoſtoli & Evangeliſtæ.*

Epiſtola, Qui timet Deum, faciet bona. Eccl. 15.
Evangelium, Sequere me. Joan. 21.

28. Decemb. *In feſto SS. Innocentium.*

Epiſt. Vidi ſupra montem Sion. Apoc.
Evang. Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph. Mat. 2.

29. Dec. *In feſto S. Thomæ Cantuarienſis Epiſc. & mart.*

Epiſt. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb. 5.
Evangelium, Ego ſum paſtor bonus. Joan. 10.

Dominica infra Octavam Nativitatis Domini.

Epiſt. Quanto tempore heres parvulus eſt. Galat. 4.
Evangel. Erant Joſeph & Maria mater Jeſu. Luc. 2.

In Octava Nativitatis Domini.

Epiſt. Apparuit benignitas & humanitas. Tit. 3.
Evangel. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc. 2.

31. Decemb. *In feſto ſancti Sylveſtri Papæ & Confeſſoris.*

Epiſt. Teſtificor coram Deo. 2. Timoth. 4.
Evangel. Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12.

1. Januar. *In die Circũciſionis & Octava Nativitatis Domini.*

Epiſt. Apparuit gratia Dei. 2.
Evang. Poſtquam conſummati ſunt dies octo. Luc. 2.

6. Januarij. *In Epiphania Domini.*

Epiſt. Surge illuminare Jeruſalem Iſa. 60.
Evangel. Cùm natus eſſet Jeſus. Matth. 2.

Dominica infra Octavam Epiphaniæ.

Epiſt. Obſecro vos per miſericordiam Dei. Rom. 12.
Evang. Cùm factus eſſet Jeſus annorum duodecim. Luc. 2. uſque ad finem capitis.

In Octava Epiphaniæ.

Epiſt. Surge illuminare Jeruſalem. Iſa. 60.
Evang. Vidit Joannes Jeſum venientem ad ſe. Joan. 1.

Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.

Epiſt. Habentes donationes. Rom. 12.
Evangel. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Joan. 2.

Dominica tertia poſt Epiphaniam.

Epiſt. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Rom. 12.
Evangel. Cùm deſcendiſſet Jeſus de monte. Matt. 8.

Dominica quarta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Nemini quidquam debeatis. Rom. 13.
Evangel. Aſcendente Jeſu in naviculam. Matt. 8.

Dominica quinta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Induite vos ſicut electi Dei. Coloſſ. 3.

Evang. Simile factum eſt regnum cælorum homini qui ſeminavit. Matt. 13.

Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Gratias agimus Deo. 1.Theſſ. 1.
Evang. Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Mat. 13.

Dominica in Septuageſima.

Epiſt. Neſcitis, quòd hi qui in ſtadio currunt. 1.Cor. 9.
Evang. Simile eſt regnum cælorum homini patrifamilias. Matth. 20.

Dominica in Sexageſima.

Epiſtola, Libenter ſuffertis. 2.Cor. 11.
Evang. Cùm turba plurima conveniret. Luc. 8.

Dominica in Quinquageſima.

Epiſt. Si linguis hominum loquar. 1.Cor. 13.
Ev. Aſſumpſit Jeſus duodecim diſcipulos ſuos. Luc. 18.

Feria quarta Cinerum.

Epiſtola, Convertimini ad me. Ioël. 2.
Evangelium, Cùm jejunatis. Matth. 6.

Feria quinta.

Epiſtola, Ægrotavit Ezechias Iſa. 38.
Evang. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaum. Matt. 8.

Feria ſexta.

Epiſtola, Clama, ne ceſſes. Iſai. 58.
Evangelium, Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Matt. 5.

Sabbato.

Epiſtola, Si abſtuleris de medio tui catenam. Iſa. 58.
Evang. Cùm ſerò eſſet factum, ad finẽ uſque capitis. Mar. 6.

Dominica prima in Quadrageſima.

Epiſtola, Hortamur vos. 2.Cor. 6.
Evangelium, Ductus eſt Jeſus in deſertum. Matt. 4.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Ecce ego requiram oves. Ezech. 34.
Ev. Cùm venerit filius hominis in majeſtate ſua. Matt. 25.

Feria tertia.

Epiſtola, Quærite Dominum, dum inveniri poteſt. Iſa. 55.
Evang. Cùm intraſſet Jeſus Jeroſolymam. Matth. 21.

Feria quarta Quatuor Temporum Quadrageſima.

Epiſtola, Aſcendit ad me in montem, Exod. 24.
Item alia Epiſt. Venit Elias in Berſabee Juda. 3. Reg. 19.
Evangel. Magiſter volumus à te ſignum videre. Matt. 12.

Feria quinta.

Epiſt. Factus eſt ſermo Domino ad me dicens. Ezech. 18.
Evang. Egreſſus Jeſus ſeceſſit in partes Tyri. Matth. 15.

Feria ſexta Quatuor Temporum Quadrageſima.

Epiſt. Anima quæ peccaverit, ipſa morietur. Ezech. 18.
Evangelium, Erat dies feſtus Judæorum. Joan. 5.

Sabbato Quatuor Temporum Quadrageſima.

Epiſtola, Quando compleveris decimam cunctarum fru-

gum tuarum. Deut. 20.
Item alia Epiſt. Si cuſtodieritis mandata. Deut. 11.
Item alia Ep. Orationem faciebant Sacerdotes. 2. Machab. 1.
Item alia Ep. Miſerere noſtri Deus omnium. Eccl. 36.
Item alia Ep. Angelus Domini deſcendit cũ Azaria. Dan. 3.
Item alia Epiſtola, Rogamus vos corripite inquietos. 1. Theſſ. 5.
Evang. Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum. Matt. 17.

Dominica ſecunda in Quadrageſima.

Ep. Rogamus vos & obſecramus in Domino Ieſu. 1. The. 4.
Evang. Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum. Matth. 17.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Oravit David Dominum, dicens, Dominus Deus noſter qui eduxiſti populum. Dan. 9.
Evangelium, Ego vado & quæretis me. Ioan. 8.

Feria tertia.

Ep. Factus eſt ſermo Domini ad Eliam Theſbiten dicens Surge & vade in Sarepta. 3. Reg. 17.
Evang. Super cathedram Moyſi. Matth. 25.

Feria quarta.

Ep. Oravit Mardochæus ad Dominum. Eſther. 15.
Evang. Aſcendens Ieſus Ieroſolymam aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò. Matth. 20.

Feria quinta.

Ep. Maledictus homo qui confidit in homine. Hier. 17.
Evang. Homo quidam erat dives. Luc. 16.

Feria ſexta.

Epiſt. Dicit Ioſeph fratribus ſuis, Audite ſomnium meum. Geneſ. 37.
Evangelium, Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam. Matth. 21.

Sabbato.

Ep. Dicit Rebecca filio ſuo Iacob. Gen. 27.
Evang. Homo quidam habuit duos filios. Luc. 15.

Dominica tertia in Quadrageſima.

Ep. Eſtote imitatores Dei. Eph. 5.
Evangelium, Erat Ieſus ejiciens dæmonium. Luc. 11.

Feria ſecunda.

Ep. Naaman princeps militiæ regis Syriæ. 4. Reg. 5.
Evang. Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem. Luc. 4.

Feria tertia.

Epiſt. Mulier quædam clamabat ad Eliſæum. 4. Reg. 4.
Evangelium, Si peccaverit in te frater tuus. Matth. 18.

Feria quarta.

Epiſt. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Exod. 20.
Evangel. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur. Matth. 15.

Feria quinta.

Epiſtola, Factum eſt verbum Domini ad me. Hier. 7.

Evangelium, Surgens Jeſus de Synagoga. Luc. 4.
Feria Sexta.
Epiſtola, Convenerunt filij Iſraël adverſus Moyſen. Nu. 20.
Evangelium, Venit Jeſus in civitatem Samariæ. Joan. 4
Sabbato.
Epiſtola, Erat vir in Babylone. Dan. 13.
Evangelium, Perrexit Jeſus in montem Oliveti. Joan. 8.
Dominica quarta in Quadrageſima.
Epiſtola, Scriptum eſt quoniam Abraham, Galat. 4.
Evangelium, Abiit Jeſus trans mare Galilææ. Joan. 6.
Feria ſecunda.
Epiſtola, Venerunt duæ mulieres meretrices. 4. Reg. 3.
Evangelium, Propè erat Paſcha Judæorum. Joan. 2.
Feria tertia.
Epiſtola, Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Deſcende de monte. Exod. 32.
Evangelium, Jam die feſto mediante. Joan. 7.
Feria quarta.
Epiſtola, Sanctificabo nomen meum. Ezech. 36.
Item alia Epiſtola, Lavamini, mundi eſtote. Iſa. 1.
Evang. Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum. Joan. 9.
Feria quinta.
Epiſtola, Venit mulier Sunamitis ad Eliſæum. 4. Reg. 4.
Evangel. Ibat Jeſus in civitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7.
Feria ſexta.
Epiſt. Ægrotavit filius mulieris matris familias. 3. Reg. 17.
Evangel. Erat quidam languens Lazarus. Joan. 11.
Sabbato.
Epiſtola, In tempore placito exaudivi te. Iſa 49.
Evangelium, Ego ſum lux mundi, Joan. 8.
Dominica de Paſſione.
Epiſtola, Chriſtus aſſiſtens pontifex. Heb. 9.
Evangel. Quis ex vobis arguet me de peccato? Joan. 8.
Feria ſecunda.
Epiſtola, Surge & vade in Niniven. Jonæ 3.
Evangelium; Miſerunt principes & Phariſæi miniſtros. Joan. 7.
Feria tertia.
Epiſt. Congregati ſunt Babylonij ad regem. Dan. 14.
Evangelium, Ambulabat Jeſus in Galilæam. Joan. 7.
Feria quarta.
Epiſt. Loquere ad univerſum cœtum filiorum Iſraël. Lev. 19.
Evangelium, Facta ſunt Encænia Jeroſolymis. Joan. 10.
Feria quinta.
Epiſtola, Oravit Azarias Dominum. Dan. 3.
Evangel. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus Luc. 7.
Feria ſexta.
Epiſtola, Dixit Hieremias, Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur. Hier. 17.

Evangel. Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium. Joan. 11.

Sabbato.

Epiſtola, Dixerunt impij Judæi ad invicem. Hier. 18.
Evangel. Cogitaverunt principes ſacerdotum. Joan. 11.

Dominica in Palmis.

Poſt benedictionem Palmarum.

Epiſtola, Venerunt filij Iſraël in Elim. Exod. 15.
Evang. Cùm appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis. Matth. 21.

Ad Miſſam.

Epiſtola, Hoc enim ſentite. Phil. 2.
Evangelium, Paſſio Domini ſecundùm Matthæum. 26.

Feria ſecunda majoris Hebdomadæ.

Epiſtola, Dominus meus aperuit mihi aurem. Iſa. 50.
Evangelium, Ante ſex dies Paſchæ. Joan. 12.

Feria tertia majoris Hebdomadæ.

Epiſt. Dixit Hieremias, Domine demonſtraſti mihi. Hier. 11.
Evang. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Marcum. 14.

Feria quarta majoris Hebdomadæ.

Epiſtola, Dicite filiæ Sion, Ecce Salvator tuus venit. Iſa. 62.
Alia Epiſt. Domine quis credidit auditui noſtro? Iſa. 50.
Evangelium, Paſſio Domini ſecundùm Lucam. 22.

Feria quinta in Cœna Domini.

Epiſtola, Convenientibus nobis in unum. 1 Cor. 11.
Evang. Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Jeſus. Joan. 13.

Feria ſexta in Paraſceve.

Epiſt. In tribulatione ſua manè conſurgent. Oſee 6.
Alia Epiſtola, dixit Dominus ad Moyſen & Aaron in terra Ægypti. Exod. 12.
Evang. Paſſio Domini ſecundùm Joannem 18. & 19.

Sabbato ſancto.

Epiſtola, Si conſurrexiſtis cum Chriſto. Colloſſ. 3.
Evangelium, Veſpere autem ſabbati. Matth. 28.

Dominica Reſurrectionis Domini.

Epiſtola, Expurgate vetus fermentum. 1. Cor. 5.
Evangel. Maria Magdalene & Jacobi & Salome. Marc. 16.

Feria ſecunda.

Epiſt. Stans Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres. Act. 10.
Evangelium, Duo ex diſcipulis Jeſu ibant. Luc. 24.

Feria tertia.

Epiſt. Surgens Paulus, & manu ſilentium indicens. Act. 13.
Evang. Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum. Luc. 24.

Feria quarta.

Epiſt. Aperiens Petrus os ſuum dixit, Viri Iſraëlitæ. Act. 3.
Evangelium, Manifeſtavit ſe iterùm Jeſus. Joan. 21.

Feria quinta.

Epiſt. Angelus Domini locutus eſt ad Philippum. Act. 8.
Evang. Maria ſtabat ad monumentum foris. Joan. 20.

Feria ſexta.

Epiſtola, Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris. 1. Pet. 3.
Ev. Undecim diſcipuli abierunt in Galilæam, Matth. 28.

Sabbato in Albis.

Epiſtola, Deponentes omnem malitiam. 1. Pet. 2.
Evang. Una ſabbati Maria Magdalene venit manè Joan. 20.

Dominica in Albis in octava Paſchæ.

Epiſt. Omne quod natum eſt ex Deo vincit. 1. Joan. 5.
Evang. Cùm eſſet ſerò die illa. Joan. 20.

Dominica ſecunda poſt Paſcha.

Epiſt. Chriſtus paſſus eſt pro nobis. 1. Pet. 1.
Evang. Ego ſum Paſtor bonus. Joan. 10.

Dominica tertia poſt Paſcha.

Epiſtola, obſecro vos tamquam advenas. 1. Pet. 2.
Evang. Modicum & jam non videbitis me. Joan. 16.

Dominica quarta poſt Paſcha.

Epiſt. Omne datum optimum. Jacob. 1.
Evang. Vado ad eum qui miſit me. Ioan. 16.

Dominica quinta poſt Paſcha.

Epiſt. Eſtote factores verbi. Iacob. 1.
Evang. Amen amen dico vobis: ſi quid petieritis. Joan. 16.

In Rogationibus.

Epiſtola, Confitemini alterutrum peccata veſtra. Jacob. 5.
Evang. Quis veſtrûm habebit amicum. Luc. 11.

In Vigilia Aſcenſionis.

Epiſt. Unicuique noſtrûm data eſt gratia. Epheſ. 4.
Evang. Sublevatis Ieſus oculis in cælum, dixit. Joan. 17.

In die Aſcenſionis Domini.

Epiſt. Primùm quidem ſermonem feci. Act. 1.
Evang. Recumbentibus undecim diſcipulis. Marc. 10.

Dominica infra octavam Aſcenſionis.

Epiſt. Eſtote prudentes & vigilate in orationibus. 1. Pet. 4.
Evang. Cùm venerit paracletus. Joan. 15.

Sabbato in vigilia Pentecoſtes.

Epiſt. Factum eſt cùm Apollo eſſet Corinthi. Act. 19.
Evang. Si diligitis me, mandata mea ſervate. Joan. 14.

In Dominica Pentecoſtes.

Epiſtola, Cùm complerentur dies Pentecoſtes. Act. 2.
Ev. Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Ioan. 15.

Feria ſecunda.

Epiſt. Aperiens Petrus os ſuum dixit, Viri fratres. Act. 10.
Evang. Dixit Ieſus Nicodemo, Sic Deus dilexit. Ioan. 3.

Feria tertia.

Epiſt. Cùm audiſſent Apoſtoli qui erant Ieroſolymis. Act. 8.
Evangelium, Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium. Ioan. 10.

Feria quarta quatuor Temp. Pentecoſtes.

Epiſtola, Stans Petrus cum undecim levavit vocem. Act. 2.

Alia Epiſt.Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna.Act. 5.
Evang.Nemo poteſt venire ad me.Ioan.6.
Feria quinta.
Epiſtola,Philippus deſcendens in civitatem Samariæ.Act.8.
Evang.Convocatis Jeſu duodecim Apoſtolis. Luc. 9.
Feria ſexta quatuor temp.Pentecoſtes.
Epiſt.Exultate filiæ Siō,& lætamini in Deo veſtro.Ioël.2.
Evang.Factum eſt in una dierum,& Ieſus docebat. Luc.5.
Sabbato quatuor temp. Pentecoſtes.
Epiſtola,Effundens ſpiritum meum, Ioël.2.
Alia Epiſt.Loquere filiis Iſraël,& dices ad eos. Lev. 2.
Alia Epiſt.Audi Iſraël quæ ego præcipio tibi. Deut. 26.
Alia Epiſt.Si in præceptis meis ambulaveritis.Lev.26.
Alia Epiſt.Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan.3.
Alia Epiſt.Iuſtificati ex fide pacem habeamus. Rom.5.
Evang.Surgens Ieſus de Synagoga.Luc.4.
In feſto ſanctiſſimæ Trinitatis.
Epiſt. O altitudo divitiarum.Rom.1.
Evangelium,Data eſt mihi omnis poteſtas.Mat.28.
Dominica prima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Deus Charitas eſt. 1. Ioan. 4.
Evang. Eſtote miſericordes. Luc. 6.
In ſolemnitate Corporis Chriſti.
Epiſt. Ego enim accepi à Domino. 1. Cor. 11.
Evang. Caro mea verè eſt cibus. Ioan.6.
Dominica ſecunda poſt Pentecoſten quæ eſt infra Octavam Corporis Chriſti.
Epiſtola,Nolite mirari,ſi odit vos mundus,1.Ioan.3.
Evangelium,Homo quidam fecit cœnam magnam.Luc.14.
In Octava Corporis Chriſti.
Epiſtola,Ego enim accepi à Domino.1.Cor.11.
Evang.Caro mea verè eſt cibus. Ioan.6.
Dominica tertia poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Humiliamini ſub potenti manu Dei. 1. Pet. 5.
Evang.Erant appropinquantes ad Ieſum publicani.Luc.15.
Dominica quarta poſt Pentecoſten.
Epiſtola,exiſtimo,quòd non ſunt condignæ.Rom.8.
Evangelium,Cùm turbæ irruerent in Ieſum. Luc. 5.
Dominica quinta poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Omnes unanimes in oratione eſtote.1.Petr.3.
Evang.Amen dico vobis niſi abundaverit.Matt.5.
Dominica ſexta poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu. Rom.6.
Evang.Cùm turba multa eſſet cum Ieſu. Marc.8.
Dominica ſeptima poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Humanum dico propter infirmitatem. Rom.6.
Evang.Attendite à falſis prophetis.Matth.7.

Dominica octava poſt Pentecoſten.

Epiſt. Debitores ſumus non carni. Rom.8.

Evang. Homo quidam erat dives, qui habebat. Luc. 16.

Dominica nona poſt Pentecoſten.

Epiſt. Non ſimus concupiſcentes malorum. 1.Cor.10.

Evang. Cùm appropinquaret Jeſus Jeruſalẽ, videns. Luc.19.

Dominica decima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Scitis quoniam cùm gentes eſſetis. 1.Cor.12.

Evangelium, Dixit Jeſus ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam juſti. Luc. 18.

Dominica undecima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Notum facio vobis Evangelium. 1.Cor.15.

Evangelium, Exiens Jeſus de finibus Tyri. Mar.7.

Dominica duodecima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Fiduciam talem habemus. 2.Corint.13.

Evang. Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Luc.10.

Dominica decimatertia poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones. Gal.3.

Evangel. Dum iret Jeſus in Jeruſalem tranſibat. Luc.17.

Dominica decimaquarta poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Spiritu ambulate. Galat.5.

Evangel. Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Matth.6.

Dominica decimaquinta poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Si ſpiritu vivimus. Galat. 5.

Evang. Ibat Jeſus in Civitatem, quæ vocatur Naim. Luc.7.

Dominica decimaſexta poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Obſecro vos ne deficiatis. Epheſ.3.

Evangelium. Cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis. Luc. 14.

Dominica decimaſeptima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Obſecro vos ego vinctus in Domino. Epheſ.4.

Evangel. Acceſſerunt ad Jeſum Phariſæi, & interrogavit. Matt. 22.

Feria quarta Quatuor Temporum Septembris.

Epiſtola, Ecce dies veniunt. Amos 9.

Alia Epiſtola, Congregatus eſt omnis populus, Nehem. vel 2. Eſdr. 8.

Evangelium, Reſpondens unus de turba. Mar.9.

Feria ſexta Quatuor Temporum Septembris.

Epiſtola, Convertere Iſraël ad Dominum. Oſee 14.

Evang. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7.

Sabbato Quatuor Temporum Septembris.

Epiſtola, decimo die menſis hujus ſeptimi. Levit.23.

Alia Epiſt. A quinto decimo die menſis ſeptimi. Levit.23.

Alia Epiſtola, Domine Deus noſter. Mich. 7.

Alia Epiſt. Factum eſt verbum Domini ad me. Zach.8.

Alia Epiſt. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan.3.

Alia Epiſt. Tabernaculum factum eſt primum. Heb. 9.

Evangelium, Dicebat Jeſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat, &c. Luc. 13.

Dominica decima octava poſt Pentecoſten.

Epiſt. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis. 1. Cor. 1.

Evang. Aſcendens Jeſus in naviculam transfretavit. Mat. 6.

Dominica decima nona poſt Pentecoſten.

Epiſt. Renovamini ſpiritu mentis veſtræ. Epheſ. 4.

Evang. Simile factum eſt regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio ſuo. Matth. 22.

Dominica vigeſima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Videte quomodo cautè ambuletis. Epheſ. 5.

Evangelium, Erat quidam regulus. Joan. 4.

Dominica vigeſima prima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Confortamini in Domino. Epheſ. 6.

Evange. Simile eſt regnum cælorum homini regi qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Matth. 18.

Dominica vigeſima ſecunda poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Confidimus in Domino Jeſu. Philip. 1.

Evang. Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt. Matth. 22.

Dominica vigeſima tertia poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Imitatores mei eſtote. Phil. 3.

Evang. Loquente Jeſu ad turbas, ecce princeps unus. Mat. 9.

Dominica vigeſimaquarta & ultima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Non ceſſamus pro vobis orantes. Coloſſ. 1.

Evang. Cùm videritis abominationem deſolationis. Mat. 24.

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novembris. *In feſto ſancti Andreæ Apoſtoli.*

Epiſtola, Corde enim creditur ad juſtitiam. Rom. 10.

Evang. Ambulans Jeſus juxta mare Galilææ. Matt. 24.

8. Decembris. *In Conceptione B. Mariæ Virginis.*

Epiſtola, Dominus poſſedit me. Prov. 8.

Evangel. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matt. 1.

21. Decemb. *In feſto ſancti Thomæ Apoſtoli.*

Epiſtola, Jam non eſtis hoſpites & advenæ. Epheſ. 2.

Evangelium, Thomas unus ex duodecim. Joan. 20.

17. Januarij. *In feſto ſancti Antonij Abbatis.*

Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45.

Evangelium, Ecce nos reliquimus omnia. Matt. 19.

20. Januarij. *In feſto SS. Fabiani & Sebaſtiani.*

Epiſtola, Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11.

Evangelium, Deſcendens Jeſus de monte, ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.

25. Januarij. *In converſione ſancti Pauli Apoſtoli.*

Epiſtola, Saulus adhuc ſpirans minarum. Act. 9.

Evangelium. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

2. Februarij. *In feſto Purificationis B. Mariæ Virginis.*

Epiſtola, Ecce ego mitto Angelum. Malach. 3.

Evang. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. Luc. 2.

24. vel 25. Februarij. *In feſto ſancti Mathiæ Apoſtoli.*
Epiſt. Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit. Act. 1.
Evangelium, Reſpondens Ieſus, dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11.
25. Martij. *In feſto Annuntiationis B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſai. 7.
Evangelium, Miſſus eſt Angelus. Luc. 1.
25. Aprilis. *In feſto ſancti Marci Evangeliſtæ.*
Epiſt. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1.
Evangelium, Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc. 10.
1. Maij. *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi.*
Epiſtola, Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap. 5.
Evangelium, Non turbetur cor veſtrum. Ioan. 14.
3. Maij. *In feſto Inventionis ſanctæ Crucis.*
Epiſtola, Hoc enim ſentite in vobis. Philip. 2.
Evang. Erat homo ex Phariſæis Nicodemus nomine, Ioan. 3.
22. Iunij. *In feſto ſancti Ioannis Baptiſtæ.*
Epiſtola, Audite Inſulæ. Iſai. 49.
Evang. Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi. Luc. 1.
29. Iunij *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.*
Epiſtola. Miſit Herodes rex manus. Act. 12.
Evangelium, Venit Ieſus in partes Cæſareæ. Philip. 16.
2. Iulij. *In feſto Viſitationis B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Cant. 2.
Evangelium, Exurgens Maria abiit in montana. Luc. 1.
22. Iulij. *In feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ.*
Epiſtola, Surgam & circuibo civitatem. Cant. 3.
Evangelium, Rogabat Ieſum quidam Phariſæus. Luc. 7.
25. Iulij. *In feſto ſancti Iacobi Apoſtoli.*
Epiſtola, Puto quod Deus nos Apoſtolos 1. Cor. 4.
Evangelium, Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi. Matth. 20.
26. Iulij. *In feſto ſanctæ Annæ matris B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Mulierem fortem quis inveniet? Prov. 31.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matt. 13.
6. Augusti. *In feſto Transfigurationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.*
Epiſtola, Non doctas fabulas ſecuti. 2. Pet. 1.
Evang. Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum. Matth. 17.
10. Auguſti. *In feſto ſancti Laurentij Martyris.*
Epiſtola, Qui parcè ſeminat, parcè & metet. 2. Cor. 9.
Ev. Amen amen dico vobis niſi granum frumenti. Ioan. 12.
15. Auguſti. *In Aſſumptione B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, In omnibus requiem quæſivi. Eccl. 24.
Evang. Intravit Ieſus in quoddam caſtellum. Luc. 6.
24. Auguſti. *In feſto S. Bartholomæi Apoſtoli.*

Epiſtola, Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. 1. Cor. 12.
Evangelium, Exiit Ieſus in montem orare. Luc. 6.
25. Auguſti. *In feſto S. Ludovici Confeſſoris Regis Francorum.*
Ep. Iuſtum deduxit Dominus per vias rectas. Sap. 10.
Evangelium. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc. 19.
29. Auguſti. *In Decolatione S. Ioannis Baptiſtæ.*
Epiſtola, Factum eſt verbum Domini ad me. Hierem. 1.
Evangelium, Miſit Herodes ac tenuit Ioannem. Mar. 6.
8. Septemb. *In Nativitate B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum Prov. 8.
Evang. Liber generationis Ieſu Chriſti. Matth. 1.
14. Septembr. *In feſto Exaltationis S. Crucis.*
Epiſtola, Hoc ſentite in vobis. Philipp. 2.
Evang. Nunc judicium eſt mundi. Ioan. 12.
22. Septemb. *In feſto ſancti Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ.*
Ep. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1.
Evang. Vidit Ieſus hominem ſedentem in telonio. Matt. 9.
4. Septem. *In feſto Dedicationis S. Michaëlis Archangeli.*
Ep. Significavit Deus quæ oportet fieri citò. Apoc. 1.
Evang. Acceſſerunt Diſcipuli ad Ieſum, dicentis, Quis putas. Matth. 8.
4. Octobris. *In feſto ſancti Franciſci Confeſſoris.*
Epiſtola, Mihi autem abſit gloriari. Galat. 6.
Evangelium, Reſpondens autem Ieſus dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11.
9. Oct. *In feſto ſanctorum Martyrum Dionyſij & ſociorum.*
Epiſtola, Stans Paulus in medio Areopagi. Act. 17.
Evang. Attendite à fermento Phariſæorum. Luc. 22.
18. Octobris. *In feſto ſancti Lucæ Evangeliſtæ.*
Epiſtola, Gratias ago Deo. 2. Cor. 8.
Evang. Deſignavit Dñs & alios ſeptuaginta duos. Luc. 10.
28. Octobris. *In feſto SS. Apoſtolorum Simonis & Iudæ.*
Ep. Unicuique noſtrûm data eſt gratia. Epheſ. 4.
Evang. Hæc mando vobis ut diligatis invicem. Ioan. 15.
1. Novembris. *In feſto omnium ſanctorum.*
Epiſt. Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum, Apoc. 7.
Evang. Videns Ieſus turbas aſcendit in montem. Matt. 5.
2. Decembris. *In Commemoratione Defunctorum.*
Epiſtola, Ecce myſterium vobis dico. 1. Cor. 15.
Alia Ep. Vir fortiſſimus Iudas. 2. Mach. 12.
Alia Ep. Audivi vocem de cælo dicentem mihi. Ap. 14.
Evangel. Amen, amen dico vobis, quia venit hora. Ioan. 5.
Aliud Evang. Dixit Martha ad Ieſum. Ioan. 11.
Aliud Evang. Omne quod dat mihi Pater, Ioan. 6.

Aliud Evangelium, Ego ſum panis vivus. Joan. 6.
11. Novemb. *In feſto S. Martini Epiſcopi & Confeſſoris.*
Epiſtola, Ecce ſacerdos magnus. Eccl. 44. & 45.
Evangelium, Nemo accendit lucernam. Luc. 11.
21. Novemb. *In feſto Præſentationis Beatæ Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Ab initio & ante ſæcula. Eccl. 24.
Evangelium, Loquente Jeſu ad turbas, Luc. 11.
In feſto ſanctæ Catharinæ virginis & Martyris.
Epiſtola, Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Evang. Simile eſt regnũ cælorum decẽ virginibus. Mat. 25.
COMMUNE SANCTORUM.
In natali Apoſtolorum.
Epiſtola, Jam non eſtis hoſpites & advenæ. Eph. 2.
Evangelium, Hoc eſt præceptum meum. Joan. 15.
In natali unius Martyris Pontificis.
Epiſtola, Beatus vir qui ſuffert. Jacob. 1.
Alia Epiſtola Benedictus Deus & pater Domini noſtri. 2. Cor. 1.
Evang. Si quis venit ad me, & non odit, Luc. 14.
Aliud Evang. Si quis vult venire poſt me. Matt. 16.
In natali unius Martyris non Pontificis.
Epiſtola, Juſtum deduxit Dominus. Sap. 10.
Omne gaudium. Jacob. 1.
Alia Epiſt. Memor eſto Dominum Jeſum. 2. Timoth. 2.
Communicantes, 1 Pet. 4.
Evang. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram Matth. 10.
Aliud Evang. Nihil opertum quod non reveletur. Mat. 10.
Niſi granum frumenti. Ioan. 12.
De uno Martyre temp. Paſchali.
Epiſtola, Stabunt juſti in magna conſtantia, Sap. 5.
Evangelium, Ego ſum vitis vera. Ioan. 15.
De pluribus Martyribus temp. Paſchali.
Epiſt. Benedictus Deus & Pater. 1. Pet. 1. Poſt hæc ego Joannes audivi. Apoc. 19.
Evangelium, Ego ſum vitis. Joan. 15.
Aliud Evangelium, Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Joan. 16.
Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paſchale.
Epiſtola, Juſtorum animæ. Sap. 3.
Alia Epiſtola, Juſti autem in perpetuum. Sap. 5.
Alia Epiſt. Rememoramini priſtinos dies. Hebr. 10.
Alia Epiſt. Reddidit Deus juſtis mercedem. Sap. 10.
Alia Epiſtola, Juſtificati ex fide. Rom. 5.
Alia Epiſt. Non ſunt condignæ paſſiones, Rom. 8.
Alia Epiſt. Exhibeamus noſmetipſos. 2. Cor. 6.
Alia Epiſt. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11.
Alia Epiſt. Reſpondit unus de Senioribus. Apoc. 5.

Evangelium, Cùm audieritis prælia, Luc. 21.
Aliud Evang. Deſcendens Jeſus de monte ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.
Aliud Ev. Sedente Jeſu ſuper montem Oliveti. Mat. 24.
Aliud Ev. Videns Jeſus turbas, aſcendit in montem. Mat. 5.
Aliud Evangelium, Reſpondens Jeſus dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11.
Aliud Ev. Væ vobis qui ædificatis monumenta. Luc. 11.
Aliud Ev. Qui vos audit me audit. Luc. 10.
Aliud Evang. Attendite à fermento Phariſæorum Luc. 12.

Commune Confeſſoris Pontificis.

Epiſtola, Ecce Sacerdos magnus. Eccleſ. 44. & 45.
Alia Epiſtola, Plures facti ſunt Sacerdotes. Heb. 7.
Alia Epiſt. Omnis Pontifex ex hominib⁹ aſſumptus. Heb. 5.
Alia Epiſt. Mementote præpoſitorum veſtrorum. Hebr. 13.
Evangelium, Homo quidam peregrè. Matth. 25.
Aliud Evangelium, Vigilate, quia neſcitis. Matt. 24.
Aliud Evangelium, Nemo accendit lucernam. Luc. 11.
Aliud Evangelium, Videte, vigilate, & orate. Marc. 13.

Commune Doctorum.

Epiſtola, Teſtificor coram Deo. 2. Timoth. 4. Juſtus cor ſuum tradit. Eccl. 30.
Evangelium, Vos eſtis ſal terræ. Matt. 5.

Commune Confeſſoris non Pontificis.

Epiſtola, Beatus eſt qui inventus eſt ſine macula. Eccli. 31.
Alia Epiſtola, Spectaculum facti ſumus mundo. 1. Cor. 4.
Alia Epiſtola, Quæ mihi fuerunt lucra. Philip. 3.
Evangelium, Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12.
Aliud Evangelium, Nolite timere puſillus grex. Luc. 12.
Aliud Evangelium, Homo quidam nobilis abiit regionem longinquam. Luc. 9.

Commune Abbatum.

Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45.
Evangelium, Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

Commune Virginum & Martyrum.

Epiſtola, Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Alia Epiſtola, Domine Deus meus, exaltaſti. Eccli. 51.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth. 5.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matt. 13.

Commune Virginum non Martyrum.

Ep. De virginibus præceptum Domini non habeo. 1. Cor. 7.
Alia Epiſtola, qui gloriatur in Domino. 2. Cor. 10.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth. 13.

Commune Mulierum ſanctarum nec Virginum, nec Martyrũ.

Epiſtola, Mulierem fortem. Prov. 31.
Alia Epiſt. Viduas honora quæ verè viduæ ſunt. 1. Tim. 5.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth. 13.

In Dedicatione Eccleſiæ.

Epiſtola, Vidi civitatem ſanctam Ieruſalem. Apoc. 21.
Evangelium, Ingreſſus Ieſus, perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zacchæus. Luc. 19.

In ſponſalibus.

Epiſtola, Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint. Epheſ. 5.
Evang. Si licet homini dimittere uxorem. Matt. 19.

Ad tollendum ſchiſma.

Epiſtola, Obſecro vos ut dignè ambuletis. Epheſ. 4.
Evangelium, Sublevatis Ieſus oculis in cælum, dixit: Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo. Ioan. 17.

Pro quacumque neceſſitate.

Ep. Si iniquitates noſtræ contenderint contra nos. Hier. 14.
Evangelium, Habete fidem Dei. Marc. 12.

Pro remiſſione peccatorum.

Epiſtola, Condelector legi Dei. Rom. 7.
Evangelium, Petite & dabitur vobis. Luc. 11.

Contra Paganos.

Epiſtola, Oravit Mardochæus ad Dominum. Eſther. 13.
Evangelium, Quis veſtrûm habebit amicum. Luc. 11.

In tempore belli.

Epiſt. Acceſſerunt omnes principes bellatorum. Hier. 41.
Evangelium, Dic nobis quando hæc erunt. Matth. 24.

Pro pace.

Epiſtola, Fratribus qui ſunt per Ægyptum. 2. Machab. 1.
Evangelium, Cùm eſſet ſerò die illa. Ioan. 20.

Pro vitanda mortalitate vel tempore peſtis.

Epiſt. Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſraël. 2. Reg. 24.
Evangelium, Surgens Ieſus de Synagoga. Luc. 4.

Pro infirmis.

Epiſtola, Teſtatur aliquis veſtrûm. Iacob. 5.
Evang. Cùm introiſſet Ieſus Capharnaum. Matth. 8.

Pro peregrinantibus, vel iter agentibus.

Epiſtola, Egreſſus Iacob de Berſabee, pergebat Haran. Gen. 28.
Evangelium, Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit regnum cælorum. Matth. 10.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google